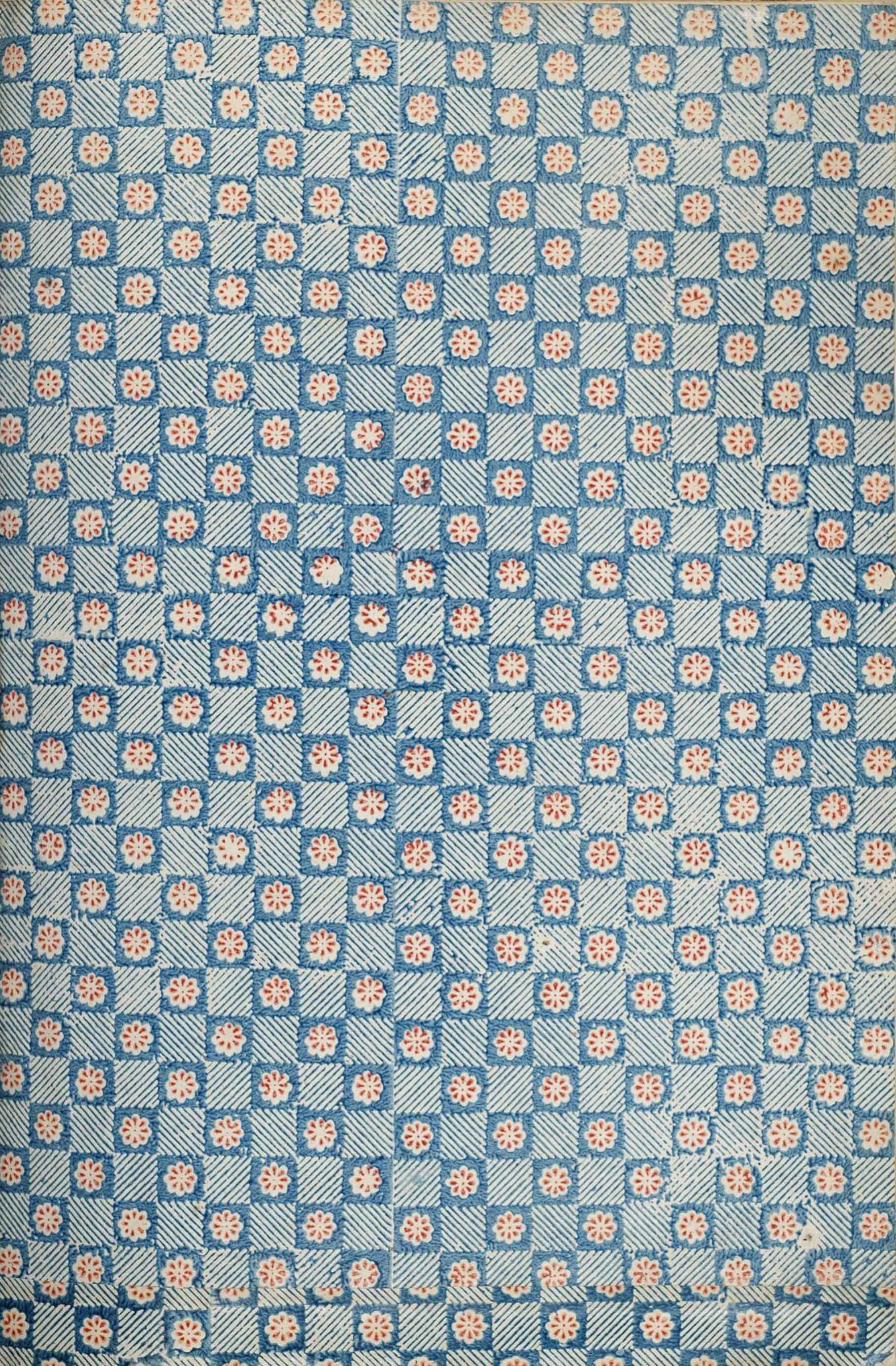
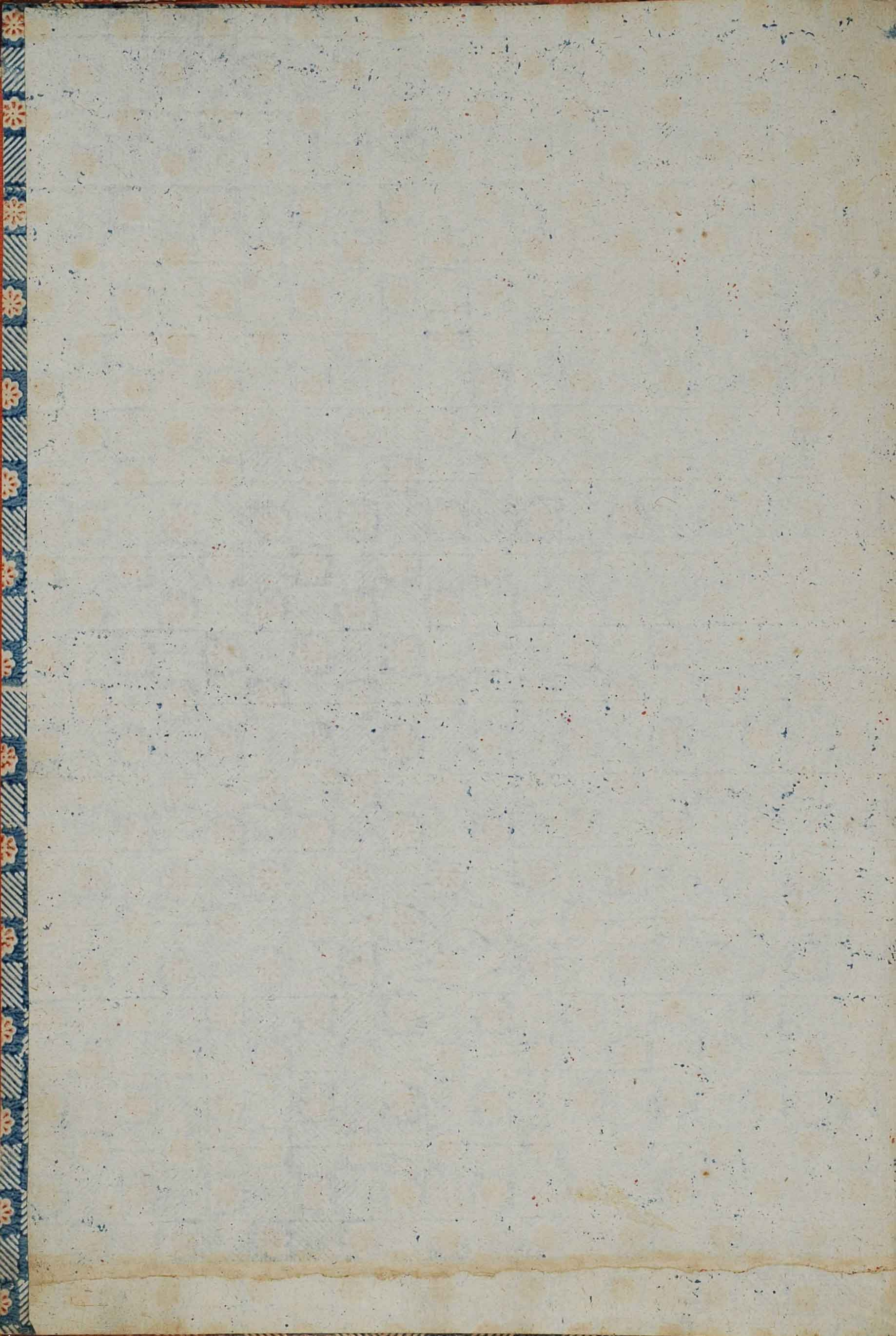

Hw 16

BIBLIOTHEK
der k.k. Sternwarte
WIEN
(Währing, Türkenstrasse.)

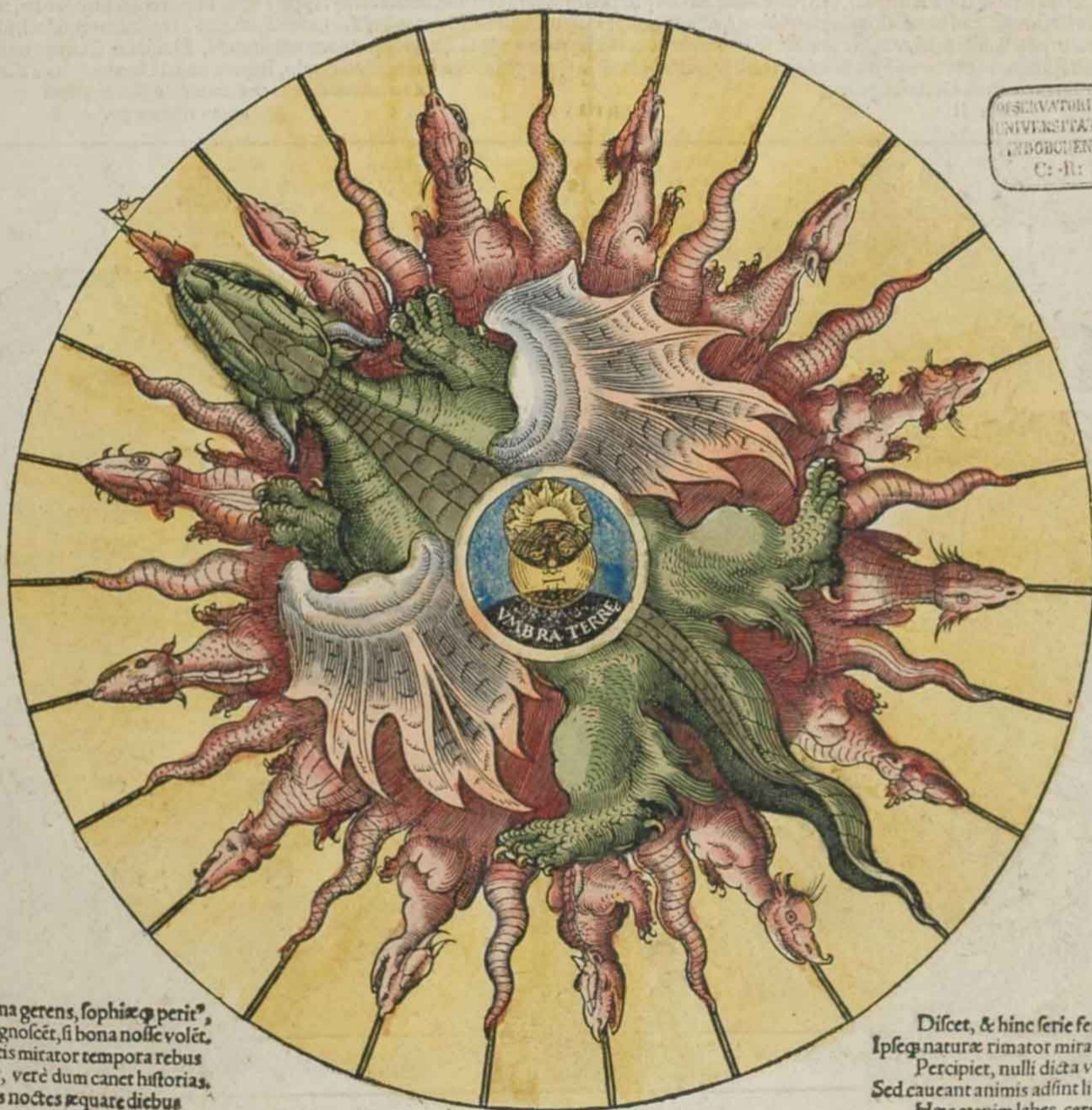
N° 704
A

N° 80

OBSERVATORIUM
UNIVERSITATIS
INDOBUCUENSIS
C. R.

Historicus, diuina gerens, sophia q̄ perit,
Hic sua cognoscet, si bona nosse volēt.
Namq̄ vetustatis mirator tempora rebus
Distribuet, verē dum canet historias.
Ipsē sacri præses noctes æquare diebus

Disset, & hinc serie festa locare sua,
Ipsē naturæ rimator mira cometæ
Percipiet, nulli dicta vel acta prius,
Sed caueant animis adsint liuore perustis,
Hæc etenim labes cernere vera negt,

CAROLVS QVINTVS

DIVINA FAVENTE CLEMENTIA ROMANORVM IMPERA-

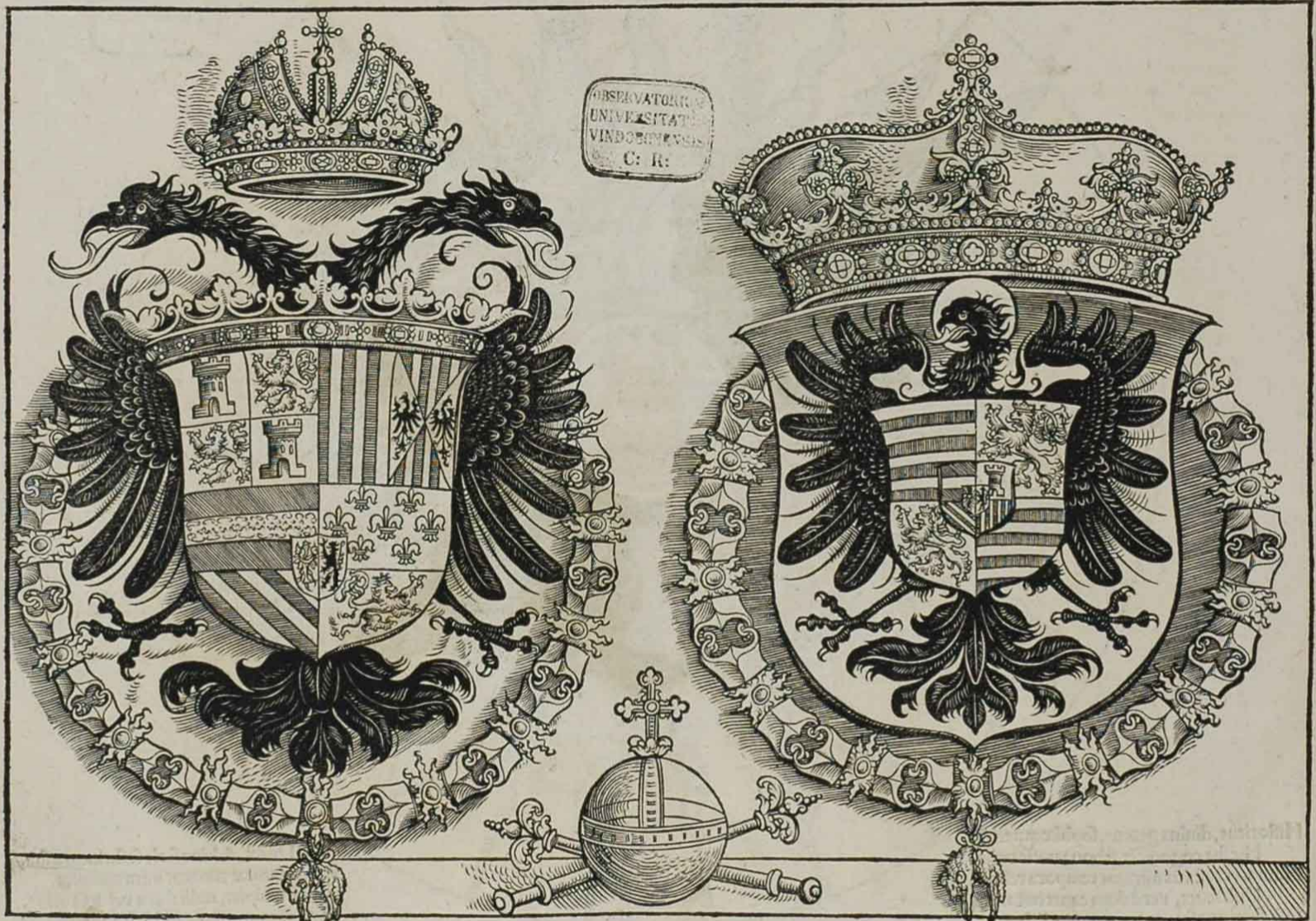
tor sempet Augustus, ac Germaniæ, Hispaniarum, vtriusq; Siciliae, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantia, &c. Comes Habsburgi, Flandriæ, Tyrolis &c. Vniuersis & singulis notum esse volumus. Quum noster & Imperii sacri fidelis, dilectus Petrus Apianus Mathematicæ rei in primis peritus, nobis humilime supplicauerit, quod Ephemerides quasdam, vnâ cum aliis infra commemoratis opusculis, maximo suo sumptu, pariq; tum inuentionis tum æditionis labore, in communem bonorû studioforumq; omnium vsum candide & humaniter ædere secum constituerit, Vereaturq; iam ne eadem ab aliis quoq; qui ex alterius incommodo suum aucupari cõtendunt commodum, quicq; alieno labore beneperata, in suum ipsorum male conuertunt vsum, imprimerentur, id quod in suum haud vulgare detrimentum redundaret, quatenus Priuilegii nostri prærogatiua ad certum annorum numerum, in quo nemo planè illud tentare auderet, se adiuuare dignaremur. Quumq; nos eorum, qui tum opera diligenti ac sedula, tum vigilantia sua non mediocri, quam & prouehendis bonis artibus gnauiter impendunt, & inuulgandis vtilibus libris nulli nec sumptui parentes nec labori, liberaliter insunt, Reipub. insigniter prodesse solent, emolumentum promouere, contra dispendium amouere, pro germano & innato nobis ad eximia honestissimaq; ingenuatum artium studia fauore studeamus, fit vt facilius Apiano quoq; prædicto, præcibus eiusdem & supplici petitioni condescendentes, Gratiam nostram hac in re impertiamus singularem. Omnibus itaq; & singulis Calcographis, Bibliopolis, & quibusuis alijs tenore præsentium districte inhibemus, ne videlicet infrascriptos libros, quos prænominatus Apianus vel iam æditioni destinauit, vel æditurus, eruditus omnibus in publicum communicaturus est vnquam, puta Ephemerides ab anno salutis nostræ Millefimo quingentesimo tricesimo quarto ad Septuagesimum supra Millefimum & quingentesimum duraturas, præterea libros de Vmbris, Cætiloquium Arithmetices: & alium adhuc de Arithmetica libellum, cum Regulis Cossæ demonstratis: De mensuratione vasorum cum artificiali partis vacuæ inuentione: Schedulas diarias siue Almanak cum iudicjs annualibus, seu (vt vulgus loquitur) Practicis, quibus æris mutationes, dierumq; electiones singulæ continentur: Libros item de coniunctionibus, Ptolemæum ex nouissima illa Vuilibaldi Pyreckameri translatione, antehac nunq; æditum, cum Tabulis correctissimis, & in quadrangulæ figurâ (cuiusmodi hæcenus excusæ non sunt) conformatis: Ptolemæi etiam libros Græce, eruditos eos sanè, & (quod tanto autore dignissimum erat) elegantes, natiuamq; illam suam gratiam in propria lingua retinentes: Librum de Eclipsebus: Librum Azophi Astrologi vetustissimi: Libros Gebri: Vitellionis quoq; authoris antiquissimi simul ac doctissimi Perspectiuam, opus & ingens & ipsa materiæ iucunditate laudatissimum: Astronomicum Imperatorium: Librum de diebus Creticis: Libros de Iride. Tabulas resolutas iam per eundem recens supputatas: Radium nouum Astronomicum, simulq; & Geometricum, vnâ cum vario Sinuum & Chordarum vsu: Librum de Speculo ad pulcherrimas dimensiones apte adcommo dato: Introductionem Cosmographicam cum omnis generis obseruationibus itidem per sinus & chordas, adiuncto insuper Meteoroscopio duplici, plano & (quod inauditum erit plerisq;) numerorum, Astrolabiumq; numerorum vniuersale, vt recens ita vtilissimum: Tabulas seu Mappas, vt vocant, vniuersi terrarum orbis generales, aut etiam quarundam Regionum seu Prouinciæ particulares: & quicquid in Mathematicis rebus dictus Apianus sub Titulo & nomine suo, aut si qua aliena rerum Mathematicarum monumenta prius nevtiquam excusæ, sua vero iam industria re cognita & restaurata, vel etiam figuris tantum illustrata, per quoscunq; volet Impresores, in lucem ædiderit, intra spacium triginta annorû, ab ipso æditionis die computando, præter suam ipsius voluntatè, excudant, seu excudere faciant, neq; sic excusos venum exponant seu vendant, sub pœna Decem Marcharum Auri puri, pro vna Camera nostræ Imperiali, altera vero medietate dicto Apiano irremissibiliter exoluendum, tum amissionis librorum sic ad æmulationem excusorum, quos vbicumq; locoq; nactus fuerit, per se siue suos, aut adiumento Magistratus eius loci, sibi vendicare & in potestatem suam redigere poterit. Harum testimonio literarum Sigilli nostri appensione munitarum. Datum in Ciuitate nostra Imperiali Ratispona, die tertia Mensis Iulij, Anno Domini Millefimo Quingentesimo Tricesimo secundo, Imperii nostri Duodecimo, & alioq; Regnorum nostrorum Decimo septimo.

Imperatorium uocauimus Cæsareū, opus præsens, conuenienti tam Imperatori quàm Regi uocabulo, quibus utrisq; dicemus.

Ad mandatum Cæsareæ & Catholice Maiestatis proprium.
Ioannes Oberburger.

Vidit Held

CAROLVS.

AUGUSTISSIMIS CAESARI
RIBVS CAROLO ET FERDINANDO, IMPE
RATORI ILLI REGIQVE HVIC RHOMANIS, FRA
TRIBVS INVICTISSIMIS & ILLVSTRISSIMIS PRIN
CIPIBVS, AVSTRIAE ARCHIDVCIBVS & DOMINIS
SVIS CLEMENTISSIMIS, PETRVS APIANVS,
à Leyfnick, Salutem obsequentiſſimus præcatur cliens.

OS EST, INVICTISSIMI CAESARES, AEDITVRIS ALIQVID,

vt quos sui patronos statuunt, laudum nominibus, virtutumq; insigniis operosissime deseribant, quo videlicet, & Mæcenas scribentum præconiis illustrioribus, ipsi vero rerum traditores patrociniis præstantia celebrioribus eadant. Quod equidem vtrumq; mihi tam feliciter cessisse dum vestris maiestatis hanc dedicationem paro, pergaudeo. Cum enim maiores sitis, quam qui encomia admittatis, ego vero indignior quam qui inferiora audeam, indoctiorq; quam vt paria possim, plane veniam huius cõsuetudinis me impetrasse reor. Nisi vero quis nodum in scyrpo querere malit, quam nihil agere? At si Horatius ille Flaccus Poëta disertissimus sagacissimulq; Agrippæ carmen negavit, metuens se laudes eius culpa ingenii detriturum, quid non trepidationis mihi homini ab omni arte, eloquentiaq; alieno aliquid hic ausuro, putet quis impendere? et id cum non desint innumeri buccinatores in hoc dies & noctes incumbentes strenuissime, qui elogia, vitas, & acta vestra totis viribus, omnique orationis varietate orbi prædicent, proclamant, longumq; in æuum diffundant, adeo, vt si post tãtos & tot præclaros viros, in præsentia quid moliar, merito iuxta prouerbum, ne pictos quidem adhuc nouisse Cæsares argui quæã, quare ne tã turpis insimulæ ignorantia & quasi cælum mathematicus non videam, plura nunc addere superfedeo. Cæterum cur vestris maiestatis, & Cæsaribus, & Austria Archiducibus, potissimum assertoribus gaudeam, hoc malo persequi. Consideranti mihi paulo altius Cæsarem Imperatorumq; Rhomanorum in excolendis, prouehendis atq; adeo perpetuandis, vt sic loquar, mortalium ingenii, studia & operas, nõ inuenio alibi gentium gloriam parem vnus nominis existeret. Neq; vero est q; hic se iactet vel Græcia, vel Phænicia, vel Egeus, quantumuis litterarum artiumq; principia sibi vendicent. Quandoquidem ille non minus conduxisse videtur qui inuentum probe in usum humanum transfundit, quam ille qui rem primus ostendit. Inuentor prodesse cogitat, alter re ipsa prodest. Vt enim architectus non magis amplexatur, vbi opus structura est, gnomonis doctorem, q; dator, sic puto neminẽ requirere, quando exiguntur artis opera, potius inuentorem quam artis traditorem presentem. At qui melius tradunt hæc in manus hominum, hys qui curant assidue, vt optimi quique auctores in orbem diuisentur? quicq; ingenia hominum, vt cum Plinio loquar, rem publicam faciunt? lam vero hac in parte qui plus contulerint multis iam seculis populo rhomano et populosissima certe orbis parti Europe, quam rhomani Cæsares nulli sunt. Vt enim à primis ordiar. Nonne Augustus statim, tantum non gentis huius & nominis princeps, si Iuliu demas, ille (nec sine deo quidem) Apollinem suum palatinum voluminibus tum græcis tum latinis magnificentissime instructum, perpetuæ utilitati consecrauit? ibiq; non modo suæ, sed & omnium linguarum & ætatum auctores selectissimos ipse eruditissimos, suis quantumuis grandibus coemit sumptibus, salutiq; hominum gratuito dedicauit? Inde enim innumerabiles viri, & in omni disciplinarum genere consumatissimi prodierunt sedulo, cui rei si cæteros taceam, argumento certissimo vel vnicus Celsus poëta esse potest, qui quantumuis quantus fuit, ex Bibliotheca redditus est Augusti. Dum enim scripta palatinus quæcunq; reponit Apollo, Lustrat, vt inquit ille, quãtũ nõ diu boni cognitionis hausit? Atqui hic mihi optarem, eam eloquendi vim quantam neq; Graius, neq; latinus orator habuit, vt hanc tam sanctam Cæsareæ gentis pietatem dignæ admirationi adsererem, vereq; suspiciendam mortalibus edocerem, quod equidem, quia non licet, admittor vnice interim, exofolorq; optans, imò depræcans ab omnibus parem religionem in adorandis Cæsarem virtutibus. Sed vt ad rem redeam, Augustus Rhomanorum Imperator secundus primus studuit libris æternitati consecrandis, & certe primus, cum nemo sit qui Asinij Pollionis operam (quanquam prior Marci Varronis bibliothecam Rhomæ exhibuerit) cum Cæsaris thesauris conferre audeat, quis enim priuatum consuli, consulem Imperatori gentiumq; domino prestitisse crediderit? Quos autem & quales rerum fontes mundo præparauerit, facile colligere est ex tanti principis iudicio. Quantum enim ingeniorum delectus in eo fuerit, vt reliquos preteream, Virgilius noster, qui etiam hodie omnium consensu, parens eruditiõis appellatur, testis est, quantum item doctrine fauor amorq; penes hunc extiterit, partim & idem Maro docet, quem ex mediis flammis, (dum eius opera contra testamenti verecundiam cremari vetat,) eripuit, partim alii. Anthonio namq; Musæ medico suo statuum erigi iuxta signum Aesculapii passus est, Cornelium Galium poëtam eximium ad præfecturæ gradum vsq; promouit. Frontonem philosophum ob insignem scientiam Consulari dignitate donauit. Neq; illud quoq; obscurum est quod Alexandrinis pepercerit non magis ob aliam rem vllam, quam Arrii philosophi amorem. At qui huiusmodi sexcenta ni longior esse nolim, in re aperta, suppeterent, quibus Augusti & litteras & litteratos ornasse, auxisse, ditasseq; palam face rem. Verum enimvero quid in vno immorer? quasi non venerandum hunc, neq; satis laudandum morem, omnes fere sequentum æquali studio, simili ardore, nec minoribus expensis, continuauerint. Vt enim aliquot dnm taxat exemplis (nam singula singulorum patrocina recensere infinitum foret) rem probem. Nonne Tyberius Claudius Nero, Vespasianus vterq; Anthonini ambo, Traianus Tacitusq; Imperatores, Valeriu, Senecam, Lucanum, Andromachum theriace inuentorem, Iosephum, Plinium vtrumq; Plutarchum, Cornelium Tacitum auctores orbi dederunt? quorum vltimus non modo vt in omnibus bibliothecis collocaretur, verum sed decies ad vsum publicum quotannis transcriberetur, edicto cautum est. An non legimus Iulium ipsum dictatorem omnes medicinae liberaliumq; artium professores, quo libentius urbem incolerent, ciuitate donasse? Vespasianum latinis græcisq; rethoribus, annua centena (quæ duorum milium, quingentorumq; aureorum nobis summa est) persoluisse? Anthoninum pium rethoribus philosophisq; non salaria tantum, verum sed honores & prouincias decreuisse? Gordianum deniq; sexaginta duo millia voluminum bibliothecæ suæ intulisse? Antonius Imperator Seueri filius Opianum poëtam pro opere de piscibus sibi dicato, tot aureis donauit, quot versus dederat. Domicianus Statium et Sylum vates, hunc tertio cõsulatu illum corona insigniuit. Posterioris memoriam Martialis poëta his versibus celebrat. Augusto pia thura victimaq; pro nostro date Sylio camenæ. Bissenos iubet en redire fæces, Noto consule nobiliq; virga, Vatis Castaliam domum sonare, Rerum prima salus & vna Cæsar, Gaudenti superest adhuc quod optet, Felix purpura tertiusq; consul. Theodosius Aurelium Prudentium ad militiæ præfecturam perduxit. Ausonius à Cæsare Gratiano cuius filium erudit Consul est factus, Quintilianus stipendium meruit sub Domitiano è fisco accipere, Adrianus & Antonius Arrianum historicum propter Alexandri historiam scriptam ad Consularem dignitatem euexerunt, Traianus Dionem Præfucum philosophum curru suo non semel dignatus est, Cyrus Pannapolita poëta Theodosii iunioris beneficio factus est Episcopus, Constantinus Ablabium philosophum vna cum filio rectorem imperii fecit, Claudiano statuam erexerunt Archadius & Honorius, quam in foro Traiani collocari præceperunt, Marcus Anthonius Imperator Iunio rustico philosopho, consilia sua publicauit omnia, consulatq; viuum, statua mortuum decorauit. Dies me citius papirusq; deficiat anteq; omnia omnium Imperatorum præconia, quæ litteris earumq; cultoribus fouendis hæcenus meruerunt, singulatim persequar. Breuiter ita omnes reliqui diuinitus certe animati studiis profuerunt, omnes inquam, paucis exceptis, quos aut mors maturior, aut valetudo iniquior vetuit, nunquam non commodis mortalium inuigilando, optimisq; indolibus iuxta extollendis incubuerunt. Emulantes nimirum peruetusta maiorum suorum vestigia. Siquidem Pergami reges, vnde rhomana origo, primi omnium iam olim hoc institutum, studiosissime coluerant, quibus maximis certaminibus bibliothecæ semper sunt institute, Plinio teste, imò vt Plutarchus tradit grauissimus author, ducentis librorum millibus coaceruatæ, adeo plane genuinum, & à proavis vsq; ingenitum, fuit Cæsaribus, honestis artibus studiisq; hominum adesse, consulere & prospicere. Ad nostra propius tempora veniamus, atq; adeo ad imagines vestras Austriacas centum iam perpetuis annis (quæ laus nulli alii domui cum vestra communis est) Imperio rhomano felices angustasq; in quorum annorum spatio, quantum bonæ litteræ & artes omnes ab Imperatoribus, Au-

stria ducibus adiuta sint, dictu vt est promptum sic rursus præ copia difficile. Initium autem summenti à Diuo Alberto secundo, potentissi-
 mo Cæsare, Boemiæ, Vngariæq; rege in hæc nostra tempora Imperium vestrum continua serie demittente, occurrit præter alia studia
 æque admirari Mathematicam tanta fide cultam nomini Austriaco. Ioannem Gmündensem, Peurbachium, Ioann. Regimontanum,
 Stabium, mathematicos incomparabiles, nec vlli veterum dissimiles, nonne vestri maiores tulerunt Austriæ duces, sacratissimiq; Imperato-
 res Albertus, Fridericus, Maximilianus! Vt interim Poetas, Oratores, Historicos, Iurisprudentes, Medicosq; sileam, quibus profecto
 nulla ætas, aut vidit copiosiores, aut mirata est doctiores. Nominarem aliquos, nisi omnes malint, nominarem omnes, nisi complures nolint,
 proinde dum hoc prætereo posteritati nunquam tacituræ cunctos relinquo. Quis autem enumeret eos quos nunc vos Inuictissimi fratres pro-
 ducitis huic æuo, indiesq; excitatis! quos sane, ingenue dicam, qui referre conabitur, nō aliud facturum, quàm arenas Istri, aut folia Herciniæ
 distincturus est, Atqui hæc est vna ratio cur Cæsaribus potissimum tutoribus gestiam, quia hanc aram non pluribus vsipiam, neq; tutius, neq;
 perennius cultam uideam. Sicut etiam altera quare Austriacis Ducibus, quando mathematicis excellentibus saluberrimam hæcenus an-
 coram hanc extitisse sciam. Nec minus animi mihi addidit Regum Hispaniæ beneuolentia longe semper in Matheseos studia propensissima,
 quod abunde Alfonso Rex Castellæ Clementissimus, Mathematicusq; eminentissimus, partim opere ipso comprobauit, partim Alfonso
 rex Arragoni, dubiū an eruditior, an potentior, in Louiano Pontano artis mathematicæ scientissimo, splendidissime per Iulium Massanensem p-
 sectum tractato, ostendit. Idem spei fecit Mathias Rex Vngariæ Christianissimus (quod nomen nunc alter vestrum induit, sicut & priorum
 regum nomina vestrum alter quoq; tenet) qui Ioannem de Monte Regio Germanum, mathematicæ alterum Hipparchum amplissimis hono-
 ribus, diuiciisq; auxit, ita planè, Hispania, Vngaria & Austria (quæ omnia vos Augustissimi Cæsares estis) sibi similes sunt in alendis, fouen-
 dis, honestandisq; mathematicum interpretibus, Summatim dicam, quam grati fuerint, sintq; nunc, harum disciplinarum doctores Austriæ
 Archiducibus, testis est celeberrima, taliū virorum, patens, Academia Vienna, Ducatus Austriaci metropolis, vnde non secus atq; ex equo
 quodam troiano, aut Amaltheæ cornu, omni nationi, omniq; regioni mathematici sufficiunt. Ea igitur in arte cum nos quoq; videremur ea
 præstitisse, quæ ante nos nemo, cuperemus autem hoc pacto mundo prodesse, auscultantes Platoni, non potuimus adduci, vt crederemus il-
 lud rectius confieri posse q̄ Cæsaribus tutantibus. Cum enim alteri occasus, alteri ortus pareat, facile vtrinq; sperauimus nos, sub vestra
 tutela, plurimum momenti hominibus allaturos. Adhæc cum subinde astronomica in hoc opere tractaremus, occiduaq; sic & orientis
 partem assiduo contemplantur, non potuerant non Cæsares nobis ob oculos, mentemq; versari creberrime. Quod postremum medius fi-
 dius non medioerem etiam vestris maiestatis hoc muneris deferendi ansam iam pridem fingenti hoc opus, prestitit. Accedit hiis quod Co-
 mitia Augustana me iam olim vestris maiestatis deuouerunt integrè, quibus non solum illud, sed totum me deberi fateor. Nondū enim
 exciderunt vestra mihi indigno collata beneficia, pro quantalacunq; opella instrumenti scz per me vestris maiestatis exhibita, vbi non mo-
 do enituit vestrum in studia sublimis fauor, verum matheseos singularis amor cognitus est, ita vt omnino quod de Archiducibus Austriæ cele-
 bratur, videlicet quod mathematico nemo illis adæmet sincerius, neq; honeste largius, verissimum esse ipse comperirem. Quæ res me gratum
 quoq; in præfens, volentem & nolentem, vt dicitur esse compulit. Habetis igitur quo consilio & scripserim & inscripserim hunc librum
 Cæsares Sanctissimi, proculdubio patrociniis vestris clientelam hanc non grauatim admissuri, Apianiq; non magis opus hoc, quàm vestrum
 asserturi. Delibri ordine non est vt quicquàm addam, quando omnia suo loco patent clarissime. De vsu vero & præstantia eiusdem, ver-
 bo dicam. Quæ mathematicorum turba hunc vsq; in diem, difficultatibus, laboribus tediisq; non dicendis, per numeros, calculationes, spe-
 culationesq; &c. in motibus cœlestibus, stellarum fixarum locis veris, longitudinibus, latitudinibusq; planetarum septè, Solis, Lunæq; eclipsi-
 bus, breuiter, omnibus primi mobilis commoditatibus inuestigandis, ægerunt, ea tanta facilitate, citra omnem supputationem, & contem-
 plationem, præsentī volumine traduntur, vt asserere audeam, vix vllibi syderalis scientiæ studiosis, aliud quicq; vtilius extare. Inter quæ
 omnia, non vltimum opere precium reor, monstratum à nobis, quo pacto historiæ mendæ corrigi debeant, prius à nullo vnquam dictum,
 neq; animaduersum, quæ res quantum momenti habeat, ille demum videbit, qui quid historiæ ordo in rebus humanis quæat, perpendet. Quo
 in loco etiam alia quædā recensere nō ab re foret, vt æquinocitii euidētē cognitionē, neq; antea à quoquā tanta facilitate relata, similiter cometarū
 obseruationes, nemini ante nos ita certe sincereq; proditas, pluraq; quæ operis processus ostendit, sed tamen ne vltro mea cantare, Sybaritaq; iuxta
 adagium per plateas ferri videar, prudens omitto. Postremo deum Optimum Maximum precor, vt vestras Maiestates orbis humani bina
 subsidia, quam diutissime publicis commoditatibus reseruet,

**DE INVICTISSIMIS, CARLO ET
 FERDINANDO Fratribus, Orbis Rho-
 mani Imperatoribus, Epigramma Chris-
 stophori Statmionis M. D.**

Ipse sub affini moderamine gaudet olympus,
 Terraq; cognato gaudet in imperio.
 Sydera cum Luces noctes, fraterna gubernent,
 Ortus, Occasus, frater vterq; regit.
 Ambo Rhomanæ gentis, hunc lassus inumbrat,
 Phæbus, cum vigili roridus orbe videt.
 Dic igitur cœlum potius tellure quid ornet!
 Hoc habet, est posthac illa datura deos.

EIVSDEM IN AVTOREM.

Inuenit Hipparchus, Ptolemæus illustrat, at illos,
 Eiusdem facti singula fama colit.
 Nunc Apianus erit modicus! qui præstat vtrumq;
 Prima simul nobis & manifesta ferens!
 Si meruit grauis statuas puer arte Berofus,
 Quid ni germanus templa magister habet!

ARGVMENTVM OPERIS PER EVNDEM.

Quos peragant cursus errantia sydera, quosue
 Fixa; quibus phæbe subtrahat ora viis.
 Quis sit inæquato figendus terminus anno,
 Vt numeret festos litera sacra dies,
 Quam variet grauis, quam nec latius sibi constet,
 Historicis, Crises tempora quæq; ferant.
 Cuncta bipartito sed prima volumine cernes,
 Mille quibus species membraq; mille fluunt.
 Altera pars subdet primo quorū vsus ab orbe;
 Sit, veluti caudam à Sole Cometa ferat.
 Innumeros fructus Torqueti nobilis inde,
 Structuramq; suo quæq; nitore decens,

Omnia quæ tanto spectabis acumine nata,
 Quam poteras nusq; si prius acta forent,
 Adde quod est numeris sine quidiuis & sine calclis,
 Quod tenuit priscos nosq; moratur opus,
 Estimet auctori quid lector debeat ergo,
 Estimet & prudens hoc bene posteritas.

**IN ASTRONOMICVM CAESAREVM P.
 Apiani Sebast. Linckius ad lectorem.**

Sedula quæ frustra quæsiuit sæpe vetustas,
 Abdita linigeri vatibus astra chori.
 Quæ nec marmarici, perspexit sensus Atlantis,
 Sustinuit qui humeris sydera clara suis.
 Cuncta suis numeris dimensus quæq; sagacis
 Nesciit Euclidis calculus ingenii.
 Optabat radiis quæ & puluere scire notato,
 Confundens artis sanguine signa suo,
 Quæ nec Dædaleæ monumentum circinus artis
 Tortilibus gyris vel sinuare potest,
 Hæc te cuncta docent, Apianæ rara Mineruæ
 Pignora; tum facili (lector amice) modo.

LIBER LOQVITVR.

Quid faciam! vulgi sum memet in ora daturus
 Vltro, num tutus malo latere domi!
 Posterius certe satius: sed publica cogit
 Quem magis vtilitas depræcor huic quid agas!
 Huic ego parendo nil non sum ferre paratus,
 Nec fieri mundo fabula nota queror.
 Spes tamen est ingens fructurum sydere fausto,
 Tectum cæsareis non male nominibus
 Hiis etenim semel acceptus, semel hifce probatus,
 Iudicium vulgi nil moror instabilis.
 Quem penes incerti certi quoq; norma vacillat,
 Confimili censens æqua & iniqua fide.

APIANVS LECTORI

VM VIDEREMVS, CHARISSIMB

Lector, pleraq; insignia, artiq; Astronomicæ auidis-
sima ingenia, hoc nostro æuo passim extare, verum
ad eam capessendam accedentia, illico præ numero-
rum copia, computi difficultate, speculationisq; acu-
mine, auerti, immo prorsus in fugam cogi, indeq;
adeo aliarum disciplinarum, quantumuis scientissi-
mos innumeros, paucissimos huius libertime artis, vel aliquatenus
peritos reperiri, ex animo non dolere non potuimus. Sed dic obse-
cro quæ nam huius rei causa sit? alia profecto nulla, quàm quod pri-
ma ætate sinistrius in Arithmetis instituantur plurimi, sine quibus,
neq; Astronomica, neq; cætera recte disci possunt. Numerorū enim
cognitio, non tantum syderali scientiæ seruit, verum sed ingenia ho-
minum omni alio studio præparat, magisq; idonea reddit, vt non te-
mere Pythagoras eum omnia nouisse dixerit, qui numeros norit.
Hoc inquam cum videremus, tantumq; mathesim odium, difficulta-
tis nomine, conciliare sibi animaduertentibus, cogitare cepimus quo
nam pacto huic natio remedium inueniretur, auxiliumq; illis adhuc
quos Arithmetica quoniam deseruisset, Astronomia saltem non re-
pudiaret, ferri queat. Cogitantibus diu: tandem, si theoricæ cæle-
stis vniuersa, sine numeris & calculis ad instrumenta redigeretur, fieri
posse succurrit. Facies horrèda sane, & quæ vix anim? cogitatio susti-
nere valeret primo visa est, nisi tẽpore sui asperitatẽ poneret, tractabi-
liorẽq; sese post lögũ offerret. Nonnullã igitur cũ de se adhuc colen-
da spem promitteret, ad nisi deo duce nos (quamuis nihil quidquam
eiusmodi à quoquam mathematicorum hactenus somnium, nedũ
opere tentatum sit) adinuenimus, quomodo Astrorum cursus, errã-
tium syderum motus, eclipsis rationes, aliorumq; cælestium con-
templationes, citra calculandi labores vllõs inquirere, dicto citius
per instrumenta nemo non nostro auspicio possit. Inter laboran-
dum interim nos non semel dehortati, qui sic infantes iter tam
implicitum tam inexpeditum, tam nullis omnino vestigiis, nulli plã-
tæ, nullis pedibus tactum, ingredi sic confidentes auderemus. Imo
cum res omni conatu aliquandiu superior appareret, partim rei dif-
ficultate territi, partim nouitate attoniti, pedem non semel retulim?
progressuri non tantillum, fatemur, quantumuis nobis occineret in
arduo positã virtutem Hesiodus, laboremq; improbum omnia vin-
cere Maro, nisi labori summo, fructum longe maximum, tuum se-
quicunq; sis proxime bonum scitemus responsurum. Quo dum re-
speximus, vniuersi oneris facile obliuisci potuimus. Tibi enim na-
rum iam olim me docuerat præter Platonẽ diuina institutio. Quod
vicissim & tu, dum perpendes meq; tibi consuluisse vere persuadẽbis,
nõ dubito, quin nostrã operã, sis quã optime interpretaturus. Reliquũ
est quod te ignorare nolum, totius operis structurã seu instrumẽta
per Cæsarum geniturã Rhomanorum CAROLI & FERDI-
NANDI illustrata esse, ita tamen vt tempora qualia assertũ-
tur nequaquã ita se habeant, dies enim & anni tantummodo
in his cognosci possunt, quod ad horas & minuta attinet
neutiq;. Hæc autem exempla duplici ratione motus
subintuli, partim, quia demonstratione omnino ali-
qua opus esse viderem, citra quam inutile quodam-
modo erat, nudum instrumẽtorum vsum propo-
nere, partim, quia demonstrationes non aliq;
quas perpetuitati remitterẽ digniores oc-
currerẽt. In his ergo, si nihil aliud me-
morabitur, dies tamen & annus quẽ
solum æternæ posteritati memorã-
dum nemo non videt certus ve-
rusq; legetur. Hoc in de-
monstrandi opere quan-
tum sudauerimus, esti-
ma tu, lector candi-
de, dum tuo vsui
inuigilauius
indefessi.
Hoc enim quicquid
laboris est, tuo nomine sub-
latum putare omni-
no debes.
Quod si fece-
ris, coges me olim,
Deo luante, quoddam
de eclipsis, peculiare opus
parere, sicut & tabulas, quas vo-
cant resolutas expeditioris, succinctio-
riq; via, breui post polliceri venturas tibi, sic, id
est, nostro conatui fauens, poteris. Vale optime.

INDEX IN QVO OCVLIS PA:

TENT OMNIA QVECVNQVE IN

hoc opere continentur scitu digniora, alphabe-
tica serie exposita.

A Nni ab Adam ad Christum iuxta alfonsum, Eusebium, Albu- mazar & Hebreos.	Enunciatio. 1
Artaxerxis, Asueri dicti, regnum quando fuerit.	enunciatio. 1
Aristoteles quando extiterit.	Enunciatio. 1
Alexandri mors quot annos Christum præcesserit.	enunciatio. 1
Aratus poëta & Astronomus quo æuo scripserit.	enunciatio. 1
Archimedis geometræ ætas.	enunciatio. 1
Abrahamis Astronomus quando vixerit.	enunciatio. 1
Andromachus Cretensis Theoricæ inuentor quãdo floruerit.	enũ. 1
Agrias astronomus quando stellas considerarit.	enunciatio. 1
Alcmeon medicus & Astronomus quando floruit.	enunciatio. 1
Albategni Mathematici ætas.	enunciatio. 1
Azophi Arabis seculum.	enunciatio. 1
Auicemæ medici tempus.	enunciatio. 1
Abrahami Auenzre Iudei seculum.	enunciatio. 1
Alfonsi Rom. & Hisp. regis & astronomi clarissimi ætas.	enunciatio. 1
Artis Impressoriæ inuentio. per quem & quando facta.	enunciatio. 1
Annus Solaris quid.	enunciatio. 1
Annus Bisextilis.	enunciatio. 1
Annus intercalaris.	enunciatio. 1
Annus ciuilis quid.	enunciatio. 1
Annus Lunaris.	enunciatio. 1
Annorum diuersitates variæ.	enunciatio. 1
Astronomis à meridie in meridiem dies computantur.	enunciatio. 1
Astronomorum error per radicem Christi, annos Christum præcedẽ- tes, computantium.	enunciatio. 1
Arietis principium veræ eclipticæ vbi situm sit	enunciatio. 2
Aequinoctii punctum subinde variari in æquatore, iccirco & tempo- ra ipsa.	enunciatio. 1
Aequinoctiũ vernale Christi tpe quando cõtingit	E. 2
Aequinoctiũ vernum quando nostro æuo contingat	E. 2
Aequinoctii dies quã vmbra describat	enunciatio. 2
Aequinoctium tempore vrbis conditæ.	enunciatio. 13
Aequinoctia quibus temporibus eueniant.	enunciatio. 39
Aequinoctia meridianis omnibus adaptare.	enunciatio. 39
Abominabilis error quorundam de æquinoctio vernali.	enun. 2
Auges planetarũ ante & post Christi tempora quomõ sciãtur.	enũ. 4
Auges errantium diluuii tempore.	enunciatio. 4
Auges planetarũ Caroli & Ferdinandi Cæsaris tẽporibus.	enun. 4
Auriga variis nominibus insignis.	enunciatio. 4
Aquilæ cælestis forma.	enunciatio. 4
Andromedæ figura in cælo statutæ.	enunciatio. 4
Australes stellæ vti prius cum Sole occidunt quã oriũtur.	enun. 4
Atlandides Pleiades vnde dictæ, & quot numero sunt.	enunciatio. 4
Asini stellæ vbi locatæ.	enunciatio. 4
Argonauis situatio.	enunciatio. 4
Argumentum latitudinis lunaris vt inuenias.	enunciatio. 18
Aspectus quid sit & quid per eum intelligendum.	enunciatio. 19
Aspectuum numerus quis sit.	enunciatio. 19
Aspectus quoslibet Lunæ cum planetis omnibus quomodo per calcu- los assequaris.	enunciatio. 20
Aspect? planetarũ inter se excepta Luna qua rõne deprehẽdas.	E. 21
Aspectus planetarum inter se Lunam præter quomodo per numeros inuenias.	enunciatio. 21
Applicare planeta quando dicatur.	enunciatio. 21
Argumentum Solis medium quomodo habeatur.	enunciatio. 25
Argumentum Lunæ medium quo pacto indagetur.	enunciatio. 25
Anaxagoras quõ cepit de motu Lunæ scribere. In exẽplo.	enũ. 30
Athenienses mensium suorum numeros quomodo Lunæ ætatibus aptarint.	in exemplo. enun. 30
Aureus numerus veluti reperiat.	enunciatio. 35
Aurei numeri inuentio.	enunciatio. 35
Aurei numeri vsus	enunciatio. 35
Aureus numerus quare sit à posterioribus posthabitus.	enun. 35
Aureus numerus Iulii Cæsaris tempore.	enunciatio. 35
Anni bisextilis inquisitio.	enunciatio. 37
Annus Solaris quot diebus constet secundum Iulii Cæsaris.	enũ. 37
Astra diuine virtutis instrumenta vt sint.	enunciatio. 40
Astrorum dispositionibus inferna omnia affici.	enunciatio. 40
Arcalis Methæoroscopii ingressus quid sit.	enunciatio. 1 ptis secũde

INDEX

B Affus quando vixerit. Enunctia. 1
 Blanchini ferrariensis tempus. Enunctia. 1
 Bifextilis diei ratio Enunctia. 1
 Bootes quomodo vocetur, qualisq; & vbi in caelo luceat. Enunctia. 4
 Bellum Niciæ quando in Sicilia gestū sit En. 1 & exemplo E. 30
C Aius Sulpiti? Gall? qñ eclsp. apud Liuiū prædixit. E. 1 & 30.
 Claudii Ptolomæi Alexandrini Mathe. & philo. seculū E. 1
 Concilium in Nicea factum Enunctia. 1
 Caroli Quinti Romanorum Imperatoris ortus Enunctia. 1
 Christus 25 Decembris die natus. Enunctia. 1
 Christus natus anno intercalari. Enunctia. 1
 Coronæ Septentrionalis situs. Enunctia. 4
 Cigni asterismus & nomina Enunctia. 4
 Cor Leonis quomodo dicatur. Enunctia. 4
 Cetus quibus ex stellis cōponatur & quā varie appelletur. Enunct. 4
 Cassiopeæ stella. Enunctia. 4
 Canicula vel Canis maior. Enunctia. 4
 Caniculare tempus quando sit. Enunctia. 4
 Canis minor siue Procyon, quomodo plinio dicatur. Enunct. 4
 Crater quibus stellis connectatur. Enunctia. 4
 Coruus vbi in caelo videatur. Enunctia. 4
 Centaurus quæ astra possideat. Enunctia. 4
 Corona meridionalis quæ sit Enunctia. 4
 Capitis Caudæq; draconis Locum ceu reperias. Enunctia. 18
 Coniunctio quid sit & vnde dicatur. Enunctia. 19
 Combustus planeta quando dicatur. Enunctia. 21
 Coniunctiones magnas veluti quis indaget Enunctia. 32
 Coniunctionum magnarum vires. Enunctia. 32
 Coniunctionum magnarum appellationes triplices. Enunctia. 32
 Conceptionis horā ex natiuitate cognoscere. Enunctia. 33
 Caephæi constellatio & nomina Enunctia. 4
 Clauem festorum mobilium quomodo indages Enunctia. 35
 Cycli Solaris inuentio Enunctia. 37
 Concurrentes dies quomodo noscantur. Enunctia. 37
 Cyclus Solaris vnde dicatur. Enunctia. 37
 Christianorū Cōcilium primum vbi gentiū & qñ habitū sit. Enū. 38
 Criticos dies inuenire Enunctia. 40
 Crisis cognitio quibus per scripta. Enunctia. 40
 Criticorum dierum necessitas. Enunctia. 40
 Crisis quid. Enunctia. 40
 Critici dies quadruplices Enunctia. 40
 Crisis vnde auspicianda sit. Enunctia. 40
 Crisis hora veluti inquitenda sit Enunctia. 40
 Crisis qua ratione contingat. Enunctia. 40
 Crisis quomodo salubris vel insalubris cognoscatur. Enun. 40
 Crises quibus de causis varientur. Enunctia. 40
 Crisis inditium quale eclspis coincidens Enunctia. 40
 Crisis vt sit iudicanda secundum planetas Enunctia. 40
 Cometæ tertij motus contra signorū ordinem vt fuerit, parte secunda. Enunctia. 40
 Caudas Cometarum à Sole generari quomō cognitū sit parte secūda. Enunctia. 40
D Aniel & Ezechiel prophete quando extiterint. enunctia. 1
 Diocletiani dominium. enunctia. 1
 Draconis constellatio & appellatio. enunctia. 4
 Delphini situs. enunctia. 4
 Dierum naturalium æquatio. enunctia. 5
 Dierum naturalium inæqualitas enunctia. 5
 Dies naturales duplici ex causa inæquales fiunt. Ibidem
 Dies apparentes & differentes qui sint. Ibidem
 Dierum æquatio in supputatione moruum quid valeat Ibidem
 Dierum æquatio in aspectibus quid agat Ibidem
 Darius quo tempore ab Alexandro victus sit Eusebio teste Enū. 29
 Darius qñ ab Alexandro debellat? sit Ptolemæo & Alfonso E. 1 & 29
E uclides geometer quo tempore fuerit. enunctia. 1
 Eclspica quo in caelo vera statuenda sit. enunctia. 2
 Eridanus siue Padus quibus ex stellis continuetur enunctia. 4
 Eclspis Lunæ Solisue quo die possibilis contingere sit. enun. 22
 Eclspis die cognito horam & minutum vt inueniantur. enun. 24
 Eclspis colorem præfigere. H ii & H iii.
 Eusebius quantum erret in eclspis tradenda, sub qua Darius ab Alexandro victus est. Enun. 29
 Eusebii error de Macedonici imperii fine. enunctia. 30
 Eusebius in hystoria Niciæ quot annis euariet, in exemplo. enū. 30
 Eclspes in quascunq; libet formas redigere. enunctia. 31
F erdinandi Romanorum Vngarie & Bohemię regis ortus en. 1
 Fomahant stella quæ sit. enunctia. 4
 Foet? victuri, cur neq; citra 7, neq; vltra 10 mēsem nascatur E. 33
 Fortunæ partes veluti inueniantur. enunctia. 34
 Fortunæ pars quid sit. enunctia. 34
 Fortunæ pars & ascendens Lunæ, cur idem. enunctia. 34
G aleni Medici ætas. enunctia. 1
 Guidonis Bonati astrologi seculum. enunctia. 1
 Georgii Peurbachi mathematici obitus. enunctia. 1
 Gentes quomodo tempora sua numerarint enū. 29
 Homerus

INDEX

H omerus poeta quo tempore floruerit. enunctia. 1
 Hesiodus qua ætate vixerit. enunctia. 1
 Hippocrates Cous quo tempore fuerit. enunctia. 1
 Helicon Cizicenus Astrologus quando vixit. enunctia. 1
 Hipparchus quo seculo claruerit. enunctia. 1
 Hadriani Imperatoris regnum. enunctia. 1
 Hali Habenrægel Astrologi seculum. enunctia. 1
 Herculis situatio & nomenclatura. enunctia. 4
 Hyades stellæ vbi sint sitæ & vnde dicantur. enun. 4
 Hydra quem asterismum habeat. enunctia. 4
 Horam aspectus Lunæ cum planetis qua via quis pernoscat enun. 20
 Historia quomodo per eclspes emendari possint. enunctia. 29
 Historicorum in annis mundi & conditæ romæ asserendis variatio mira enunctia. 29
 Hippocrates cur quartum & 20 criticos statuerit. enunctia. 20
I llii firmici Materni æuum. enunctia. 1
 Ioannes de Gmünden mathematicus quando claruit. enuncti. 1
 Ioannis Regimontani germani exitus miserabilis. enunctia. 1
 Intercalare quid. enunctia. 1
 Iouis motum accidentiaq; eiusdem quomodo sciatur. enunctia. 8
 Iupiter calidus & humidus. enunctia. 8
 Iupiter fortius vitæ veteribus dictus. enunctia. 8
 Iouis aux quantum à ventre sui Draconis distet. enunctia. 8
 Iouis locus Rhomæ conditæ æuo quis fuerit. enunctia. 8
 Inditionis Romanæ cyclum inuestigare. enunctia. 36
 Inditionis romanæ origo. enunctia. 36
 Inditionis romanæ dignitas & vsus necessitasq;. enunctia. 36
 Intercalatio quadriennis cur non sufficiat ad veram anni quantitatem obtinendam. enunctia. 37
 Interualli cognitio. enunctia. 37
 Intercalationis necessitas. enunctia. 37
 Iudeorum error in celebrando paschate. enunctia. 38
 Iudeorum superstio in die paschali eligendo. enunctia. 39
 Iudici paschatis cognitio tabularis. enunctia. 39
 Indicius dies quis sit. enunctia. 40
 Intercidens dies quis sit. enunctia. 40
 Igneam & supremam aëris spheram non rapi à Luna. In obserua-
 tione tertii Cometæ.
L vcius Aemilius Paulus quo æuo Perseū cepit. enun. 1 & 30
 Lunaris annus. enunctia. 1
 Lōgitudō stellarū ante & post Christi tpa quomō sciatur. E. 4
 Lyre constitutio & appellationes. enunctia. 4
 Leonis cor quomodo dicatur enunctia. 4
 Lepus quale sydus enunctia. 4
 Lupi sydus quale sit. enunctia. 4
 Latitudo Saturni quomodo noscatur. enunctia. 7
 Latitudo stellarum fixarum quo pacto haberi queat. enunctia. 4
 Latitudo Iouis quomodo haberi possit. enunctia. 9
 Latitudo Iouis vrbis extractæ tempore. enunctia. 9
 Latitudinem Martis veluti inuenias enunctia. 11
 Latitudo Veneris quomodo inueniatur. enunctia. 14
 Latitudinis Veneræ causæ tres. enunctia. 14
 Latitudo Veneris conditæ vrbis tempore. enunctia. 14
 Latitudinem Mercurii quomodo quis inuestiget. enunctia. 16
 Lunæ motum omni tempore quomodo quis sciat. enunctia. 17
 Latitudinem Lunæ quomodo quis reperiat. enunctia. 18
 Lunæ cū Capite vel Cau. draconis sui cōiunctio vt habeat media. E. 23
 Liuius quo tempore vixit. enunctia. 1
 Liuius eclsp. S. Galli euenisse tradidit segnius atq; euēnit. E. 30
 Liuius quomodo intelligendus de hora eclspis sue. enunctia. 30
 Litere dominicalis inuentio. enunctia. 37
M oses quando vixerit. enunctia. 1
 Moses quando obierit enunctia. 1
 Marinus Tyrius geographus quo æuo extiterit. enunctia. 1
 Mar docheus quo tempore vixerit. enun. 1
 Mileus Astronomus quando claruerit. enunctia. 1
 Mahumet quo tempore heresim efflauerit. enunctia. 1
 Martis aux quantum distet à capite vel cauda sui draconis. enun. 8
 Martis cursum ceu inuenias quocūq; tempore enunctia. 10
 Mars temperaturne calidæ & sicæ enunctia. 10
 Mars flauæ bili non ab similis. enunctia. 10
 Mars quare vocetur pyrois. enunctia. 10
 Mars quem locum tenuerit Troiæ dirūte temporibus. enunctia. 10
 Martis latitudo excidii Troiani tempore. enunctia. 11
 Mercurii motus quo pacto sit inueniendus. enunctia. 15
 Mercurius quare Stilbon dicatur. enunctia. 15
 Mercurius Proteo similis. enunctia. 15
 Mercurius anceps. enunctia. 15
 Mercurii in fluxus alterabilis quare. enunctia. 15
 Mercurii motus fundatæ urbis tempore. enunctia. 15
 Mercurius falso translatus in Scorpionem à Lucio Tarutio mathem. urbis extractæ æuo. enunctia. 15
 Mercurius cur raro appareat. enunctia. 15
 Mercuria

INDEX

INDEX

Mercurii distantia à Sole. enunctia. 15
 Mercurius triplicem latitudinis suæ causam habet. enunctia. 16
 Mercurii epiciclus in qua latitudine sit. enunctia. 16
 Mercurii latitudo fundatæ vrbis seculo. enunctia. 16
 Mora media eclipsis Lunarum quomodo inueniatur. enunctia. 28
 Metus Niciæ ob eclipsis visam. Exemplo enunctia. 30
 Mensum græcorum latinorumq; collatio. in exemplo enun. 30
 Moram infantis in vtero reperire. enunctia. 33
 Mora infantis in vtero triplex. enunctia. 33
 Moræ inquirendæ ratio communis quæ sit. enunctia. 33
 Moræ indagandæ modus à communi diuersus. enun. 33
 Meteoroscopium quid sit. enunctia. 1 partis secundæ.
N Oë diluuium quo seculo fuerit. enunctia. 1
 Nabochodonosoris regnum quando cæperit. enunctia. 1
 Notius piscis quibus stellis constat. enunctia. 4
 Nicias ducis Atheniensis exemplum. enunctia. 30
 Natiuitatis horoscopus qualis sit secundum Ptolomeum & Herme-
 rem. enunctia. 33
O Rionis clarissimi syderis constitutio. enunctia. 4
 Oppositio quid sit & vnde dicatur enunctia. 19
 Oppressus planeta quis sit. enunctia. 21
 Obsessus planeta quis sit. enunctia. 21
P Lato philosophus quando vixerit. enunctia. 1
 Philippi Alexandri patris obitus. enunctia. 1
 Proclus astrologus quando claruerit enunctia. 1
 Plinii secundi mors. enunctia. 1
 Ptolemei mathematici alexandrini seculum. enunctia. 1
 Persei sydus. enunctia. 4
 Pegasi astra sint & quomodo vocentur. enunctia. 4
 Polo inclinantes stellæ ortum suum priorem occasu peragant. enū. 4
 Pleiades vnde dictæ & quot numero sunt. enunctia. 4
 Præsepe stella quæ sit. enunctia. 4
 Protrigetes siue anteuindemiator stella virgîs alâ dextrâ occupat E. 4
 Piscis notius quibus stellis constat. enunctia. 4
 Puncta ecliptica quomodo per instrumentum reperiantur. enun. 28
 Perseus iuxta Eusebium quando regnauerit, & quando victus sit à Lu-
 cio Paulo Romano consule. enunctia. 30
 Persei captiuitatem quam eclipsis designet. enunctia. 30
 Plutarchi interpres arguitur translationis iniquioris. in exem. E. 30
 Ptolemæi sententia de horoscopo nati inueniendo. enunctia. 33
 Pars Fortunæ quid sit. enunctia. 34
 Pars fortunæ & Lunæ ascendens cur idem. enunctia. 4
 Partium loca omnium omnia quomodo elegantur. enunctia. 34
 Pascha & reliqua festa mobilia ex cyclo suo veluti haberi queant. E. 38
 Pascha quomodo primitus in primo mense cultum sit. enunctia. 38
 Pascha decima quarta mēis primi iuxta Moy. en celebrati soluit. E. 38
 Paschatis colendi tū primitiuæ, tū sequentis ecclisæ diuersitas. E. 38
 Pascha quando celebrandum sit. enunctia. 38
 Pascha in Ariete celebrandum. enunctia. 38
 Pascha Iudeorum cur errat. enunctia. 38
 Pascha vt varietur ratione meridianorum. enunctia. 38
 Planetæ quos humores imitentur. enunctia. 40
 Planetarum exaltatio & casus. enunctia. 40
 Planetæ quos morbos respiciant. enunctia. 40
 Planetarum passionēs. enunctia. 40
Q Uot anni ab Adam ad Christum, iuxta Alfonso, Eusebium,
 Albimazar & hebreos. enunctia. 1
 Quæ sint & quomodo vocentur Pegasi astra enunctia. 4
 Quo die possibile sit aspectum aliquem fieri. enunctia. 19
 Quartus aspectus quid sit. enunctia. 19
 Quomodo astronomiæ incumbenti sedendum sit in studio. enun. 19
 Quomodo Cosinographiæ operâ daturō sedes instituenda sit. enun. 19
 Quare Cosinographus & astronomus sedendo disconueniant. E. 19
 Quare Theologus & poëta diuersi diuersa respiciant. enun. 19
 Quomodo durnus planetæ motus inueniatur. enunctia. 20
 Quomodo eclipsis Lunæ in plano sit formanda, vt partes obscuratæ
 Lunæ cognosci queant. Enunctia. 27
 Quibus nam opus sit ad eclipses præfagiendas. Enunctia. 27
 Quid per puncta ecliptica intelligendum. Enunctia. 27
 Quare intercalatio Bis sexti Kalendas in Februario fiat. Enunct. 37
 Quæ membra, tum signa, tum domos tueantur. Enunctia. 40
 Quotuplex meteoroscopii ingressus. Enū. 1 partis secundæ.
 Quomodo Plinius intelligendus sit de occasu Cometæ loquens Ca.
 16 secundæ partis.
 Quid per Metagitionem Plutarchi mensē intelligendum sit, in
 exemplo. Enunctia. 30
R Oma quando condita. Enunctia. 1
 Radices omnes à fine anni sumuntur nō à die 24 Decē. E. 1
 Romanum Kalendariū quomodo Dionisius abbas fundauerit. Enunct. 38
 Ratione meridianorum vt Pascha varietur. Enunct. 38
S oligenes Astronomus quādo annū Solis cursui adaptarit. E. 1
 Strabo Geographus quando fuerit Enunctia. 1
 Sole principium veræ eclipticæ tenente æquinoctium vniuerso
 orbe sit Enunctia. 2
 Serpentarius

Serpentarius vbinam in cælo sit. Enunctia. 4
 Septentrionales stellæ prius cum Sole oriuntur q̄ occidunt. E. 4
 Stellæ quanto longius ab ecliptica distant tanto maturius cum Sole
 occidunt & serius oriuntur. Enunctia. 4
 Septentrionalium stellarum summa quantitas & appellatio. Enū. 4
 Saturni motus vt inueniatur. Enunctia. 6
 Saturni passionēs & accidentia vt reperias. Enunctia. 6
 Saturnus ex colore & effectu deprehensus frigidus & siccus est. E. 6
 Saturni latitudo ab ecliptica. Enunctia. 7
 Saturni aux quantum à ventre draconis sui absit.
 Solis locus quemadmodum inueniatur nullo non tempore. Enū. 12
 Solis locus qui fuerit abeunte Alexandro Macedonū rege. En. 12
 Sextilis aspectus quid sit. Enunctia. 19
 Separari planeta quando dicatur. Enunctia. 21
 Solis & Lunæ ☉ & ☽ dras medias quomodo aliquis cito cog-
 noscat. Enunctia. 22
 Solis eclipsis quomodo cerni oculis innoxia possint. in fine E. 30
 Sol & Luna cur nature parentes crediti sint. Enunctia. 34
 Solaris cycli inuentio. Enunctia. 37
 Solaris annus quot diebus cōstet secundum Iulium Cæsarem. E. 38
 Signa duodecim triplicia. Enunctia. 40
T Roia capta quando sit. Enunctia. 1
 Timocaris astronomus quando floruerit Enunctia. 1
 Theon & Pappus mathematici Enunctia. 1
 Turcarum origo quando cæperit Enunctia. 1
 Trepidationis motus 7000 annorum spacio absoluitur. Enū. 2
 Trepidationis motus quomodo fiat. Enunctia. 2
 Tempus supputationi electum cuius meridiano adaptare. Enū. 3
 Telum astrum vel sagitta qua cæli regione locetur. Enunctia. 4
 Tempus casus in eclipsis Lunari quomodo cognoscatur. Enun. 28
 Trianguli constellatio quæ sit. Enunctia. 4
 Thutibuli syderis concinnatio. Enunctia. 4
 Trinus aspectus quid sit & vnde dicatur. Enunctia. 19
 Triangulorum latera quomodo nominentur. E. 1 secundæ partis
 Triangulorum sphaeralium non rectangulorum enodatio Ibidem
 Triangulorū nō rectangulorum in duos rectangulos resolutio. Ibidem
 Triangulorum sphaeralium omnium tam rectangulorum quàm ir-
 rectangulorū, id est, totius primi mobilis geometrica demō. Ibidem
 Torqueti compositio quomodo fiat. In fine operis.
 Torqueti commoditates quæ sint. Ibidem
V ictrui architecti ætas. Enunctia. 1
 Vitellionis mathematici tempus. Enunct. 1
 Vrsæ minoris constitutio & nomenclaturæ. Enunctia. 4
 Vrsæ maioris nomina & stellarum numerus. Enunctia. 4
 Vergiliæ vnde dictæ & quot numero sunt. Enunctia. 4
 Veneris locus quomodo inueniatur. Enunctia. 13
 Veneris appellatio. Enunctia. 13
 Veneris aux quomodo cum Sole conueniat. Enunctia. 13
 Veneris locus tempore vrbis extractæ. Enunctia. 13
 Veneris motus quid participat cum Sole. Enunctia. 13
 Veneris distantia maxima à Sole. Enunctia. 13
 Venus à Tarutio perperam in Scorpione locata est tempore vrbis
 conditæ. Enunctia. 13
 Veneris epiciclus qua latitudine sit. Enun. 16
 Vacuus Planeta quando dicatur. Enunctia. 21
 Veræ ☉ & ☽ nis luminarium tempora vt sint inquirenda enū. 26
 Videre alcor, adagium Enunctia. 4
 Yed stellæ duæ sinistram manū serpentarii occupantes. enunctia. 4
 Zodiacalium signorum stellæ quot sint & quantæ, ortusq; & occasus
 earundem qui sit. enunctia. 4

AD LECTOREM.

¶ **FIERI** nō potest, opti Lector, quin inter eudendū mēde nōnunq̄ incidant, quas nisi pius lector antea certior cognouerit, anthori non ra ro negligentia aut ineruditionis notam inurunt, quapropter eas que passim in hoc volumine se ingesserunt, formula quadam succinctiori proponere libuit.

Legatur igitur Enunciatio Tertio, columna prima, versu vicesimo secundo, Quoties pro quoties.
 Ibidem versu 23. Quod notat, lege, quod notat.
 Versu 29 Huius itaq; rei exemplum est, pro est lege esto illud.
 Enunciatio 4, Versu 8, ni fallos, legendum ni fallor.
 Titulus imaginum celestium habet stellas de 4 mag. 44, lege, 474.
 Enunciatio. 6 versu. 22 Legendū, deprehēderunt astrologi varietatē.
 Ibidem versu 36. Agendis & bellicis, lege, bellicis.
 Ibidem versu 42, legendum non temere, pro non tenere.
 Enunciatio: 8, versu 4, hiimide, lege, humidē.
 Folio D 1 versu 14. Argumentum, lege, Argumentum.
 Ibidem in margine, pro æquarum, lege, æquatum.
 E ii Enunciatio. 13 in exem. Regis, versu 34 simulari pro simulari.
 Ibidem versu 36, p 30 vel dissentio, lege, 30 vel 40 ū dissentio.
 Ibidem linea 65 pro, & Mercurio, scribe, de Mercurio.
 In sequenti columna, versu 13, excidisset pro excedisset.
 Enunciatio. 14, versu 17, diametri ponendum.
 Enunciatio. 15, versu 5 pro cuiq; pla. legendū, cuiusq; planetarum.
 Ibidem versu 6, appellit eiusdem, lege eidem.
 Enunciatio. 17, versu 15, pro transi, scribe, transigi.
 Ibidem versu 33, pro reduco, lege reducto.
 Ibidem versu 48, inquire lege, non inquire.
 Ibidem versu 52, legendum intuens, pro intuearis.
 Versu 58, pro cernis, scribe cernes.
 Versu 68, Lege innuere pro inuenire.
 Versu 73 pro illicq; legendum illiq;.
 Versu penultimo scribe volens pro velens.
 Enunciatio. 18 versu 23 lege monstra pro monstret.
 Enunciatio. 29 versu 1 scribe Aspectuum non Aspectuum.
 Versu 17 lege impendet non inpendet.
 Ibidem versu 58 Cosmographia legendum.
 Ibidem colum. secunda, pro trinus lege trini aspectus.
 Enunciatio. 21 versu 28, Aperiens, scribe apertus.
 Columna secunda versu 44 pro arduis lege tardioris.
 Enunciatio. 22 versu 19 lege distribuere, non describere.
 Versu 25 pro euenient legendum eueniunt.
 Versu 39 Luminarum, lege luminarium.
 Ibidem in margine, Cautela lege non Contela.
 Enunciatio. 24 versu 17 Pari ratione & examinabis, legengum est.
 Pari ratione & oppositiones examinabis.
 Enunciatio. 25 versu 2, coniunctionis autē, lege aut, non autem.
 Enunciatio. 26 ver. 15, si argumento, scribe, Argumentum.
 Versu 32 pro intelliges scribe scribe intelligas.
 Versu Ibidem 40 pro litera lege literam.
 Versu 46, pro maiori, in limbo &c. scribendū est, maiori in limbo.
 Ibidem pro Ac scribe At.
 Ibidem in exemplo ante Christum ab Alexandro abeunte mutuatum, versu 10, pro, Quo exempta, lege. Que exempta.
 Versu 18 pro pomeridianos, scribe, pomeridianis.
 Versu 20, pro postulat, Indicē, lege, pnstulat, adducerem. Indicem
 H 1 col. 1 versu 4 scribe, vtrum se x nec ne certo fiat.
 Ibidem col. 2 ver. 1 Hæc omnium, scribe, Hæc omnia.
 H ii col. 1 versu 48 pro Lunæ lege Lunæ.
 Ibidem versu 59, pro G andauo lege Gandauo.
 H iii col. 1 versu 15 scribe præcellentiore non præcellentioræ.
 I iii col. 2 HVIVS ECLIPSIS HANC SVMME IMA. &c.
 Ibidem col. 4 versu 3 pro cognosceis lege cognoscitur.
 I iii col. 2 versu 3 lege, obseruationum tempora (quæ post Salua toris nostri natiuitatem 152 anno ceperant) &c.
 Ibidem versu 15 pro tpora lege tempora.
 Enunciatio. 30 versu 18 pro contingit lege contigit.
 K II col. 1 versu 10 pro eclēpses quas fusissime descripsi, lege, eclēpses Solares, oculari &c.
 Enunciatio. 32 versu 10, pro ortus in tertiusq; scribe ort' interitusq;.
 Ibidem versu 18, similiter & alius, lege similiter & reliquus.
 Linea 25 tabula, sic vt planetarum, lege, tabula, planetarum duog; vel trium vel quotcunq;.
 Versu 28 legendum, Annorum numero, Radix &c.
 K ii col. 3 versu 2 exprimat, & esset, lege est pro esset.
 Versu 4 pro etiam in 4 uem, lege, etiam 4 uem.
 Enunciatio. 33 versu 25, secunda mansio vocata est media, pro media scribe minor.
 Versu 28, pro minor dicta, scribe Media dicta.
 Versu 34 pro nono mense, vt patet, scribe, nono mense aut postea, vt patet &c.
 Ibidem

Ibidem versu 41, pro ascendens erat, scribe, ascendens erit.
 K iii, col. versu 39 legendum Apotelesmaton non Apothelēf.
 Ibidem versu 48 lege ambas non ambobus.
 Versu 69 pro, quæ 44 Solis, lege, quæ & Solis &c.
 Ibidem in limbo, pro futurorum partes lege futurorum partis.
 Ibidem col. 4 versu 35 In parte anorum lege, nocte contra, non in nocte contra.
 Ibidem Pars hereditatum, pro tacti, lege tam.
 In parte pacis lege exercituum.
 Enunciatio. 35 versu 17 pro Quem, lege Quum.
 Versu 30 hoc tempore lege, hoc, tempore.
 Ibidem literam alphabeticam, lege litera alphabetica cominus reperta, non repertam.
 Versu 32 pro Annos lege Annus.
 Ibidem præstitutos lege præstitutus.
 Enunciatio. 36 versu 8 pro vsu habita, lege vsu habitus.
 Versu 9 pro se melius lege, seu melius.
 Columna 2 huius enunciatioi versu 2 pro deputati sunt, legendum deputata sunt.
 Versu 10 pro, argentu stipendiis lege, argentum stipendiis.
 Versu 13 pro es & ferrum lege, æs & ferrum.
 Versu 31 lege pro addo, adde.
 Versu 44 quæ restantia lege que restant.
 Tabula radicum aurei numeri sic habet.
 Tabula auri numeri & Cycli Inditionis, scribe, (NOVALIS, TABVLA AVREI NVMERI SIVE CYCLI DECEM, ENUNCIATIO. 37 versu 16 pro, ex bisextilibus duobus, lege, & ex bisextilibus duobus.
 Versu 26 lege. Intercalatio ista nullibi commodius fieri potest.
 Enunciatio. 38 versu 62 lege, terminus Theophili est, non Thephili.
 Ibidem col. 2 versu 12 pro sanctitum lege sancitum.
 Linea 29 pro. Quod æquinoctium, lege Quod vero æquinoctium.
 L iii col. 1 linea 30 pro vacarunt lege vacarent.
 Versu 39 lege. dum fit, non vltima festiuitatis &c.
 M ii col. 1 linea 10 legendum, non nihil.
 Versu 11. Obuia sunt, euidentiore &c.
 Versu 13 legendum pernitium, non parnitium.
 Versu 62 lege perambulat, non perambulatē.
 Col. 2 versu 40, ab iniquiori aliorum contuitu vel comertio &c. legendum.
 Col 4 linea 9, quorum alter, lege, quod eorum.
 Versu. 27 pro Aut lege, Vt si in &c.
 Linea 35 pro animaduersu lege animaduerso.
 Linea 74 pro carens alio, lege carens aliquo.
 Versu 3 prologi secundæ partis, lege completitur.
 Ibidem col. 2 versu 13 enun. 1 duplicem aditum, non additum.
 Ibidem versu 31 pro cui rei, lege cuius rei.
 Versu 38 legendum, arealiq; numero, ingressus arealis dicif &c.
 N i col. 1 versu 45 lege, trigoni, qui, pro trigan, iqui.
 Ibidem versu penultimo lege, litera M, finem D exprimat.
 Col 3 linea 2, perq; merito F L, lege, perq; ipsum F L &c.
 N ii col. 3 linea 40 lege, quam interim pro quem interim.
 Columna 4 versu 2 pro iusmodi lege cuiusmodi.
 Versu 32 pro forsam lege forsan.
 N iii col. 2 in titulo cap. 6 pro alius amplitudine lege alias &c.
 Versu 3 huius cap. lege G dicendi, cuius.
 Ibidem col. 4 versu 29 pro occidentali lege occidentalis.
 N iii col. 2 linea 21 lege à Sole tractos, non tractus.
 Ibidem col. 3 linea 3 pro verè autem, lege, ferè autem.
 Linea 6, mane desit, lege mane desit.
 Linea 8, pro propinquor lege propinquir.
 Versu vel linea 17 pro possederet lege possideret.
 Versu vltimo pro contingunt lege contigerunt.
 Col. 4 versu 28 lege, heliace occidit.
 O i col. 2 linea 3 pro ab aëris lege ob aëris.
 O ii col. 4 versu 14, pro eodem rectos transversos, lege, eodem transversos.
 Versu 16, lege tendentem, signorum &c.
 Versu 23 pro gignit lege gigni.
 O iii col. 1 linea 12, quam alius, lege, quam alios.
 Versu 28 paterat lege, par erat.
 O iii versu 4 QVETI MAGO lege QVETI IMAGO.

ASTRONO. CAESAREVM

uitatem, vel proximo anno ante FERDINANDVM, Potentissimum Romanorū, Vngariæ & Bohemiæ Regem &c. natum, dubitans vero, vtrum ita res habeat. Queret in tabula temporum nomen Regis FERDINANDI, iuxta illud enim annus post Christum. 1503. ostenditur. Videnti nunc, an priori, hoc est, secundo post sesquimillesimum Eclipsis Lunæ visa sit, 15 Octobris die fuisse, & tertia vnius horæ parte pomeridiana, reperietur. Eodē modo in consimilibus operaberis.

SEQVITVR TABVLA TEMPORVM.

Ab Adam ad Christum secundum Alfosum ann.	6984 dies 121
A Creatione mundi ad Christum secundū 70 interp. ann.	5199
A Mundi exordio ad Christi aduentum, s̄m Albumazar, ann.	5328
A principio mundi ad Christum natum, s̄m Hebræos anni	3952
Diluuium Noë præcessit Christum, annis	3101 dieb.
Confusio linguarum ante Christum	3000
Moses in deserto præest genti Iudæorum.	1495
Moses legislator obiit ante Christum, annis	1470
Troia capta ante Christum	1149
Homerus poeta græcus floruit ante Christum	989
Hesiodus ante Christum claruit, annis	889
Daniel & Ezechiel prophetabant ante Christum	760.
Rhoma condita est ante Christum 11 kalen. Maias, ann.	753
Nabochodonozor regnare cepit ante Christum, ann. 746 dieb.	310
Mardocheus ante incarnationem agnosceatur, anno	721
Thales Milesius ecl̄psim prædixit, ante Chri.	584
Darius primus regnare cepit ante Christum, anno	521
Hippocrates Cous medicus floruit ante Chri. annis	440
Nicias dux atheniens̄ ob ecl̄psim metū opes athe. afflixit añ chr.	414
Helicon Cizicenus astrologus vixit tempore Asueri, ante Chri.	400
Plato & Aristoteles philosophi claruerunt ante Chri.	343
Philippus pater Alexandri obiit ante Chri. an.	323 dieb. 51
A morte Alexandri Magni ad Saluatorem anni	311 dies 93
Timocæris astronomus considerauit stellas ante Chri.	292
Euclides geometer tpe Ptolæmei primi regis Aegypti, añ Chri.	291
Aratus poeta græcus & astronomus ante Chri.	282
Archimedes syracusanus geometer præcessit Christum, annis	199
L. Aemilius Paulus. C. Sulpitius Gallus ecl̄p. prædix. ante chr.	172
Hipparchus Rhodius in Alexandria cōsiderauit stellas, ante C.	120
Abraham stellas in Rhodo contemplatus est, ante Chri.	115
M. T. Cicero & Lucius Tarutius astro. claruerunt, ante Chri.	59
Iulius Cæsar opa Soligenis astro. annū ad Solis cursum reduxit.	47
Virgilius poeta & Vitruuius architectus ante chr. floruerunt	45
Cæsar obiit ante incarnationem Saluatoris anno	38 die 1
Ptolæmei & regnum Aegyptiorum desierunt, ante Chri.	30
Strabo Geographus antecessit incarnatum Christum	20

† IESVS CHRISTVS FILIVS DEI IN BETLEHEM IUDÆ nascitur, quo anno cepit Christianorum salus.

T. Liuius patauinus & Ouidius poë. obierunt, anno post Chri.	19
Marinus Tyrius geographicus scriptor agnosceatur, post Chr.	60
Andromachus Creten̄ theoricę inuē. & Lucanus po. floruerunt	67
Agrias contemplatus est stellas in Bithinia post partum virginis	94
Proclus Astrologus agnosceatur post Christum, anno	95
Mileus stellæ loca quæsiuit Romæ a Christo nato, annis	99
C. Plinius Secundus periit, dum inuisit Vesuuium montem	112
Hadrianus Imperator post Christum regnare cepit, annis	120
Galenus medicus Pergamensis sequitur Christum annis	142
Ptolæmus phis & mathe. Aegyp. obsuauit stellas Alexan.	150
Diocletiani regnum incepit ab incarnationis anno	283 die 241
Iulius Firmicus Maternus & Mauortius Lollianus vixerunt	320
Concilium in Nicea congregat. in quo Arrius cōdemnatur	320
Theon & Pappus mathematici alexandrini floruerunt	390
Alchmeon medicus & Astrologus claruit anno	490
Mahomet cum Sergio monacho in Arabia hæresim inchoauit	622
Albumazar ab aliquibus lauar dictus scripsit circiter annum	844
Basilius, anno humanæ salutis vitam egit vel circiter	849
Turcarum origo post humanam salutem, annis	870
Albategni mathe. in Aracta ci. Syriæ considerauit stellas	880
Campanus philosophus & mathema. claruit an.	1031
Azophi Arabs stellas per imagines descripsit	1061
Auicenna medicus Hispalensis post Christum, anno	1100
Abraham Auenzre Iudæus & Auenzoar agnosceantur	1145
Hali Haben Ragel astro. arabs, vixit anno	1202
Alkindus phis, medicus, & astro. floruit anno	1235
Alphonius Ro. & Hispaniæ Rex & Astro. post chri. 1251 dieb.	152
Nirellio mathe. scripsit ingens opus optiçæ, anno	1274
Guido Bonatus astro. floruit post humanam salutem	1284
Ioannes de Gmünden mathematicus clarus habetur	1406
Arismpræstoria inuenta Maguntia per Ioannem Faustum	1452
Georgius Peurbachius germanus mathema. obiit anno.	1462
Blanchinus Ferrariensis mathematicus claruit	1464
Ioan. Regimontanus mathe. germ. Romæ veneno interemptus	1467
Carolus Quintus Romanorum Imperator nascitur, anno	1500
Ferdinandus Romanorum Vng. & Bohe. Rex nascitur	1503

CHRONOGRAPHIA CHRISTVM PRÆCEDENS CHRONOGRAPHIA CHRISTVM SEQVENS

ASTRONOMICI CAESAREI PER PETRVM APIANVM MISNENSEM EXACTISSIME CONCINNATI, INDVCTIONVM, DEMONSTRATIONVM, EXEMPLORVMQVE FIDELISSIME REFERTI. ENVNCTIATVM PRIMVM.

Tempora sequentibus instrumentis vsui futura, colligere.

ASTRONOMICI CAESAREI PER PETRVM APIANVM MISNENSEM EXACTISSIME CONCINNATI, INDVCTIONVM, DEMONSTRATIONVM, EXEMPLORVMQVE FIDELISSIME REFERTI. ENVNCTIATVM PRIMVM.

Tempora sequentibus instrumentis vsui futura, colligere.

ANNORVM DIVERSITATES, quæ multifariæ gentibus sunt, in præsentia, ne longior sim, prætermitto. Aliis enim vt Romanis, annus Solaris, cuius principiu Ianuarius est. Aliis, vt Arabibus Lunaris, quæ Septēber auspiciatur, habetur &c. Huiusmodi autē varietates in vniuersum omnes semel missas facio, anno Solari, quæ nobis Sol cursu suo describit, tātummodo intētus. Hic autē quia impari Solis motu designatur (quādo quidē Sol nō idē p̄ctū quottannis assequitur, sed quartā partē vnius diei propemodū adiicit) facit, vt quartus quilibet annus integro die superet tres præcedentes, qui quartus propterea vocatur intercalaris, quali dicas Interpositus. Intercalare enim veteres appellabant, quod nos interponere. Et re ipsa vnus dies interponitur, qui in aliis nō est, diei idē alio nomine Bisextilis. Hunc in quā Rhomanū Solis annū in præsentibus sequat, secundū quē motus celestes omnes inuenire docebo. Orsus eundē à Ianuario, qui est finis præcedentis cuiuslibet anni. Hoc ita intelligas volo, vt à meridie nouissimi diei Decēbris, initiū fiat. Astronomi etenim à meridie in meridie perpetuò rationes inueniunt, sic vt tēpus ante meridiē, præcedenti semper diei annumeretur. Cū autē motus celestes ab anno Christi p̄ omnia inuestigat, radicemq; ad eundē annū ponat, Christi scē, nō existimandū est vicelimum quintū diē Decēbris me inuenire, tamen si eo Saluator noster natus sit, sed finē eiusdē anni. Astronomi siquidē veteres, sex illos dies, qui sequuntur à 25 in finē vsq; Decēbris, abiecerunt, & radicem potius in vltimū diē eiusdē anni, in quo Christus Orbi æditus est, retulerunt, ibiq; stabiliuerunt. Est autē finis illius anni, principiu sequentis. Radicē ad diē natiuitatis Dominicæ inquisituro, retro querendū erit, tot dieꝝ spaciū, vt dicetur. Hic tacere nō possum hætenus ferē omnes errore prorsum abominabili deceptos Astronomos, dum per Radicē Christi, stellæ cursus, Cōiunctiones, Oppositiones, Aspectus reliquos, conati sunt deprehendere, æqua em̄ Cōmunes & Bisextiles ratione se ponere nō animaduertērūt, dū ante & post Christū annos, simili p̄portione diiudicārēt, cū tamē Saluatoris nostri natiuitas non Cōmuni vel Ciuili, sed intercalari anno cōtigerit. Atqui hoc dico cōmonefaciēs eos, qui instrumentis tabulisq; illorū aliquando sunt vsuri, quo id & agant cautius, & tentent prouidentius. In præsentī opere, nihil hoc ingeret dubii. Ad hæc cū Astronomos antiquiores religione quadā videā radices suas variē ad regū ducēq; principia & interit fundasse, veluti ad obitū Philippi, & ad regni Nabuchodonozoris initiū. Memini ego pariter aliquot, memorabilium actōꝝ, quales est diluuium illud vniuersale &c. Præterea aliquorū insigniorū doctrina & nomine Astronomorū eō, vt si qui forent qui cursus syderales ad eorū tpa, requirerent, in promptu habere possint. ¶ Exēpli gratia. Si nosse quis cupiat q̄ loca stellæ Ouidii tpe, tenuerint, querat in seq̄nti tabula, quā Ouidius vixerit. Reperiet autē 19 post Saluatorē anno eū obiisse, ad illum ergo annoꝝ numerū, stellæ motus inquirēdi sint. ¶ Aliud. Audis q̄ Diluuium ferē biennio præcesserit cōiunctio magna. Hocq; vtrū sit, ambigis. Annos ergo diluuii qui fuerunt, 3102 ante Seruatoris aduentū scribis, addisq; 2 & habes, 3104. Illū iā annū si examinas per instrumentū, quale infra patet, vtrū in 3104. anno cōiunctio euenerit magna nec ne, cōfestim liquebit. ¶ Adhuc aliud. Fertur Lunæ ecl̄psis fuisse, secūdo anno, post augustissimi Cæsaris CAROLI Quinti natiuitatem

laris annus.
lextilis & in
calaris idē.
tercalare.
quando Chri
s natus.
perādi mo
are fallan
Astro
in computa
ne motū
Christū.
mpus CA
DLI Impe
oris Roma
& FERDI
ANDI
m. Bohe.
Vngariæ
gis.

ENVNCTIATVM SECVNDVM.

Octauæ, Nonæ, decimæq; sphaeræ motus intelligere, Zodia cumq; secundum quem omnia sequentia instrumenta regulantur, verè imaginari.

NVLLA ERAT HIC OPVS DECLARATIONE, Decimæ, Nonæ, & octauæ Sphaeræ, cum sit institutum non aliud huius operis, quam docere, quomodo...

Motus Nonæ & Decimæ sphaeræ.

committre non potui, quin statim ab initio, hoc dubii dicerem. Ne minem latet, post septem errantium syderum orbis, adhuc tres superesse, Nempe octauum, cui stellæ fixæ insunt, Nonum insuper & Decimum, qui & vltimus est. Decima sphaera ab ortu in occasum 24 horis fertur, veluti oculus indies discimus. Videmus enim quemadmodum Sol & astra reliqua (que secum vna violentissime rapit) oriuntur & occidunt. Nona ab occasu in ortum per caeli summum agit, contraria decimæ, & naturaliter loquendo, cursum suum in 40000 annorum absoluit. In huius cursus medio eclipticam nos imaginabimur, signatam infra litteris C A E M. Arietis initium est A, quod circum intelligendus est circulus, qui in semidiametro nouem gradus complectatur, quicq; in duodecim signa diuidatur, non secus ac alius quidam circulus aut Epicyclus. Signa in eo notantur numeris à B versus C, quia B parui huius celi caput est, declinans in Septentrionem. Eodem modo cogita circulum paruum describi ex opposito litteræ A, vbi libræ principium statues. In hac inquã Nonæ sphaeræ ecliptica 12 signa, si liber, loces, quanquã nullius vsus sunt, præter Arietis exordium, quod littera A refert. Huic nono orbi octauum subesse intellige, Cur? mediū pariter ecliptica quædam occupat, in qua punctum suppones, (quale seorsus figura per H litteram exprimit) quod itidē vocabimus initium Arietis, sed octauæ sphaeræ. Huius sphaeræ motus, nō est alius, nisi quod cum puncto H in minori circulo rotetur, secundum signorum successum, hoc est, ab ipso B versus C, cursum suum peragat per D & E rursusq; in B 7000 annorum spatio, & ille motus trepidationis vocatur. Sic etiã punctum diametrale H statues, quod libræ principium appellabis, octauæ scz sphaeræ, æqualiter mobile cum principio libræ nonæ sphaeræ. Et quamuis

Motus Trepidationis.

Et quamuis H punctus dicatur initium Arietis, reliqua tamen Zodiaci signa non sunt subintelligenda. Signiferus ergo, quo recte, imaginis neris notato. Primo Equinoctialem ab utroq; polo æquidistantem, iustitiamq; eisdem, totam mundi machinam diuidentem. Post hunc superficiem eclipticæ octauæ orbis, eodem peruenire, videlicet ad Decimum caelum. Et illic tandem veram eclipticam ostendi. In quo autem loco Equinoctialis cum ecliptica se interfecat, illic principium, Eclipticæ, primusq; Arietis punctus est. Hanc lineam vna cum signis 12 verè die, secundum enim illam, omnia sequentia instrumenta accipienda venient. Intersectio Zodiaci & æquatoris punctum veri æquinoctii refert, quem simulac Sol intrat, Equinoctium vniuerso orbi efficitur. Sciendum tamen est punctum illum non semper eodem in loco sistere, sed subinde hinc illinc in æquatore mutari, sicut in epicyclo quodam, puncto augem mediã designanti vsu venit. Qua ratione æquinoctia per petuò variantur & anticipant. Tempore enim Christi vernale æquinoctium contigit 24 die Martii, in anno Bisextili, Communi vero 25 die Martii. Veluti nostro æuo communibus annis 11 Martii, Inter calatibus autem 10, si modo tabularum calculis fidem non abrogamus, fieri solet. Quod pariter obseruatio vmbre radiorum solarium attestatur, quæ simplex & aperta est, & absq; instrumentis omnibus, in qualicunq; superficie, siue horizontali, siue verticali, siue inclinata, siue declinata, experiari, haberi potest. Equinoctium siquidem tempore, extremas stili, rectam vmbre lineam signat perenniter, quæ alias semper obliqua, siue arcuata ab vmbra describitur. Tam facili autem & expedita æquinoctii inuestigatione existente, quis non admiraretur quosdam tam ineptissimè, vt cum conarentur rhomanum emaculare Calendarium, æquinoctium sint ausi in quintum Martii transferre, putantes se emendare, cum diebus quinque integris imperfectiorem, quam antea esset, redderent. Motum itaq; octauæ sphaeræ, æquinoctiiq; puncti, quo verius intelligas exemplo opus est. Quo tempore Cæsares maximi CAROLVS & FERDINANDVS nati sunt, motus octauæ sphaeræ medijs, nullius signi 11 graduum 1 minuti 40 secundorū ferè fuit. Idem quoq; motus erat principii Arietis Nonæ sphaeræ, à Christo genito, vsq; sub decima. Initium vero arietis octauæ sphaeræ, à puncto septentrionali B, quod est initium parui circuli vsq; ad litteram H, & ille arcus octauæ orbis, Argumentum dicitur. Vnde liquet Cæsarium natiuitate Eclipticam octauæ sphaeræ eiusmodi fuisse, quæ mota est per H K F M, Arcus autem ab F in K vsq; medijs eiusdem motus, à K vero ad H æquatio, q̄erat 8 graduum 45 m. prope. Iam medijs motus æquationi copulatus, 19 gra. 40 m. 40 secunda facit, id quod vocatur aux cõmunis, totidē em gra. m. & secunda stellæ fixæ & auge à Seruatore Christo, in tẽpora Cæsarium vsq; promouerunt. Quod si iam lineam singas produci ex centro mundi per sectionem eclipticæ octauæ, simulq; æquinoctialis, q̄ est punctus F, tum ostendet linea illa, principium Arietis in decima sphaera, iuxta litteram G, q̄ & punctus est æquinoctii. Et hæc prælibasse hactenus sufficit.

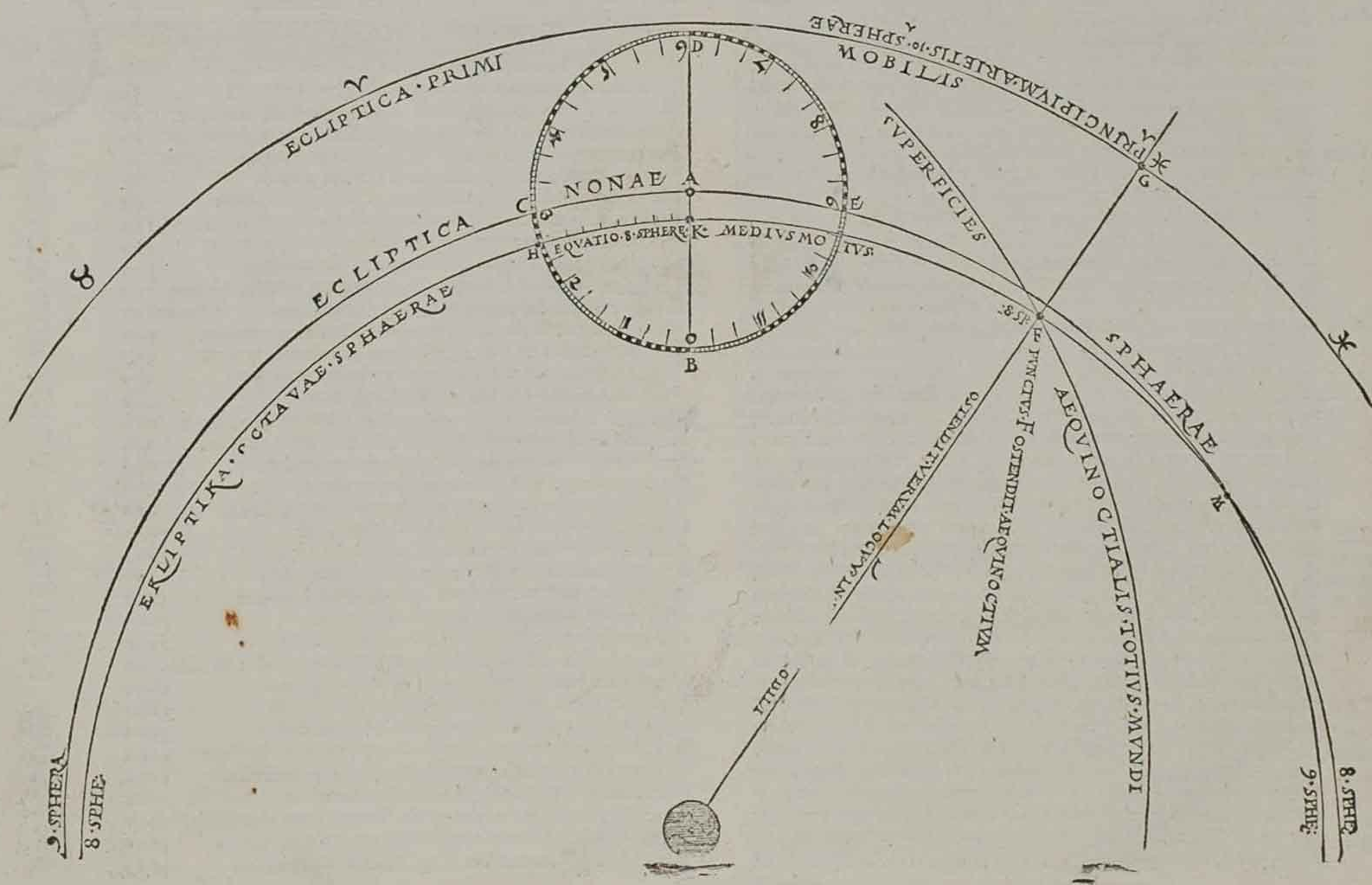
Vbinam ecliptica, secundum quam & astronomorum & astrologorum iudicia procedunt, statuenda sit.

Æquinoctia cur perpetuo varientur.

Æquinoctium per radios Solares inuestigetur.

Motus Nonæ & octauæ sphaeræ tempore CAROLI & FERDINANDI.

Principium decimæ sphaeræ.

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM TERTIVM.

Radices, quæ in sequentibus instrumentis, ad meridianum Ingolstadiensem, suppositæ sunt, reliquis quæ regionibus, & mundi partibus accommodare.

VM TERRA SIT GLO.

bi modo rotunda, fierique non possit, ut regiones uniuersæ, eundem simul meridianum habeant, sed hæc maturius, illæ ferius. Radices uero omnes sequentes, In golstadiensi meridiano respondeant, palam est, horas aliorum locorum, non esse easdem cum nostris. Fieri enim potest, ut nobis lunæ deliquium appareat hora 10 pomeridiana, aliis uero hora 6 antemeridiana. Idcirco, ut huius nostri laboris, nulla non orbis pars, esse queat particeps, subordinauimus quandam tabulam, in qua regionum, urbium, oppidorumque nomina describuntur, quibus numeri quoque, nunc horas, nunc minuta, significantes, adiunguntur, quibus item, ex vno latere A. littera, ex altero M. adiungitur. A notat adde, M. minue, sic, ut quoties reperitur A. iuxta horas uel minuta, significetur easdem horas uel minuta inuenta addi oportere, tempore nouilunii, plenilunii, eclipsis uel alterius cuiusdam aspectus, à te reperti, quoties autem sinistra obtinet A, toties dextra M referre debet. Quod notat, ubi locum aliquem elegeris, in quo ad tempus aliquod certum, scire desideras planetæ alicuius locum, totidem horas & minuta, penes que M scribitur, minuenda, id est, subtrahenda esse à proposito tibi tempore, qualia inter A & M deprehenduntur, & hoc modo hora istius loci uerificata erit, ad præsentem radicem, qua cum, planetarum cursus, inquire, ut infra. Huius itaque rei exemplum est.

Imperator noster semper Augustus, CAROLVS Quintus, Gandavi, Flandriæ nascitur, 15 hora 44 post meridiem. Quare iam Gandauum in tabula regionum, iuxta quod M inuenies, horam nullam, minuta 39 & A. Vbi M hortatur, ut quoties Gandavi coniunctionis, oppositionis, eclipsis, aut alterius aspectus, horam minutaque per instrumenta indagasti, demas horam 0 minut. 39. Si uero ad natiuitatis horam Imperatoris cupias motum planetæ alicuius nosse, scilicet ad horam 15 minut. 44. tum adde horam 0 minut. 39. Ex quo 16 horæ 23 min. consurgunt, quibus cum planetarum loca inuestiges licet,

Aliud Exemplum. Rex FERDINANDVS. Oriundus est ex Medina, ciuitate Hispaniæ. Quare in Tabula nomen Medinæ, cui ad ditum uidebis litteram M, Horam. 1. M. 12. Ab aspectibus auferenda est 1 Hor. 12 M. Sed quia hora 20 M. 47 post meridiem, natus est idem Rex FERDINANDVS, ad eam quæ situro, cursu errantium, hor 1 mi. 12 sunt addenda, quod facit horas 21 mi. 59 cum summa ista planetarum motus, inquire deinde poterunt,

TABVLA INSIGNIORVM LOCORVM, CIVITATVM, & Oppidorum, Europæ, Asiæ & Asiæ.

Noia locorū.	Pro ∅, eclipsis, & planet. aspect.		Noia locorū.	Pro ∅, eclipsis, & planet. aspect.	
	Horæ.	Minuta.		Horæ.	Minuta.
	HM			HM	
Thertot	M	1 24 A C	Sarragossa	M	1 13 A C
Nadar	M	1 21 A C	Valentia	M	1 11 A C
Lammon	M	1 39 A C	Toletum	M	1 29 A C
Reba	M	1 20 A C	Medina cā. †	M	1 12 A C
Lundunum	M	1 15 A C	Pampilona	M	1 15 A C
Oxonium	M	1 25 A C	Compistella	M	1 44 A C
Iorg	M	0 56 A C	Rodes	M	0 54 A C
Ettenburgum	M	0 47 A C	Nantes	M	1 20 A C
Granatum	M	1 30 A C	Turonion Toti	M	0 48 A C
Corduba	M	1 29 A C	Amiens	M	1 2 A C
Ispalis	M	1 39 A C	Bizantium	M	0 39 A C
Portugalia	M	1 48 A C	Lugdunum	M	0 31 A C
Lisybona	M	1 47 A C	Vienna Prou.	M	0 31 A C
Barfalona	M	0 59 A C	Lutecia Parisio.	M	0 36 A C
Burges	M	1 27 A C	Geneuora	M	0 22 A C

CAESAREVM

RESIDVVM TABVLAE REGIONVM & Ciuitatum insigniorum,

Noia locorū.	Pro ∅, eclipsis, & planet. aspect.		Noia locorū.	Pro ∅, eclipsis, & planet. aspect.	
	Horæ.	Minuta.		Horæ.	Minuta.
	HM			HM	
Marsilia	M	0 26 A C	Dresen	A	0 10 M R
Mons Pessul.	M	0 35 A C	Egra	A	0 4 M R
Narbona	M	0 38 A C	Praga	A	0 14 M R
Tolosa	M	0 44 A C	Gerlicium	A	0 26 M R
Gandauum †	M	0 39 A C	Olmuntza	A	0 16 M R
Valentines	M	0 36 A C	Sittauia	A	0 14 M R
Marteburgum	M	0 54 A C	Vratislauia	A	0 23 M R
Bruxella	M	0 27 A C	Martisburgū	M	0 9 A C
Antuerpia	M	0 36 A C	Erphordia	M	0 1 A C
Metis	M	0 25 A C	Monsterium	M	0 15 A C
Treueris	M	0 20 A C	Vuirtenberga	A	0 6 M R
Cruciacum	M	0 15 A C	Prunsiuga	M	0 3 A C
Luzelburgium	M	0 22 A C	Lunenburgum	M	0 3 A C
Geldria	M	0 21 A C	Lubeca	M	0 1 A C
Cleue	M	0 24 A C	Brandenburgū	A	0 8 M R
Iuliacum	M	0 22 A C	Fracos, ad od.	A	0 16 M R
Aquisgranum	M	0 23 A C	Groninga	A	0 2 M R
Constantia	M	0 10 A C	Hamburgum	M	0 6 A C
Basilca	M	0 17 A C	Rostochium	A	0 6 M R
Spira	M	0 26 A C	Stettinum	A	0 20 M R
Vurmatia	M	0 13 A C	Dantiscum	A	0 42 M R
Argentina	M	0 16 A C	Culmen	A	0 55 M R
Moguntia	M	0 13 A C	Riga	A	1 22 M R
Colonia Agr.	M	0 18 A C	Reualia	A	1 27 M R
Dauentria	M	0 23 A C	Roshilde	A	0 23 M R
Sclerstadium	M	0 32 A C	Copenhagna	A	0 26 M R
Vrbs S. Galli	M	0 10 A C	Vpsalia	A	0 44 M R
Lucerna	M	0 13 A C	Stocholma	A	0 58 M R
Nordlinga	M	0 4 A C	Nodrosia	M	0 5 A C
Vlma	M	0 6 A C	Rumefalche	A	1 12 M R
Augusta	M	0 3 A C	Parentium	A	0 11 M R
Tubinga	M	0 9 A C	Ragusia	A	0 37 M R
Laubinga	M	0 5 A C	Castelnouo	A	0 38 M R
Eflinga	M	0 8 A C	Vrataria	A	0 40 M R
Badena term.	M	0 15 A C	Belgradum	A	0 50 M R
Phorcena	M	0 11 A C	Brespurgum	A	0 30 M R
Pretta	M	0 14 A C	Buda Ofen	A	0 37 M R
Heydelbergē	M	0 12 A C	Varadinum	A	0 51 M R
Amberga	M	0 2 A C	Cracouia	A	0 38 M R
Nouum forū.	M	0 1 A C	Poznania	A	0 26 M R
Ingolstadium	M	0 0 A C	Lipnicza	A	0 43 M R
Monachū Ba.	A	0 1 M R	Vuischegrad	A	0 45 M R
Neoburgum	M	0 1 A C	Vuide	A	1 6 M R
Aichstadium	M	0 1 A C	Cholme	A	1 10 M R
Landishuta	A	0 1 M R	Neapolis	A	0 30 M R
Frisingum	A	0 0 M R	Capua	A	0 27 M R
Saltzburgum	A	0 7 M R	Roma †	A	0 16 M R
Ratisbona	A	0 4 M R	Volaterræ	A	0 5 M R
Straubinga	A	0 7 M R	Florentia	A	0 4 M R
Patauia	A	0 10 M R	Bononia	A	0 7 M R
Iudeburgum	A	0 17 M R	Ferraria	A	0 3 M R
Gretza	A	0 16 M R	Venetia	A	0 6 M R
Pons ad mu.	A	0 20 M R	Padua	A	0 4 M R
Vienna Auf.	A	0 25 M R	Turinum	M	0 6 A C
Noua ciuitas	A	0 20 M R	Genua	M	0 11 A C
Lintza	A	0 13 M R	Syracuse	A	0 27 M R
Tridentum	A	0 2 M R	Cornus	M	0 9 A C
Enipontus	A	0 2 M R	Nebio	M	0 9 A C
Brixina	A	0 3 M R	Modona	A	1 6 M R
Gurtia gurg.	A	0 13 M R	Constantinop	A	1 36 M R
Vilacum	A	0 11 M R	Samotratia †	A	1 32 M R
Nurenberga	M	0 3 A C	Hierusalem	A	2 24 M R
Herbipolis	M	0 6 A C	Gangamelis †	A	3 12 M R
Babenberga	M	0 3 A C	Alexand. Aeg	A	1 54 M R
Curia Hoff	A	0 1 M R	Temistitan	M	4 48 A C
Zuicka	A	0 3 M R	Iucatana	M	5 20 A C
Lyptzigum	A	0 4 M R	Peru	M	4 0 A C
Torga	A	0 6 M R	Muluca inf.	A	10 32 M R
Leynick	A	0 3 M R	Calicut	A	5 32 M R
Misina	A	0 8 M R	Taprobana	A	6 18 M R

ASTRONOMICVM ENVNCTIATVM QVARTVM.

Stellarum fixarum longitudes in Zodiaco, earundemque latitudines, id est, ab ecliptica deuiationes, à mundi usque creatione factas, gradus insuper, minuta, augesque planetarum ante & post Christi tempora certas, Adhæc quibus stellis fixis, quilibet planetæ indices appropinquent, quasue vicinia sua obtegant, indagare.

SECVNDVM NI FALLOR, pronuntiatum abunde docuit, Octauæ, Nonæ, Decimæque sphaeræ motus. Quocirca in præsentem nihil amplius, quàm ad theoreticam attinet, addam. Verum, breuiter & sine ambage, quomodo omnium stellarum fixarum cursus, planetarumque auges, dicto citius, per instrumentum sequens, deprehendas, aperiam. ¶ Quandoquidem decimus orbis, ab ortu in occasum mouetur, ut dictum est, ecliptica uero uel

Zodiacus in eodem cælo nobis statuatur, nihil ultra de motu huius agemus, qui per Zodiacum illum immobilem seu fixum intelligitur, sed Zodiacum ita firmum per omnia instrumenta, tanquam decimum cælum, extrinsecus post hæc semper posituri sumus. Qualem igitur & nunc uides, post quem & consequenter rotulam, quandam uolubilem, cui insit imago cæli. Imaginum quælibet, suas stellas complectitur, stellarum quædam sunt in medio albae, sex in extremitate acies gerentes, cuiusmodi est, quæ oculum tauri, quæque os canis maioris, polsidet, cuius figura hæc est. * Et illæ sunt quantitatis primæ, quales non plures, 15, astro nomi descriperunt. Post hæc, 45, secunda magnitudine lucent, paulo minores inferioresque primis, tales sunt septem, ueliam maiorem constituentibus, præcipue caudam representantes tres, quæ etiam ad differentiam aliarum, nigrae depinguntur, in sex acumina discretæ, qualem hic uides. * Quamquam uero astronomis in sextam usque differentiam stellarum descriptæ sint, ego tamen primam & secundam magnitudines saltem indicauit, stellas quoque nebulosas cum nota huiusmodi. ¶ Reliquarum discrimina, ob instrumenti angustiam, significare non potui, uerum simpliciter nota quadam, o. expressi. In medio ferè istius rotæ circulus quidam niger cernitur, qui eclipticam refert, in quo duodecim signa ex ordine describuntur. Iuxta Scorpionem transuersa quadam linea apparet, in 16 gradus secta, utrinque ab ecliptica, 8. continens, qui latitudinem zodiaci demonstrant, Sub finem Eridani, stellamque nomine Acarnar est, iuxta quâ index habetur, cui inest, Y. cœm augem notans, per quem noscitur, quot gradus octaua & nona sphaera simul, in tempore aliquo proposito, similiter stellæ fixæ, errantiumque auges, peragant. Penes stellam Canis maioris alius index est, augem Solis & ♀ significans. Rursus ad nauim indices bini sunt, auges ♂ & ♃ ferentes, Apud Centaurum ♄. Apud Aram ♁ augem deserti uides. Hii indices perpetuo in eadem & æquali ab inuicem distantia manent. Postremo circulus quidam undequaque in partes diuisus. Cetero uicium cum indice, cui signum est X, uidetur, qui circulum illum paruum, de quo prius dixi, qui uidelicet principium, ♄. nonæ sphaeræ ambit, representat.

Quoniam uero Arietis exordium, 8. sphaeræ, huius circuli circumferentiam in 7000. annis semel circumit, secum hunc quoque circulum in totidem partes, ita ut quælibet sectio, 100. annos notaret. Annorum post Christum numeros, interiori circulo inserui, de 500. in 500. procedendo, ab indice inchoando. Anni autem ante Incarnationem Christi elapsi, exteriori circuli parte scribuntur, per quos octauæ sphaeræ trepidatio indagatur. Patribus instrumenti declaratis, eiusdem usum subiungam. ¶ Si uis stellas fixas unâ cum planetarum augibus, ad tempus propositum tibi quælibet, uerificare, eleua rotam iuxta, ♄. decimæ sphaeræ, ubi gradus quosdam reperies, quorum singuli, 100. annos continent. Si tempus propositum ante Christum sit, numerabis deorsum à + incipiendo uersus principium X, Si autem post Christum, numerabis à + incipiens sursum, secundum signorum ordinem, finis inuenti numeri, ostendit in zodiaco proxime, quantum nonus orbis sub decimo, in totidem annorum spacio promouerit, cui loco indicem cum X signatum admoue. Post hæc totidem annos in circulo paruo trepidationis ab indice ordiens (uel intus, & hoc si tempus post Christi natiuitatem, uel extra: si tempus ante Christum proponatur) numeras, & fini annorum requisitorum filum applica, quod ex centro rotæ pender. Quo bene extenso, obserua, quot inter filum & indicem, in zodiaco gradus sint, illi namque æquationem octauæ sphaeræ cum nona indicant. Immo sic filo permanente, duc indicem, Y, qui est aux communis, sub idem, atque ita rotam inuariatam relinque, ad tempus enim tuum iam uerificata est. Qua sic iacente, filum è centro eius, stellæ, cui cumque libuerit, super extende, quod in zodiaco gradum, in quo, uel fuerit, uel futura sit, tempore præfinito, demonstrat. Præterea indices planetarum, docent, gradus & minuta augium, in quibus eo tempore sint uel fuerint, Cuius rei exemplum esto.

Auges planetarum perpetuo in eadem & æquali ab inuicem distantia.

Operandi modus,

CAESAREVM

¶ CAROLVS Quintus Romanorum Imperator, semper Augustus 23. Februarii natus est, 15. hora 44. M pomeridianis, post Christi annum sesquimillesimum. Ad tempus hocce figuram præsentem cum suis indicibus, ubi direxi (quamuis dies, horas M, in motibus hæc tardioribus, non adeo consideremus) scire uolo, quem locum cœli tenuerit, eo tempore cor leonis. Extendo itaque filum per stellam, & inuenio eam in longitudine, 22. gradum, 8. M. occupare. Sic agas etiâ in reliquis, & uerus motus semper in zodiaco ostendetur.

¶ Aliud Exemplum FERDINANDVS Romanorum Bohæ & Vngariæ Rex, anno Christi, 1503. in hunc orbem prodit, 10. Martii 8. hora 47. M ante meridiem. Ad quem, numerum, figura locata, corona septentrionalis stella, 4. G 15. M. tenere reperitur. Aux O. 1. G 12. M. h 13. G. 10. M. 24. 23. G. 24. M. 17. 14. G 59. M. 17. 0. G 26. M. m.

¶ Latitudines autem si requiris, id est, distantias ab ecliptica cuiusdem stellæ, duc filum per ipsam, & quo in loco ecliptica secatur, illic alterum pedem circini fige, altero extenso in corpus stellæ, illam eadem circini extensionem deinde examina in scala latitudinis, iuxta caudam Sagittarii de liniatam, in qua manifeste cognosces, quanta sit latitudo. Si stella ab ecliptica uersus centrum, in septentrionali, si uersus limbum ab ecliptica declinauerit, in meridionali latitudine esse dicetur. Neque uero scitu est inuicentius, cui stellarum fixarum planeta aliquis affistat, eamue obtegat. Quæ de re documentum illud habe. FERDINANDI Regis natiuitate Luna primum gradum, 21. M tenuit, latitudo eius ab ecliptica, 3. G 24. M. Septentrionalis erat. Iâ si in scala, quæ pœnes caudam Scorpii est, ab ecliptica incipiens, Aram uersus, 3. G 24. M. numeres, perque ea filum trahes, margaritamque super gradum & M imponas, filum demum una cum margarita immobili super, 1. gradum, 21. M, ubi Luna secundum longitudinem erat, dirigas, tum margarita inter, 17 & 18 stellas O, quæ sunt in uentre O locum demonstrat, quo tempore natiuitatis regis, uisa fuit. Propter diuersitatem uero aspectus eius, duas illas stellas in uentre O positas, 17. uidelicet, & 18. luna obscurauit seu obtegit.

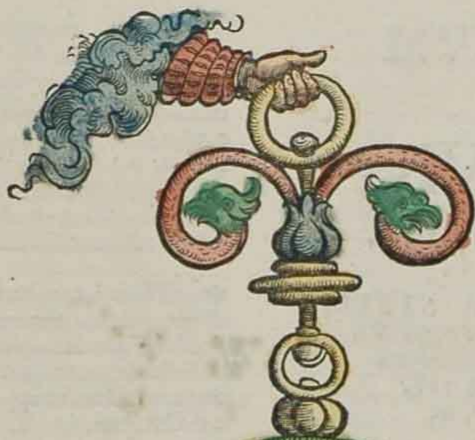
Opere precium facturus es hoc loco, si annorum, qui sunt ante Christum rationem habeas, ad quos stellas fixas & planetarum auges deducere uis, quam rem, ut clarius intelligas, exemplo proponam.

¶ Auges & stellas fixas ad Diluuii tempus inquisiturus, quispiam si fit. Primo in tabula temporum Noë Diluuium, 3101. anno, 319. diebus ante Christum euenisse discet, mox à Cruce + inchoans contra signorum successum, 3101. annos, diesque uerissimi coniectura, qui quodammodo annum efficiunt, quærat, quæsitis indicem X, qui 511. G 6. M 29. monstrabit, super imponet. Deinceps uero totidem anni in paruo circulo (qui circulus trepidationis motus octauæ sphaeræ nominatur) extimo numero requiret, & per requisita filum dictum, in zodiaco 511. G 3. M 8. quæ sunt aux communis, indicabit, super quod filum, si denuo ostensorem Y, posueris, rotam uerissime locaueris. Si uero libuerit poteris orbem alio modo quoque præparare (hoc autem ideo dico, ut uideas in omnibus instrumentis theoreticorum, non hac uia uia, sed etiâ adhuc altera nos uti posse) Est autem huiusmodi. Principio Diluuii ætatem è tabula scribe, quæ 3101. annorum 319. dierum est. Proximus nunc centenarius, qui est, 3200. assumendus, totque anni à cruce + incipienti retrorsum numerandi, quibus inuentis index X aptandus, qui mox in zodiaco 11. G 6. G 29. M ostendit. Post in trepidationis circulo, numero exteriori, ante Christum uidelicet, 3200. quærantur, punctumque notetur, cui B nomen erit. Ab hinc 3101. anni 319. dies, à 3200. annis subtrahantur, remanent, 98. anni, 47. dies, qui, 16. Februarii lucem contingunt, iam denuo à 3200. annis retro & contra signorum ordinem annos residuos, 98. (diebus ob instrumenti paruitatem neglectis) numera, quibus rursus indicem X adiunge, qui in limbo Zodiaci sig. 11. G 7. M 12. indicabit. Deinceps punctum B rursus in circulo trepidationis, antea iuxta 3200. notatum, uideatur, à quo ite retro, 98. anni summantur (dies enim haberi non possunt) per 98. annum ducatur filum ex centro, quod augem communem, in zodiaco 11. sig. 4. G 8. M refert. Quibus, index Y rursus applicabis, & facto, rotula ad diem Diluuii omnino uerificata erit, qui fuit, 16. Februarii & dies louis, & tempore litera dominicalis A esse debuit. Aux Solis, 15. G 34. M. 17. Aux. h 27. G 32. M. 2. Aux 24. 7. G 45. M. 17. Aux O in. 29. G 20. min. 11. Aux ♄ in. 14. grad. 48. min. 17. Quæ auges omnes, cum ostensoribus suis parent, simulac prima communis scilicet aux locum suum uerè tenuerit. Stellarum fixarum loca uera, si filum per earum centra, seu medietates extenderis, in zodiaco uidebis. Hoc autem omnino uidebitur esse necessarium, cur admonerem.

Exemplum CAROLI imperatoris.

Auges etiam tempore FERDINANDI Regis.

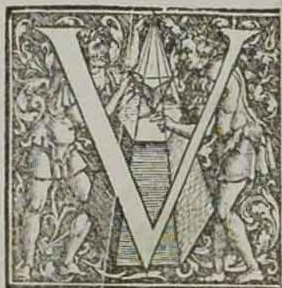
Auges planetarum Diluuii tempore.

SEQ VVNT VR
NVNC XXXVIII.

IMAGINES COELI VNA CVM STELLIS
suis interfecte, quarum numerus est 1022. à peructustis
Astronomis animaduertus, inter has stellas, primæ ma-
gnitudinis sunt 15 secundæ 45, tertiæ 208,
quartæ 474 quintæ 217 sextæ 49, ne-
bulosæ quinq; obscuræ nouem.

PRIMA IMAGO EST VRSA MINOR.

VRSA MINOR SEPTEM
stellis conspicua est, Hæc, quia polo ui-
cina ipsi nomen dat arctico, Nam α ρ κ τ
ursa est. Prima vrsæ stella quæ ul-
tima caudæ est, polaris uocatur, ideo quæ
proxima polo sit, à nautis stella maris.
Et est magnitudinis tertiæ, sequentes
hanc quatuor quartæ, reliquæ duæ se-
cundæ. Hoc astrum dicitur quoq; septē-
trio minor, Arctos, Gynofura, plaustrū
minus, phœnice pariter ab inuictoris no-
mine, Ceruici huius vrsæ imminet quæ

dam stella informis, quarta magnitudine insignis, Vrsa illa minor no-
stro Clima nunquam occidit, nec oritur, quapropter missam facio.

Vrsa minor.

Vrsa maior.

* Vrsa maior uiginti septem stellas continet, quarum septem illu-
stiores plaustrum constituunt, dicitur Arctos maior, Plaustrum Ma-
ius, Hamaxa, græce Helice, Calisto, Maior septentrio. Stellæ tres quæ
rotas repræsentant, secundo quantitatis gradu sunt, quarta tertio.
Temonem referentium proxima, alioth nomine, secundæ dignita-
tis est. Extrema autem caudæ Arabibus Benenatz uel Benenaim, que
uero in dorso est dulce iisdem appellatur. Ultra has insidere videtur ad
huc mediæ caudæ stella minutissima quædam, quam Arabes Alcor,
id est partium equitem uocant, imbecillioribus non adeo aciebus ob-
uia, unde adagium natum apud Arabes, uidisti alcor, sed non Lunam
plenam. Etiam sydus hoc perpetuò nobis apparet, Stellæ insuper octo
informes vrsam hanc comitantur,

Adagiū.
Vidisti alcor,
sed non lunam
plenam.

Draco.

* Draconis imago triginta stellarum est, quarum luminosior caput
habet, Babylonis dicta rafdaben, tertii ordinis, alio nomine serpens,
anguis, hesperidum custos nuncupatus. Ille nobis semper manifestus
quoq; est. Ex draconis constellatione facit Azophi Ar abs quinq; dno-
medarios duosq; lupos,

Cepheus.

* Cepheus nunc uideatur, Babylonio Phicares,
Arabi Cheichius, quod est inflamatus, Flammiger.
Incensus sonans, yndecim habens stellas, cum duabus
informibus, aliis elarior humerum dextrum possidet,
Caldeorum Alderamim, semper à ipsa climati nostro
conspicitur. E duabus stellis in dextera manu collocatis
facit Azophi duas alas, & ex illis quæ sunt in pede de-
xtero & sinistro, pastorem, canem & oues.

Bootes.

* Bootes sequitur, quia bubulus, Arctophilax, id est, vrsæ uel plau-
stri custos, Arabibus Thegius, quasi dicas plorans aut uociferans dici-
tur, viginti duas stellas gerens, nostro Hemisphærio celatur totus,
præter quatuor sinistrae manus stellæ. Apud hunc stella quædam insig-
nitis, informis tamen lucet, quam græci Arcturus, Caldæi Azimech,
Ariamech, uel Colanza, uocant. Interdum Arcturus pro Boote usur-
patur, & rursus Bootes pro arcturo, qui iuxta Plinium nunquam ferè
sine procellosa grandine emergit, Nobis oritur aduquæm cum sole 14
die Septembris, cum tñ diu ante in oriente non conspectus fuerit, sed
in occasu post Solis descensum, Post uicesimum sextum diem Septem-
bris cernitur in parte orientis & occidentis usq; in 15 Nouembris
diem, quo rursus occultatur hæliacæ, id est, sub solem. In parte occidua
ita, ut post solis occasum non amplius uideatur. Sexto Decembris præ-
cise cum sole absconditur, Cægniis stella quæ est in humero sinistro Bo-
otis occidit, 14. Ianuarii, & surgit 15 Augusti, iuxta Azophi senten-
tiam Arcturus significat gladium aut pugionem. Stellarum autè, quæ
pes dexter obtinet, clauam quandam esse uult, eam quæ sinistram pedè
habet lanceam. Ex aliis autem stellis Bootis similiter eius lancea alinū
constituit, sicut ex tribus, quæ sinistrae debentur, tres a fellas.

Corona septē-
trionalis.

* Corona sequitur septentrionalis, quam Aziphi Arabs parmā fa-
cit, Balionii Alpheta, Caldæi Malphelcare dicunt, aliàs Ariathne no-
men habet. Ruffus eandem gnosyam stellam appellat. Hæc nomina
tamen tribuantur omnia lucidiori huius syderis stellæ, quæ secundi or-
dinis

dinis est, cui aliæ septem quartæ & quintæ duntaxat dignitatis sint. Idè
cum arcturo est in apparentiis 21. Septembris oritur cum Sole, & ideo
in parte occidentali cernitur post occasum scilicet Solis. Tertio No-
uembris conspuitur denuo in oriente. Nec minus in occidente à solis de-
scensu, decembris, 15. occultatur, nec amplius occidentalis apparet, 31
uero eiusdem mensis vna cum sole infra horizontem labitur.

* Hercules nūc considerandus uenit, alio nomine Engonafis, id
est genua flexus uel nixus, ingeniculus, Saltator, aper, Cethea, Algic-
thi, id est incuruatus, stellis 29 constans. Fulgidior est in capite, & Cal-
dæis Rasdalgiethi, quod est caput Herculis, nominatur. Stella ista to-
tius constellationis appellationem sortitur, oritur 4 Ianuarii, occidit
23 Octobris.

Hercules.

* Lyra se ostendit, aliàs Testudo, Lyra orphica, Cheliis, Fidicula,
Chaldaicè Afange, Allohare, Albegala, Vultur cadens, quod ultimū
quare dicitur non memini equidem me legisse. Constat ex decem lu-
minibus, inter quæ vnum primo quantitatis discrimine super pupillam
uuega dictū lucet, Reliquis tertiæ quartæq; differentiæ existētibus, Vuc-
ga cum Sole horizontem scandit 7 Octobris, videturq; ante ortum
Solarem 19 die eiusdem mensis 22 Februarii cum eodem obscu-
ratur.

Lyra.

* Cygnus uideri gessit, græcis κύκνος και όρνις, id est, latinis Olor
& Auis, Gallinæq; 17 stellis micans, quarum tres præ cæteris clarè.
Prima in rostro gallinæ Albyreo uocata, Secunda in extremitate alæ
sinistræ, Altyph noie. Tertia uero de secunda magnitudine in cauda,
Vropygium Gallinæ, Arrioph addigege Arabibus dicta. Nebulosa
una stella adhuc est genui dextro imminens, præfulgens autem hæc stel-
la caudæ, de qua dictū est, nobis semper apparet.

Cygnus.

* Cassiopeam deinceps intueri, Throni, Sellæ, Siliquastrum nomen
obtinēt, astrum quod pectori inest, Chaldaicè Scheder dicitur, Syd
hoc semper conspicuum nobis manet.

Cassiopeia.

* Persey Effigies offertur, Chelub Arabicè deferentis caput Me-
dusæ, Algol, Diaboli, Gorgonifue. Constellatio ista tribus figuris con-
ciatur, Imagine Persei, Enseq; eiusdem & capite algol. Enlis dicitur
Falx Adamantina, Gladius Falcatus, Incuruus, uel Harpe. Capitis
Medusæ stellæ quatuor, Gorgoneæ nominantur, inter quas vna luci-
dior est, secundæ lucis differentia, sicut in Persei latere dextro insignior,
eiusdem magnitudinis quædam est Alchenib dicta. Nostro parallelo
parum de corpore Persei oritur occiditq;. Sed Georgonis astrum orit
nobis cum ☉ 19 Ianuarii, Mox 16 Februarii ante Solem cernitur.
12 Maii post eundem uesperis absconditur.

Perseus.

* Auriga sydus, quod heniochum græci, latini aurigatorem, agitator
rem currus, Caprarum custodem, habentem hircum, Capellas uel He-
dos. Oleniam capram, Arabes Alhathoth uocant, sequitur. Sinistro au-
rigæ humero incidet quædam stella primæ differentia, quæ septimo cli-
mati semper conspicitur, multo magis septentrionalibus. Vniuersa
hæc configuratio quatuordecim stellis constat, quarum, quæ dicitur
hircus, primam quantitatem obrinet, dexter uero humerus secundam,
Hædi quartam. Sinistrum cubitum possidentes Arabicè Sodatheni stel-
læ nuncupantur. Horizontem leuissime subeuntes, sicut & dextri hu-
meri stellæ nihil omnino.

Auriga.

* Serpentarius modo contemplandus uenit, alio nomine anguite-
nens, Aesculapius, Arabicè Alanguæ, græce όφιορξ, id est, anguiger
Effeminatus, Serpentis lator, eo quod serpente inuolutus circumda-
tusq; est. Ptolemeus & Alfonso Serpentario tribuunt stellas 24 tertiæ,
quarti, & quinti luminis, cum tamen non sint adeo insignes, præter du-
as sinistrae manus, dictas Yed Arabicè 7 & 8 in ordine existentes,
quæ tertiam quantitatem referunt, sicut etiam alia eiusdem magnitu-
dinis stella in capite est serpentarii, Rasalanguæ, quæ 28 die Octo-
bris surgit cum Sole, die præcedenti uero 27 Yed, id est, palma sinistra
serpentarii oritur. Eadem 5 die Decembris occidit. Caput autem
6. Ianuarii. Adhæc 6 sunt informes stellæ serpentario uicina.

Serpentarius.

* Succedit hinc telum siue sagitta, quæ & temon meridianus ap-
pellatur, quinq; stellas quarti, quinti, sextique discriminis gerens, 17.
Nouembris Cosmicè prodians. Iterum 3. & 4. Februarii oc-
cumbens.

Telum.

* Aquilam mox conspicietis seu uulturem uolantem astris con-
stitutam 9 formalibus, informibus, 6 Luminosior omnium inter-
spatulas Alkayr nomen habet, secundæq; dignitatis est. 12. Ianuarii in
occidente uideri desinit, mox 25. eiusdem mensis Cosmicè omnino ca-
dit. Cum illa pariter stella occidit, Antinous nomine, quæ caudam aqui-
læ occupat, 28. autem Nouembris alkayr uidetur, sequenti die ea pars
quæ Alkayr præcedit, colli uidelicet aquilini, 13 Decembris apparet
rursus hæliacæ.

Aquila.

* Delphin Delphinusie ab hiis cernitur, decem luminibus tertiæ,
quarta, & sexta magnitudine insignibus, medium horum clarrius est,
& 3 decembris cum Sole emergit 7 uero Ianuarii rursus cum eodem,
occidit.

Delphinus.

Equiculus. * Stellarum globus post hac ostenditur, vocatus Equus minor vel Equus prior, caput Equi, quem quatuor quidem, sed occulta astra, consistunt, duo quae insunt ori 16 & 17 Decembris supra finitorē eleuatur, 11 Februarii infra eundem labuntur. Alia duo fronti inherentiā, 23 Decembris sese tollunt, 7 & 8 Februarii rursus precipitāt.

Pegasus. * Nunc Equus secundus chorum suum profert stellarum 20, pariter autem, Equus volans, Equus Aereus, Pegasus, Equus dimidiatus, Alatus, Arabicē Alpheratz audit. Ille quidem non integre sed Aluotenus conspicitur. Quatuor stellis lucidioribus de secunda magnitudine insignitis, Praesignior vna, ad radicem dextre aly, aut dextri humeri, quarta in ordine ponit, vocata alias Yed Alpheratz, Marcab, ea 9 Ianuarii surgit, iterum 6 Martii occidit. Quae finē aly dextre efficit, Moscida pegasi alias dicta, oritur 4 Februarii, 19 eiusdem occidit. Umbilicum Equi capitūq; Andromedae summitatem tenens, Alpheratz nomine oritur 4 Ianuarii, mox primo Aprilis cosmice occultitur. Quae autem Equi pectus habet stella, tertia in ordine, Scheat Alpheratz nomine, surgit 14 Decembris, 19 vero Martii occidit. Quatuor iam enumeratæ stellæ quartum sibi vendicant quantitatis gradam.

Andromeda. * Andromedes figura prae oculis versatur, aliter Catherata mulier appellata, cuius sydus & li 23 stellarum numerus sit, trium tamen ibi potissimum ratio haberi solet, veluti primae caput obtinētis, cuius paulo ante meminimus, quae & Umbilicus Pegasi dicitur. Secundae Alhames nuncupatae, in sinistro pede sita, magnitudinis tertiae, cuius ortus in fine anni, occasus 21 Maii. Tertiae qui Mirach in Umbilico Andromedae, de 3 luminis ordine, quae 2 & 3 Ianuarii supra, 23 & 24 Aprilis infra horizontem it.

Triangulus. * Ultimo triangulus, qui graecē δελτα τριων vocatur, se aperit, quatuor stellis confertur, quarum quae est in vertice huius tertiae quantitatis, 13 Februarii assurgit, 22 Aprilis occumbit. Reliquae tres 7 & 8 die Februarii videntur. Quarta vero Maii obscurantur.

¶ Hec de stellis quae 28 Imaginibus Septentrionalibus inseruntur. Numerus hae 360 est. Inter quas primae magnitudinis tres, Secunda 10. Tertiae 32, Quarta 177, Quinta 58, Sexta 13, Nebulosa vna, obscurae 9. Sequitur nunc signa 12 Zodiaci circuli per cuius mediū trāsit ecliptica. In Zodiaci obserua circulū ductū per medium eius, cui inuenies inscriptum iuxta caudam in nomen ECLIPTICA. In illo circulo reperies ex ordine signa Zodiaci scripta, per quae Sol, Luna, reliquiq; planetae continuo cursu feruntur, quorum principatum gerit Aries.

Aries. ¶ Aries itaq; primum in ordine sydus 13 stellis cōstat, tertia, quarta & quinta luminis, quarum quae in cornu est, tertiae quantitatis, decimo quinto Martii oritur, 23 Aprilis occidit. Altera quoq; cornu stella eiusdem magnitudinis 12 Martii oritur, 11 Aprilis occidit. Ultima caudae, quarta luminositatis, surgit 30 Aprilis, & 26 eiusdem mensis cadit. Subit autem hoc loco mirari illos, qui hanc vltimam caudae stellam exemplaribus quibusdā decepti, septentrionali supponere audent, cum tamen prius cum ☉ occidat quam oriatur, 26 enim Aprilis occidit, 30 vero eiusdem oritur. Argumentum autem est certissimum atq; adeo infallibile. Quod quaecūq; astra sint latitudine meridionali, prius cum sole occidant, quam cum eodem orientur. Et quāto longius distēt ab ecliptica, tanto maturius cum sole occidant, & serius orientur. Quaecūque vero polum versus arcticum inclinant, ortum suum priorē occasu peragant, & tanto citatiorem ortum, segnitiorem vero occasum, quanto remotiora ab ecliptica fuerint.

Taurus. ¶ Taurus sequens 33 stellas complectitur, extra formā 11 adhuc habens. In huius dorso apparet globus quidem stellarum, quae dicuntur Pleiades, à Plōne matre. Atlantides, ab Atlante patre, à latinis Vergiliē. Vestis infitoris, Massa, Gallina, Septestellium, Angli Butrio, quasi dicas gallinā, pullos fouētē, teutho. Bruthenn. Prima & quarta pleiadum cum ☉ 21 Aprilis, Secunda 24 Aprilis die, Tertia 26 eiusdem ortae, Sexto Maii occidit. Caput tauri in fronte hvades stellas gestat, à graeco verbo ἠεψ, quod est pluerē, deriuatas, succule alias, Palilicium & Parilium sydus appellatum. Illarum vna primae quantitatis, oculo inest, dicta Aldebaran, quae & Martis qualitate participat, 9 autē Maii cum ☉ occidit 24 eiusdem oritur.

Gemini. ¶ Gemini tertiū sunt, qui & δίδυμοι vocātur 18 stellas cōtinentes, quas circum & extra constitutionē septem alie existunt. In capitis synicipi stella lucet secundae differētiā, apud Chaldaeos Anelar, graecis Apollinis astrum nominata, 19 Iunii occidit. Altera quae caput sequentis gemelli ornat, eiusdem magnitudinis cū priori, & à Chaldaeis Abrachaleus, à graecis Hercules Astrū dictū, 13 Iulii planē occidit, oriē 21 eiusdem. Earum autē quae citra formā sunt, prima Propus, latine Prapes, quātri luminis, ideo dicta est, quod pedē sinistrū gemelli prioris pcedat.

¶ Ceter quartus graecē γέφυρα 9 stellas habet. Quatuor pterea, quae formae nihil addunt. Prima corporis est nebuloſa, animaduersa astrologis, quā in ascendente aut aliquo positus in circulo cum luminarib; reperiatur, oculorum pernitiem portendere. Hae stella etiam praesepe vel praesepium, Arabibus pēsebre, Meclef, graecis Phatne, quod est praesepe, Nepheloides, i. nebuloſa, Syrtropheq; appellatur. Ascendit 13 Iulii, 15 eiusdem descendit. Stella Alini meridionalis, quae est quinta in capite cancri, occidit 14 Iulii, emergit 15 eiusdem. Quarta stellae in capite cancri nomen est, asino septentrionali.

Leo. ¶ Leoniquinto, stellae sunt 27, extra staturam corporis octo, vna in formium nebuloſa est, splendidior autē, quae in pectore consistit, Tuberoni, Cor Leonis, pectus Leonis, Basilica, id est, stella regia, Chaldaicē Calb Eleced, noia accepit. Est autē de natura Iouis p̄cipue, Martis dein

de, prima magnitudine insignis. Sexto Augusti exoritur & eodē die occidit. Altera stella fulget in Leonis cervice Iuba dicta, quae 30 Iulii oritur. Primo autem Septembris occidit, Tertia quoque stella inter lucidiores numeratur, q̄ in dorſo magnitudine secunda est. Illa oritur 10 Augusti, Octobris 2 omnino occidit. Quarta pariter est primae quantitatis stella, caudam Leonis extremam occupans, Saturni colorē, & parum de Mercurio referēs, Chaldaicē Deneb Alazer, 22 Augusti oritur, quartoq; Octobris occidit. Videntur etiā aliae stellae iuxta Leonis caudam, e quibus altera Triches, altera Rosa dicitur. Triches stella nebuloſa est, quae crinis Berenices quoq; dicitur. Trichas enim graeci crines vocant. Oritur 9 Augusti, 27 Septembris occidit, Rosa 18 Augusti oritur, 15 Nouembris occidit.

¶ Virginem sextus locus excipit, ornatam stellis 26, inter quas duae praeter ceteras clarent, scilicet Spica & protrigetes, id est, anteuindemiator, Spica est de prima luminis quantitate, quam virgo sinistra manū fert, hae Arabes, Chaldaici aut Sarraceni Azimech vel Azimō, Inhermis, Alazael, Graecis, Stachin, veq; latini vindemiatorem Erigonēq; dicunt, Ea latitudinem habet meridionalem ab ecliptica, proinde occidit priusquam oritur. Ortus sit 23 Septembris, Occasus 1 Octobris. Protrigetes in dextra virginis ala, dictus, quasi anteuindemiator, quia praecedat vindemiatorem, Tertium quantitatis gradum tenens, octauo die Septembris assurgit, 27 Octobris occidit.

¶ Librae septimus ordo debetur, cui Iugo nomen alias est, graeci frequentius Chelas appellant, antiquiores enim libram non nouerunt, sed Scorpionis duorum signorum loca assignantes, alterum, quod nos libram vocamus, ipsi Chelas, id est, brachia Scorpionis, Chaldaeī Chelas, Azubene nuncupant. In hoc signo duae notantur praecipuae stellae, Lanx meridionalis & septentrionalis. Hae 22 Octobris tollitur, 23 eiusdem premitur. Illa 21 Octobris oritur, 13 Nouembris cū Sole absconditur. Nouem aliae stellae iuxta libram informes consistunt.

¶ Scorpius vel Scorpio octauus est, Stellis 21 cōstas, vocat alia dictio ne Napa, Omnibus stellis duae praelucet, vna in corde secūdo luminis ordine nobilitata, vnde & cor Scorpiōis nominatur, Chaldaeis Alatrāb, graecis αὐτράρα, id est, stella Martia, stella quoq; rapina intendens quibusdam exponitur. Hae 19 Nouembris oritur, 6 Decēbris iterum cum Sole succumbit. Secunda consideratur in extremitate caudae Scorpionis, de quarta magnitudine, 25 Octobris occidēs, 20 Decembris exurgens, Cum tres informes Scorpionis quoq; assistant, vna tantum obseruatur, quae nebuloſa est, prope spinam, sub sagittariū sagitta, Occasus 30 Octobris, ortus 27 Decembris habens.

¶ Sagittarium nono loco, siue Arcitenentem aut Chironem dicas, idē agis, 31 stellarum sydus decoq; cui nebuloſa vna in maxillo est, quae cum Sole 16 Decembris occidit, 18 eiusdem mensis oritur. Post hae duae aliae secundae quantitatis, formales ambae, vna poplitem sinistrum habet, indies vix tribus horis super nostrum horizontem extans, Altera eiusdem pedis vngulam insignit, nobis perpetuō occulta. Stellae quae fasciam capitis efficiunt, satis alte supra horizontem nostrum tollūtur.

¶ Capricorni effigies decima est, qui Egocerus, Capet, Arabicē Aleātarus, imbriferq; Capricornus appellat. Stellae huic 28, quarum vna in radice caudae, tertia magnitudine, reliquas superat, Chaldaeī Deneb Algedi vocant, 24 Ianuarii occidit, 31 eiusdem oritur.

¶ Aquarius signum penultimū stellis 42 cōstituit, Ganymedes, alias Hydrydatus, stellae tres extra imaginem adduntur. Vas quod sinistra geritur, Amphora & Cotyle dictū, stellas habet duas. Effusio vel aqua perfusa, alio nomine aqua Ganymedis 19 stellas continet, quarū postrema, prima magnitudine paulo luminosior Fomahādē Arabicē, 19 Ianuarii occidit planē. Primo Maii iterum eleuatur. Pannus quem leua Aquarii extendit, tribus stellis notatur, harum secunda, tertia luminis dignitate, tertia vero quarta constant.

¶ Piscibus datur nouissimus locus, insignitis 24 stellis. Nō adeo qui dem claris, vt quae tertia magnitudinem non excedant, graeci pisces ἰχθῆες, Arabes lethiguen vocant. Connectuntur autem hae cum filo quodam varias appellationes sortito, nunc enim filum, nunc vinculū, nunc linea, nunc linum, nunc alligamentum, nunc cingulum, piscium subaudi semper nominantur. Nodus etiam in medio fili & colligatura, ligamentum, coniunctio, commissura, Syndesinos quoq; dicitur. Ille nodus 29 Martii occidit, 25 Aprilis oritur.

¶ Summatim Zodiaci stellae numero 346 reperiunt, primi luminis quinque Secundi nouē, Tertiū 64, Quarti 133, Quinti 105, Sexti 27, Nebulosaq; tres. Haec 7 Septentrionales stellae declarate sunt, nūc cōsequēter de meridionalibus tractabitur, primumq; à Ceto exordiū susinetur.

¶ Cetus 22 stellis compositus multifariam appellatur, Pistris, Pistris Belua Marina, Leo marinus, Vrsus marinus, & Balena, inter reliquas stellas tres lucidiores habet, quanquam non ita magnas, nec multo maiores tertia quantitate. Prima Naris Ceti vocatur, Arabicē Mencar, quae decimo Aprilis cadit, 16 Maii surgit. Secunda venter Ceti est, Chaldaeis Baten Kaytos, occidit 15 Martii: Oritur rursus 14 Maii. Tertia cauda ceti, Arabicē, Deneb Kaytos nomen accipit, cuius occasus 24 Februarii, ortus 4 Maii est.

¶ Orion lucet 38 stellarum numero, plerisq; insignibus, asterisimus praclarissimus omnium quos caelum nobis ostendit, tum visu gratissimus, tum cognitu facillimus, praeter quam in Maio & Iunio, vbi paulo obscurior, nec multa sui parte cernitur. Huius nomina quoq; multiplia sunt. Audax enim, Sublimatus, Gigas fortissimus, Iugulum insup veteribus vocabat, Sinistri pedis stella primo splendoris gradu Arabicē Algeutzē

Rosa.
Triches.
Virgo.
Spica
Protrigetes.
Libra.
Scorpius.
Sagittarius.
Capricornus.
Aquarius.
Pisces.
Summa stellae
rum in toto zo
diaco. 346.
Cetus.
Orion.

Algeutze 25 Aprilis occidit. Prima Iulii rursus cū Sole attolitur. Se quantur deinde tres stellæ, ferè in vna linea cōprehensæ, de secunda magnitudine, cingulū Orionis efficientes, quas Sancti Iacobi baculū vulgus appellat. Prima carū, & polo nostro vicinior, 6 Maii, secūda. 7. tertia 8. eiusdē occidunt, 27. autē Iunii iterū prima, 28. secūda 29. tertia oriuntur. Præterea in sinistro humero stella est secundæ dignitatis, quæ dicitur Bellatrix, illa occidit 9 Maii, 10 Iunii oritur. Dexter humerus orionis Bedalgeuze arabib. vocatur. cui primæ magnitudinis stella inest, ea occidit 16 Maii, oritur 25 Iunii. Præter has, singulariter obseruatur hic, stella nebulosa capitis, quæ occidit 11 Maii, & horizonem rursus scandit 23 Iunii. Post hac nouē adhuc stellæ sudarioli, aliās corij bouis dicti, numerantur, quod sinistra manus sustinet, Has, quia saltem 3 & 4 splendoris locum habent, prætereo. Postremo dextra clauam quandam gestat, quæ pariter duas stellæ continet.

Eridanus. *Eridani figura, stellis triginta quatuor concinnata, duabus splendoribus, vna primæ, altera secundæ claritatis existente, tertia quoque Eridano Orionis cōmuni, q̄ principii Eridani, sinistrumque Orionis pedē possidet, de qua antea, reliqs stellis, vltra tertiā dignitatē, nihil sibi assumentibus. Vocatur Eridanus alias Padus, Gyon vel Nilus, Oceanus etiā. Stella curuatur Eridani inserta, Argentea Arabicè dicta, occidit 17 Martii, oritur 15 Iunii, Extrema Eridani primū luminis locum tenēs, Acarnar nomine, 15 Februarii abscondit, 28 Iulii surgit.

Lepus. *Lepus 12 stellarum est, tertiā claritatem non excedentium. Quatuor stellæ leporis auriculæ vtrique binæ, insidentes, 22 Aprilis occidunt, 6 Iulii rursus emergunt.

Canis maior. *Canicula, Canis maior vel Canis secundus, idē est, 18 stellæ cōplectens, Informes 11. Vna omnium fixarū stellarū fulgentissima, Arabicè Alhabor, vocabulo satis visitato. Dicitur & Syrius siue Syrius, Asehere, Aliemini. Huius sub ortū, Solaris calor augetur multiplicaturque, adeo vt tellus quasi vratur, canesque in rabiem agantur. Nostro climati, occidit ferè 8 Maii. Rursus 26 Iulii cū Sole ascendit, cū 12 ferè gradu 8, hoc est, circa festū Sancti Iacobi, quando initium pariter est diei Caniculariū. Illarū autē principii subinde, iuxta regionū climatumque diuersitates, mutatur. Hippocratis sæculo, qui quartū clima habitauit aīnātū Christū 400. ferè annis principii illud 13 vel 14 Iulii euenit. Sub Auicenna, quidē in 4 Climate degit, à Christo 1100. annis quodammodo, cœpit hoc, 15 vel 16 Iulii. In nostra ætas, & septimo Climate subiecta, 15 & 16 Iulii experit, quo tēpore etiā Canicula Cosmicè eleuatur. Apparet primo 9 ferè die Augusti. Post cōtinuō magis ante ortum Solis cōspicua, quæ apparatus finē canicularib' p̄aulatim inducit.

Tempus Canicularē. *Procyon, qui Canis minoris nomē gerit, duas stellæ tantū præfert, dicitur & Canis primus, & præcanis, quia alii in ortu præueniat, Arabibus Asehere, Algomeisa, Asemie, Hanc Plinius Caniculā esse vult. Nos autē veteres sequuti πρὸκυων, id est, Antecanem vel Præcanem vocamus. Incipit hæc 19 Maii Vespertina obscurari 1 die Iunii post verè occidere, 16 tandem Iulii rursus præcise cum Sole eleuatur, 31 Iulii à Sole elongatur, id est, heliacè oritur cerniturque in oriente.

Canis minor. *Naui, Argo, Naui Iasonis, Argonautis, quibusdam Arca Noë, appellatur. Hæc stellæ 45 complectitur, Tres eminentiores, quarum vna est quantitatis primæ, in Remo sita, nostro climati semper operata, quocirca, eandem huic cartæ non inserui, Ratione namque latitudinis, hanc cartham multo capatiorem desyderasset. Vocatur eadem Canobus, Ἰπποβοῶν, id est, æquus, Subhel aut Suhel Arabibus. Præter hanc Canobum adhuc Naui insunt 4 stellæ, quantitatis secundæ.

Hydra. *Hydra, Hydrus aquaticus, Anguis, Magnanimus Anguis à recentioribus vocatus. Componitur ex 25 stellis tertia magnitudine non superioribus, præter vnam, quæ in secunda claret, & dicitur Alphart Hydræ, id est, lucida Hydræ. Cuius occasus Cosmicus 24. Iunii, ortus 15 Augusti fit. Sunt præterea duæ quoque informes iuxta sistentes.

Crater. *Crater sequitur (licet aliqui Craterem, Coruum, Hydram vnā imaginem faciūt) qui & Vas & Patēra dicitur, 7 stellis conficitur, quarta magnitudine omnibus. Prima Hydræ Craterique communis est, Basis seu fundus vasis dicta. Hæc occidit 5 Iulii, oritur 11 Septembris.

Coruus. *Coruus habet 7 tertio splendoris gradu non maiores, quarum quæ in ala dextra, Arabicè Algorab vocata, tertia est dignitate prædita. Illius occasus cōtingit cū Sole 4 die Augusti, ortus cū eodē 25 Septēbris.

Centaurus. *Centaurus 37. stellæ possidet. Ex illis sex clarent 5, de secundā quantitate, & vna de prima. Spatula Centauri dextra 26 Iulii se subducit, 7. Nouembris rursus emergit.

Lupus. *Lupus, Fera, Bestiola seu Bestia, Ἄλφειος, 19. astris constat, 3 4 & quintæ luminositatis, Sed quoniam nihil hic est notatu dignum, plura dicere superfedeo.

Thuribulum. *Thuribulum frequentiori notiorique vocabulo Aram vel altere appellat, Sacratium quoque, Larem, Templum, Pureum & Focum. Illud 7 stellæ constituunt, duæ quinti luminis, reliquæ quarti.

Corona meridionalis. *Corona quoque meridionalis habetur, quæ & Corona notia, Corona australis, græcis δὲ ἀνακτορ, id est, paruum cœlum, aliis tota Ixiōnis nominatur. Cuius stellæ, quoniam quartum magnitudinis ordinem non excedunt, superfedeo.

*Piscis notius postremus est, meridianus, austrinus magnus pariter vocatus 11 stellis, quarto & quinto gradu, luminosas gerit. E quibus quæ in dorso est 16 Ianuarii occidit 21 Martii oritur

Breuius itaque stellarum summa est meridianarum 316. prima luminositatis insignes septem, & secūda 18. Tertia 63. Quarta 164. Quinta 54. Sexta 9. Nebulosavna Numerus vero stellarum omnium octauū orbis ordine nūc enumeratarum tam maiorum quam minorum 1022. Sic ergo tractationem de stellis fixis, absolutam habes.

ENVNCTIATVM QVINTVM.

Dies inter se naturales (causis earundem inæqualitatis intellectis) conferre vel æquare.

VONIAM DIES NATV- rales de meridie in meridiem numerentur, scilicet, à momento Solis meridianum contingentis, in quo meridies est, quæ fit tanto spatio, quāto Aequinoctialis vniuersam terram ambit, & paulo plus, hoc est, tanta portione æquinoctialis respondente zodiaco, in quo Sol mouetur, quanta æquator integre circumuoluitur. Portio autē illa æquinoctialis additamentū nobis vocabitur in postero, quod quidem additamentum, quoniam nō omni diei æquale est, sequitur necessario easdem dies dissimiles fieri oportere, ita dies quoque naturales motibus astorum inueniendis inidoneæ sunt. Duplici autē ratione contingit huiusmodi dierū diuersitas. Vna, quod cū sol vniformem motum in circulo eccentrico absoluat, in zodiaco non possit, tēporibus iisdem arcus eosdem describere. Altera, quod quantumuis Zodiaci arcus pares sicut nō fit, vt dictū est, à sole indies designantur, illis tamen propter obliquitatem dissimilitudinē mœ declinationū ascensiones æquales vel additamenta æquatoris similia non sint. Itcirco dies naturales, qui ab vno meridie in alterum computantur, sibi in quantitate discunueniunt. Eadem de causa, aspectuum inquisitioni, & planetarum cursibus inueniendis nihil conferunt. Dies autem illæ apparentes quoque & differentes vocantur. Ad motus ergo siderū certo inuestigandos opus erat dierum paritate seu mediocritate, Tametsi vero diei naturalis & æqualis discrimē videatur quasi nullum, pluribus tamen collectis, sensibilibus differentia temporis efficitur, quæ in motibus velocioribus, maxime lunæ & eius aspectibus, non negligenda est. Quo autē & secundæ huius theorematis parti satis fiat, instrumentū sequitur, ab hinc aliquot centenis annis seruiens. Cuius circumferentiæ extrema pars, dies anni, intima vero minuta æquationis refert. Principiū illius iuxta Februarii diē primū, signatū cum littera, B est, à B autem vtrinque gradus nigri & albi coloris occurrunt, quorum quilibet decem secūda temporis cōtinet, sextus quilibet gradus cum zifra, minuta temporis notante, signatur, ita vt à B vsq; ad L dextrorsum 20 minuta habeantur. Ab L vsq; ad E singuli gradus 2 secūda indicant, sed à 50 secundis vsq; iu E litteram, quælibet diuisio 1 secundum notat. Eadem ratio est ab M vsq; ad E. Præterea numeranti à B sinistrorsum quælibet graduū pars 10 secūda, zifra cum lineis suis minuta significat, vsq; in O quod 32 minuta complectitur, ab O autem in C vsq; sectio quæuis 10. secūda Similiter ab N vsq; ad C, nisi quod proximus gradus vtrinque apud C 8 secūda plusquam 32 minuta notet. Sciendum est quoque, gradus singulos intra litteras F D G vnū secundum referre, quorum initium D est cum 52 secundis, id est, vltra 11 minuta. Filo enim præcise supra D litteram cadente, dierum æquatio erit 11 minorum 52 secundorum. Deinde reliqua secūda vsq; ad 60 id est, 12 minuta iuxta F & G reperies. ¶ Vfus instrumenti eiusmodi est. Si cursus planetarū velocioribus (tardiores enim non egent) ad certum aliquem diem requireris, quære primo diem quem constituis extimo circulo inscriptum, cui filum à centro propendens applica, simul aduertens minuta & secūda in interiori circulo à filo tacta, quæ temporis tuo subtrahere, tum dies & horæ æquata erunt, cum quibus motus, vt infra audies, inuestigare licebit. In coniunctionibus tamen & aspectibus alia est ratio, vbi enim (vt in sequētib' disces) diem, horam minutūmque cuiuspiam aspectus inueneris, aspectus adhuc dicitur diebus non æquatis, quando per tempus inuentum inquirenda sunt primū minuta & secūda æquationis in instrumento, inuenta autem temporis non æquato addenda, & tum aspectus diebus æquatis prodibit. ¶ Exēplo res patebit. Pone 23 diem Februarii 15 horā 44 minu. natalē Imperatoris CAROLI esse, ad quē cursus erroneos certō cognoscere vis. Die itaque quæsito, filoque huic aptato 2 minuta 56 secūda à filo interiori circuli parte secta, cernuntur. Ista cum subtrahis temporis natiuo proueniunt 23 dies æquati 15 horæ 41 m̄ 4 secūda. ¶ Aliud, Rex FERDINANDVS 10 die Martii, licet anno non eodē genitus est, ideo eius æquatio 7 m̄ 30 secūda erit. Illam demes à tempore uatiuitatis scilicet horis 20 minuta 47, supererunt 20 horæ 39 minuta 30 secūda, Et hoc dicitur tempus æquati regis Ferdinandi. Quod si eodē Natiuitatis die coniunctio vel aspectus euenisset, ad certam aliquam horam & minutū, hīs iam addenda forent 7 minuta 30 secūda. Et sic tempus illius coniunctionis vel aspectus tempus diebus æquatis dici possit.

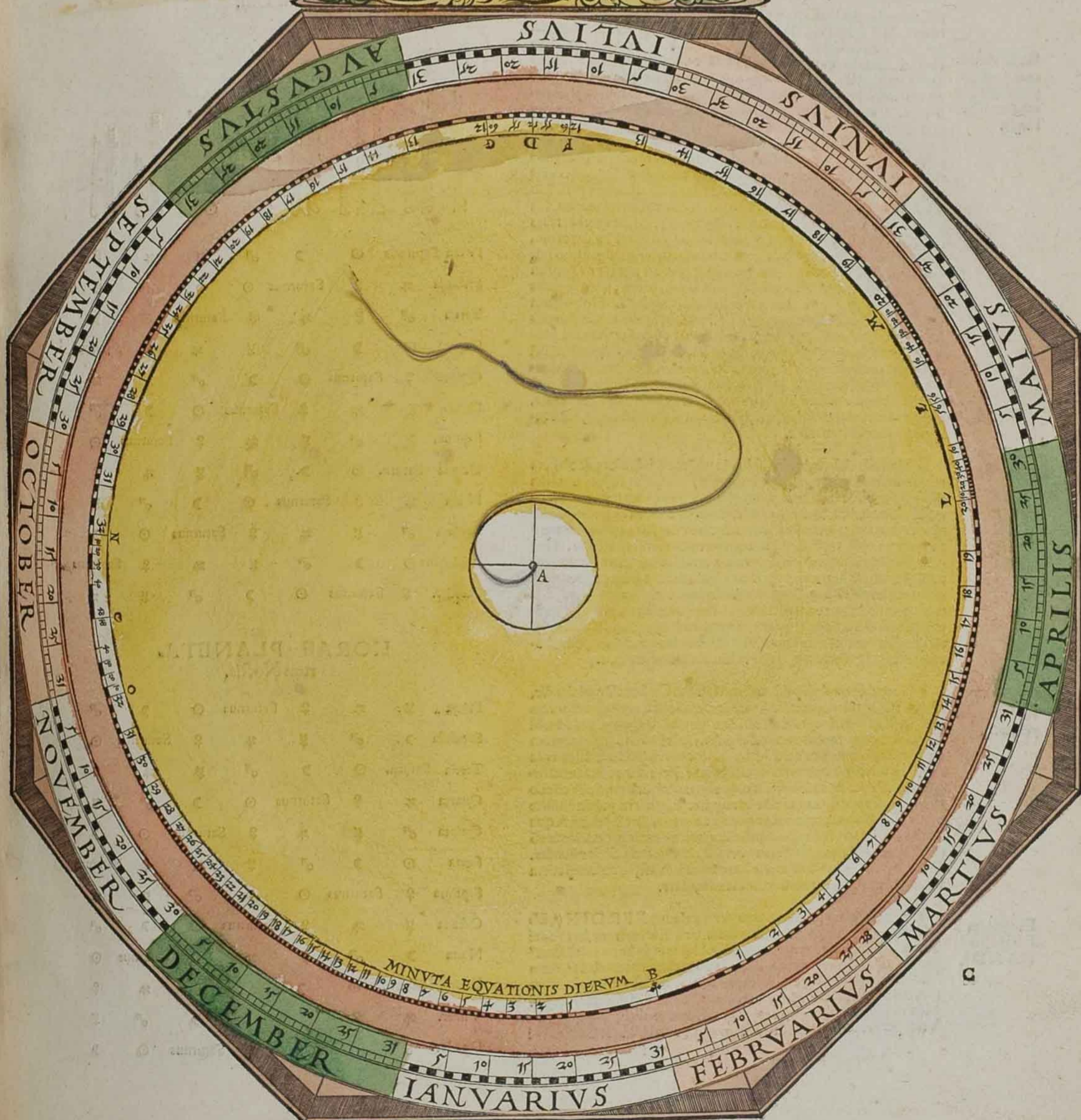
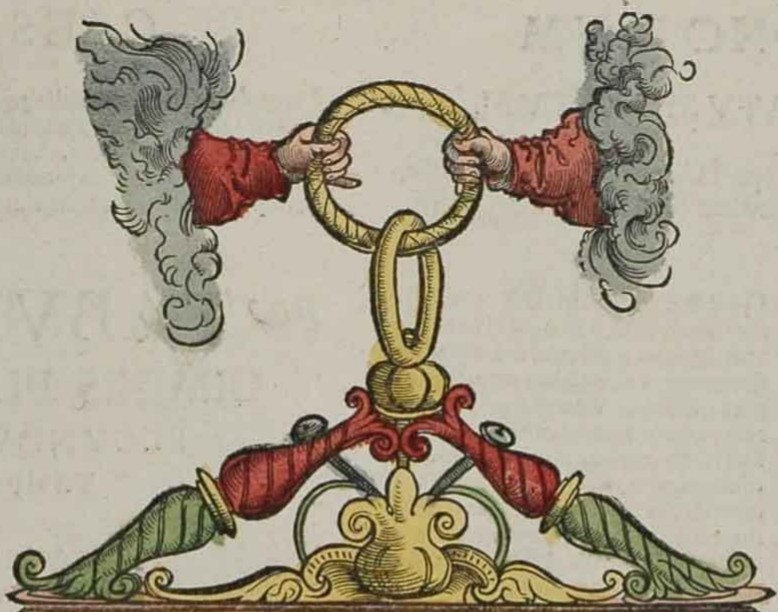
Diuerfitas dierum naturalium causa.

Die differentes & apparentes.

Instrumenti vsus.

Æquatio temporis, promittitur planetarum subtrahenda. Æquatio addenda, in coniunctionibus aspectibus. Exēplum CAROLI.

Exēplum FERDINANDI.

Motum Saturni ante & post Christi aduentum, sine ulla, & mora & Calculo, accidentia in super & passiones eiusdem, inuenire.

POSTEA QVAM DE DECIMA nona & octaua sphaera, stellisq; fixis abunde nobis & distincte dictum est, in posterum quoq; ne ordinem turbemus, operam dabimus. Saturni itaq; planetarum supremi & primi, orbem, ut cuius superficies conuexa ab octaua caeli concava tangatur, paucis absoluemus, Cui orbis ille Septimus vnum duntaxat astrum regat, a peructustis Astronomis, non semel, nec indiligenter obseruatus, talis, qualis in sequenti instrumento tradetur, depræhensus istius est motus. Temperamentum vero illius planetæ ex colore & effectibus iudicatum est frigidum & siccu, imperici pessime correspondens, nempe Melancholicæ. Præterea cum horas dici naturales (quarum binæ domum cæli unam perpetuo constituunt, temporales, erraticæ uel inæquales nominat) iuxta influentias errantium syderum sub octaua sphaera repletorum uariari depræhenderunt. Varietatem illam temporum & effectuum considerantes, cui potissimum diei Saturnus, ueluti primus & summus errantium, dominaretur, inuenerunt. Illam autem diem, Sabbati nobis appellatam esse uiderunt, quia Saturnus primus post Solis ortum precipue operationem suam in hæc inferiora transfunderet, exerceretq;. Diuidetes post hæc noctem & diem in 24 partes inæquales (ueluti uberius ex nostro planisphaerio disces) cuilibet diuisioni, id est, horæ, suam planetam, a summo ad infimum descendendo, assignarunt, ita, ut quælibet dies appellationem suam à planeta primam diei horam, post Solem ortum tenente, sumeret. Quoniam uero ueterum astrologorum nemo nõ, Saturnali astro tribuerit, solitudines, imaginatiões altissimas, profundissimasq; speculationes, ingenii acumen solidissimum, adeo ut mens etiam uocaretur, quasi eminens & diuina contemplans. Non iniuria Moses legumlator hanc, cui præfisset Saturnus lucem, rebus seuerioribus agendis & bellicis ineptam, sed diuinis potius tractandis idoneam esse iudicauit. Quia ratione eandem ludæis Sanctificandam uel feriendam, cum dei cultu præcepit. Hunc morem Christiani inuertes, à Christi Saluatoris & nati & rediuiui diebus, qui ambo Solis dies tuere, festum mutuarunt. Solis iccirco, diem dominicum appellantes, ad discrimen iudaicæ festiuitatis, quæ Saturni die celebratur, honore non tenere decreuerunt.

¶ Licet aut aliàs, ut in planisphaerio nostro cõsumatiõra de planeta rum dominijs seu regimine, horarum scilicet, quibus præfunt, dominatibus, reperies. Nunc tamen, quia columna subsequens uacatura plane erat quicquam huic loco quoq; inferere super eadem re placuit. Horas igitur, planetarias in præfens allatas, ne fastidiat quis, quasi intentum præter inseras, obsecro. Tabellæ insequentis argumentum est tale. Diei cuiuslibet horam, quam uocant temporariam, seu diurnam seu nocturnam uis, simulac habueris, eam in præfentis tabulæ linea prima descendens quærendo dispice. Diem in super in capite tabellæ considera, à qua recta linea deorsum pergens, itidem ab hora inuenta recta arcem, quousq; lineam diei attingas, intrans, communem angulũ, qui est diei & horæ quæsita contactus, offendis, quo in loco planeta apparet, illius horæ præfens uel gubernator, qui & eidem horæ nomen indit.

¶ Id quod exemplo liquidum fiet, Maiestas Cæsarea Dominica die, id est, Solis, Orbis natus fertur, in nocte, diem Solis sequuta, hora autem post occasum iam (loquendo secundum temporales horas) peracta. Id tempus modo quis planetarum suo gubernarit imperio (planetarum enim gubernaculis iam olim Astronomorum uetustissimi, Elementa eorumq; mixturas uniuersas subesse potentissime demonstrarunt) cogniturus. Primo diem dominicum, quem nos Astronomi, Solis esse docuerunt, in capite sequentis tabulæ require. Similiter in prima sinistrae partis linea, horam decimam, ea quæ 22 ab ortu Solis est, relege. A qua si recta processeris donec lineam diei dominicæ contingeris, illico in contactu, qui & angulus communis uocatur, characterem Solis offenderis. Proinde nati Cæsaris horam Soli attributam fuisse, in eademq; cuncta hæc inferiora, Solem tum maximè rexisse, uides.

¶ Regem quoq; Rhomanorum ter maximum EERDINAN- DVM, Sexta Feria, quam ueteres diem Veneri tribuerunt, hora autem Tertia post Solis ortum natum constat. Huius ergo horæ intellectus nomen, à quo planetarum appellata sit, illius dominatui subdita, diem Veneris prædictam per tabulæ caput iustras, ab ea inuenta, deorsum recta linea (quam facilius gratia captus, lineam diei uocabis) pergis. Mox in linea à sinistra manu primũ obuia, horam diei quoq; accipis. Vnde per arcem digressus diei lineam usq; Veneris, scilicet Characterẽ Lunæ,

Lunæ, dñatricis horæ natalis, repèris. Admonuisse hoc loci huius artis studiosos, nõ ab re fuerit, quod uidelicet huiusmodi dominiorum ratio, non in omnibus probetur. Via siquidem in iudicijs, eligendi planetas alia est. Verum hanc ideo formã non nullam penitus facientes, quia ab Antiquis tantopere commendatur, indicare quoq; uoluimus.

TABVLA RE-
GIMINIS PLANETARVM,
SECVNDVM HORAS
TEMPORALES.

HORAE PLANETA-
rum Diei.

Numerus horarum.	Sabbatum siue dies Saturni.	Dominica siue prima feria, quæ dicitur dies Solis.	Secunda feria siue dies Lunæ.	Tertia feria siue dies Martis.	Quarta feria dicitur dies Mercurii.	Quinta feria siue dies Iouis.	Sexta feria siue dies Veneris.
Prima	Saturnus	☉	☾	♂	♀	♃	♀
Secunda	♃	♀	Saturnus	☉	☾	♂	♀
Tertia	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☾
Quarta	☉	☾	♂	♀	♃	♀	Saturnus
Quinta	♀	Saturnus	☉	☾	♂	♀	♃
Sexta	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☾	♂
Septima	☾	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉
Octaua	Saturn.	☉	☾	♂	♀	♃	♀
Nona	♃	♀	Saturnus	☉	☾	♂	♀
Decima	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☾
Vndecima	☉	☾	♂	♀	♃	♀	Saturnus
Duodec.	♀	Saturnus	☉	☾	♂	♀	♃

HORAE PLANETA-
rum Noctis.

Prima	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☾	♂
Secunda	☾	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉
Tertia	Saturn.	☉	☾	♂	♀	♃	♀
Quarta	♃	♀	Saturnus	☉	☾	♂	♀
Quinta	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☾
Sexta	☉	☾	♂	♀	♃	♀	Saturnus
Septima	♀	Saturnus	☉	☾	♂	♀	♃
Octaua	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☾	♂
Nona	☾	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉
Decim.	Saturn.	☉	☾	♂	♀	♃	♀
Vndec.	♃	♀	Saturnus	☉	☾	♂	♀
Duodec.	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☾

Ratio ab anti- quis tradita in planetarũ do- minijs cõside- randa.

Exemplũ CA- ROLI Impæ- ratoris.

Exemplum FERDI- NANDI.

ENVMERATIO
PARTIVM INSTRV-
MENTORVM.
SEQUENTIVM.

Partes instru-
mentorum q̄t
& quales sint.

¶ Partes nunc instrumentorum, tres superiores planetas docen-
tium, in genere & una, ut dicitur fidelia, cum inter sese per omnia con-
ueniant, persequemur. Saturni autem motus solummodo tradetur,
per quem reliquorum quoq; cursus scies. Primum itaq; in proximè suc-
cedenti figura Zodiacus quidam fixus seu firmus ostenditur, in deci-
ma sc̄z sphaera imaginandus. Post hunc rotula uolubilis cum indice, cui
in scripta littera M, uoluitur hæc in centro mundi, cuius limbo numeri
insunt, lineis quibusdam confuso ordine assignatis, ab 1 in 100 usq;
prodeuntes. Linearum quælibet unum annum notat. Iuxta indicem
istius figuræ menses anni duodecim exprimentur, quorum singuli in
6 gradus sunt secti, gradus quilibet 5 dies continet, præterquam in
Ianuario, Martio, Maio, Iulio, Augusto, Octobre, & Decembre. In
quibus ultimus gradus 6 dierum est, in Febauatio autem saltem triū.
Et hoc anno Communi, In anno bisextili, alia est ratio, ubi motum ali-
cuius stellæ ad diem statutum habiturus, 24 Februarii diem observa-
bit. Si eum dies propositus, 24 Februarii sequitur, addendus adhuc
alter est, & deinde motus quærendus, ut si in anno bisextili, motum h̄
cupias ad 25 Februarii, tum non ad 25 sed ad 26. inuestigabis.
Alicuius Motum Saturni uis ad 12 Martii, iam pro duodecimo deci-
mum tertium sumes, & ita per totum anni reliquum cursum ages. Hæc
rota nihil amplius theoreticæ confert, nisi quod per eam medius motus
sine calculatione inquiri possit. Hanc sequitur rota altera, idem centrū
mundi sc̄z habens, indicem uel ostensorem littera P notatum. Duos
insuper circulos per G H I K L M. penes oppositum augis si-
gnatos, gerit, quilibet eorum, more astronomico, in 360 gradus, id est,
12 Signa diuiditur, Quamquam uero K L M circulus ex deferen-
tis centro ducatur, nihilominus tamen diuisio eiusdem à centro equan-
tis summitur. Circulorum amborum gradus, lineis quibusdam exili-
bus connectuntur, numeri horum seu zifra infra circulum K L M,
ab ostensore P oriendo, sinistrorsum describuntur, per illos gradus
centrum quæritur, quo cum deinde latitudo inuestigatur. In eadem ro-
tula adhuc signa liliorum duo à deferente occultata habentur, quæ in
terfectione deferentis & Eclipticæ indicant, caput caudaq; draconis
dicuntur. Scias præterea Saturnum, donec à medio (quod uenter me-
rionalis dicitur) inter caput & caudam, iuxta augis oppositum, cum
Epicyclo suo in deferente usq; ad caput mouetur, meridionalem ascen-
dentem nuncupari. Rursum, Epicyclo unâ cum deferente à capite dra-
conis ad medium siue uentrem Septentrionalem, iuxta augem promo-
uente, planetam septentrionalem ascendentem dici, quod significat
litteræ M A & S A ibidem expressæ. Eodem modo altera medie
tatis nota, ad caudam usq; draconis, Septentrionalis descendens, alte-
ra uero usq; ad mediū, iuxta augis aduersum, meridionalis descendens
appellabitur, quod repræsentant litteræ S D & M D. Ultra hæc
Tertia rota cum inscriptione DEFERENS SATVRNI, quæ
epicyclum gestat, superest, in qua Epicycli duo offeruntur, quorum infe-
rior 360 gradus, id est, 12 Signa complectitur. Principium illius
Cruce + signatum est, notatq; augem epicycli mediam. Alius est epicy-
clus, cui index cum Y est, extremitas huius annos habet, minutis line-
olis interfectis, numeris ab 1 usq; in 100 citra ordinem adiectis.
Deinde uersus centrum Menses, dietim (ut sic loquar) perferuntur.
Postremo omnium, modica & centro uicina circumferentia stella qua-
dam notata cernitur, ueram epicycli Saturnini circulationem exhibens.
Fila insuper tria, unum è centro mundi A, alterum è centro Aequan-
tis E, Tertium è centro epicycli F, ad huius theoreticæ consumationem
pertinentia, prominent. At qui nunc mihi uideor satis superq; instru-
menti partes declarasse, admonēs interrim, ut similia de Ioue & Martæ
intelligantur, qualia de Saturno prodita sunt. Interesse tamen hoc unū,
quod uera circulatio Martis, in extremitate epicycli, cum stella pariter,
ut Saturni signata, depingatur.

Regula gene-
alis de motu
minū plane-
tū inueni-
ndo in anno
bisextili dili-
enter notā-
a, cui etia
us est non
in medio
rotu inueni-
ndo, uerum
tiam in Ar-
gumento.

SEQVITVR
VSVS INSTRV-
MENTI.

Rotæ in-
ois.

¶ Vsurus hoc instrumento motumq; Saturni inuestigaturus, prin-
cipio annum ad quem libet nosse proponat. Ille autem annus, cum sit
ante uel post Christum consideretur. Quoniam si posterior est natiuita-
te dominica, radix erit ad tot centenarios, quot propositus numerus
in se continet, quærenda, semper enim in centenos annos radices in
præsentī tabula ponuntur. Si uero prior Christo nato est annus, tum ra-

dex inquirenda est ad proximum centenarium sequentem post illum
annum, ueluti ex sequentibus disces. Radice itaq; ex tabulis adiunctis
accepta, totidem signa, gradus & minuta in Zodiaco requirenda sunt
ad quorum repertorum finem index infimi orbis, cui littera est M po-
natur. Ab inde in limbo annum præpositum, annum puta completum
& elapsum ultra centesimum numera, per quem filum è centro A herē-
tem trahere, cui inuariato sic indicē M unâ cum fiducia linea substitue.
Rota hoc modo firma permanente, filum ex A centro per diem men-
sis quoq; duc (horæ siquidem in motibus adeo tardis, & instrumento-
rum huiusmodi angustis obseruari nequæunt) rursusq; ostensorem.
M subtus idem filum reponere, & ita prior uel maior tabularum uerē
ordinata erit, cuius index in Zodiaco medium Saturni motum, qui à
principio arietis secundum ordinem signorum accipi debet, ostendit.
Et quamuis motus ille medius nihil omnino per se huius instrumenti
usum adiuuat, nihilominus tamen, orbis ille hoc pacto sequuturo usui
præparandus seu accomodandus erat.

VSVS
SECUNDÆ
ROTVLÆ.

¶ Tam ergo ad secundam tabulam perge, & ostensorem eius, ubi Sa-
turni aux scriptum inuenis, augi saturniæ in Zodiaco per 4 Enunciatiū
antea quæ sita, superpone. Quam sic immotam pariter custodies, do-
nec uerum motum habueris. Ibi uero considera, quisnam graduum cir-
culi G H I indicem M contingat, eundem gradum in circulo K L M
quoq; uidero, ubi centrum Saturni medium terminatur, ueluti si in-
dex litteram G tangat, tum à linea G transeat usq; ad K & c. Post
hæc filum centri E extende per punctum illud seu gradum centri, sub
quod filum denuo deferentem, unâ cum Epicycli centro statue, sicq; de-
ferentem firmum tene. Epicyclum deinceps ordina, quod ita fiat, si sum-
mas ex secunda tabula, sub titulo argumenti, è regione centenarii inter-
clusi in annis propositis, Signa gradus & minuta, quæ numera in epi-
ciclo inferiori uel minori à cruce + secundum signorum successum, si-
ni illius numeri admoue indicem Y inferioris epicycli. Consequenter
in limbo superioris epicycli tempus propositum quære, cui reperto fi-
lum è centro F impone, indicem uero cum sua fiducia linea subiunge,
quo facto diem statutum unâ cum hora in Calendario superioris epi-
cyclici iuxta rationem examina, examinato iterum filum applica, intra
quod ostensorem Y reducito. Verumq; sic epicyclum firmum seruans,
filum æquantis ex E protrahe per centrum epicycli, inferioremq; epi-
clum cum cruce sub idem loca, & ita uniuersam theoreticam ad præsens
institutum cum rotis absolutam habes. Iam ergo contemplari potes
quam altus planeta in epicyclo subsistat, quantum epicyclus à mundi
centro in deferenti euariet, quem planeta epicycli locum occupet &
huiusmodi.

Secundæ ro-
tæ usus.

VERVM
LOCVM SATVR-
NI INVENIRE.

¶ Ad hæc si motum Saturni uerum (cui rei gratia instrumentum
præsens factum maxime est) scire cupis, filum ex centro mundi pro-
tende per medium paruæ stellæ in uera epicycli circulatione sitæ, quod
filum in Zodiaco uerum Saturni locum ad præstitutum diem in-
dicat.

Veri loci in-
uinitio.

CENTRVM
SATVRNI VERVM
QVO PACTO SIT
INVENIENDVM.

¶ Centrum uerum & æquatam filum è centro A per centrum epi-
cyclici tractum ostendit in circulo G H I, eo autem opus est ad lati-
tudinem Saturni inueniendam. Signa uerò, gradus & minuta nu-
meranda erunt ab indice, P. inchoantibus secundum signorum
successionem.

Centri Aequa-
ti supputatio.

Quomodo inueniantur & medium & uerum Argumenta. Planetarum passiones quæ sint.

Orientalis & Velox cursu. Auct' lumine Auct' me-

Combustus.

Planetæ cum O iuncti appaerent in auge epicycli media.

Planetæ directi retrogradi & Stationarii quæ dicuntur.

Exemplū CA ROLL Imperatoris.

Verus h locus in Zodiaco tēpore natiuitatis Imperatoris.

Argumentum uerum habebis ducendo filum à centro mundi per centrum epicycli, ubi aduertes locum à filo inferioris epicycli tactum, illic enim uera epicycli aux est. Si nunc à puncto augis ueræ numeres signa, gradus & m', secundum ordinem, usq; ad indicem Y. cōsurgit Argumentum uerum Saturni, quo pariter opus est ad latitudinem Saturni indagandam. Quæ reliqua sint Saturni accidentia & passiones, nūc docebimus. Quando Saturnus in summitate sui eccentrici, hoc est, in auge eccentrici consistit, tum se ipso minor apparet, tardusq; cursu est. Verum 90 gradus ab auge æquantis siue deferentis utrobique distans, ueram quantitatem sui exhibet. Ex aduerso autem augis deferentis maximus uidetur, & uelox cursu dicitur. Saturnus etiam uocatur orientalis auctusq; lumine, quando Sol ab eo recedit ad oppositionem usq; Idem occidentalis diminutusq; lumine, quo ad coniunctio eius cū Sole rursus contingit. Auctum numero eundem appellamus, quando uerus eius motus à principio arietis remotior est quam medius motus. Cōtra diminutum numero, ubi uerus motus eius medio minor est. Velox uel auctus cursu dici meret, ubi linea ueri mot', uelocior, quā linea medii motus, mouetur. Diminutus & tardus cursu contraria ratione. Quando à Sole non ultra 9 gradus elongatur, combustus dicitur. In Saturno quoq; ascensus & descensus latitudinis obseruadi sunt, quæ de re infra tractabitur. Sciendum est, Saturnum, Iouem, in mediis coniunctionibus cum Sole perpetuo iuxta crucem & epicycli, id est, in auge media epicycli reperiri, quemcumq; tandem eo tempore epicyclus in deferente locum teneat. Similiter in oppositionib' mediis, nunquam non in opposito augis epicycli Planeta inuenitur, unde facile intellectu est, planetam aliquem ex illis tribus, semper in epicyclo ab auge media distare, atq; medium motum solis, à medio istius planetæ motu. Interdum errantes directi, quoq; retrogradi, & Stationarii appellatur, quod ita accipito, quod si filum ex centro mundi tendas, ita ut à latere epicycli attingat, ille ipse punctus contactus, qui est secundū signorum ordinem, statio prima dicitur, in quo planeta aliquis existēs, stationarius nominatur, sicut ediuerso, punctus contactus, contra successum signorum, secunda statio, & planeta in eodem subsistens, stationarius similiter uocatur. Inter has stationes, qui uersatur planeta, si superiorem epicycli partem ambit (quoniam ordinatim secundum signa mouetur) directus dicitur. Hactenus igitur quicquid de Saturno dictum est, idem de Ioue & Marte intelligendū est. Hæc omnia quo clarius accipiantur, uisum est subiicere demonstrationem quandam exemplarem, ueluti imaginem, unde quæ supra sunt recte dicta, iam certius, & tanquam oculis expōita, cognoscantur.

Maieſtatis Cæsareæ ortum, anus à Christo sesquimillesimus, dies 23 Februarii, Hora 15, m' 44 pomeridiana libi uendicatur. Cum uero tempus hoc duplici æquatū sit ratione. Prima propter diuersitatem meridianorum, Secunda propter dierum inæqualitatem, consurgit numerus 23 dierum 16 horarum 20 minorum, quo cum numero motus requirendi iam sunt. Principio itaq; quia 1500 post Christum numeratū, quæ redi sunt, sub titulo (radix medii motus Saturni) 1400 anni, 1500 em nondum elapsi integre sunt. Ibi aut reperitur radix in 12 6 38 m' eandem in zodiaco numerabis, termino istius ostenso rem M inferioris rotulæ admoue. Deinde in eadem rotula require annum 99 (quia tot anni ultra 1400 peracti sunt) per illum duc filum A, cui immoto sic permanenti, indicem M suppone, 23 postea diem Februarii uide in Calendario, iuxta M monstratorem (16 hora & 20 m' omittantur, p angustia quippe instrumenti non ita exacte dinoscuntur) dici ergo filum A, adiunge, filoq; extenso indicem M rursus cum fiduciæ linea applica, quo facto, recte satis operati est. Quando per indicem M medius Saturni motus in Zodiaco, gradus uidelicet 25 m' 39 ostendit. Indicem deinde P secundi orbis, 13 gradus 9 minut. suppone, quod est aux Saturni, sicut ex 4 Enunctiōto doctus es. Et sic utramque rotam rectificaueris. Vides igitur quomodo index M circulum GHI ante G ad signa 5 grad. 12 min. 30 (quod est centrum h medium) contingat. Eundem signorum, graduum & minorum finem, in linea KLM require, per quæ filum è centro E ducatur, deferensq; cum centro Epicycli sub illud statuatur, Inferior quoque epicyclus cum cruce & sua, sicut crux à centro epicycli uersus circumferentiam Zodiaci vergat, & idem epicyclus pariter, simul & deferens, ita ut debent, ordinati erunt.

Post hæc Radix argumenti in tabula argumenti uideatur, penes numerum 1400, ubi signum 0 grad. 5 minut. 56 reperies, totidem signis, gradibus, & minutis superioris epicycli indicem adiunge, annos post hac residuos qui sunt 99 ultra 1400 exactos, in superiori epicyclo inspicie, per quos filum F è centro epicycli tende, cui tenso Y ostensorem subde. Præterea filum F 23 dici 16 horis 20 minutis (licet instrumenti arcitudo non satis possit hæc distincte admittere.) applica, cui in uariato indicem Y cum fidei linea iterum submitte, qui in limbo inferioris epicycli signa 9 grad. 15 minut. 49. quod est argumentum medium Saturni, refert. Epicyclis autem firmatis sic, theorica omnis cum omnibus pariter rotis absolutissima fuerit. Verum Saturni cursum discis, Filum è centro A per medium stellæ dirigendo, ubi in Zodiaco 17 gradus 40 minut. ostenduntur, quæ sunt id quod cupis.

Centrum Saturni

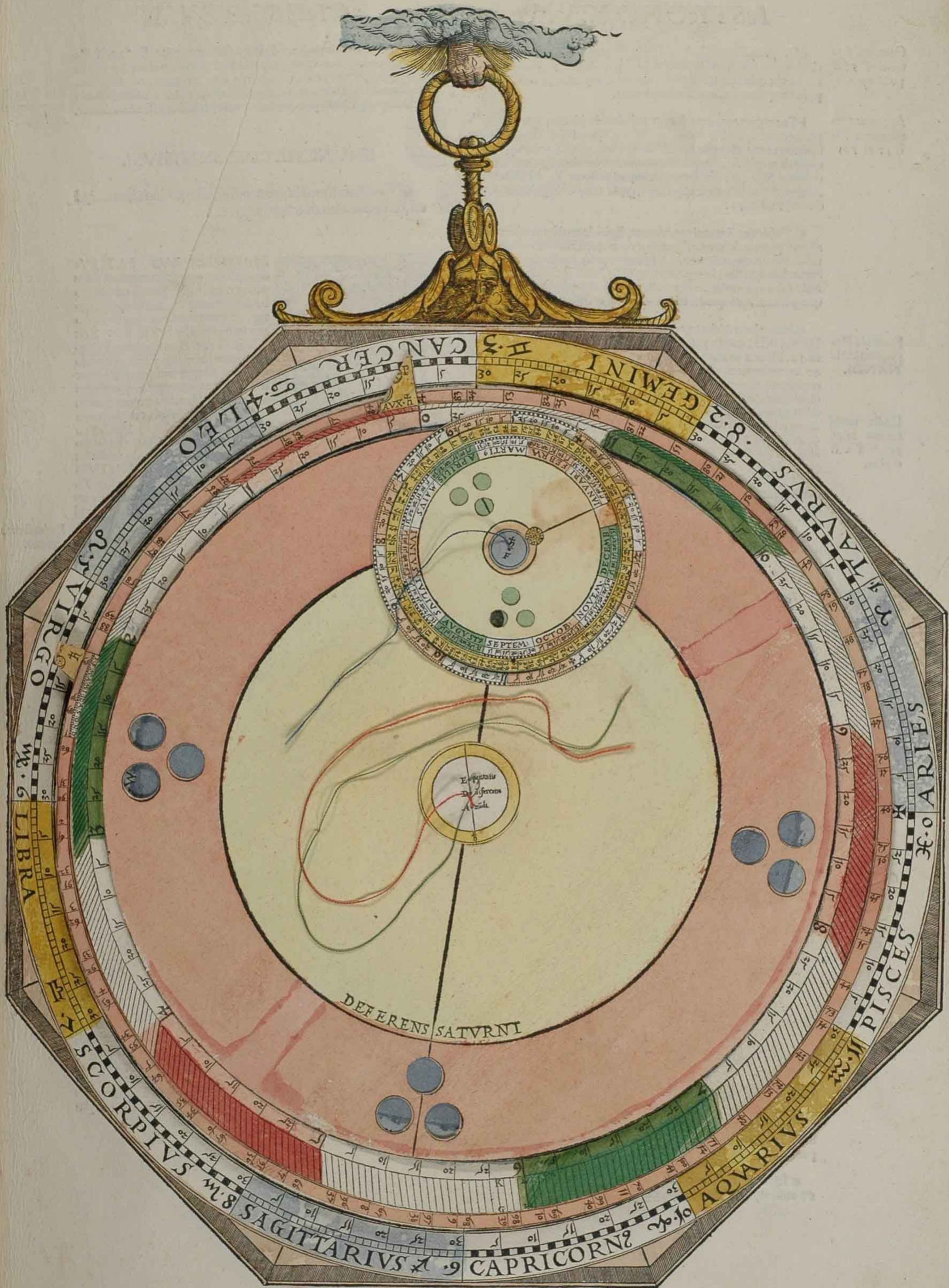
TABVLA MEDII MOTVS.

SATVRNI.

TABVLA MEDII ARGVMENTI.

SATVRNI.

Table with columns for Centenarii annorum ante & post Christi aduentum, Radices post Christum, Radices ante Christum, and rows for years from 100 to 7000.

Centrum Saturni 55. 5. 10 M 29
 ¶ Centrum Saturni hoc modo. Ex Centro A per centrum Epicicli filum ducatur, quod in circulo G H I. Signa 5 grad. 10 min. 29 scindit, quæ Centrum Saturni uerum & æquatam, ad latitudinem, postea inquirendam necessarium docent.

Argumentum æquatam 59. 17 M 52.
 ¶ Pro argumento uero & æquato habendo filum ut antea centri A per centrum epicicli trahatur, quo in loco autem inferiorum epiciclium interfecet nota, illa enim intersectio aux uera epicicli dicitur, quæ ubi-
 cunq; sit in epicicli, semper ab ea numerata secundum signorum epicicli ordinem Signa, gradus, & minuta usq; ad indicem Y, & habiturus es Argumentum uerum & æquatam, quale nunc est Signorum 9 graduum 17 minu. 52.

¶ Passiones Saturni considerans, Epiciclium uidet meridionalem ascendentem in deferente. Inuenitur enim epicicli inter uentrem meridionalem & caput draconis. Saturnum quoq; paulo ante stationem secundam egressam, iamq; directum esse, Occidentalem insuper, quia Sol ad illum mouetur, eadem ratione diminutum lumine. Diminutum quoq; numero, eo quod medii motus linea ueri motus lineâ præcedat.

Exempli Regis FERDINANDI
 ¶ Idem placet & alia inductione manifestius reddere, Regis FERDINANDI natalis post sesquimillesimum tertius annus, dies Martii 10, Hora 8 minuta 47 antemeridie, Dies uero 9 Hora 20 M 47 antemeridie, quod idem est, celebratur. Quod tempus si cum æqualitate dierum conferatur, dies erunt 9 Horæ 20 M 39. Si cum diuersitate meridianorum comparatur, Dies 9. Horæ 21. M 51 probibunt, cum qua ultima æquatione motus stellarum aggredi licet. Radicem ergo medii motus Saturni ante omnia requiro, ad annum 1500 quæ est, grad. 6 M 6 II, cui indicatorem M superpone, filum ad 2. annos in limbo rotæ tendo (duo em anni sunt elapsi supra 1500) quo rursus M duco, posthac filum per 9 diem 21 horam 56 M prope uerum in Mense Martio dirigo, quo denuo M indicem reponens, rotam instituto seruientem habeo. Secundi orbis indicem P augi Saturniæ, quam 4 enunciatur docuit, grad. 13. minut. 10 M impone, sic & secundam rotam ad usum præsentem parauero. Quo peracto uideo quem gradum index M in circulo G H I teneat, unde secundum lineam transeo ad circumferentiam, K L M. per punctum ibidem inuentum trahens filum æquantis e centro E, epiciclium cum suo centro, unaq; crucem inferioris epicicli filo subdens, ita epicicli inferiorem recte pariter locatum habeo. Quibus locatis, radicem Argumenti ad 1500 ex tabula accipio, quæ est Signorum 8 grad. 23 minut. 53, illa quæro in Epicicli inferiori, indicatoremq; Y minoris se3 epicicli addo, filum insuper per secundum annum supremi epicicli tendens tanquam iam completum, iterumq; indicem Y, substituo. Ultimo filum 9 diei 21 hor. 56 minut. applico, indicemq; Y eadem iungo. Et perfectissimum ad tempus natiuum FERDINANDI Regis æquatorium conspicio. Ibinunc an Saturnus, in opposito deferentis & epicicli, an in Statione, an directus, an retrogradus sit spectare licet.

Radix medii motus anni. 1500. 5. 2. 6 M 6.

Radix arg. me anni 1500 8. 23. 53. 6 M 6.

Verus locus est 28. 5. 36 M II.

Operatio ante Christi tempora.

Observatio motus h. tempore Diluuii.

¶ Fili Extensio per stellam, in zodiaco 28 grad. 36 M II, qui est uerus Saturni locus commonstrat. Si uero per centrum epicicli sit extensio eiusdem fili, tum, Centrum uerum & æquatam planetæ. Signa se3 6 grad. 21 & 56 in circulo G H I. In epicicli autem maiori, auge ueram ostendit, a qua auge si numeretur usq; ad indicem Y, Signa 8. grad. 21 M 39 inuenientur, quæ Argumentum uerum & æquatam erunt. Quæ duo postrema Centrum uidelicet & argumentum æquata latitudinem Saturni postea dabunt.

¶ Quod si motum planetæ alicuius ex tribus dictis ante Christi tempora nosse cupias, obserua quot centenarios in proposito completaris. Nam si anni ultra centenarios adiecti pauciores sint centum, addendum eis erit, donec centenarium efficiant, nam Radices omnes centenariis solis respondent. Ultima ergo numeri summa in tabula radicem quærat, cui ex aduerso sub inscriptione (ante Christum) Radix medii motus & argumenti per signa, gradus & minuta ponitur. Subtrahatur deinde tempus oppositum ab illis centum residuumque feruetur.

¶ Iam index M super radicem ponatur, filumq; A super annorū residuum, &c. Simili modo in argumento inueniendo agatur. Compēdiosa huius rei demonstratio sit hæc. Ut si desideres uerum Saturni motum tempore Diluuii. Nomen Diluuii primo ex tabula temporalis excerptum erit, quod statim anno 3101 dies 219 secum habet, qui numerus testatur Diluuium tanto natum Christum spatio præcessisse. Ad hoc tempus motū Saturni adinuenturus, Radicem medii motus ante Christum ad annum 3200 eligat, quæ ostendit grad. 9 minut. 51 M. Subducat nunc annos 3101 cum 219 diebus à 3200. annis, resiliat 98 anni 14 dies, qui numerus in 27 usq; Maii diem procedit.

¶ Index M radicem se3 grad. 9 minut. 51 M teneat, Filum autē 98 annum, ostensore rursus sub illud ducto, amplius filum super 27.

diem Maii ponatur, indice M denuo sub idem posito, Et sic orbis ille Diluuii temporibus conuenit. M indice medium motum Saturni in Zodiaco, uidelicet grad. 13 minut. 39 M referente. Similiter cum argumento fiat, & uerus Saturni motus habebitur. Consimili modo in aliis quoq; Christi præcedentibus, annis operandum esse admonemus,

h in 6 13 M 39 M tempore Diluuii.

ENUNCIATVM SEPTIMVM.

¶ Facillima simul & promptissima latitudinis Saturni, id est, distantia eius ab ecliptica agnitio,

DEPREHENSVRVS LATITVDINEM Saturni per instrumentum sequens partes, membra, diuisiones eiusdem probe cognoscat prætor. Principio igitur occurrunt dictiones duæ in limbo exteriori, se3 CENTRVM SATVRNI per quas significatur Centrum Saturni in hoc exteriori circulo numerari, filumq; desuper aptati oportere, à decimo namq; gradu quarti ligni usq; ad 10 gradum decimi signi quærenda sunt signa gradusq; in exteriori circulo. Vbi uero centrum minus est 4 Signis & 10 gradibus, & maius 10 Signis totidēq; gradib. ex interiori limbo sumi debet. Linea sequitur deinde à B usq; C. Centrum uersus secta in 6 Signa sursum, in alia sex deorsum computando, cui in scriptum uides ARGUMENTVM AEQVATVM. Latitudinem itaq; Saturni intellecturus, super lineam B C filum in Centro A fixum dirigat, Margaritam uero argumentum æquato applicet, ducaturque filum in limbo tam diu quoad Signum gradū, & minutum Centri ueri & æquati planetæ uerè signet, ita unio ueram Saturni latitudinem in arca instrumenti ostendit. In de xtra medietate meridionalem, in sinistra septentrionalem, latitudinum alteram S, alteram M prope Eclipticam designat. Quod si margarita lineam G tangat, latitudo meridionalis unius gradus, Si I duos, Si L trium est. Rursus si F lineam tum latitudo Septentrionalis 1. grad. Si H duos, si K tres complectitur. Reliquæ lineæ omnes per 5. minuta.

Latitudinis seruatio.

HOC SI NON DVM SATIS assequeris. Ecce tibi lucidius exemplar.

¶ In priori Exemplo Imperatorio, Centrum Saturni uerum erat signorum 5 grad. 10 minut. 27. Argumentum uero æquatam Signa 9 G 17 minut. 52. Nunc si iuxta iam tradita latitudinem Saturni inuestiges, unio lineam I incidit, quæ duos gradus ab ecliptica Saturnum eo tempore distasse manifestat meridiem uersus, quod per M litteram intelligitur.

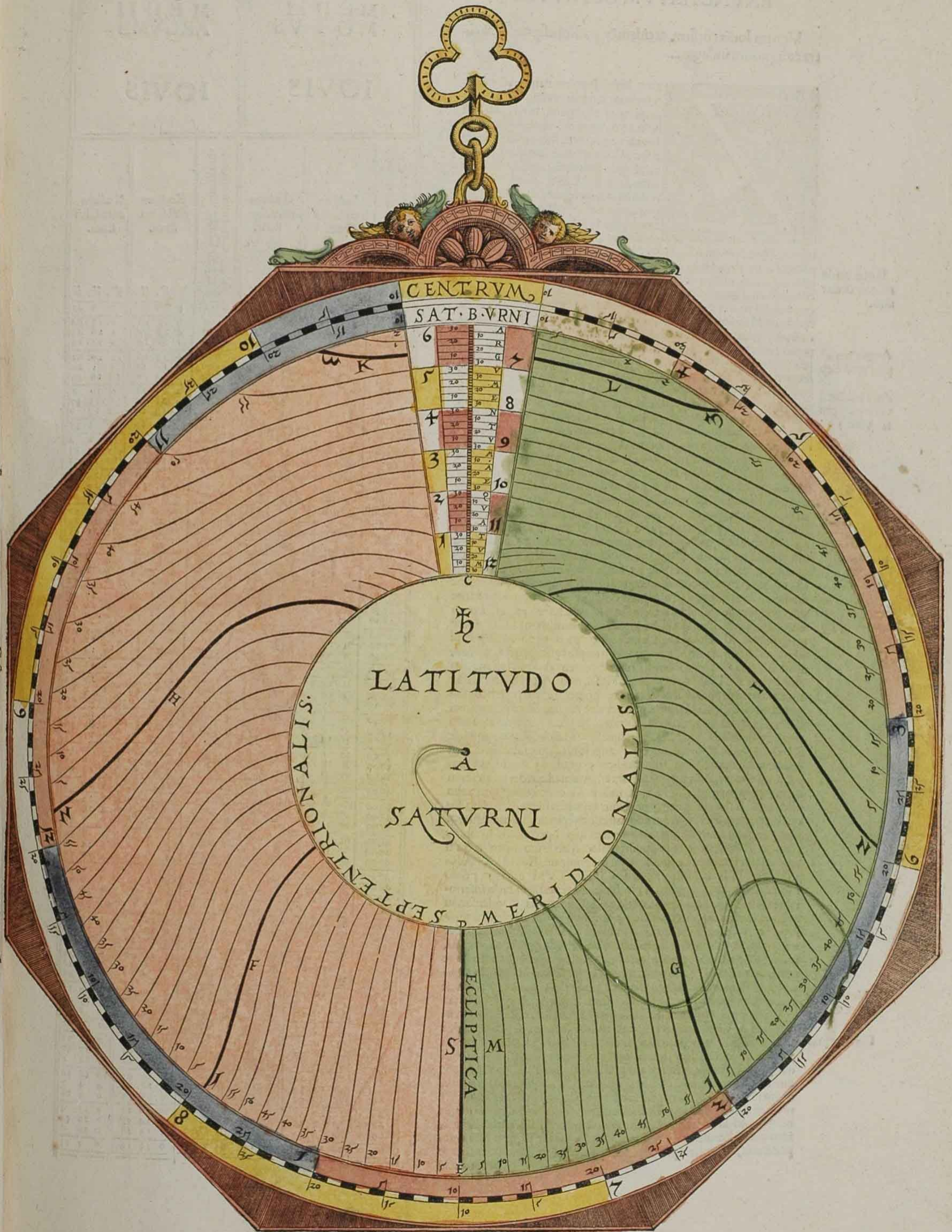
Exempli CA ROLI Imperatoris.

¶ Appellatur etiam meridionalis ascendens, quoniam unio insequentibus diebus Eclipticæ, id est, lineæ D. E. incumbit, id quod in limbo exteriori (in quo centrum ad præsens numeratur) apparet, quando signorum ordo graduumq; Centri æquati Eclipticam uersus, non autem ab illa computatur. Quam primum uero Centrum æquatam signorum 7 fuerit & 11 minut. 12 graduum tum septentrionalis ascendens uocabitur.

EXEMPLVM REGIS FERDINANDI.

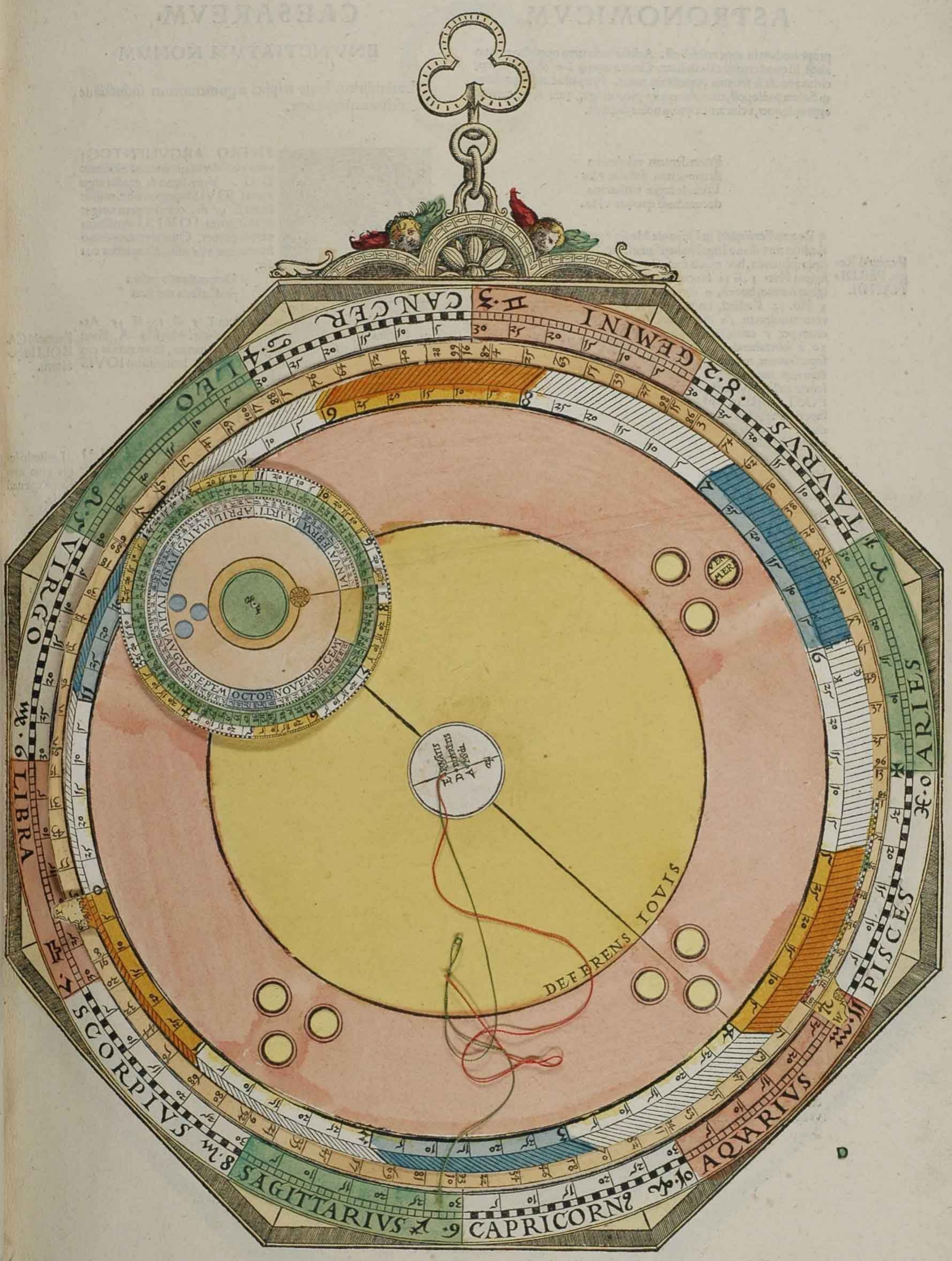
¶ Ultra Imperatorium documen regium quoq; accipe. FERDINANDI natiuitate, ut prædictum est, Centrum Saturni Signorum 6 grad. 21 minut. 56 fuit. Argumentum Signorum 8 grad. 21. minut. 39, quærenti iam iuxta præcepta latitudinem Saturni gradus 0 cum minutis 47 meridianis apparet. Hoc est 9 linearum à linea D E uersus G. Quandoquidem uero, filum magis ac magis eclipticam uersus lineam se3 D E mouetur, manifestum fit latitudinem subinde minui, eoq; Saturnum meridionalem descendente dici. Considerato autem diligentius in deferente epicicli loco, inuenitur idem inter uentrem meridionalem & caput draconis, quo Circa Saturnus meridionalis quoq; ascendens uocatur, ita uno momēto diuersa idem planeta, alterum latitudinis, alterum deferentis nomine dicitur.

Exemplum FERDINANDI.

ASTRONOMICVM
BENEDICTVS ROYVS
CAESAREVM

propemodum in auge epicycli est. A deferentis uero opposito parum abest, id quod centrū eius indicat. Centro namq̄ s̄ 6 obtinente, ep̄ ciclus precise deferentis oppositum tenet. Neq̄ illud negligendum, q̄ Solem paulopost, cum planeta iungi contingat, quia Augi epicycli, appropinquet, velut antea quoq̄ nobis dictū est.

Præcedentem rei demon-
strationē non sufficere reor
Proinde regiæ natiuitatis
documentum quoque addo.

Exemplū Re-
gis FERDI-
NANDI.

¶ Regem Ferdinādū in Hispania Medinæ genitū cōstat. Nūc, quia Radices meridiano Ingolstadiensi præsentēs cōueniūt, hora nati prin-
cipio æquanda, hoc modo fuit. In tabula regionū Medinæ vrbi ad-
scripta Hor̄ 1 m̄ 12 inueni, motibus planetarum addenda, Temp̄i
igitur natiuo, hoc est, 9 diei Martii, 20 ho., 47 m̄ pomeridianis,
1 Ho. 12 m̄ adieci, vnde 21 Ho. 51 m̄ redundarunt. Quoniā
vero natiuitas in 10 diem Martii cadit, cum eodem æquationem di-
erum per 5 enūctiatum prius adinuentum inuestigauī, vbi 7 m̄
30 z̄ subtrahenda reperi, quibus subtractis, 9 dies 21 horæ 51 m̄
superfuerunt, tempus quod verum & æquatum est, ad quod Iouis mo-
tum nunc inquirere licet. Primum iccirco 1500 annos in tabula ad-
iuncta colligo, & sub titulo RADIX MEDII MOTVS IOVIS
POST CHRISTVM s̄ 0 ḡ 3 m̄ 47 reperi, indicem M
superimpono, filo per residuos duos annos directo, indicē rursus sub-
duco. Tercio filum per 9 diem, 21 horas Martii tendo, indi-
cemq̄ sub filum reduco, qui medium motum Iouis s̄ 2 ḡ 10 m̄ 12
aperit. Consequenter radicem Argumenti Iouis sub titulo POST
CHRISTVM, cum annis 1500, velut iam perfectis, inspiciens
s̄ 9 ḡ 15 m̄ 31 esse cognoui. Cum reliquis aut̄ duobus annis,
& 9 diebus, 21 horis, vt supra actum sæpe est, fiet. Actisq̄ illis, rotā
natiuitati propositæ conformem omnino reddidi. Motum verum
hac uia post inueni. Filum A per stellam epicycli retendi, quod in Zo-
diaco gradus 5 m̄ 46 x̄ abscidit, motum videlicet quæsitum.
Centrum æquatum, filo per centrū epicycli directo, in circulo GHI
s̄ 8 ḡ 21 m̄ 25 patuit. Obseruauī quoque locum inferioris epicy-
cli à filo incisum, (quæ Aux verā fuit,) à quo vsq̄ indicem Y s̄ 9 ḡ 10
numerata, pro Argumēto vero ad latitudinem ingrendam, reseruaui.
Aspiciens adhæc epicyclum in æquante siue deferente, intra vëtre
meridionalem & draconis caput, Meridionalem ascendentem nomi-
nauī. Reliqua, stationum, directionum, retrogradationumque acci-
dentia, quia quilibet p̄ se p̄mptissime accipit, missa fatio.

TERTIA
OSTENSIONIS
VIA
RHOMÆ CONDITAE
EXEM-
PLO
patet.

Locus Iouis
tpe conditæ
urbis.

¶ VRBS RHOMA 753 annis condita est
ante Chisti aduentum. Ad quod tempus, verū Iouis locū desyderans,
subtraho 753 ab 800, quoniam proximus centenarius est. Resi-
duis adhuc 46 annis existentibus. Eregione 800 annorum, sub ti-
tulo, MEDII MOTVS IOVIS ANTE CHRISTVM, radicē
excipio, Signum sc̄z 0 ḡ 10 m̄ 47. Iuxta quā etiam Radix Ar-
Iouis habetur, s̄ 8 ḡ 21 m̄ 36. Augem quoq̄ ad hoc temp̄
in enūctiato 4 quæsitam prius, videlicet 22 gr. 28 m̄ 0, accipio.
Ad radicē mediimotus, indicē postea M statuo, filiq̄ per 46 an-
nos ducens, cum indice rursus compono. Per 21 deinceps diem Aprī-
lis filo tenso medius Iouis motus sc̄z S 11 gr 6 m̄ 38, à filo secatur,
cui rursus index M applicatur. Hoc pacto etiam argumentum ex-
amino, ad cuius augem P ostensorem ponens, rotas omes vere dispo-
sitas habeo. Ibi nunc Centrum æquatum S 6 ḡ 15. Argumētū
verum S 1 gr 13. Et epicyclum ratione deferentis, meridionalē des-
cendentem contueor. Verum locum Iouis, filo per stellam epicycli tra-
cto gra. 14 m̄ 30 x̄, qualis iam olim Lutio Tarutio mathematico
vt Solinus habet proditus est, in Zodiaco contemplor.

Latitudinem Iouis triplici argumentorum inductione
manifestaram inquirere.

ENTRO ARGUMENTOQ̄
veris consideratis, inducatur filū lineæ
B C. Vnio, signo & gradui argu-
menti IOVIS superponatur, exinde
filum S gr m̄, centri æquati tangat
& margarita IOVIS latitudinem
vere exprimet. Quæ res tribus demō-
strationum viis adhibitis apertior eua-
det.

Demonstratio prima
per Cæsaris natalem

Cæsarea natiuitas Centrum æquatum s̄ 5 ḡ 12 m̄ 15. Ar-
gumentum verum S 0 gr 5 m̄ 33 habuit. Ideo filo A, lineæ
B C imposito, margaritaq̄ argumentum tenente, filiq̄ rursus cen-
trum occupante, vno gra. 0 minut. 51, id est, latitudinem IOVIS
meridionalem & ascendentem refert.

Exemplū CA-
ROLI Imp̄-
ratoris.

Demonstratio secunda per
ortum regium.

¶ Regis FERDINANDI ortus, Centrum Signorum 8 gr 21
minutorum 25, Argumentum Signorum 9 graduum 10 habuit.
Vbi iuxta regulam, latitudo meridionalis Iouis min⁹ 40 cernitur.
Quia vero eclipticæ vicinior sit, latitudoque minuitur, Meridionalis
ascendens vocatur.

Latitudo Iou-
is quæ nam
fuerit tpe nati-
regis.

Demonstratio tertia per
exemplum fundatæ
Vrbis

¶ Rhoma condita Argumentum 1 S gra. 13, Centrum 6 Sign.
15 gra. videbatur, vnde latitudo ab ecliptica versus meridiem gr. 1
minu. 11 descendens erit, quanq̄ cito ad eclipticam reuersura sit. Et
hactenus mihi sufficienter Iouis motum aperuisse videor.

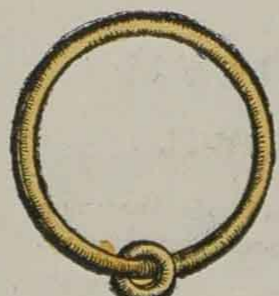
Latitudo Iou-
is tpe vrbis con-
ditæ.

SEQVITVR INSTRVMENTVM

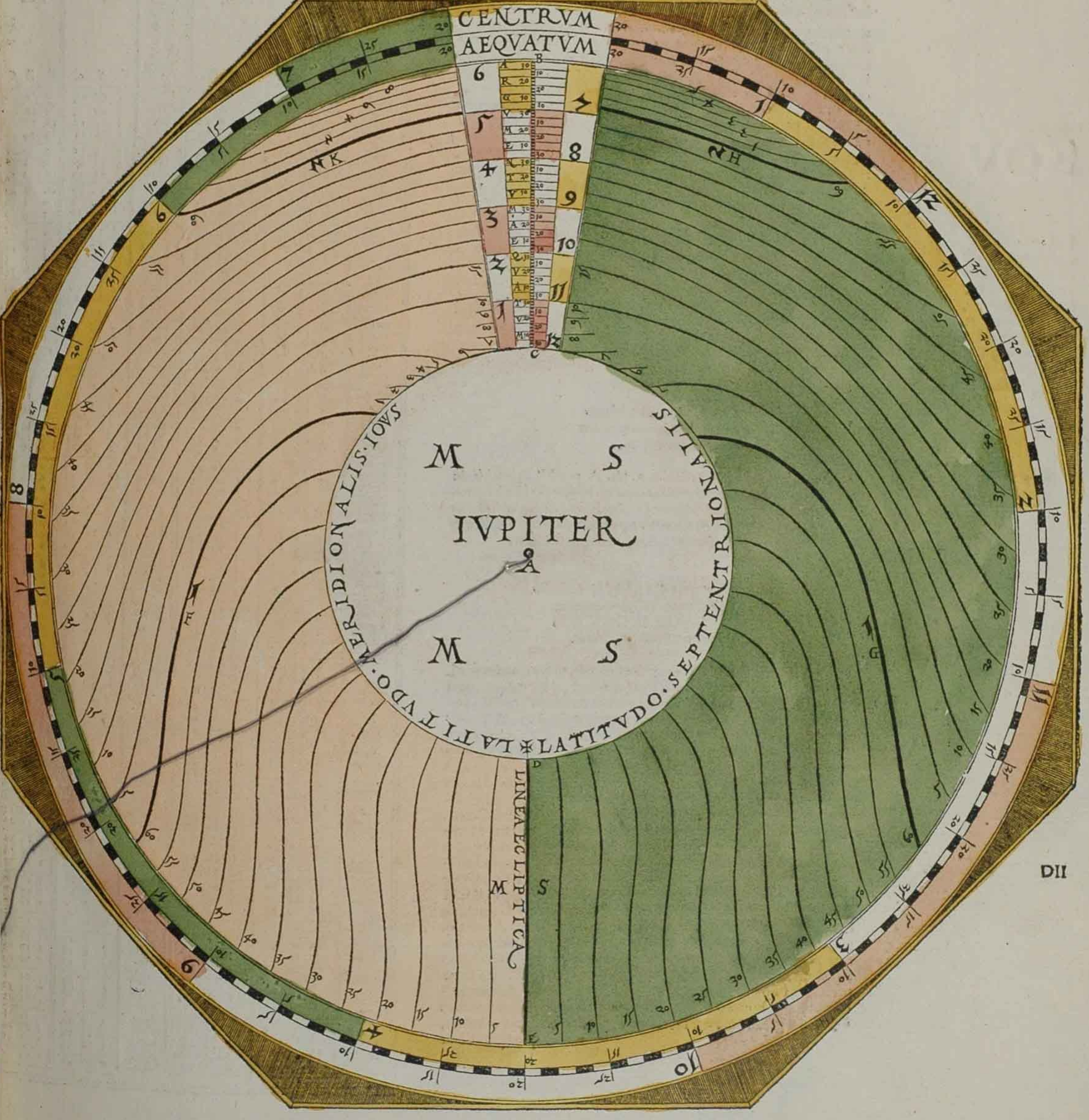
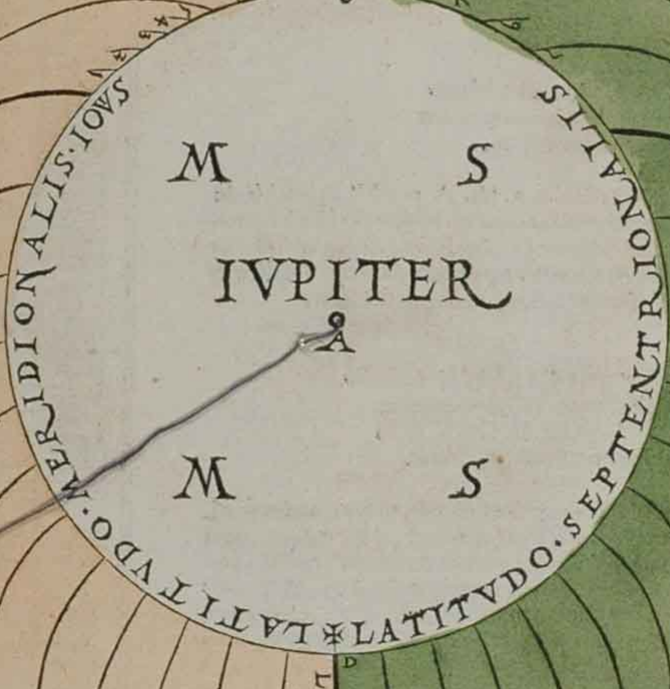
TRADITIONIS
PRAEMISSAE.

CENTRUM
AEQVATVM

6	A	10
	B	
	R	20
	G	30
	V	40
	M	50
	E	60
	A	70
	H	80
	V	90
	A	100
	H	110
	V	120
	S	130
	V	140
	H	150
	M	160
	E	170
	R	180
	B	190
	A	200

ASTRONOMICVM

ENVNCTATVM DECIMVM.

Cursum Martis secundum Zodiaci longitudinem, quo
cūque tempore, celeriter & citra negotium deprehendere.

ARS PLANETA TERTIVS

à Saturno, calidæ sicæq̄ temperaturæ est, ideoq̄ bellorum dominus putatus, quod flauæ bili non absimile quid, in corporib⁹ humanis efficit. Hinc enim est, q̄ cum græci ΠΥΡΟΙΔΑ id est, ignitum vocent. Huius motum qui est scitu rus, Rotas singulatim p̄ficiat horor. Quas quidem non ita multum à prioribus differre videbit, nisi q̄ in Marte venter Draconis rectè in auge deferen tis habetur, semperq̄ aquilonè versus, ab ecliptica spectat. Venter aut̄ meridionalis ex aduerso auge situatur, seduloq̄ in latitudine meridionali perdurat. MARTIS cursum quæsi tuto, p̄positi temporis centenarius p̄ximè p̄cedens minor, ex tabu la accipiendus erit, & hoc, si tempus sit post Christum natum. Radi ces præterea medii motus & argumenti, sub titulis suis capiendi. Si ve ro ante Saluatoris ortum, tempus proponitur, iam centenarius p̄po siti numeri proximus sequens seu minor, eligendus est. Habita ex tabula radice medii motus & argumētī, eadem in Zodiaco quærat, indice M eidem superposito. Annos deinde centenarium superantes, in limbo rotæ illius inspice, per quos filum A tensum cū fuerit, index M rursus subordinetur. Filo A, diebus & horis electi temporis adiū cto, index denuo substituatur. Eo factō, simulac rota pro voluntate operaturi instituta est. In Zodiaco aut̄ medius motus Martis cernitur. Ostensorem P auge Martis (quam 4 enunctiatū inuenire docuit) ad hibens, rotam eandem rite locaueris. Ad epicyclum veniens, nota cō tactū lineæ indicis M & circuli G H I, eundem locum in circulo K L M, secundum lineam sequutus obserua, per quem filum E ducatur, epicycli centro cum cruce + auge subornato. Epicyclo sic ordinato, quærat argumenti radix ante per tabulam accepta in limbo inferio ri, cui indicem Y superioris circuli superapta. In superiore quoque circulo, annos superfluos numera, cum filiq̄ epicycli nota, indice Y eodem ducto. Præterea cum diebus similiter agenti, epicyclus perfecte locatus erit.

Quomodo verus Martis
locus, argumentum & cen
trum inueniantur.

¶ Verum locum Martis in Zodiaco, filo A per stellam epicycli du cto videbis, Idem filum per centrum epicycli tensum, in G H I circu lo centrum verum dat. A sectione exterioris epicycli vsq̄ ad indicem Y superioris, numerans, Argumentum verum habebit. Centro & Argumento custoditis, infra ad latitudinem opus esse scito.

Hactenus dicta, triplici cōpendio
libet repetere, quorū primum
Imperatoris CAROLI
natiuitas, illustrabit.

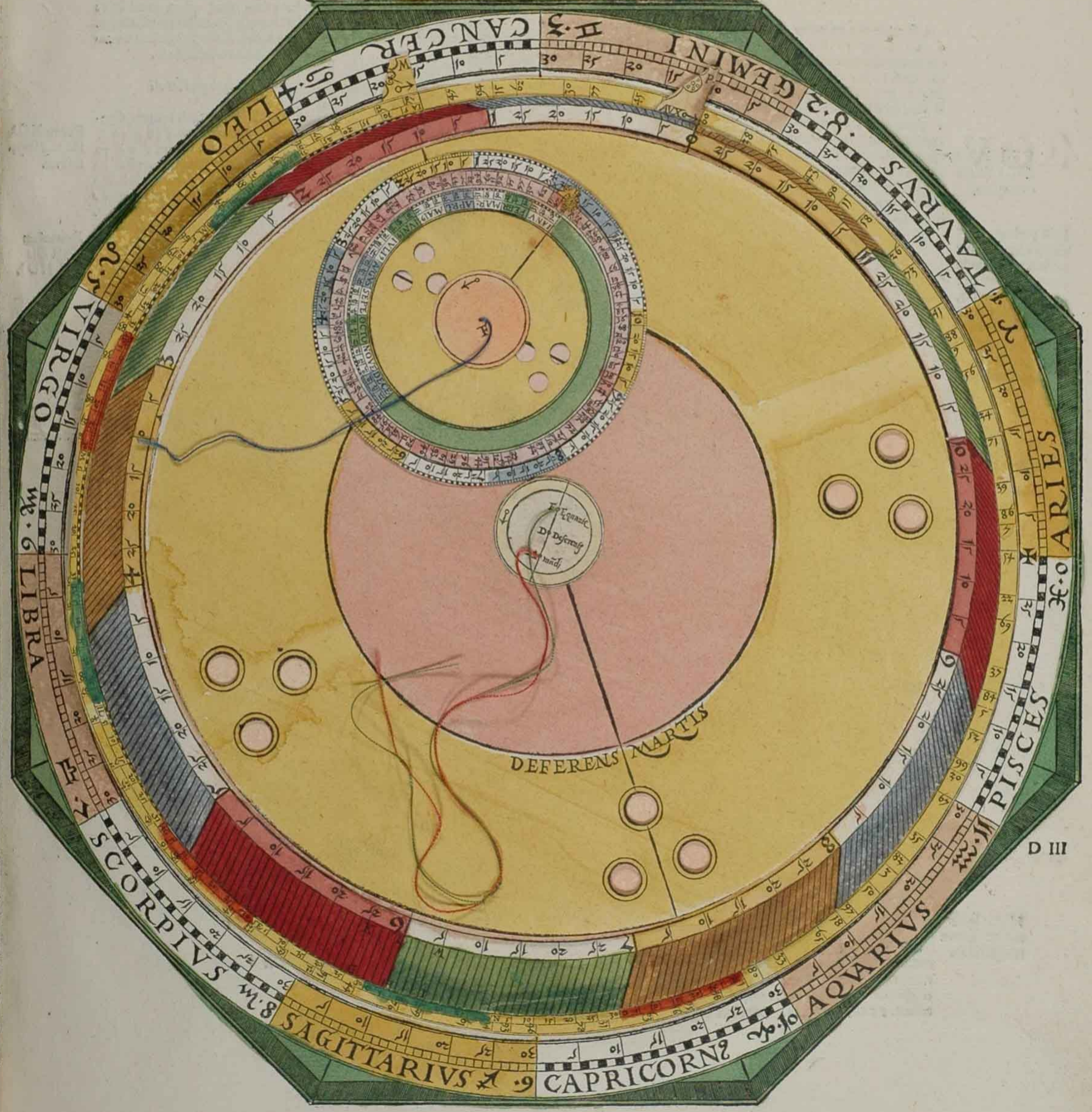
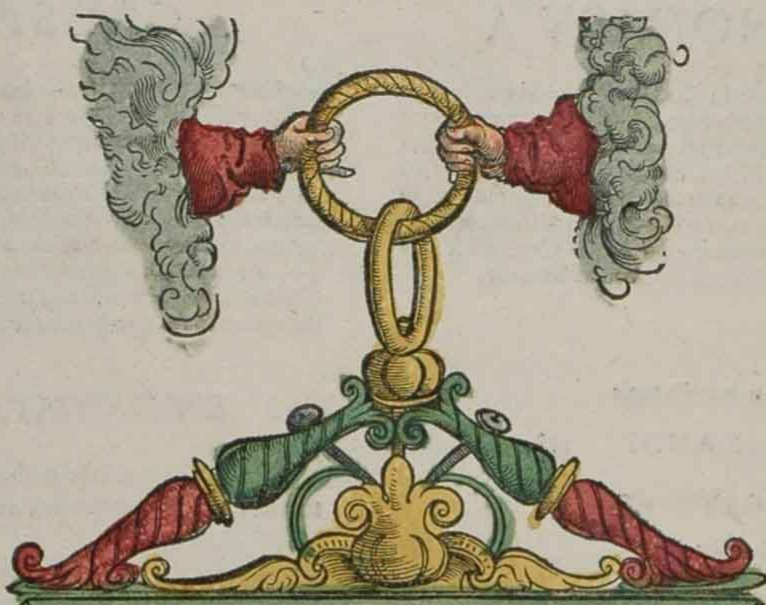
Exemplū CA
ROLI Impe
ratoris.

¶ Natiuitatis Imperatoris tempus æquatū, ut sepe auditū est, 3500 annos, 23 dies, 16 hor. 20 mi, continet. Hoc tempus, quia post Christum est, proximè antecedens minor centenari⁹, qui est 1400 accipiendus erit. Illius radix medii motus, 5 6 3 2 1, Argumētū verò 5 3 3 15 3, sub titulis accommodis habentur. Signa ergo, gradus & minuta medii motus in Zodiaco inuestiganda, inuestigataq̄ cum indice M notanda. Quandoquidem verò à 1400 vsq̄ ad 1500 natiuitatis tempus, adhuc 99 anni supersunt, iccirco iidem in limbo eiusdem quærendi sunt. Quæstis filum A addendum, indice sub idè reducto. Eodem modo cum diebus & horis, rationabiliter distinctis, agendum, Ibidem igitur filo & indice firmato, medius motus Martis in Zodiaco ad horam p̄positam, 5 2 3 15 56 cernitur. Aux postea per 4 enunctiatum habita cum est, quæ 5 14 5 7 8 habet, eadem in Zodiaco requiratur, & cū P monstratore firmetur. Locus in super circuli G H I, ab indice M tactus, obseruetur. Transseutiq̄ in K L M circulum, punctus ibidem inuentus notetur, per quem filo æquantis educto, centrum epicycli cum cruce + auge supponatur. A cruce + post, radix argumenti ex tabula sumpta, vbi numerata fuerit, cum in dice Y signetur. Filum epicycli rursum per 99 annos (& hoc in limbo superioris epicycli) ostensorem Y admoto extendatur. Vltimo filum per dies 23 hor 16 mi 20 Februarii ducatur. Cui filo, si denuo indi cem substituās, in limbo inferioris epicycli, medium argumētum Martis Signorū, 8 graduum 20 minorum 31 patet. Iam filum A repete, quod per stellam

TABVLA MEDII MOTVS MARTIS

TABVLA MEDII ARGVME NTI MART

Centenarii annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Christi stum.			Radices ante Christi stum.			Centenarii annorum ante & post Christi aduentum	Radices post Christi stum			Radices ante Christi stum		
	Annus	5 . 6 . 3 . 2 . 1	5 . 3 . 3 . 15 . 3	Annus	5 . 6 . 3 . 2 . 1	5 . 3 . 3 . 15 . 3		Annus	5 . 6 . 3 . 2 . 1	5 . 3 . 3 . 15 . 3	Annus	5 . 6 . 3 . 2 . 1	5 . 3 . 3 . 15 . 3
Christi	1 13 24	1 11 24	Christi	7 26 54	7 26 54								
100	3 12 58	11 9 49	100	5 26 3	9 27 44								
200	5 14 33	9 8 14	200	3 25 12	11 28 35								
300	7 16 8	7 6 39	300	1 24 21	1 29 16								
400	9 17 43	5 5 4	400	11 23 31	4 0 17								
500	11 19 18	3 3 29	500	9 22 40	6 1 7								
600	1 20 53	1 1 55	600	7 21 49	8 1 58								
700	3 22 27	11 0 20	700	5 20 59	10 2 49								
800	5 24 2	8 28 45	800	3 20 8	0 3 40								
900	7 25 37	6 27 10	900	1 19 17	1 4 30								
1000	9 27 12	4 25 35	1000	11 18 26	4 5 21								
1100	11 28 47	2 24 1	1100	9 17 36	6 6 12								
1200	2 0 21	0 22 26	1200	7 16 45	8 7 3								
1300	4 1 56	10 20 51	1300	5 15 54	10 7 53								
1400	6 3 31	8 19 16	1400	3 15 3	0 8 44								
1500	8 5 6	6 17 41	1500	1 14 13	2 9 35								
1600	10 6 41	4 16 6	1600	11 13 22	4 10 16								
1700	0 8 16	2 14 32	1700	9 12 31	6 11 17								
1800	2 9 50	0 12 57	1800	7 11 41	8 12 7								
1900	4 11 25	10 11 22	1900	5 10 50	10 12 58								
2000	6 13 0	8 9 47	2000	3 9 59	0 13 48								
2100	8 14 35	6 8 12	2100	1 9 8	2 14 39								
2200	10 16 10	4 6 38	2200	11 8 18	4 15 30								
2300	0 17 44	2 5 3	2300	9 7 27	6 16 21								
2400	2 19 19	0 3 28	2400	7 6 36	8 17 12								
2500	4 20 54	10 1 53	2500	5 5 45	10 18 3								
2600	6 22 29	8 8 18	2600	3 4 55	0 18 54								
2700	8 24 3	5 28 43	2700	1 4 4	2 19 44								
2800	10 25 38	3 27 9	2800	11 3 13	4 20 34								
2900	0 27 13	1 25 34	2900	9 2 23	6 21 25								
3000	1 28 48	11 23 59	3000	7 1 32	8 22 16								
3100	3 0 23	9 22 24	3100	5 0 41	10 23 7								
3200	5 1 58	7 20 49	3200	2 29 50	0 23 57								
3300	7 3 33	5 19 15	3300	0 28 59	2 24 48								
3400	9 5 7	3 17 40	3400	10 28 9	4 25 38								
3500	1 6 42	1 16 5	3500	18 27 18	6 26 29								
3600	3 8 17	11 14 30	3600	6 16 27	8 27 20								
3700	5 9 52	9 12 55	3700	4 25 36	10 28 11								
3800	7 11 27	7 11 20	3800	2 24 46	0 29 2								
3900	9 13 2	5 9 46	3900	0 23 55	2 29 53								
4000	11 14 16	3 8 11	4000	10 23 4	5 0 43								
4100	1 16 11	1 6 36	4100	8 22 14	7 1 34								
4200	3 17 46	11 5 1	4200	6 21 23	9 2 25								
4300	5 19 21	9 3 25	4300	4 20 32	11 3 16								
4400	7 20 56	7 1 52	4400	2 19 41	1 4 7								
4500	9 22 30	5 0 17	4500	0 18 50	3 4 17								
4600	11 14 5	2 28 42	4600	10 18 0	5 5 48								
4700	1 25 40	0 27 7	4700	8 17 9	7 6 39								
4800	3 27 15	10 25 32	4800	6 16 18	9 7 30								
4900	5 28 50	8 23 57	4900	4 15 28	11 8 21								
5000	8 0 25	6 22 23	5000	2 14 37	1 9 12								
5100	10 1 59	4 20 48	5100	0 13 46	3 10 3								
5200	0 3 34	2 19 13	5200	10 12 55	5 10 54								
5300	2 5 9	0 17 38	5300	8 12 5	7 11 45								
5400	4 6 44	10 16 3	5400	6 11 14	9 12 36								
5500	6 8 19	8 14 29	5500	4 10 23	11 13 27								
5600	8 9 53	6 12 54	5600	2 9 32	1 14 18								
5700	10 11 28	4 11 19	5700	0 8 42	3 15 9								
5800	0 13 3	2 9 44	5800	10 7 51	5 15 50								
5900	2 14 38	0 8 9	5900	8 7 0	7 16 41								
6000	4 16 13	10 6 34	6000	6 6 9	9 17 32								
6100	6 17 48	8 5 0	6100	4 5 19	11 18 23								
6200	8 19 23	6 3 25	6200	2 4 28	1 19 14								
6300	10 20 57	4 1 50	6300	0 3 37	3 20 5								
6400	0 22 32	2 0 15	6400	10 2 47	5 21 56								
6500	2 24 7	11 28 40	6500	8 1 56	7 22 47								
6600	4 25 42	9 27 5	6600	6 1 5	9 23 38								
6700	6 27 16	7 25 31	6700	4 0 14	11 24 29								
6800	8 28 51	5 23 56	6800	1 29 24	1 25 20								
6900	11 0 26	3 22 21	6900	11 28 33	3 25 11								
7000	1 2 1	1 20 46	7000	9 27 42	5 26 2								

quod per stellam epicycli directum, in Zodiaco verum Martis locum, 24 scz gradum 38 minutum & ostendet. Eleuato deferente, Mars Septentrionalis ascendens pariter cernitur. Filum per centrum epicycli rursus tensum, in circulo GHI, Centrum verum, Signorum scz 10 graduum 16 minutorum 50 indicat. A cuius intersectione, in epicyclo inferiori facta, (quæ aux vera dicitur) vsq; ad indicem Y 5 8 10 M 31 numerata, Argumentum verum sunt. Centrum & Argumentum posterius latitudini Martis inquirendæ seruient.

Secundum natalia regis

FERDINANDI

tempora, cõpendium

exhibebunt.

FERDINANDI Regis exemplum.

Post verbum, cõtemplor, adhuc adde illa. Deinde Augem, quæ per enclitica: 4 constat, vcz a 14 M 59 n cum indice P vbi in Zodiaco requisita est, exprimo. Noto insuper ind: & ce

¶ Regem natum anno 1503 scimus. Quo tempore æquato, dies 9, hor. 21 mi. 51 Martii consurgunt: Hic, quia 1500 elapsi sunt, qui centenos perfectos constituunt, radices ambæ, altera medii motus, quæ facit Signa 8 gradus 5 minuta 5, altera argumenti, quæ Signi: 1 gra. 14 minu. 12 est, sub titulis post Christi aspiciendæ sunt. Radici medii motus in Zodiaco habitæ, indicem M impono, filum p 2 annos eiusdem rotæ extendo, (duo namq; anni post 1500 integrè confecti sunt) filoque rursus M ostensore subordino. Per 9 etiã diem, 20 horas, 51 minuta Martii, filum mitto, ostensore simul sublo cato, vbi tandem medium Martis motum, horæ natali consentaneu in præsens, Sig. 10 gra. 3 minu. 46 in Zodiaco contemplor. Noto insuper indicem M cum circulo GHI contiguitatem. A qua iuxta lineæ ductum, in KLM circulum vsq; promouens, per punctum illic oblatum, filum E dirigo, subtrus illud epicycli centro, cruceq; precise locatis. Postea radicem in tabula ad 1500 repertam, in limbo inferioris epicycli cum indice superioris signo. Sic etiam per annos residuos 2, in superiore epicyclo filum cum indice subducto, tendo. Per dies 9, deinde 21 horas, 51 mi Martii, filum idem eiusdem epicycli subfirmato indice duco, & orbes instrumenti omnes instituto temporico formes, habeo. Verum cursum Martis, qui est 24 gra 6 minutorum & filum A in Zodiaco per stellam epicycli recta eductum, commonstrabit. Deferentem si eleues, epicyclũ ante augis oppositũ paulo reperies, quod oppositũ, venter etiam draconis meridionalis dicitur, Mars autẽ eo in loco repertus, meridionalis descendens, id quod literis M D manifestum fit, vocatur.

¶ Centrum verum, quod est Signorum 5 graduum 16 minutorum 15 filum A per centrum epicycli tractũ in circulo GHI innuit. Idẽ filum in epicyclo inferiori augem veram refert, a qua si vsq; ad indicem Y numeras, argumentum verum, quod est Sig. 1 gra. 19 mi 58 prodibunt. Centri Argumentiq; vltus ad latitudinem post hac requirentur.

Tertia sequitur exemplificatio, rationem cum annis ante Christũ opandi sub Troiana historia præscribens

Martis locus diruta Troiæ temporibus.

¶ Troiam historię testantur euerfam, anno 1149 ante Seruatorẽ mũdo datum. Istius numeri centenariũ sequentem, id est 1200 pponens, tabulam ingredior. Radicem medii motus, quæ habet Signũ 0 gradus 22 minuta 25, radicemq; argumenti, quæ Sig. 8 grad. 6 miuit; 53 est, excerpens. Similiter augem in 9 gradu 5 minuto constitutã

constitutã, ex enunctiã 4 inuentã, capio, indicemq; M radici superpono. Hinc 1149 a 1200 subducens, & residuos 51 reperiens, eos in limbo rotæ inferioris requiro. Per quos filum tractum, cum indice M subtrus locato, teneo. Absoluto itaq; orbe illo, motus Martis medius seculo Troiani respondens excidii apparet. Epicyclo deinde simili ratione post radicem firmato, motus quoq; verus, qui in 17 gra. 30 mi. & erat, ostenditur. Centrum verum Sig. 11 gra. 1 mi 40. Argumentũ æquatum Sig. 1 gra. 16 minu. 51 demonstrant. Deferens postmodum si leuetur, epicyclus etiã Septentrionalis Ascendens proximus augi æquantis & capiti draconis imminens reperitur.

ENUNCIAT, VNDECIMVM

Martis elongationem ab ecliptica vtrinq; contingentem tribus exemplis propofitis manifestare.

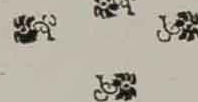
DE LATITVDINE MARTIS nihil habeo aliud, quàm quod supra de Saturno & Ioue allatum est, afferre. Proinde citra ambagem prioribus exemplis declarandis insistam.

Exemplum Caroli

¶ Natale imperatoris tempus, Centrum æquatum Martis 5 10 a 16 M 50, Argumentum verum 5 8 a 10 M 31 tenuit. Filo iam lineæ BC imposito, margaritaq; 8 Sig. 10 gra. 31 minu: tenente, iterum in limbo filum super Centru, quod est 5 10 a 16 M 50 feratur, & vnio latitudinem Martis 59 scz minuto septentrionalem descendente ostendet.

¶ Exemplum regis Ferdinandi. In natalitio FERDINANDI Centrum Argumentumq; præcedenti theoremate ostensa, repetantur. Filo lineæ BC immisso, vnionem argumento, Signis scz 1 gra. 19 mi. 48 adiunge. Filũ vbi Centro vero, id est Sig. 5 gr: 16 minut. 15 fuerit superpositum, margarita gradum 0 minutum 17 ab ecliptica aucto inclinans intersecat. Latitudo igitur augefcens, ascendente planetam demonstrat. Exemplum

diruta Troiæ. Diruta TROIA, Centru Signi: 11 gra: 1 minut: 40, Argumentum Sign. 6 gra 16 minut. 51 habuit. E quibus latitudo Martis Septentrionalis ab ecliptica gra. 3 minut: 10 colligitur. Ascendens autem, quia magis semp ac magis Aquilonem adlabitur, intelligitur.

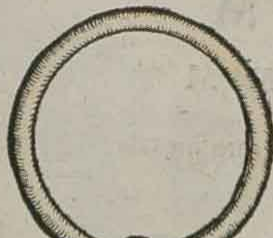
PRÆMEMORATA
MARTIS LATITVDINE
PRÆSENS SCHEMA
REPRESENTAT

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Exemplum FERDINANDI

Quam Martis latitudinem excidii Troiani tpe obtinuit

CENTRUM

AEQUATVM

6	30	A
5	20	B
4	10	C
3	0	D
2	30	E
1	20	F
	10	G
	0	H
	30	I
	20	K
	10	L
	0	M
	30	N
	20	O
	10	P
	0	Q
	30	R
	20	S
	10	T
	0	V
	30	X
	20	Y
	10	Z
	0	A
	30	B
	20	C
	10	D
	0	E
	30	F
	20	G
	10	H
	0	I
	30	K
	20	L
	10	M
	0	N
	30	O
	20	P
	10	Q
	0	R
	30	S
	20	T
	10	V
	0	X
	30	Y
	20	Z

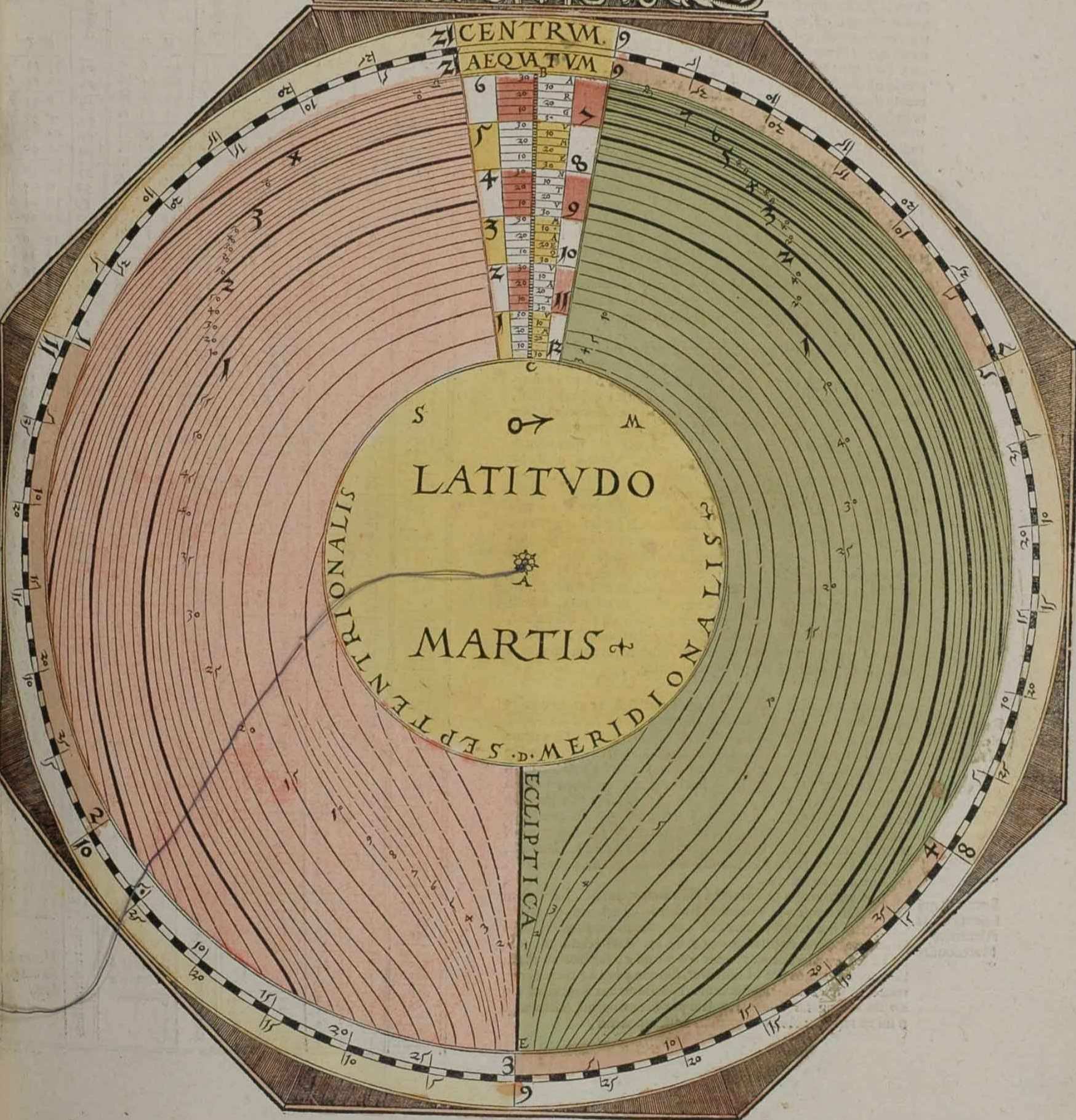
S ☿ M

LATITVDO

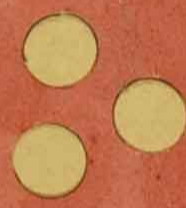
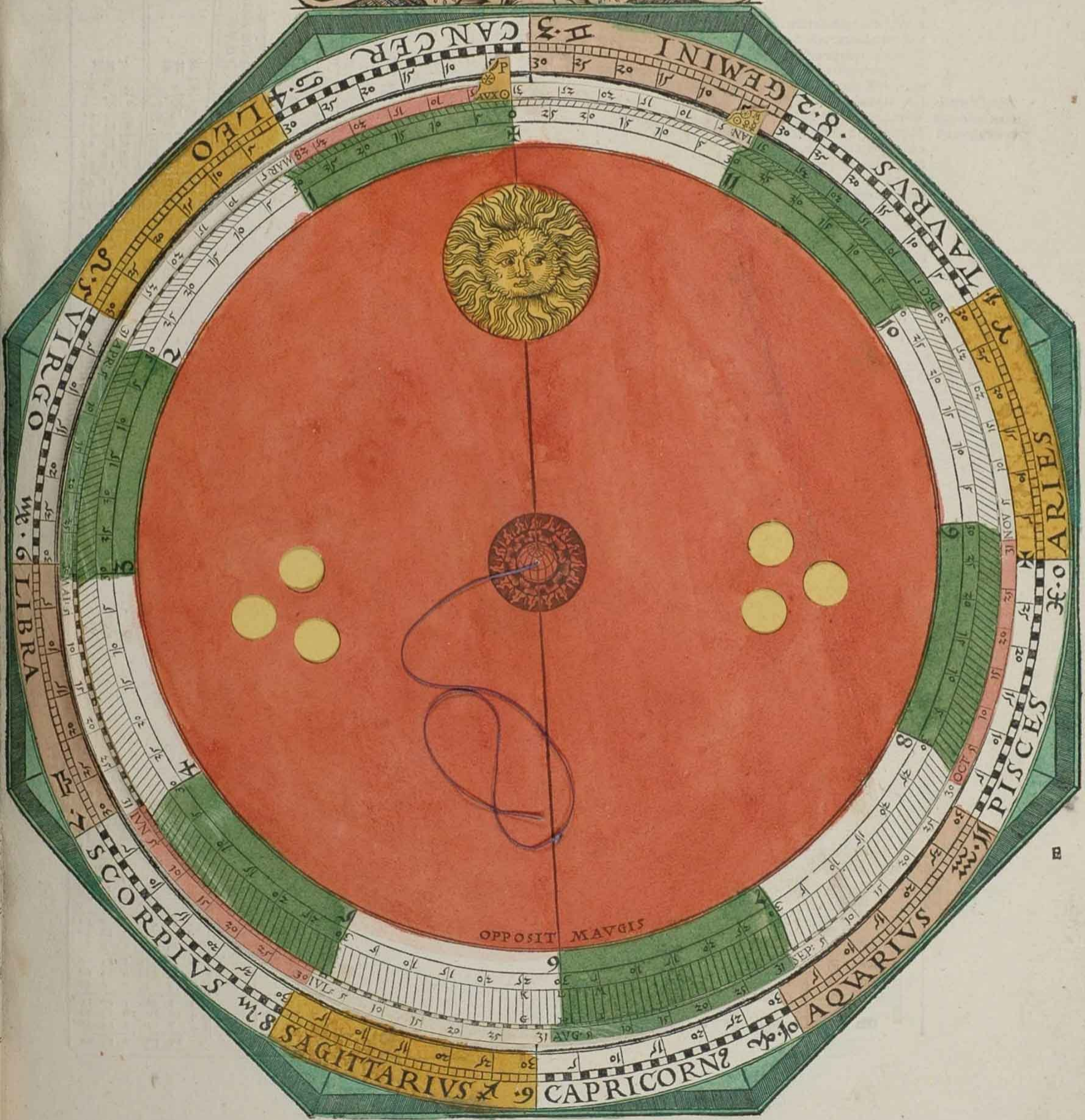
MARTIS ♃

SEPTENTRIONALIS
MERIDIONALIS

ECLIPTICA

OPPOSIT MAJUS

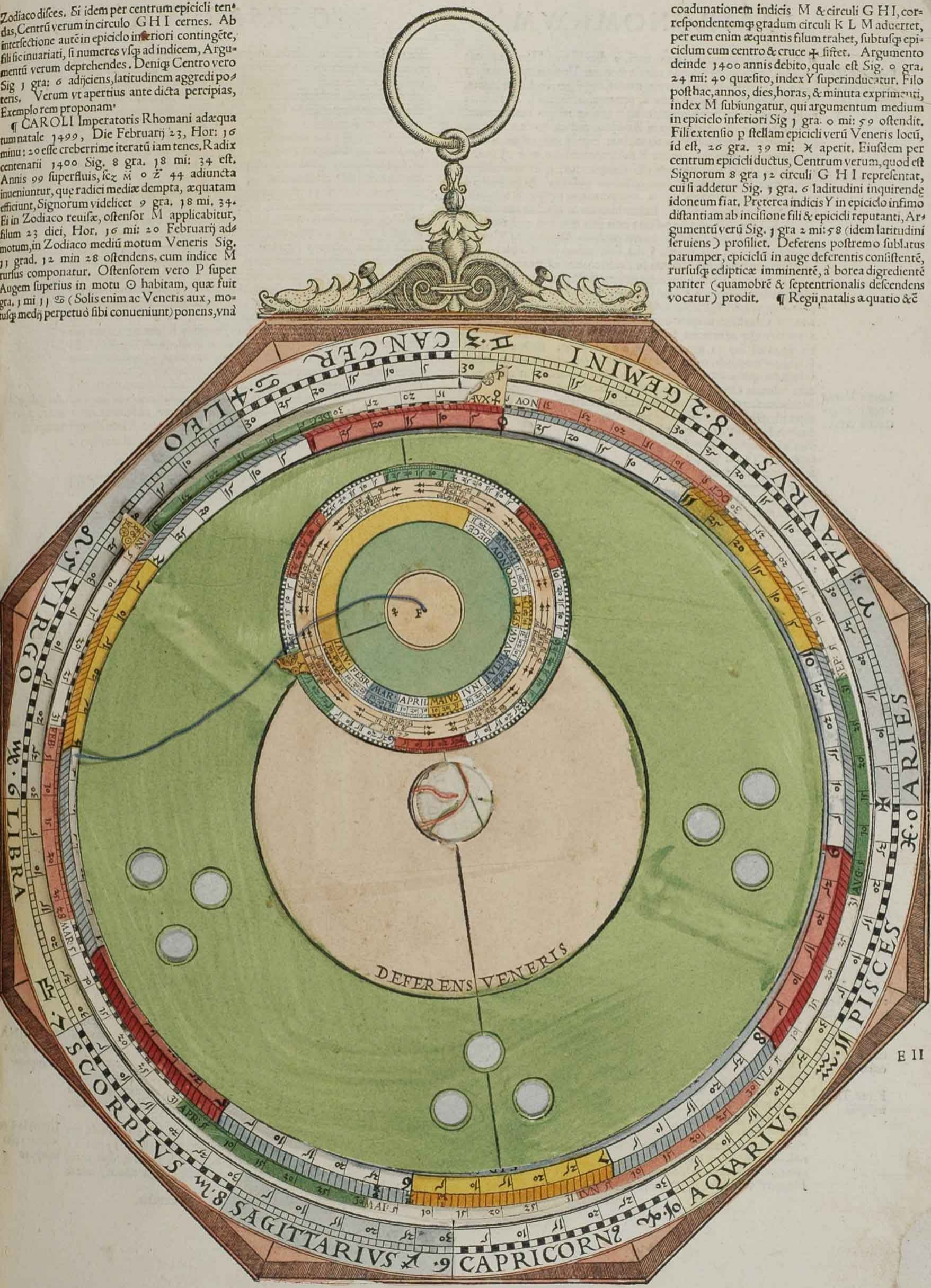

Zodiaco disces. Si idem per centrum epicicli ten-
 das, Centrum verum in circulo GHI cernes. Ab
 intersectione autē in epicicli inferiori contingēte,
 fili sic inuariati, si numeres vsq; ad indicem, Argu-
 mentū verum deprehendes. Deniq; Centro vero
 Sig 1 gra; 6 adiciens, latitudinem aggredi po-
 teris. Verum vt apertius ante dicta percipias,
 Exemplo rem proponam

¶ CAROLI Imperatoris Rhomani adæqua-
 tum natale 1499, Die Februarij 23, Hor: 16
 minu: 20 esse creberrime iteratū iam tenes. Radix
 centenarij 1400 Sig. 8 gra. 18 mi: 34 est.
 Annis 99 superfluis, scz M 0 Z 44 adiuncta
 inueniuntur, quæ radici mediæ dempta, æquatam
 efficiunt, Signorum videlicet 9 gra. 18 mi. 34.
 Eī in Zodiaco reuisa, ostensor M applicabitur,
 filum 23 diei, Hor. 16 mi: 20 Februarij ad
 motum, in Zodiaco mediū motum Veneris Sig.
 11 grad. 12 min 28 ostendens, cum indice M
 rursus componatur. Ostensorem vero P super
 Augem superius in motu O habitam, quæ fuit
 gra. 1 mi 11 ☉ (Solis enim ac Veneris aux, mo-
 tusq; medij perpetuò sibi conueniunt) ponens, yna

coadunationem indicis M & circuli GHI, cor-
 respondentemq; gradum circuli KLM aduertet,
 per eum enim æquantis filum trahet, subtusq; epi-
 ciclum cum centro & cruce F sisset. Argumento
 deinde 1400 annis debito, quale est Sig. 0 gra.
 24 mi: 40 quaesito, index Y superinducatur. Filo
 post hac, annos, dies, horas, & minuta expriment,
 index M subiungatur, qui argumentum medium
 in epicicli inferiori Sig 1 gra. 0 mi: 59 ostendit.
 Fili extensio p stellam epicicli verū Veneris locū,
 id est, 26 gra. 39 mi: X aperit. Eiusdem per
 centrum epicicli ductus, Centrum verum, quod est
 Signorum 8 gra 12 circuli GHI representat,
 cui si addetur Sig. 1 gra. 6 latitudini inquirende
 idoneum fiat. Preterea indicis Y in epicicli infimo
 distantiam ab incisione fili & epicicli reputanti, Ar-
 gumentū verū Sig. 1 gra 2 mi: 58 (idem latitudini
 feruens) proficiet. Deferens postremo sublatus
 parumper, epicicli in auge deferentis consistētē,
 rursusq; eclipticæ imminētē, à borea digredientē
 pariter (quamobrē & septentrionalis descēdens
 vocatur) prodit. ¶ Regij natalis a quatio &c

Exemplū Regis FERDINANDI. Regij natalis equatio 1502 anni, 9 dies Martij, Horæ 27, mi: 57 cum sit, statim ex secunda tabula medium Veneris motum anno 1500, centenariū scz minori congruentē, Sig 9 gra. 19 mi. 19 capies, Ex prima tabula annos residuos 2, penes quos M 28 Z 41 inuenta radici medi motus surripies, vnde Sig 9 gra 18 mi 50 remanebunt, quibus si index M superagatur in Zodiaco, diebus, horis minutisq; ritē applicetur, medium Veneris motum, Sig 11 gra, 26 mi. 45 verissimē commonstrabit. Index P insuper cum auge, quæ est gra. 1 mi: 12 S (vt in Sole auditum est) componetur, epicyclum pariter cum Cruce sua ordinetur, quo ordinato radicem Argumenti è tabula tertia, centenariū 1500 competentem excipe. Radix aut, habet Sig. 7 gra 12 mi 14. Eidem indicem in epicyclo imponens, annos, dies, horas & minuta residua cum filo & indice, vt doctus es, preparato. Ecce nunc ostensorem qui medium Argumenti Veneris in epicyclo Sig. 11 gra. 26 mi: 3 dat. Filū autem per stellam epicycli eductum, verum locum Veneris in Zodiaco, hoc est, gradus 26 mi: 3 X ad tempus scz natiuum regis indicat. Centrum verum & equatum quod est Signorum 8 gra: 28 in circulo G H I videtur à filo A per centrum epicycli directo, cui pro latitudine habenda Sig 1 gra: 6 adiacito, idem filum in epicyclo inferiori augem veram epicycli innuit, à quo loco vsq; ad indicem Y computans, Argumentum verum Veneris, quod est Sig 11 gra. 22 min. 40 offeretur. Et hæc duo post Christum motus inuenite docent, Tertium sequens exemplum ante Christum operaturū instruet. Vrbis Rhoma condicēp anno 753 ante Salutem Orbi factam, 11 Kalendas Mayas, Si Lutio Tarutio Mathematico credimus, inter secundam & tertiam, 11 Kalendarum, idem est, quod 21 die Aprilis. Horæ autem numerari debent ab ortu Solis inchoantib; ita astrologica ratione horas accipiendo, 21 Aprilis dies imperfectus adhuc supponetur. Horas autē à meridie diei reputanti hora 19 mi: 30 statuatur. Quamq; vero non desint (inter quos & Plutarchus est) qui Rhomam non 11, sed 12 Kalendas, May cep- tam extruissent, id quod 20 diem Aprilis designat. Ea tamē res nihilo plus Tarutiū quo minus in motibus deuiasse non tollerabiter insinulari queat, saluat, vt in presentibus liquidissimē cuius lecturo constaturum est. Esto enim (quod tamen fieri proffus nequit) vsu veniat 30 vel 40 dissentio hoc loco, nunq; tamen huiusmodi motuum absurditas, qualis Tarutio accidit, in hoc nostro instrumento cuiquam timenda erit. Motus igitur originem Romanæ vrbis referentes hic visurus, primo, vt sepe monitū est, 753 annos proponat, quos à proximo maiori centenariū, videlicet 800 auferat, ablati vero 64 super esse completos videbit. Radix medi motus Veneris, quæ Sig. 9 gra. 2 mi: 25 è tabula secunda, cui inscriptio ante Christum quærenda sunt, apud annos deinde residuos M 9 Z 17 cum M litera in prima tabula inuenta, radici demenda, vnde Sig. 9 gra 2 mi 15 superabunt. Hunc numerum mox cum indice M in Zodiaco notabis. In limbo huius rotæ inferioris diē 20 Aprilis, 19 ho. 30 mi: (quoniam horæ & minuta à meridie vicissimē diei numerentur, inter 2 & 3 horam vicissimē primæ diei, post Solis ortum incidunt) require, per quæ filo tracto & indice M sublocato, rotula rite ordinata erit, cui index M in Zodiaco Sig. 0 gra 21 mi 29, medium motum Veneris scz exhibebit. E tertia deinde tabula radix Argumenti summetur è regione 800 annis, quæ Sig. 11 gra. 13 mi: 26 facit. Augi post hæc per 4 Enuncliatum quesite, gra. 0 mi, 17 II ostensorem P admoue. Epicyclum pariter vna cum centro suo & cruce sub filū A loca, Y indicatore radici affixo, annis elapsis, diebus, horis, minutisq; pro more dispositis. Exin filum A in epicyclo Argumentum verum Sig 10 gra. 27 mi: 50. Centrum simul equatum in circulo G H I Sig 10 gra. 22 mi. 50, cui si addetur Sig 1 gra. 6, proueniet Sig 11 gra. 28 mi: 50, ostendet. Fili eductio per stellam epicycli, locum Veneris, quem hoc tempore possederit, in Zodiaco, 9 scz gra. 25 m. Y indicat. Quid igit Luciu Tarutiū fascinauit, vt Venerē auderet tempore vrbis fudate in Scorpionem locare, Mercuriumq; Saturnum & Martem? Cum hoc tantummodo in Saturno verum esse deprehendatur, qui gradus 2 mi 20 m tenuisse tunc cognoscitur. In Marte vero minime locum habet, qui gra. 1 mi. 15 S occupauit. Neq; vero certius quicquam & Mercurio statuit, quem in Scorpionem posuit, cum hoc ex diametro pugnet. Non enim in m sed S fuisse, & hoc 3 gra. 15 mi. cernitur. Semel aut ex theoreticis constat lineam Medii motus Solis, Veneris & Mercurii eandem perpetuò esse. Eorum itaq; trium motus cum sit idem, facile est coniectari, eorundem epicyclorū centra, non procul à linea, quæ à Sole centrum mundi versus educitur, discere. Quod dum fit, Venerem vltra 48 gra. siue præcedat, siue sequatur, à Sole nunquam elongari necesse est. Mercurium vero, quoniam epicyclo tam modico voluitur, 27 gradibus à Sole vtrobiq; positum, non amplius abesse. Qua ratione fretus igitur Tarutius Solem in Tauro, Venerem & Mercurium in Scorpione, ausus est collocare? Et id cum Scorpionis diametraliter Tauro opponatur, quod discrimen totius medi circuli, id est, 180 graduum est. Qui error, quantus sit apud Solinum, quilibet prudens iudex estimet volo. In mentem quoq; hoc loco venit Iulij Firmici, qui de quadra Veneris & Mercurii libro 6 c: 14 scriptum reliquit, cum eadem tamen nullo vnquam seculo cuiquam visa sit, nec videri possit, cum enim Venus vltra 48 gradus a Sole non recedat, Mercuri vero vltra 27, Ponantur vero vtrinq; a Sole vtriq; planete, ita, vt alter

Locus Veneris istempore extructæ vrbis.

Linea Medii motus ☿ & ♀ ppetuò eadē.

Maxima Veneris & ♀ a ☉ distantia

Error Taruti insignis

ita, vt alter dextram, alter leuam occupet, adhuc tamen 77 gradibus tantum distidere cernes. Quartus aut aspectus 90 gradus desiderat, quos dum Venus & Mercurius assequi distando non possunt, sequitur nullo quadram tempore Veneris & Mercurii, contra Firmici opinionem euenire posse. At inquis, radiali aspectu fieri potest, vt Veneris Mercuriiq; quartus contingere valeat. Sed illud nisi 83 gradibus fieri, sicut reuera fit, concedas, nescio quem quartum dicas. At 83 gradus sic quadrangulū creent, vt 90 Sextilem. Ad hæc Tarutio Sol in Tauro ponitur, quod nihilo serius nobis improbat. At dicit aliquis in causa esse, quod non ad 12 Kalendarum (sicut Plutarchus & alii volunt) sed ad 11 Kalendas, vrbem fundatam esse constituerit, verum enimvero tantum abest, vt hoc vnus diei discrimen Tarutium absoluat, (quod vnus tantum gradus differentiam arguit) vt etiam, si propter 30 vel 40 annorum diuersitatem die certa excessisset, nunquam tamen Solem in Tauro, & multo ineptius, Venerem & Mercurium in Scorpionem transferens, culpabilis esse non debeat. Ptolæmeus in 3 Magnæ sue constructionis dictione tradit ea, è quibus cuiusdam colligitur suo tempore, videlicet 132 post natum Seruatorem, 22 Martij equinoctium vernale euenisse, vnde si retro eatur, vsq; ad ortum Christi, diei noctisq; equalitas, 24 & 25 Martij fuisse reperitur. Ad hoc longius putanti, tempusq; Rhomanæ vrbis consideranti, diem 29 aut 30 Martij noctem adequasse liquebit. Esto igitur 40 annis a vera vrbis fundatione deuietur, equinoctii tamen tempus in illo annorum spacio idem persistere fatebimur. Solem vero, cum constet indies non vltra gradum 1 in Zodiaco promoueri, passim est à 29 die Martij (in quo equinoctium fuit tempore conditæ Rhomæ) vsq; ad 21 diem Aprilis non amplius iter, ad summum quoddammodo, 22 gradibus Arietis mensum esse. Adeo se ipso clarius ostendit Sol in Ariete & non in Tauro, dum Rhoma extrueretur, se fuisse.

Aequinoctii extructæ vrbis tempore

ENUNCIATVM DECIMVM QVARTVM

Veneris digressionem, id est, latitudinem ab ecliptica, per presens instrumentum indagare.

DE LATITVDINE VENERIS tametsi plura dici possent, deberentq; quia tamen papi, vt patet ob oculos, breuitas ferre nequit, breuiore esse cogimur. Planetæ huius latitudinem causantur tria. Primū, deferentis ratio efficit, quando cunq; enim epicyclus huius in capite vel cauda draconis est, dū istius deferens in superficie eclipticæ fertur, quamprimum vero epicyclus extra intersectiones consistit, tum & deferens vna cum epicyclo Aquiloni inclinatur, quam ob rem & deferentis nomine Septentrionalis iugiter manet & dicitur. Alterum aux epicycli facit, cuius diameter subinde a superficie deferentis. Tertia latitudinis causa est, diametri reflexio per longitudines medias transiens. Cæterum nil opus fuerit prolixiori informatione, qua Veneris cursum inuenire docearis, cum idem in omnibus planetis labor seu modus agendi sit. Per exempla igitur rem omnem, vt Soleo, tractaturum compendio sum.

Causa latitudinis 2 prima

Secunda causa

Tertia causa

Exemplum Imperatorium possedit Centrum verum Sig 8 gr 13 cui addebatur Signū 1 gra 6. Signa vero 9 gra 19 ex additione prodierunt. Argumentum verum Signū 1 G 2 M 58 habuit, quod nunc obseruabitur in linea B C duplici ziphra scriptum. Nigra quidem à Signo 0 vsq; 6, Candida vero à 6 vsq; 12, Ziphrarum vtriq; consimiles in limbo signorum numeros obtinent Quoniam vero 1 S 2 G & C Argumentū est, in atro signorū nūero à C versus B ascendendū sumi debet, cui filum cū vnione adiungetur, iccirco etiam Signa Centri, quæ sunt Sig 9 G 19 in eodem numerorum colore quærenda sunt, qui in limbo exteriori scribuntur. Illis si filum supponitur, margarita 0 M 20 attingit, Meridionalis, quæ etiam propterea, quod eclipticæ appropinquat, Ascendens vocatur. Intelligitur autem hoc ex promotione filii in centro per 1 aut 2 G, vbi illico apparet vtrum vnio accedat eclipticæ, an eandem deferat.

Exemplū CA ROLL Imperatoris.

Ferdinandus Rex in Centro vero motus veneris Sig 8 gra 28 comprehendit, cui additum Sig 1 G 6, Centrum equatum nouissimē, scz 10 G 4 constituunt. Argumentum fuit 11 G 22 mi. 40, id quod in linea B C, numeroq; signorum albo videndum est, huic applicabis vnionem. Filum Signis & gradib; & C Centri in circuli ferentia interiori repertis, induces, quo facto margarita 42 M. id est Me: Asc: latitudinem, dum sedulo magis eclipticam adproperat, ostendet.

FERDINANDI Regis exemplum

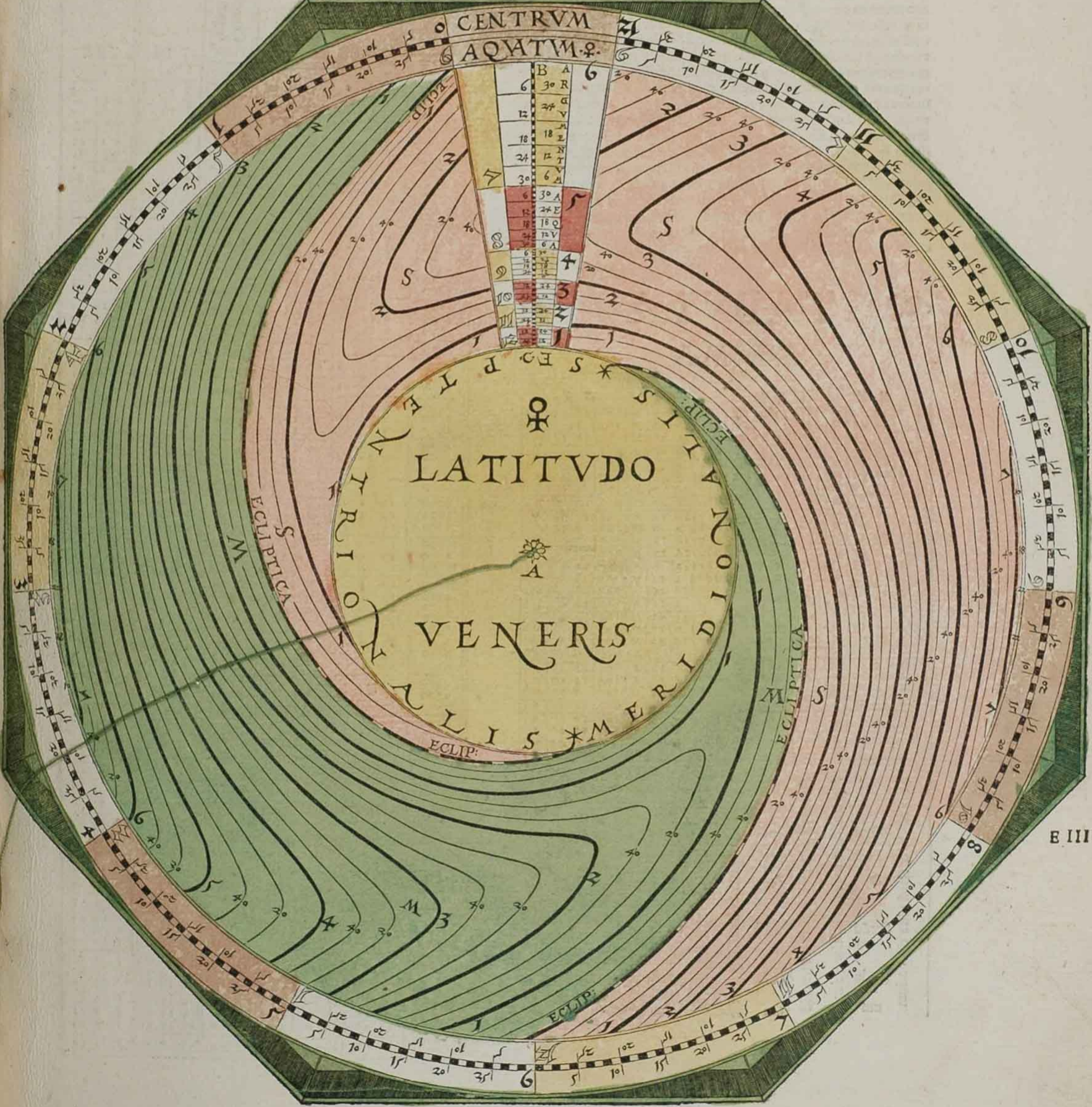
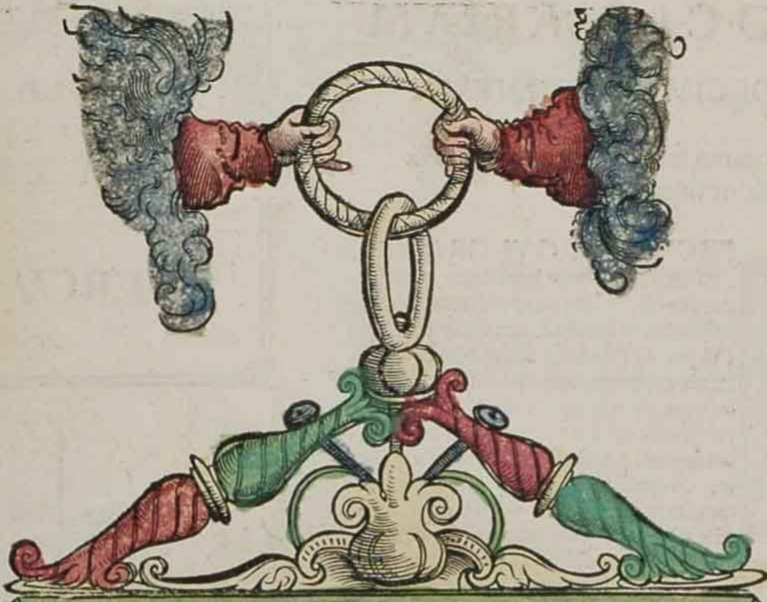
Rhoma condita Centrum 10 gra 22 M 50 habuit, cui additum 1 G 6, verum Centrum dant, quod est 11 gra 28 M 50. Argumentum erat 10 gra. 27 mi. 50, è quibus colligitur Venerem eo tempore eclipticæ inclinasse per 38 minut, vnde & Meridionalis Ascendens dicta est.

Latitudo 2 extructæ vrbis tempore

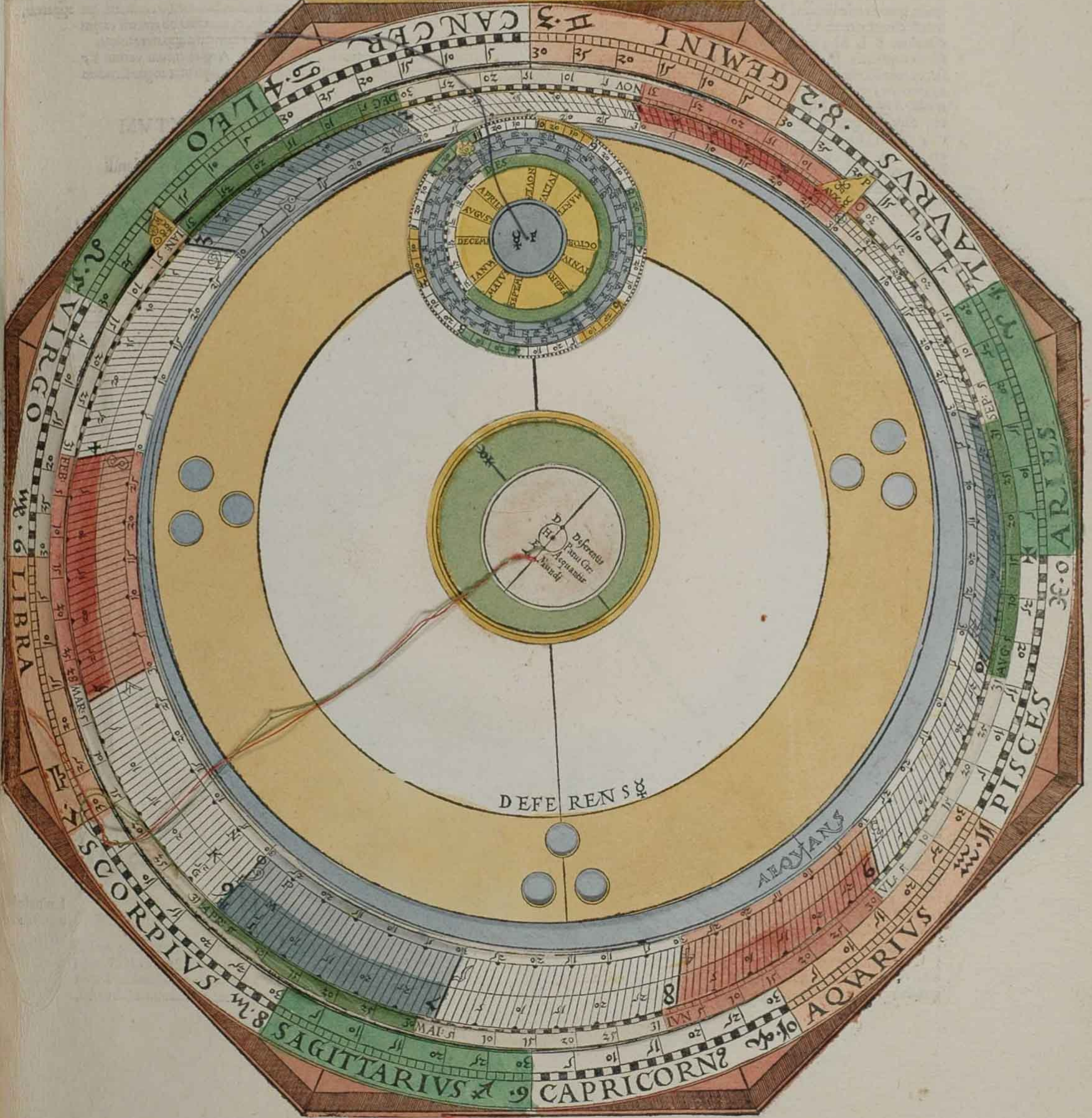
Sequitur instrumentum latitudinis Veneris.

NOTA

Latitudo Veneris non secus atq[ue] aliorum planetarum cum Centro & Argumento æquatis querenda est, consensu Astronomorum omnium. Quod autem hic δ ; ϵ Centro addi præcipiam, Illud auctoritate Rabi Abrahe Zacuti Astronomi factum est, obseruatione enim longa & diligenti sic fieri oportere deprehendit. Verù cuiq[ue] agendi liberum hac in parte arbitrium esto. Astronomi tamen veteres sequendi sunt, si latitudinem ϕ quæ in Ephemeridibus scripta est, cognoscere velis

NO P a dextra leuorsum intelligatur. Index aut P super augem Mercurii supra inuentam & enunctiato ponendus est. Tertius orbis ostensore Q gaudet, qui centro medio Mercurii in circulo N O P applicandus est. Nouissime deferens & epicyclus, sicut in aliis patet, adest. Intellectis itaq; instrumenti partibus, eiusdem vsu solito pro more exemplis tribus aperiam.

CAROLI Imperatoris Exemplum,

¶ Imperatorem ortum audisti tempore a quato 1500 anno, 23 die, 36 hora, 20 m. Radicem vero centenarii 1400, sig, 9 gr, 18 m 34. Cum annis postea 99 ex subtractione relictis, primam tabulam ingressus M o z 44 cum M litera reperies, quare hanc a radice subtrahens medium motum Mercurii ad annos 1499 elapsos signa, scz 9 gra, 18 mi: 34 perspicias, quae sig, gra, & c in Zodiaco accepta, index M exprimere debet. Filum em A iam extensum per 23 Februarii diem, 16 hora, mi, 20, in Zodiaco medium Mercurii motum, sig, 11 gra, 12 mi, 27 manifestabit. Cui loco si indicem M superlocaueris, rotam perfecte ordinaueris. Augem post hac, antea notam, sig, scz 7 gr, o m 25 in Zodiaco vbi inuestigaueris, cum ostensore P firmabis, & secundam pariter rotulam loco suo reddideris. Tertiam firmaturus, vide qua ex parte index M circulum G H I contingat, qd fit in sig, 4 gra, 12 minu: 2. Tot ergo sig, grad, & m in circumferentia N O P requirere, quibus ostensorem Q addens, voti compus factus es. Postea ab interfectione circuli G H I & indicis M, imaginare lineam vsq; ad circulum K L M productam, ibidem & punctum statue, per quod filum aequantis E epicycli centro & cruce x subornatis ducito, sic, vt crux Zodiacum versus vergat. Inferiore epicyclo vsq; ad finem operationis inuariato persistente. Deinceps in tertia tabula radicem medii Argumenti Mercurii iuxta 1400 centenarium scz elapsum, vbi sig, 11 gra: 7 mi: 27 habentur, inspicere, in inferioriq; epicyclo quaesita hanc, cum indice Y superioris signa. In limbo eiusdem epicycli 99 annos quaerito, per quaesitos filum F trahe, indice Y substituto. Filum insuper ad lineam Ianuario debitam exende (Ianuarius enim integer & completus est) rursusq; ostensorem Y subiunge. Postremo filum quoque per 23 diem, 16 horas, 20 mi, quoad fieri potest, duc, indicemq; Y suppone. Quod vbi actum est, totius instrumenti labor consumatus fuerit. Atqui nunc videri potest stellae locus epicyclo insita q; ppinquus terra sit, quantum ab ea distet, & huiusmodi accidentia pleraq;. Locum aut verum istius nosciturus, filum A per stellam educens in Zodiaco aspicias, qui est 20 gr. x Rotis etiam immotis Centrum aequatum Argumentiq; verum, quae ambo filum A per centrum epicycli tractum reddit, agnosces. Centrum aequatum est sig, 4 gra, 9 in circulo G H I. A filo vero augem inferioris epicycli exprimente, si numeretur ad radicem vsq; Y, signa ordine sequendo sig, 5 gra, 15 mi, 34, quae sunt Argumentum verum, pdi bunt. ¶ Quod si adhuc dubites, ecce alteram operandi viam.

Exemplum FERDINANDI.

Tempus aequatum Regis FERDINANDI saepe dictum est, 1502 anni, dies 9 Martii, hora 21 mi, 53 postmeridiana elapsa omnia. Anno currente 1503 Martii 10 hora 8 m 47 antemeridiana. Centenarius proximus est 1500 qui cum radice medii motus Mercurii est tabella secunda excerpte, quae sig, 9 gra, 19 m 18 facit. Vltterius adhuc duo anni restant elapsi, quibus cum primam numero columnam ingressus M 28 z 41 inuenies, ratione M litera subtrahenda. Demptis his radicibus superant sig, 9 gra, 19 mi, 47, quae in Zodiaco requisita cum ostensore M signabuntur. Filum deinde A per 9 diem Martii 21 horam 51 mi, diducas, quod in Zodiaco sig, 11 gr 27 mi 42, medium scz Mercurii motu existantia referet, quibus si index M adiugetur sit, tota fixa pfeueret. Per 4 enunctiatum augem Mercurii scies, quae in gradu 0 mi, 26 m habita, in Zodiaco nunciteretur, cum indiceq; P exprimat. Posthac ostensoris M circuliq; G H I sectionem inuestiga, quae fit in 4 sig, 27 gra: 15 mi. ab auge scz seu indice P numerando, vocaturq; Centrum mediu. Signa haec, gradus & mi: in circulo N O P accipito, indicemq; Q adde, quo perfecto tres rotulas ad votum constitueris. Deferentem aut cum epicyclo firmaturus sic ages. Lineam imaginariam ab incisione indicis M & circuli G H I inter medios gradus duces in circulum vsq; K L M, vbi & punctum listes, per quem filo A extenso, epicyclus cum centro & x cruce supponetur. Radicem postea medii Argumenti ex tertia tabula summito ad annum 1500, quae Radix est S 1 g 13 m 46. Signa illa, gradus & minuta & c in inferiori epicyclo numerans, cum ostensore Y affige. Filum F per annos 2 in circumferentia superioris epicycli trahe, indice Y denuo subacto, Linea deinde Februarii (quoniam Februarius plenus & exactus qd est) filum impone, ostensore Y sub idem relato. Demum 9 diem, 21 horas, 53 minuta cum filo absconde, indice Y rursus sublocato. Vniuersis sic rotulis ordinatis, verum locum Mercurii filum A in Zodiaco dabit per stellam epicycli directum, gra 29 scz x. Per centrum vero epicycli filum extensum, Centrum verum in circulo G H I, quod est S 4 gra, 25 minu, 10 decernit, sicut & in infimo epicyclo augem idem ostendit. A qua auge, si vsque ad ostensorem Y numeres Si, 0 gr, 12 m 45, quod est Argu, verum, intelliges. ¶ Nunc quae sit ante Christi tempora

tempora motus inueniendi forma afferendum est. Urbis igitur Rhomae fundatio esto in exemplum adducta, ante salutem exortam, annis 753 facta. Centenarij inde maior capied, qui est 800, cui dem pti 753, remittent 46 annos cum diebus 20 Martii, horis 19 m 30 res fiduis. Radix medii motu centenario 800 respodens sig, habet 9 gr, 2 mi, 25. Apud annos 46 in tabula prima vides M o z 17 cum nota M, quare subtrahuntur radici. Veraq; radix sig, 9 gr, 2 mi, 15 superat. Quaxatur haec igitur in Zodiaco, quaesita cum ostensore M signetur. Diem insuper, horam, minutaq; quo scis modo, cum filo & indice verificabis, quando index medium motu Mercurii in Zodiaco s o z 21 m 29 refert. Item aux qua fuit 29 gra, 31 mi m cum ostensore P notetur. Reliquos orbis secundum praeccepta praecedentis exempli ordinabis. Radix argumenti 800 annis vicina s o z 6 m 46 est. Posthac epicycli, annos residuos, dies quoq; & horas debito more constitue, quibus rite omnibus peractis, tempore proposito apparebit 3 c 15 m x (quae tamen Lutius Tarutius, vt antea dictum est, falso in Scorpionem transfudit) possedisse. Imo Taurutii sententia Mercurius a Sole 180 gradibus absuit, cum non nisi 10 gradibus 27 minu: euariauerit, imo reuera a O nunquam longius 27 gradibus distare possit. Mediocriter Astronomiae peritos non latet, Solem, Venere & Mercurium perenniter coniunctionibus mediis connecti, qre fit vt Mercurius nunq; remotior a Sole, & maxime ob epicycli exiguitatem, esse queat, quae causa etiam est, cur tam raro apparere solet. Centrum verum Mercurii s o z 23 m 15. Argumentum verum s o z 15 m 43 sunt, quae duo ad latitudinem consequenter cognoscendam obseruari oportet.

Motus & ante Christum vrbis fund exemplum.

Tarutii M ematici erro

Quare & apparcat.

ENUNCTI. DECIMUM SEXTVM

Latitudinem Mercurii confestim & citra calculandi onus indagare.

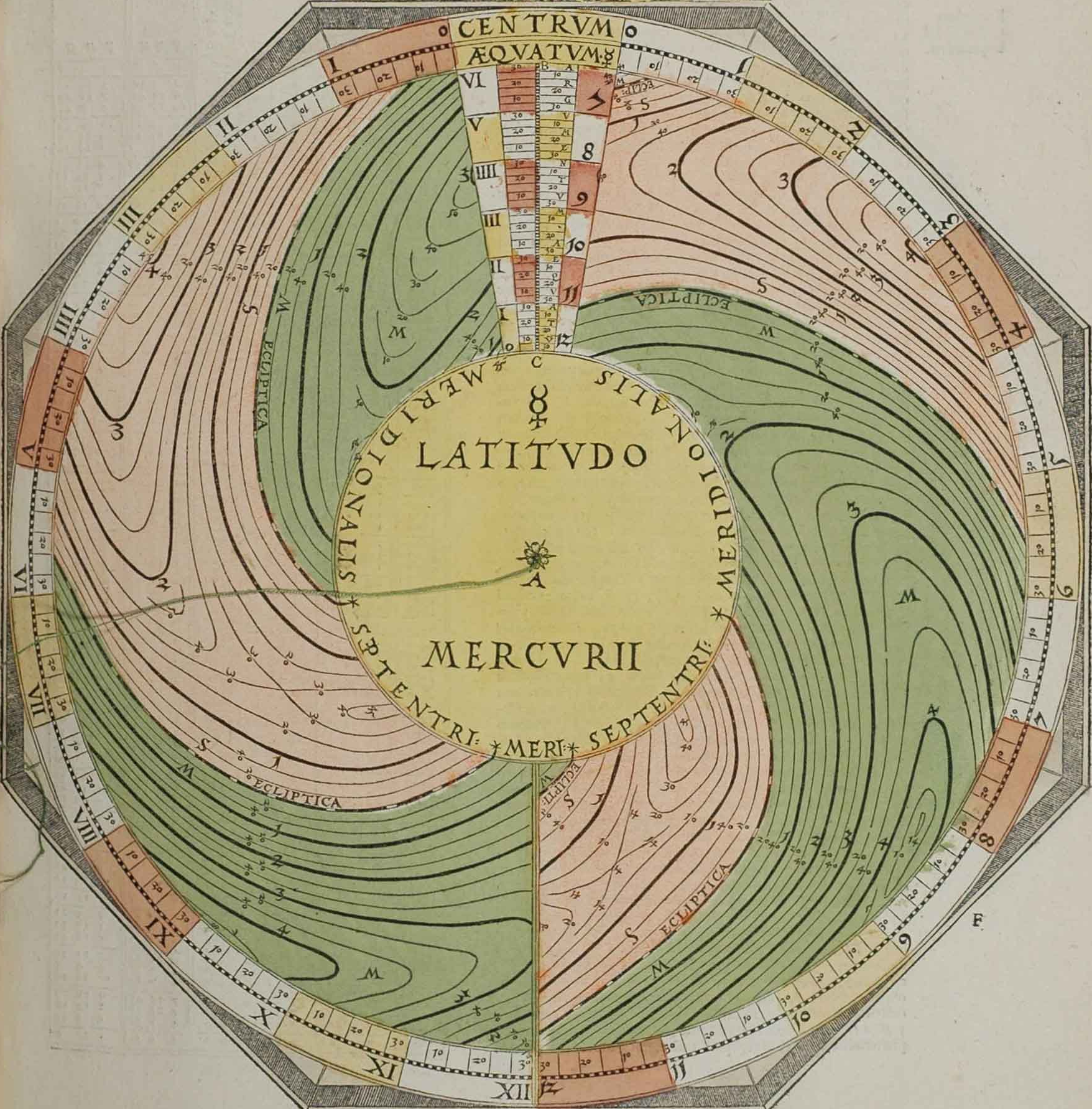
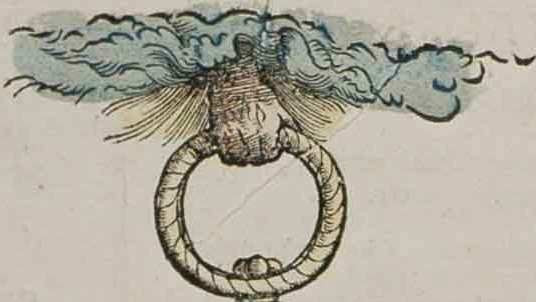

MERCVRIVS ET IPSE TRIPlicem suae latitudinis causam praefert, quas si praesentia pateretur pluribus recenserem, verum quia impeditior, vt patet angustiis papiri prudens dimitto. Deferens epicycli hoc cum superficie ecliptices comune habet. Quod quando epicyclus in nodo cauda vel capitis consistit, tum deferentis superficies, eadem cum eclipticae superficie est. Epicyclo aut ab interfectione digrediente, deferentis medietas illico meridie versus declinat vsq; ad ventrem draconis, quo in loco declinatione maxima 45 mi: est. Ab hinc enim rursus eclipticam accedit, ad alium vsq; ventrem procedendo. Quam primum enim epicyclus nodum attigerit, superficies deferentis vna cum ecliptice superficie sit, quando aut epicyclus cum deferente rursus a nodo discedit, tum incipit iterum ab ecliptica in meridie moueri. Ita Mercurii epicyclus iugiter (quando videlicet extra nodos est) in latitudine meridionali, sicut Venus in septentrionali pfeuerat. Quomodo aut planeta secundum latitudinem moueatur in suo epicyclo, alia fusiua declarabitur, cum haec res pauca absolui in praesentia neqat. Instrumentum hoc latitudinis Mercurii duodecim Signa Centri bis continet, semel ad sinistram, vbi signorum numeri sunt eiusmodi I II III IIII V & c, ad quem numerum attinet sig, Argumeti ab 0 vsq; ad VI Signa completa, iisdem cifris alphabeticis scripta. Id quod e nativitate CAROLI Caesaris clarius deprehendes. Vbi Argumentum verum sig, 6 gra, 15 mi, 34, & in linea B C inuenitur, quo postq; vnio perductus est. Centrum verum in sinistro limbo queretur, quod simi liter per numeros I II III & c exprimitur. Quibus habitis latitudinem Mercurii die Caesaris natali gr, 3 septē, ascendente esse cognosces. Eodem modo cum Argumentum FERDINANDI Regis minus 6 Signis scz s o z 12 m 45 sit. In sinistro latere queritur Centrum, quod est Signorum 4 grad. 25 minorum 10, vnde latitudinem gradu, 1 minorum 5 meridionalem scilicet ascendentem colligis, Similia plane in tertio quoque exemplo (quod de RHOMA condita est) eueniunt. Hic enim pariter Argumeti verum 6 sig, non affequitur. Signa enim 5 gra, 15 mi, 42 Centrum habet. Quocirca filum cum margarita Signa Centri leua limbi medietate exprimere debet, Signa scz 6 gra, 23 minu. 15. Ex quo latitudo Mercurii gra, 1 minu, 15 meridionalis descendens reperitur. Quando vero vsu venerit Argumentum verum esse maius 6 sig, tum in dextra limbi medietate, Centrum verum & aequatum cum filo sup illud posito, inuestigandum erit. At si contingat Argumetum verum sig, 8 pscise in se complecti. Centrum aut verum sig, 5 gra, 19 mi, 20, tum in dextra medietate limbi Centrum quaerendum fuerit. Illi enim filum aductum in area instrumenti gra, 3 adungem quoq; exprimet, latitudinem meridionalem descendentem indicans. Sequitur instru, latitudinis Mercurii.

Exemplum CAROLI Caesaris rotatis.

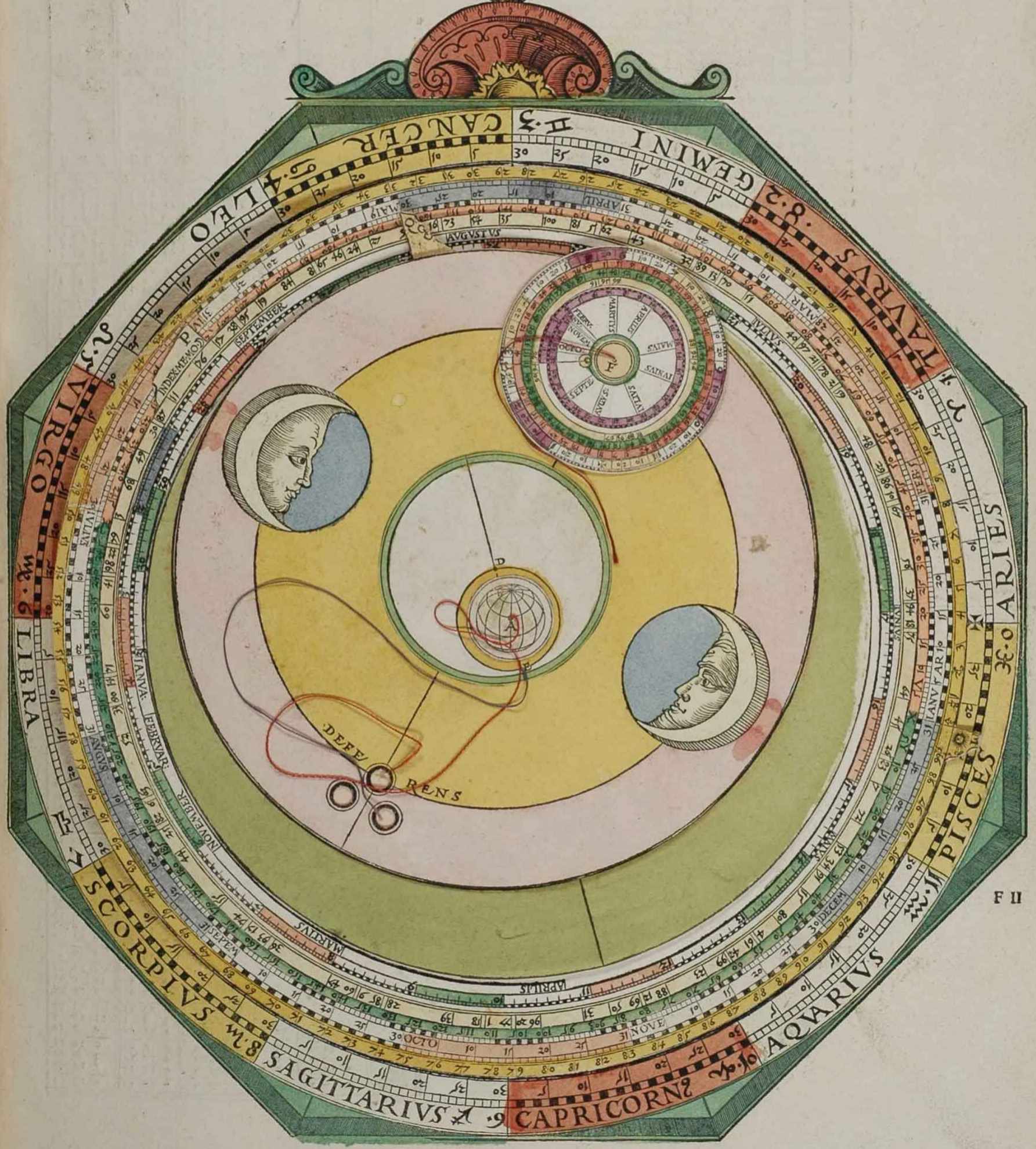
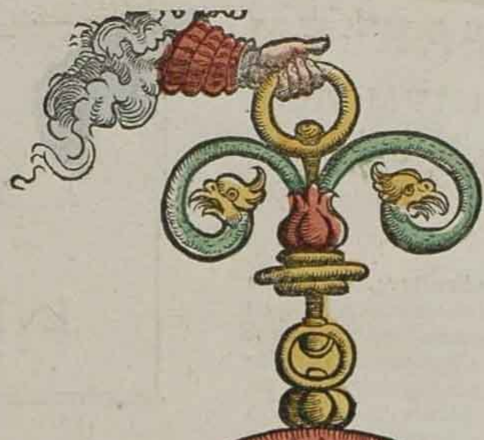
FERDINANDI Regis exemplum.

Latitudo Mercurii fund vrbis.

ASTRON. CAESAREVM
ENUNCIATVM DECIMVM OCTA.

Capitis, Caudæq; draconis locum, similiter argumentum latitudinis Lunæ verum, latitudinemq; eiusdem, promptis sine inquirere.

Tabula ergo adiuncta centenarios numeri decreti prome, minores, si numeri summa Christi ortum sequatur, maiore si præcesserit. Quos penes capitis locum reperies per Signa, gradus, & minuta distinctum, quem deinceps in Zodiaco postq; numeraueris, cum indice capitis affige. Deinde filo per annos reliquos completos ducto, ostensorem capitis subiunge, æquè cum mensē, die, hora (minuta instrumenti angustia nō admittit) operatus, verum locum capitis index aperit, cui cauda diametraliter opponitur. Mox deinceps filum ducatur per Lunæ locum ex pronuntiatio antecedenti habitum, ubi intersectio filii cum circulo interiori latitudinem Lunæ dabit, per gradus & minuta expressam. Graduum singuli 5 minuta (quo ad gradus 4 mi. 50 absoluuntur, quos ultra quilibet gradus vnum minutum tantummodo continet) referunt. Idem quoq; filum in circulo, exteriori limbo vicino, Argumentum latitudinis Lunæ verum monstrat, illud quod eclīpsēs inuestigatio profus vtile erit.

Exemplum
GAROLI
Imperatoris

In Imperatorio dogmate locus Capitis Sig. 6 gra. 9 mi. 54 ad centenarium 7400 repertus est, cui indicem Capitis impones, Per 99 annos filo extenso rursus index capitis substituat. Tertio per diem 23 Februarii trahatur, ostensore eodem supposito, qui in Zodiaco gra. 12 mi. 15 II ostendit, verum scilicet locum capitis. Enunciatum præcedens docuit Lunam in gradu 7 mi. 7 esse, quibus filum applicans in ciclo ouali (vt sic dicam, quoniā ouum refert) gradus 2 mi 6, latitudinem Lunæ scz meridiālem cognoscēs. In circulo autem, limbum propè, ostendit filum Argumentum latitudinis Lunæ, scz Sig. 6 gra. 24 mi. 53. Inter limbum, circumq; latitudinem Lunæ representantem, cernuntur binæ litteræ. M D, Lunam meridiālem descendētem significantes, quoniam magis ac magis ab eclīptica videtur discedere.

Exemplum
FERDINANDI
Regis

Rex Ferdinandus Caput Draconis gra. 25 mi. 45 & centenario videlicet 1500 correspondens habet, cui si adiunxeris ostensorem capitis, filumq; rursus per annos residuos, scz duos, perq; dies 9, Horas 21 Martii, traduxeris, indice capitis simul sub filum acto ostendit index tandem verum Capitis locum in Zodiaco, gradus nempe 13 mi. 27 v. Præmissis ex enunciato Luna 1 gra. 21 mi. v tenuisse discebatur, per quæ filum nunc missum, in circulo ouali latitudinem Lunæ gra. 3 mi. 24 Septentrionalem descendētem, veluti littere S D docent, admonebit. Idem filum in circulo proximo ipsi limbo Sig. 4 gra. 15 mi. 53, quod est Argumentū latitudinis, arguit.

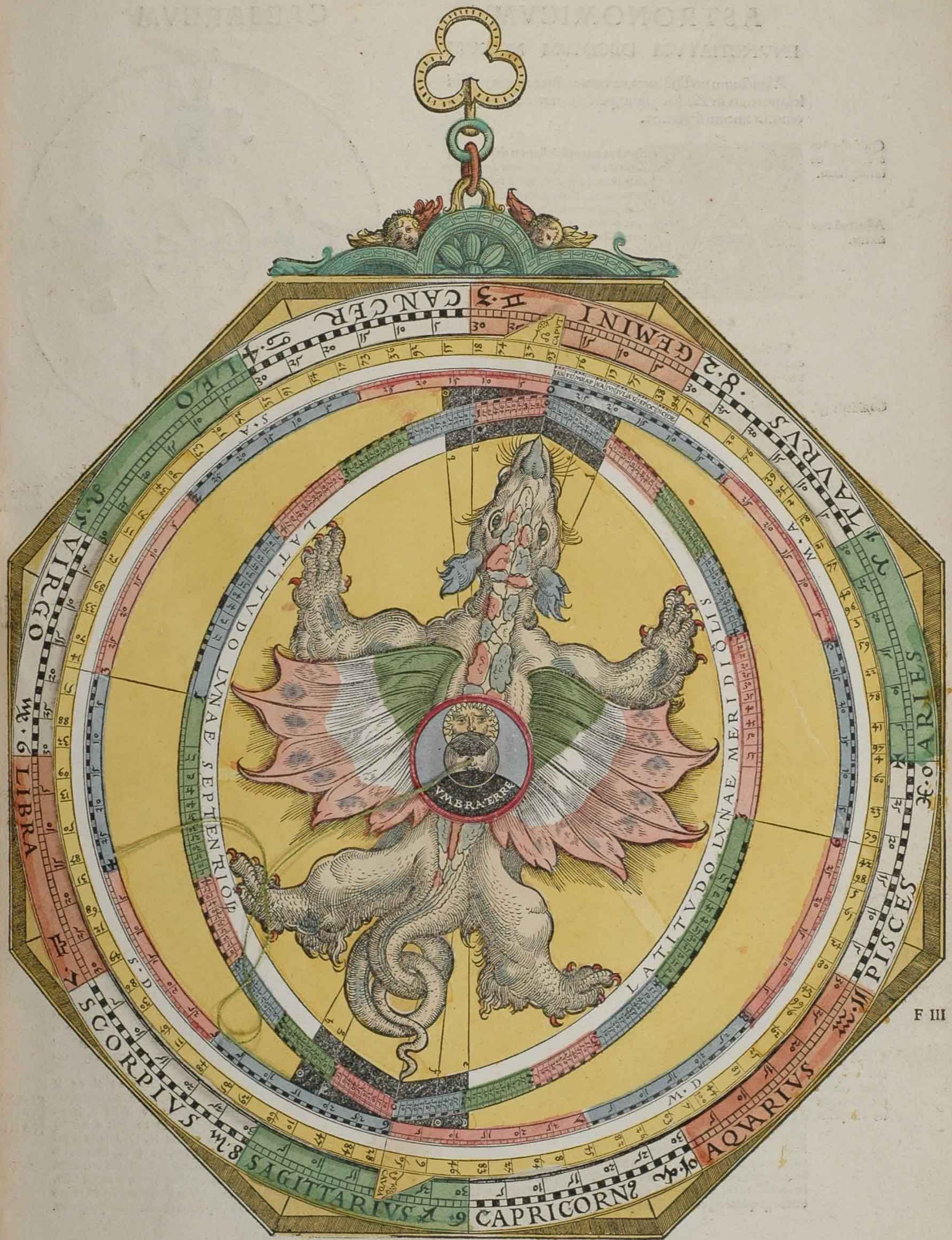
Veri & æquati
argumenti in-
genio,

Hic cum nihil aliud deesse videatur ad ōnes Ænēs, & præsertim ad eclīpsēs quàm Argumentum Lunæ verum, (nam illud in superio-ribus ob papiri angustias omissum est) oportunum nunc est eiusdem meminisse. Verum ergo Arg' Lunæ requisiturus, orbes primo omnes Lunatis theorice, vt prædictum est, debitè formes oportet, quibus actis, si è centro A per epicycli medium filum dirigit, augeat epicycli veram in inferiori epicyclo demonstrat. Ab auge vera deinde si numeras indicem Y vsq; Lunæ Argumentum verum, a quatumq; perspicias. ¶ Natiuum Cæsaris Argumentum est Lunæ, medium quidem, quale supra visum Sig: 6 gra 11 m 31. Verum 5 5 gra: 29 m 3 ¶ In Regia natiuitate Argumentum Luna medium tenuit Signorum 9 gra 26 m 39, Verum & æquatū Sig. 9 g 17 m 53.

TABVLA
MEDI
ARGVME
NTI
LVNAE

TABVLA
VERI
MOTVS
CAPITIS
DRACO

Centenarii annorum ante & post Christi aduentum		Radices post Christum		Radices ante Christum		Centenarii annorum ante & post Christi aduentum		Radices post Christum		Radices ante Christum	
Annus	S. G. M.	S. G. M.	S. G. M.	S. G. M.	Annus	S. G. M.	S. G. M.	S. G. M.	S. G. M.	S. G. M.	
100	1 7 4	11 29 39	100	4 13 53	1 12 13						
200	7 25 46	5 10 57	200	11 29 44	5 26 22						
300	2 14 26	10 22 15	300	7 15 36	10 10 30						
400	9 3 10	4 3 33	400	3 1 27	2 24 41						
500	3 21 52	9 14 50	500	10 7 16	7 8 50						
600	10 10 34	2 26 8	600	6 3 8	11 22 58						
700	4 29 17	8 7 26	700	1 18 59	4 7 9						
800	11 17 59	1 18 44	800	9 4 50	8 11 18						
900	6 6 41	7 0 2	900	4 20 39	1 5 26						
1000	0 23 23	0 11 19	1000	0 6 31	5 19 35						
1100	7 14 5	5 22 37	1100	7 22 22	10 3 46						
1200	2 1 48	11 3 55	1200	4 8 11	2 17 55						
1300	8 21 30	4 15 13	1300	10 24 3	7 2 4						
1400	3 10 1	9 26 31	1400	6 9 54	11 16 12						
1500	9 23 54	3 7 48	1500	1 25 45	4 0 23						
1600	4 17 36	8 19 6	1600	9 11 34	8 14 32						
1700	11 6 19	2 0 24	1700	4 27 25	0 28 40						
1800	5 25 1	7 11 42	1800	0 13 17	5 12 49						
1900	0 13 43	0 23 0	1900	7 29 8	9 27 0						
2000	7 2 25	6 4 17	2000	3 14 57	2 11 9						
2100	1 21 7	11 15 35	2100	11 0 49	6 15 17						
2200	8 9 50	4 26 53	2200	6 16 40	11 9 18						
2300	2 28 32	10 8 11	2300	2 2 31	3 13 17						
2400	9 17 14	3 19 29	2400	9 18 21	8 7 46						
2500	4 5 56	9 0 46	2500	5 4 12	0 21 54						
2600	10 24 38	2 12 4	2600	0 20 3	5 6 5						
2700	5 13 21	7 23 22	2700	8 5 52	9 10 14						
2800	0 2 3	1 4 40	2800	3 21 43	2 4 23						
2900	6 20 45	6 15 58	2900	11 7 35	6 18 31						
3000	1 9 27	11 27 15	3000	6 23 26	11 2 42						
3100	7 28 9	5 8 33	3100	2 9 15	9 16 51						
3200	2 16 52	10 19 51	3200	9 25 6	8 1 0						
3300	9 5 34	4 1 9	3300	5 10 58	0 15 8						
3400	3 24 16	9 12 27	3400	0 26 49	4 29 19						
3500	10 12 58	2 23 45	3500	8 12 38	9 13 18						
3600	5 1 40	8 5 2	3600	3 28 30	1 27 16						
3700	11 20 22	1 16 20	3700	11 14 21	6 11 47						
3800	6 9 5	6 27 38	3800	7 0 12	10 25 56						
3900	0 27 47	0 8 56	3900	2 16 2	3 10 4						
4000	7 16 29	5 20 14	4000	10 1 53	7 24 13						
4100	2 5 11	11 1 31	4100	5 17 44	0 8 24						
4200	8 23 53	4 12 49	4200	1 3 33	4 22 33						
4300	3 12 35	9 24 7	4300	8 19 24	9 6 41						
4400	10 1 18	3 5 25	4400	4 5 16	1 20 50						
4500	4 10 0	8 16 43	4500	11 21 7	6 5 1						
4600	11 8 42	1 28 0	4600	7 6 56	10 19 10						
4700	5 27 24	7 9 18	4700	1 22 47	3 3 18						
4800	0 16 7	0 20 36	4800	10 8 39	7 17 27						
4900	7 4 49	6 1 54	4900	5 24 30	0 1 38						
5000	1 23 31	11 13 12	5000	1 10 19	4 15 47						
5100	8 12 13	4 24 29	5100	8 26 10	8 29 55						
5200	3 0 55	10 5 47	5200	4 12 2	1 14 6						
5300	9 19 38	3 17 5	5300	11 27 53	5 28 15						
5400	4 8 20	8 28 23	5400	7 13 42	10 12 33						
5500	10 27 2	2 9 41	5500	2 29 34	2 26 32						
5600	5 15 44	7 20 58	5600	10 15 25	7 10 43						
5700	0 4 26	1 2 16	5700	6 1 14	11 24 51						
5800	6 23 9	6 13 34	5800	1 17 5	4 9 1						
5900	1 11 51	11 24 52	5900	9 2 57	8 23 9						
6000	8 0 33	5 6 10	6000	4 18 48	1 7 20						
6100	2 19 15	10 17 27	6100	0 4 37	5 21 29						
6200	9 7 57	3 28 45	6200	7 20 29	10 5 37						
6300	3 26 40	9 10 3	6300	3 6 20	2 19 46						
6400	10 15 22	1 21 21	6400	10 22 11	7 3 57						
6500	5 4 4	8 2 39	6500	6 8 1	11 18 6						
6600	11 22 26	1 13 57	6600	1 23 51	4 2 14						
6700	6 11 28	6 25 14	6700	9 9 43	8 16 25						
6800	1 0 11	0 6 32	6800	4 25 34	1 0 34						
6900	7 18 52	5 17 50	6900	0 11 25	5 14 42						
7000	2 7 35	10 29 8	7000	7 27 15	9 28 51						

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM DECIMVM NONVM

Aspectuum possibilitates, vt vocant, siue euentos possibili-
les, quatenus in Zodiaco fiunt, per instrumentū sublequens
omni momento discernere.

Quid aspectus
& quid per eū
intelligendum.

Aspectus nu-
merus.

Species certa est stellarum distantia in
Zodiaco errantiū, secundum quam effe-
ctus, nunc salutare, nunc insalutare
mutuamus. Boni enim aspectus salute
Mali perniciem rebus minantur. Aspe-
ctus numero sunt quatuor, Sextilis, Tri-
nus, Quartus & Diametralis. Tametsi
nō desunt, quibus cōiunctio quoq; aspe-
ctus dici mereatur, reuera tamen non
est, quia cum diffinitione pugnat, distan-
tia enim nulla dicitur.

Coniunctio, cuius Character hic est Δ .

Coniunctionem quamuis, vt monuimus aspectum dicere nō liceat,
quando tamen istius tanta necessitas impendet, vt nullo aspectu minus,
imo sollicitius obseruanda sit, necesse fuit & de illa, quantum res in prae-
sentia exigit, pertractare. ¶ Coniunctio ergo est duarum aut pluriū
stellarum in eodem Signo, gradu & minuto coadunio. Et hoc secun-
dum Zodiaci longitudinem accipiendo. Si enim in latitudine conue-
niant pariter sic, vt altera alteri in diametro sub vel super ponatur, tum
eiusmodi coniunctio per emphasim quandam obseruatu dignior alij.
Nam citra controuersiam vehementioris efficacitae talis est. Ambae
huiusmodi coniunctiones, verissime *ones* dicuntur, a gemethiacis
studiose in natiuitatibus, iudicijs & directionibus quibuscunq;
animaduertendae. Quidam & precipue illi qui aeris statum, orbisq; ac-
cidentia rimantur, coniunctionibus longe inferioribus, vt solent, qua-
lis est, cum ali quis planetarum alteri vicinus in tantum fit, vt radiorū
mutuus fiat contactus, quod quidem accidit cum planeta velocior se-
gniore assequitur, veluti, si Solem in 34 piscium statuas (quo in loco
tempore natiuitatis Caroli fuit) & aut in 25 ♀ vel ☉ in 28 ♀ (qua-
lem rex Ferdinandus natus habuit), Venerem vero in 25 ♀. Huius-
iufmodi radiales coniunctiones plerumq; aeris varietates causantur,
maturioresq; mutationum effectus. Meo sanē iudicio, coniunctiones
istiusmodi modicas omnino parere effectuum anticipationes credun-
tur, praeter Solis & Lunae coitus, quae subinde notabiles sunt. Plane-
tarum radij, qui & orbis vocantur, huiusmodi sunt. Saturnus circumcirea
radios emittit ad gradus 9, Iupiter itidem ad 9, Mars ad 8, Sol ad
15, Venus & Mercurius ad 7, Luna ad 12. Huiusmodi radij in limbo
instrumenti praesentis, iuxta singulos aspectus vtrinq; suis notis profāt.

Coniunctio qd.

Carolus
Ferdinandus.

Quosq; pla-
netae radios emi-
tiant.

- h. 9 gra.
- ♂ 9 gra.
- ♂ 8 gra.
- ☉ 15 gra.
- ♀ 7 gra.
- ♀ 7 gra.
- ☽ 12 gra.

Quid sextilis,
& quid per eū
intelligendum.

Sextilis notam eiusmodi habet *

Hic aspectus bonus est, imperfectam tamen amicitiam arguit, sex-
aciebus in modum stellae, constans, eō quod 60 gradus, id est, sextam
circuli partem possideat, quandoq; enim duo planetae per signa duo
distant, sextili aspectu iungi dicuntur. Vnus & idem planeta vtrinq;
aspectus omnes, praeter coniunctionem & oppositionem, habere eodē
temporis momento potest, quod noueris similiae figura sequenti rotae
volubilis indicem cancri principio adduxeris, tum enim sextilis sinister
primum gradum ♄, dexter primum ♃, sextiles utrosq; exprimit.
Hic obiter succurrit, quod te latere quoq; nolim, quicunq; operam stu-
dio astronomico, saltem non vanam nauare instituis, vt perpetuo mēri-
diem intuearis, sic enim astronomiae studium, & rectius perdisces, &
promptius tenebis. Astronomis liquidem oriens sinister, occidens au-
tem dexter, vocatur, dum enim velociores syderum motus potissimū
inuestigat, eos neq; otius neq; absolutius habere possunt, q̄ in meridiē
uersi, id quod palam faciet proximum instrumentum, si indicem illius
ad principium cancri fixeris. Neq; clam te sit Cosmographiae incubitu-
rum, vt semper septentrioni intentus esse velis. Si enim meridiem aspe-
xeris, nunq̄ satis (nisi rem ante probē & quasi memoria teneris) tibi
futurum est. In instrumentis enim Cosmographicis, altitudo poli ani-
maduertitur sedulo, qua de causa Septentrio firmiter aspiciendus est,
alias enim absor dum quiddam eueniet. Quicquid enim orientem re-
spicit in tabulis vel instrumentis Cosmographicis, illud idē uerso in me-
ridiem lectori occasum innuere videbitur, & e contra, occasus tabulae ef-
se qui debet, orientē simulabit. Eadem quoq; meridei & septentrionis
inordinatio suboritura est. Sicuti vero Astronomi cū Cosmographicis
haec in re pugnant, ita theologi & poetae dissident. Id enim quod theo-
logis dextrū est, hoc poetis leuū appellatur, quoniam theologi res diuinas
peragentes, ortum suspiciunt, Poetae contra, in suis caeli aut plagarū
mūdi distinctionib; occasum intueri solēt, vnde Aquilonē dextrū Au-
strū uero sinistrū illis esse oportet, id quod ex 3 Pharfaliae Lucae clarū
fit, ubi alloquitur Arabes Rhomā translatos, nō amplius sinistras vm-
bras, hoc est, meridionales mirari, huius uersibus. Ignotum uobis Ara-
bes uenistis in orbem, Vmbras mirati nemorum non ire sinistras. Haec
omnia graphicē representat sublequens figura,

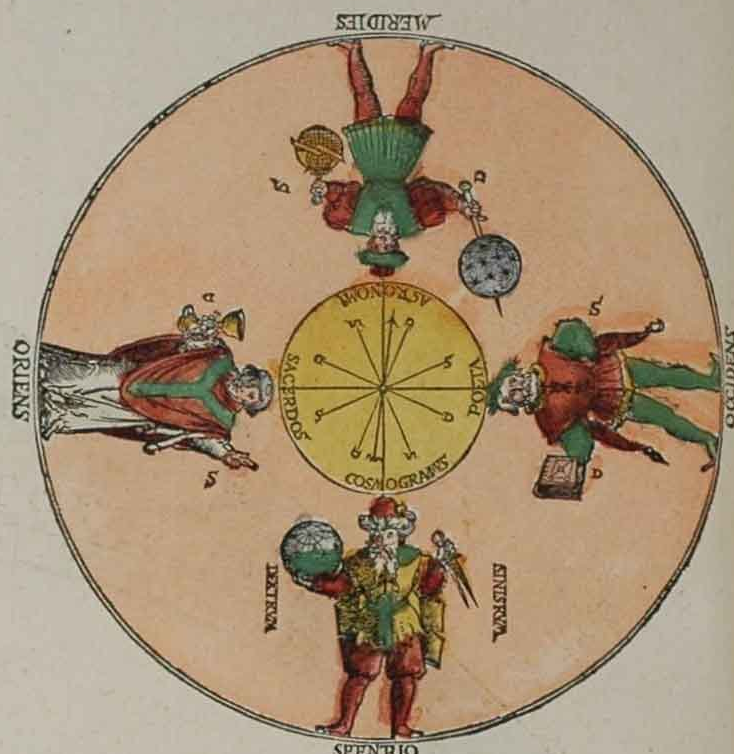
Quomodo
Astronomiae
incubituro se-
dendū sit in stu-
dio.

Quomodo
cosmographiae
operā daturus
sedere debeat.

Mundi partes
siue cardines,
aliter theo-
logis, aliter poe-
tis usurpātur.

Trinus

CAESAREVM

Trinus aspectus signum tale Δ

Trinus contingit quatuor signorum, id est 120 gradus, differentia,
inter planetas facta, Aspectus amicitiae perfectae, beneficis, adiuuans,
consentientisq; nuncupatur, vltimum illud ideo, quod planetae huius-
modi aspectu sese contuentes, collatis viribus, mutuo sibi auxiliatur.
Dexter idem & sinister, vt alii esse potest, quod apparet indice ad cancri
exordium locato, ubi trinus leuis, capricornum, dexter, pisces tangit.
Alter id est, sinistrae partis, aspectus signorum ordine succedit, alter dextri
lateris, Trinus, contra ordinem nititur.

Trinus as-
pectus ratio.

Quartus aspectus sic scribitur $\square$

Quartus siue quadratus vel graecè τετραγωνος fit quando tribus
signis planetae euariant, id est, 90 gradus, Maleficus & imperfectae
inimicitiae aspectus, vt cuius radii mutuo pugnant, discordiam quā-
dam & simultatem excitent, vocatur. Vtrinq; partem sicut alii occupa-
re eodem temporis puncto potis est.

Quartus as-
pectus quid sit
deducatur

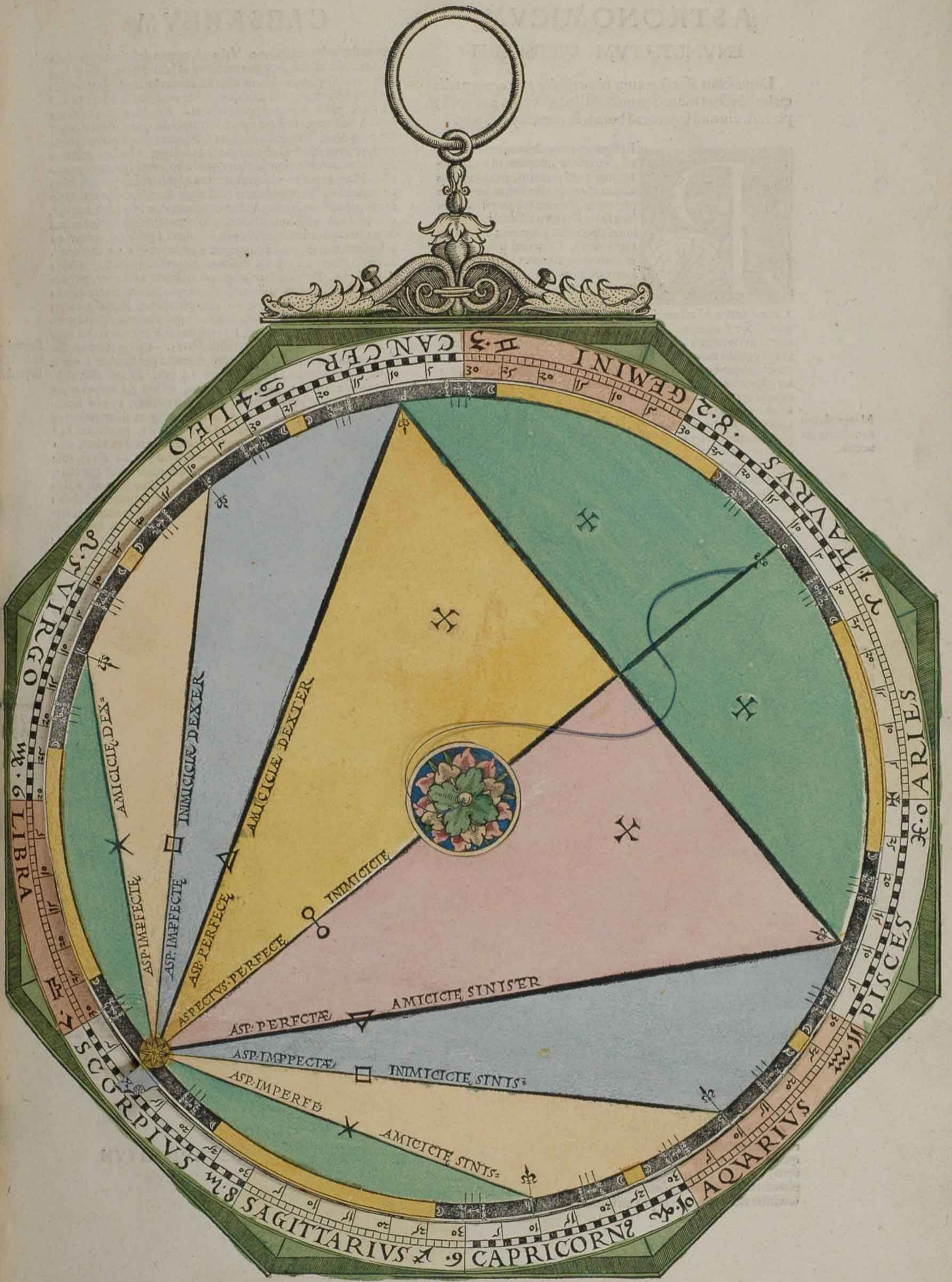
Oppositus signatur hoc modo $\circ$

Oppositus aspectus vel diametralis radiatio fieri dicitur, quādo pla-
netae ex diametro in Zodiaci parte aliqua opponuntur. Hic neq; dex-
tram neq; sinistram admittit, per se vnus existens, inimicitiam quoq;
praefectam denotat. Huiusmodi radiationem fieri contingit, si plane-
tae per 6 Signa distent, id est, 180 gradus, quod est circuli medium,
tunc enim se vicissim more vectorum oppositorum radijs aduersis diuer-
berant. Instrumenti commoda quo uerius intelligantur, exemplo uti
praestat. ¶ Tempore Caesaris Caroli, qui fuerint aspectus, sic discas. In
dice X Solis gradum signa, qui est 14 ♀, locum post Lunae in Zo-
diaco require, scz 7 ♄ 7 ♀ ibiq; continuo sextilem aspectū
cernes. Si enim e cetro filū protrahas per 7 ♄ 7 ♀, manifeste il-
lud in area nigriuscula inter literā b & d incidet. Aspectus autem
ille radialis tantū est, quia Sol radios Lunae saltem tangit, suis quoq; ra-
dijs d contractas. Consequenter Sarum loco suo inere, qui est 17
♄ 40 ♀, Quatenus igitur Saturnus terminū inter suū cadit,
hoc est, inter h & characterem h, merito Sextile facere cum Sole di-
cetur. Iupiter tempore natiuitatis Caesaris 7 ♄ 21 ♀ tenuit,
quae si in Zodiaco repetas apparebit nō coniectus cū Sole, sed combu-
stus, quia 7 ♄ tantūmodo a Sole elongatur. Mars in 24 ♄ 38
♂ cōstitutus, nullū cū ☉ aspectū habet, quia sextilis Solis aspe-
ctus terminum radiorum ☉ nō assequitur. Venus 26 gra. 39 ♀
♀ cum possideat, & longius ablit q̄ vt radijs suis corpus Solare contin-
gat, nihilo secius tamen a radijs Solaribus tegitur. Mercurius proxi-
mē Solem accedit, propterea eum ☉ cōiungi si dicas, nō erraueris.
Hoc igitur modo Solis cum planetis reliquis aspectus sufficien-
ter cōtemplatus es. Nunc indicem super gradū h dirige scz 17 gra.
40 ♀, cōsiderans simul cui planetarū aliorū aspectu quo piā par-
ticipet, Sole excepto, qui iam examinatus est, cum caeteris uero plan-
etis idem est agendi modus.

Exemplum
CAROLI
Imperatoris

¶ In Regia natiuitate similiter indicem gradui Solis 28 ♀ 55 ♀
adiunge, Secundo quemlibet planetarum suū in locū statue, quē tempo-
re natiuitatis incoluit, vt lunam in primū gradū 20 ♀ m h, in 28
gra: 36 ♀ II, 4 in 5 gra: 46 mi: II, ☉ 24 gra: 6 mi: III
♀ in 26 gra: 3 mi: ♀, ♀ 28 gra: 56 mi ♀. Quibus ita dige-
stis Lunae nullus aspectus cum Sole, d quartus, 4 ♀, radialis tam-
en, ☉ itē nullus, Veneris & ♀ cōiunctiones legitimae cernuntur.
Ita Solē ubi uideris eodē pacto cū hō, 24 ♀ te & reliquis agēdū scias.
Hec nimirū demonstratiōnis iteratio abūde huius instrumenti vsum te pō-
cuit, proinde omittis plurib; ad aliā aspectuū cōsideratiōe pergamus.

Exemplum
gis FERDINANDI

ENVNCTIATVM VICESIMVM

Lunæ solius aspectus cum planetis alijs, tam retrogradis quam directis (motu diurno & distantia illorum prænotis) per instrumentũ sequens ad horam & minutũ prælagire.

Et figuram præcedentem nosse datum est, vtrum die quopiam planeta fuerat cum Luna coiturus, necne, aspectu aliquo, vbi enim ostensorem loco lunæ imponens, planetas reliquos secundum loca sua in Zodiaco disposueras, qui nã lineis aspectuum, planetæ appropinquarint, videras. Planetarũ iam si aliquis in tantum approximet lineæ, vtr̃in 24 horis assequi posse eãdem putetur, tum istius planetæ locum verum præfenti & sequenti diebus conuenientem, locumq̃

et unæ quærito. Motibus deinde ambobus quæsitis, vnum ab altero, minorẽ sc̃z à maiore, subtrahere, nisi planeta retrogradus sit, tunc enim motus dici sequentis à motu dici præcedentis demendus erit. Ideo q̃ in retrogradis motus dici sequentis sedulo minor est, cum subinde de- crescat, id quod in Luna secus est. Cuius motus sequens perpetuo maior est præcedente. Qualis qualis tandem sit, semper (vt verbo dicam) motum maiori subtripe, quo facto remanet motus planetæ diurnus. Hic non præmittatur moneo, planetarum cuiusuis in aliud signum transitus. Locus enim planetæ ab integro subtrahendus tunc est si signo, distantiaq̃ vsq̃ ad finem signi inde redundans, addenda motui, quem in sequenti absoluit planeta; Lunæ postea & planetæ distantia suscipitur, quæ habebitur, loco Lunæ à loco planetæ dempto, illa autem distantia in limbo sequentis instrumenti inuestigabitur, & cum puncto occulto signabitur. Si planeta directus sit (Luna enim semper ob velocitatem directa manet) subtrahetur motus eius diurnus à motu Lunæ diurno, residuumq̃ in linea F G, iuxta gradus & minuta, quere- tur. Linea vero à centro limborum pergens in 9 partes, id est, à 9 gra: vsq̃ in 18 dissecta est, graduum singuli rursus in 20 partes sub diuiduntur, quarum quælibet 3 minuta continet. Residuum ergo habitum, cum margarita superinducta exprimat. Filum post hac in punctum distantia antea occulto puncto obseruare, distendatur, & margarita ostendet protinus, in instrumenti area, horam & minutum aspectus, quæ ambo iuxta proportionis ratione à quouis disci possunt. ¶ Sed res per exemplarem viam lucidior euadet. In die Natiuo Imperatoris Caroli proximè louem non longè abesse ab aspectu sextili sinistro Lunæ didicimus, cum indicem X super locum Lunæ aptauimus. Proinde ad sequentem diem, sc̃z 24 Februarii, locum Lunæ per instrumentum accepimus. Locus Lunæ in 11 gra: 48 m̃ 11 s̃. Iouis in 7 gra: 26 m̃ X, repertus est. Cum itaq̃ die natiuitatis propositæ, Luna 27 gra: 9 m̃ X, 24 autem 7 gra: 12 m̃: X tenuerit, motus diurnus Lunæ 14 gra: 39 mi: 24 vero gra: 0 m̃ 14 fuerunt. Iam ergo motum 24 à Lunæ motu, sc̃z minore ad maiore subtrahere, restant 14 gra: 25 mi: quod residuum in linea F G cum filo & margarita expressum, accipe. Posthac distantiam inspicere, id est, spacium illud, quod Lunæ peragrandum restat, donec ad Iouis locum perueniat, quod per subtractionem fiet. Nam facta illa, 10 gra: & totidẽ mi: resiliunt, quib̃ in limbo acceptis, filũ super iniiciatur, quo facto, margarita simul horas 16, m̃ 16, in instrumenti area proderit. Totidem horas & minuta post meridiem, diei natalis constituti, computato. In illis enim Luna sextilem cũ loue aspectum obitura est. Hucusq̃ nobis actum est de directo tantũ, nunc de retrogrado planeta. Lunam & Mercurium contemplant, ad natalem Cæsaris diem apparet Luna iam discedere à quarto Mercurii, quoniam eadem die (diem intelligendo à meridiem præcedentis sc̃z 22 Februarii vsq̃ ad meridiem natiuitatis) aspectus contigerat vicesimo secundo dici, Lunæ motus compar est 13 gra: 4 mi: X, Mercurii motus 21 gra: 9 mi: X. Diei autem natalis motus conueniens Lunæ quidem 27 gra: 9 mi: X Mercurii vero 20 gra: 30 mi: X est. Nũc quia retrogradari cernitur, motus eius minui solet. Motus Lunæ diurnus 15 gr. 5 mi, Motus Mercurii diurnus gra, 0 mi, 39. Motũ antea planetæ directi demptum à Luna, iam eundem, propter retrogressum, addes, prouenientem numerum 15 gra. 44 mi. sc̃z ad lineam F G cum filo & margarita examina, distantia post hac Lunæ & Mercurii 8 gra. 12 mi. in limbo cũ filo exprime, quo extenso, margaritam horam & minutum præteriti aspectus, Horas sc̃z 12 mi. 30 ostendit.

Motus planetæ diurni inuentio.

Exemplum CAROLI Imperatoris de planeta directo.

Exemplum CAROLI de planeta retrogrado.

Documentum insigne, ac omni astronomico negotio perquam vtile.

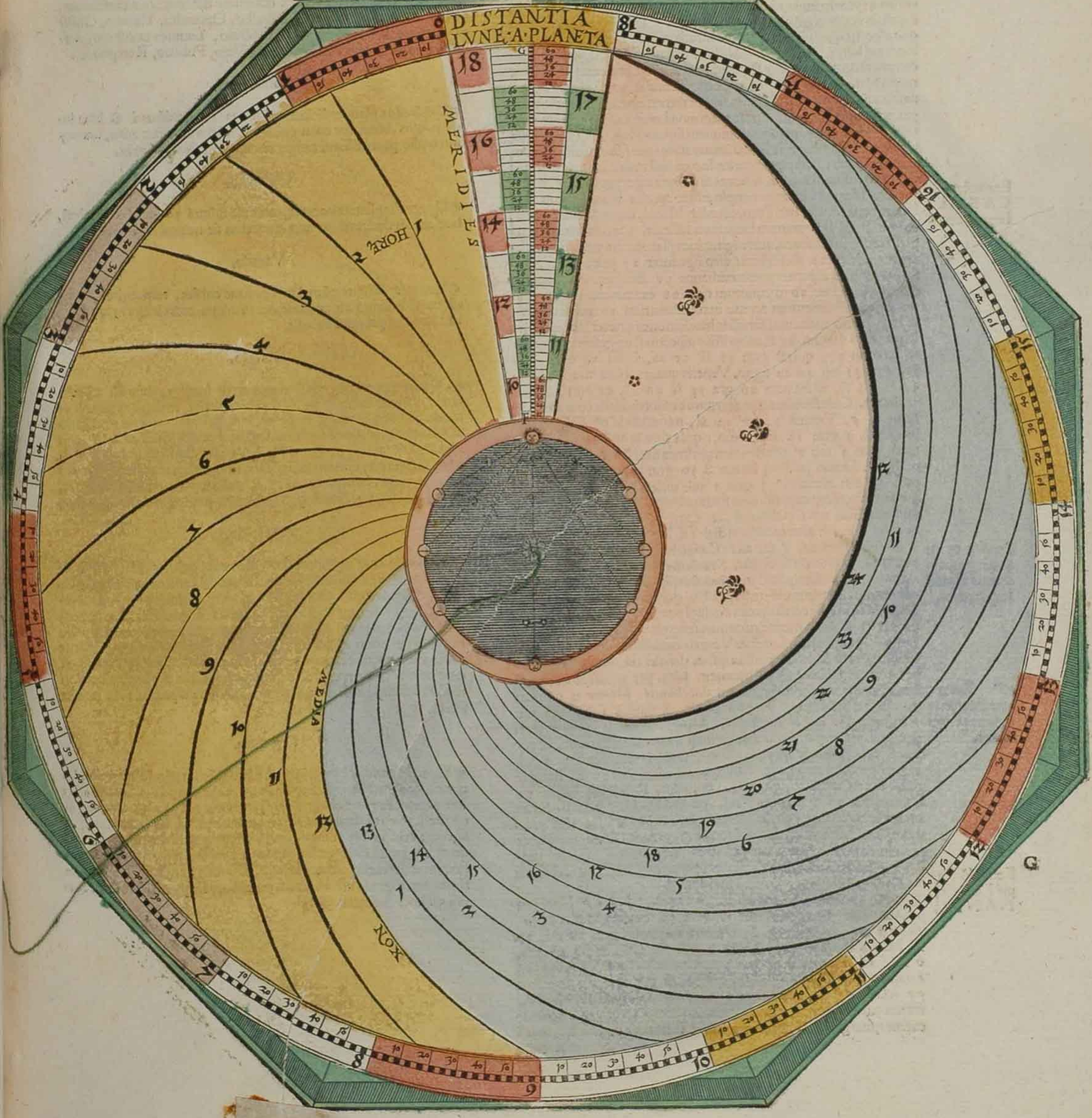
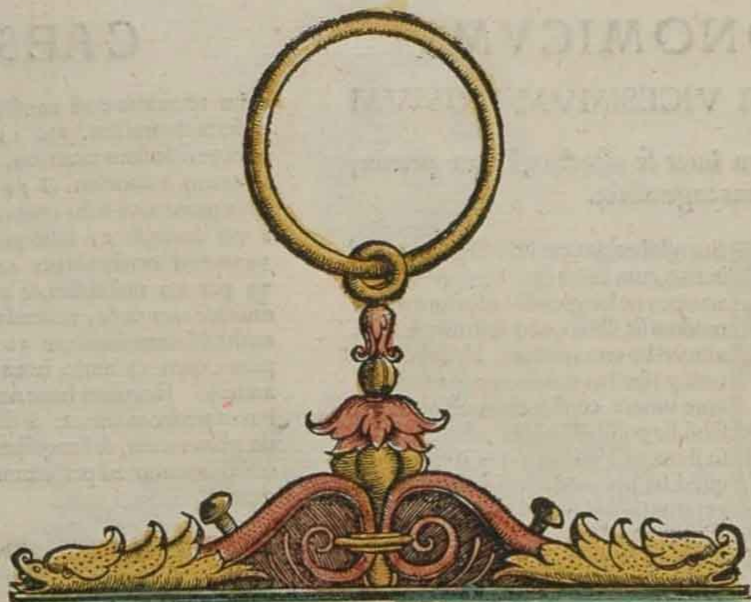
Comperti non semel pleriq̃ permolestum esse, quod authores Ephemeridum, nullibi horas & minuta simul aspectibus ad notent, præterquam in Solis & Lunæ coniunctionibus oppositionibusq̃, in quadris vero, sextilibus aut triangularibus minime, sicut etiam in aliorum planetarum aspectibus, in vniuersum nullis minuta cũ horis assignet. Cœlestes etenim huiusmodi figuras pro acris saltem mutationibus structuri, primo

primo statim limine hærent. Vtr̃q̃ ad vnguem definita temporũ momenta desiderantes, neq̃ satis per semet ad talia distinguenda ingenii habentes. Quocirca cõmune aliquod dogma seu regulã, in genere cõprehensam, de hiis omnibus subdere, & hæc eandẽ per exẽpla præmissa illustriorẽ reddere nõ inane opus iudicauim. Aspectus igitur cuiuscũq̃ horã & minuta nouisse qui optat. Principio diei quo euenturũ quæpiã scit, proponat. Illius mox dici sicut & sequentis (duorum sc̃z planetarum, quorum aspectus requiruntur) inuestiget. Motibus ambobus habitis, minorem maiori subtrahat, quo facto, motus diurnus proueniet. Planetæ postea velocioris, motum à tardiore subtrahenti, distantia remanebit. Vtr̃q̃ planetis existẽtib̃ directis, minor maiori dematur, altero vero directo, & altero retrocunte, motus coniungantur, quicquid autem vel subtractio vel additio remiserit, illud omne in secũda per multiplicationem resoluatur, incipienti à gradibus, qui per 60 primum in minuta, mox à minutis in secunda per alia 60 scinduntur. Secunda ista omnia per 24 diuiduntur, quotiente seruato, cui diuisori nomẽ esto. Postea distantia similiter in secũda resoluatur, cui resoluta per diuisorem iam habitum secabitur, quo peracto, horas quoties dabit. Residuum denuo per 60 multiplicabitur. Rursusq̃ eadem multiplicata, per diuisorem iam dictum examinabuntur, minutaq̃ temporis in quotiente prodibunt. Ita ergo horas & minuta vtr̃q̃ aspectus cõtingentis cuiuslibet exactissime cernis. ¶ Regulam hanc Cæsaream inductione manifestiorẽ dabo, & primo per sextilem Lunæ & Iouis, in quo motum Lunæ diurnum 14 gra. 39 mi. esse didicim. Solue igitur 14 gra. in minuta per 60, addeq̃ 39 minuta, erunt 879 mi. quæ iterum in secunda per 60 si resoluas, 52740 secunda proueniunt. Hiis reseruat, ad motum quoq̃ 24 diurnum, qui est 14 mi. accedes. Multiplicata 14 mi. cum 60, procreant 840 secunda. Directi iam cum sint ambo, minorem à maiori, id est, 840 à 52740 auferes, & restabunt 51900, quæ per 24 diuisa, reddunt 2162, diuisorem sc̃z futurum. Distantiam nunc aggressus, quæ est 10 gra. 10 mi. in secunda quoq̃ resoluas, & erunt secunda 36600, partiens illa in diuisorem 2162, horas in quotiente habebis sc̃z 16. In residuo postquæ heferunt, 2018 resoluas iterum in minuta, quando resiliunt 121080, ea adhuc per diuisorem repetes, & minuta 56 quoties remiter. Sic igitur horas 16 mi. 56, post meridiem numerata, aspectum sextilem & 24 præfinitum. Nunc de ☽ & ♃ repetam, quod eo libentius facim, quia ♃ retrogradus sit. Motus ☽ diurnus 15 gra. 5 mi. eã resoluta, 54300 faciunt secunda. Motus ♃ diurnus 39 mi. scimus, quæ resoluta pariter 2340 secunda sunt. Mercurius autẽ, ex quo retrogradus est, vtr̃q̃ planetæ secunda, iuxta regulam addenda sunt, è quibus complicatis 56740 resultant. Quæ post diuisionem producant 2360, qui diuisor in posterum erit. Distantia postmodum resoluatur pari modo, sc̃z 8 gra. 12 mi. resoluta illa 29520 faciunt, diuisa iam hæc, horas dant 12, et residuum 12002, quod in secunda per 60 denuo redactũ, diuisumq̃ si fuerit, mi. horæ causabit scilicet 30. Horæ igitur huius aspectus 12, mi. 30 pomeridiana apparent. ¶ Sed ne prorsus à proposito cedam, quod hætenus solui, Regis quoq̃ natalis in demonstrationem adducam, per quem aspectus similiter discetur. Rex Ferdinandus 10 Martii natus ante meridiem, noscitur. Scituri ergo num eo die Luna planetas reliquos aspiciat. Lunæ motum principio consideramus, at is 20 gra. 10 mi. & fuisse constat. Iam si prioris instrumenti indicem X huic gradui & minuto applicas, & reliquorum quemuis suo loco describas, Martem ferè oppositi Lunæ, qui in 23 gra. 37 mi. X fertur, cernes. Quoniam vero nullam aspectus contingentiam ita propinquam vides quam hanc, Lunæ locum sequentis diei examinandum accipe, qui est gra. 2 mi. 26 s̃, Martisq̃ locum, eiusdem diei sequentis, scilicet 10 Februarii 24 gra. 24 mi. X. Motus diurnos amborum quere, prouenietq̃ Lunæ motus diurnus, gra. 12 mi. 16. Motus autem diurnus Martis habet gradũ 0 mi. 47. Dempto iam Lunæ motu à Martis motu, distantia remanet, gra. vix 3 mi. 27. Mars, quia directus est, subtrahitur à Luna, & relinquuntur gra. 11 mi. 29, quæ in linea F G cum filo & margarita signantur. Filo autem rursus in distantiam, quæ facit gra. 3 mi. 27 distracto, margarita ho. 7 mi. 12 post meridiem 9 diei Februarii refert, vbi Lunæ & Martis exacta fuit oppositio. Anteq̃ autem finem facio, admonitum astronomiæ tyronem volo, vt quoties iudicium aliquod laturus est de rebus astronomicis, perpetuò ordine planetarum singulorum, capitis caudæq̃, sicut in Ephemeridibus cernitur, cursus, ad meridiem, & præsentis & sequentis diei, colligat. Hoc enim modo quiduis expeditum, & ad manus, vt dicitur, erit.

Exemplum CAROLI Imperatoris

Exemplum CAROLI Imperatoris de planeta directo

SEQVITVR INSTRVMENTVM

ENUNCIATVM VICESIMVM PRIMVM

Omniū planetarum inter se aspectus, Lunæ præter, per instrumentum præfens cognoscere.

Sto nihil exigat, cur istius si guræ vsu iterem, cum antea satis superq̄ constet, attamen ne longius tibi ad priora discurrendum sit, istius quoq̄ instrumenti præxim verbo vno aperiam. Horam minutumq̄ aspectus cuiuscunq̄ intellectus ante omnia considera enunciati 19 subsidio possibilitatē eius, id est, an possit statuto tibi die aspectus contingere, quod fit hoc modo. Index X locis planetarum inducitur, quando si planetarum aliquis lineas aspectuum contigerit vel propē suos fines inciderit, ab alio dicitur aspici, sin minus, non. Hoc actō abunde nosces q̄ instrueras. Planetarum igitur biduani cursus, vt prædiximus, id est, duorum dierum motus, preparandi sunt, è quibus verior cognitio aspectuum surgit. Certus cum iam sis de aliquo aspectu, quocunq̄ tandem die futuro, eorum planetarum loca in Zodiaco lustra. Principio illius diei & fini competentia, id est, meridi diei præcedenti, meridiq̄ sequenti congruentia, vnde non difficulter motus planetarum diurnos venaberis. Si sint directi vel retrogradi ambo, minorem à maiori demes, si alter retrorsum alter antorsum pergat, coniunges vtrunq̄. Subtractionis vel additionis residuum in linea F G repetes, inuentoq̄ vnionem superaddes. Distantiam mox planetarum requires & in limbo numeratam cum filo æqualiter tenso, exprimes, quo retento, margaritæ locum obseruabis in lineis horariis comprehensum, illic enim & horas & minuta aspectus facti vel futuri cernes. Id quod Cæsaris exemplo adhuc aperius dices, Diuus Carolus semper Augustus Francofordiæ Moeni, anno domini 1519, die 28 Iunii, Rhomanum Imperium suscepit. Quo in die aspectus planetarios scire laboro, quero igitur loca planetarum vniuersa, meridi diebus 27 & 28 diei debita (dico signanter 27 præcedentis & nõ sequentis, nam aspectus antemeridianos 28 diei quero, q̄ si pomeridianos velim, iam 29 diei motum cum 28 examinarem) quibus inuentis, ad instrumentum accedo iuxta enunciati 19 præscriptum, videoq̄ planetarum inter se nullas irradiationes præter * 4 & ♀. Nunc ergo horam & minutum istius aspectus scire gestiens, motum 24 addicm 27, qui est gra: 11 m̄ 35 s̄. Et ad 28 diem, quo fuit gra: 11 mi: 40 s̄ signo, Veneris quoq̄ rursus in 27 die gra: 10 m̄ 34 s̄, in die vero 28 gra: 11 m̄ 46 s̄, existentē inuenio excipioq̄. Cuiuslibet motum diurnum ex subtractione cum teneo, vt Iouis m̄ 5, Veneris 1 gra: 12 m̄, minorem, id est 5 m̄ à maiori, id est, 1 gra: 12 m̄, demo, (quia directi ambo sunt) residuumq̄ gra: 1 mi: 7 esse reperiens, in linea simulac F G cum vnio ne signo. Demo posthac locum ♀ 10 gra: 34 mi: a loco 4 11 gra: 35 mi: remanent 1 gra: 1 mi: distantia dicta, quæ in limbo dinumerata, filoq̄ expressa cum fuerit, margarita horas 21 mi: 19 post meridiem 27 diei demonstrat. Quæ si ad nostras horas reduco, hora 9 mi: 19 ante meridiem diei 28 Iunii aspectum hunc, 4 & ♀ * fuisse inuenio. Adeo astra Cæsari benigna se præbuisse, præter quæ in dies nemo non fatebitur, Sextilem enim & Trinum iam olim Astrologi dignitates, potestates, maiestatesq̄ portendere, certò cognouerunt, conuicueruntq̄, id quod si nullibi aliàs certè in electione Caroli Quinti verum esse certò certius intelligi potuit. Adde quo non modo sextilis 4 & ♀ inter se, quorum vterq̄ planeta felicissimus, sed & Lunæ & Iouis sextilis, Lunæ & Veneris coniunctio, eodem creationis die concurrerint. Ita cælum ipsum desiderasse, Cæsarem Carolum non perperam quis affirmauerit. Idem per numeros quoq̄, si fortassis quispiam ita malit, exequi docebimus. Motus 24 diurnus 5 mi: sex resolutus, Z̄ 300 efficit, ♀ motus 1 gra: 12 mi: dissolutus Z̄ 4320 constituit. Minore numero iam à maiori dempto, propter directionem vtriusq̄ 4200 Z̄. superant, ea per 24 secta, diuisorem 167 remittunt. Distantia videlicet gra: 1 mi: 1 pari processu regulatur. Multiplicata enim 3600 Z̄ dat, quæ partita cum diuisore, horas 21 relinquit. Residuum deinde 53 solum pariter & diuisum, mi: 19 reddit. Hoc peractò liquet vtrum bene nec ne, cum instrumento operatus sis. Si autem vtrauis parte, siue instrumenti opera, siue calculi opere diuersum eueniet, certus esto te errasse, vtriusq̄ vero concordantibus, neutiq̄. Hunc canonem nemo non huius artis studiosus vehementer amplexari debet, cū ad Ephemerides admirabilem vsu afferat.

¶ Exemplum aliud. Dienatali Regis Ferdinandi, sex 9 Martii ex pronuntiatio 19 reperta fuit □ ♄ & ☉. Saturni motus ad 9 diem est gra: 28 mi: 35 s̄. Decima autem die gra: 28 mi: 37 s̄. Motus ☉ in 9 die, 28 gra: 1 mi: X. Decima die 29 gra: 0 mi: X. Motum ♄ diurnum reperis duorum mi: ☉ minoratū 59, quare minorem subtrahenti, ambobus sex directis, supersunt 57 mi. Hæc requisita, in linea F G vnio exprimat. Post illud distantia quæ est gra: 0 mi: 34 in limbo accepta, cum filo signetur extento, margaritæq̄, horas 17 mi: 22 notans obseruetur, tantū

Exemplum CAROLI Imperatoris

Sextilis 4 & ♀ tempore electionis Caroli Imperatoris.

Recens aspectuum inquisitio per numeros.

Exemplum Regis FERDINANDI.

enim temporis post meridiem vendicat sibi □ ♄ & ☉, quod est 2 hora decimidici, mi: 22 ante medium noctis. Illud idem adhuc per calculum probabo. Distantia ☉ & ♄ erat 34 mi. Diurni motus amborum ☉ 59 mi. ♄ 2 mi. quæ tria precipuè necessaria moneo, vt scitu cognoscas. Iam ergo quoniam directi, sint 2 à 59 demo, & 57 relinquuntur, quæ iterum in Z̄ reducta, faciunt 3420, totidem diuide per 24, & diuisor surget. Similiter distantiam 34 per 60 multiplica, & 2040 resoltabunt. Distribue eadem cum diuisore iam noto, redundantq̄ horæ 14. Residuum 52 rursus multiplicatum diuide, & 22 minuta horaria prodibunt. Ita falli nõ potes, quin □ hunc, hora 14 mi: 22 contingere certò asserere audeas. Regulam hanc non ideo adieci, vt ea vti debeas in segnioribus vsq̄ adeo motibus, & sibi inuicem proximis, sed velociorum gratia planetarum, & longissimè distantium videlicet, ne hac in parte quicq̄ omnino ad perfectam motuum indagacionem desiderari videretur.

¶ Enumerauimus enunciato superiore generaliora aspectuum discrimina, & ea quæ principalia vocantur. Nunc autem specialiores, & si maus, minus principales nominare differentias recensebimus. Huiusmodi autem sunt. Combustio, Oppressio, Vacatio, Obsessio, Applicatio, Separatio, Prohibitio, Luminis translatio, cuiusdemq̄ relatio, vel, vt sic dicam, Redditio, Pullatio, Receptio &c.

Combustio.

¶ Combustus planeta dicitur, qui minus 15 gradibus à ☉ hinc inde positus distat, tot enim gradibus Solaris continet orbis, tantoq̄ intervallo potentissimè radios circumquaq̄ suos diffundit.

Oppressio.

¶ Oppressus planeta vocatur, quando minus 12 gra. à ☉ abest, hoc autem declaratione non eget, cum sit nemini non obuium.

Vacatio.

¶ Vacuum dicimus planetam, ratione cursus, tum enim vacuus est, cum ab aliquo aspectu exit, nec in alium recta labitur, sed omni irradiatione priuatus incidit.

Obsessio.

¶ Obsessio nomen est, quasi occupato & irretito, cum ab aspectu vnus planetæ malignioris in alium aspectum, maligni quoq̄ (mali autem planetæ dicuntur ♄ & ♀) incurrit, ita enim de vno malo in aliud defertur, quasi inuitus. Exempli causa, Si ☽ cum ♀ coniuncta, à ☉ abiens in □ ♄ incidat, quale quiddam fieret, si ☽ & ♀ principium cancti tenèrent. Saturnus autem tertium vel quartū libræ gradum, hoc pacto enim ☽ malum malo addere videretur, ideoq̄ obsessa, vocabulo apud Astorum peritos recepto diceretur.

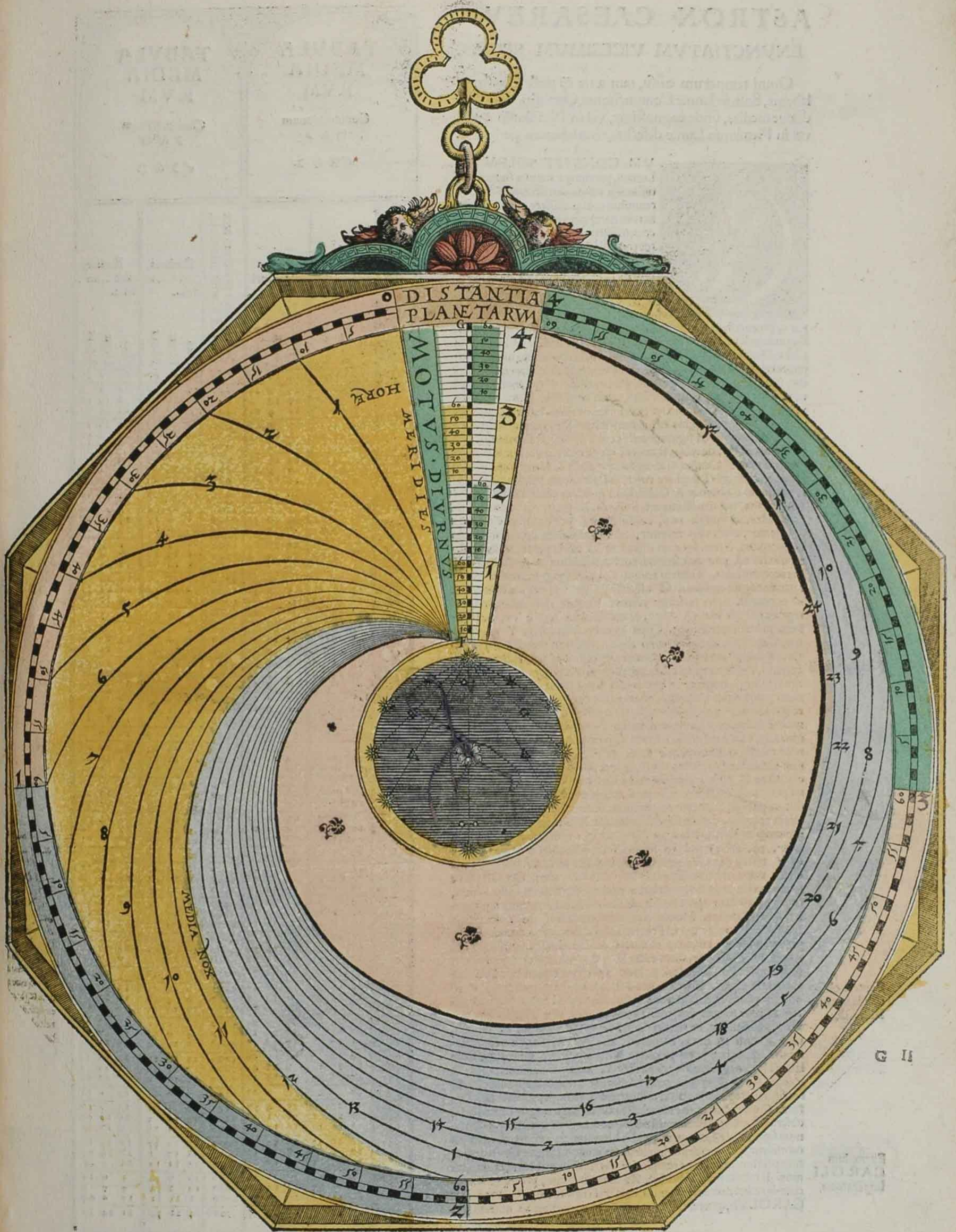
Applicatio.

¶ Applicatio contingit inter duos planetas, quoties enim inter se distant in tantū, vt cursu citatior centro suo orbis ardioris pertingere potest, id est, tardioris orbis suo cetro attingere, vñ velocior applicare se se ori dicitur, vt Iupiter radios suos proicit 9 gradibus, à quibus si ♀, qui otior in motu (si modo retro non erat) abest tanto spacio. Iā radios 4 contingit, eidem applicari dicitur, quia coniungi appetit Ioui. Ptolemæus tamen non nisi per 3 graduum distantiam applicationem vocari concedit. Sciendum præterea applicationem non modo in coniunctionibus, verum sed in aliis aspectibus vsu venire solet.

Separatio.

¶ Separari contrarium priori est planè, Separatio fit quando planetæ à coniunctionibus digrediuntur, velociorq̄ à tardiore penitus (ita vt non amplius cum radiis suis contingat alium) discedit, id est, separatur vel desinit. Quidam adhuc præcisius examinant, & separari velociorem volunt, postq̄ vnum dumtaxat minuto à tardio remouetur. Plures adhuc recenseri possint aspectuum, vel passionum differentia, sicut, Pullatio, Luminis translatio &c. ad præsentia autem, quia nihil faciunt, omitto. Legere si libet in promptu est libri Auenzre ca.7.

ASTRON. CAESAREVM

ENVNCTIATVM VICESIMVM SECVN.

Omni temporum cursu, tam ante q̄ post Christum, habente, Solis ac Lunæ Coniunctiones, Oppositiones, Quæ drasue medias, vnde cognoscitur, vel in Nouilunio Solis, vel in Plenilunio Lunæ defectus, citra laborem perspicere.

VM CONSTET SOLEM AC

Lunam, precipuos naturæ fontes, potissimasq̄ rerum, & nascentium & interuentium causas existere, optimè vero suas in naturam, vires, virtutes & effectus, tum demum, cū minimè præpeditur transfundere, vicissim cum quid obstat eiis, impediri, languere, imo & naturam corrumpere, obstacula illa sollicitè consideranda, non inutiliter iudicauimus. Quapropter & oppositionesq̄ medias, & ecl̄ p̄ses, quibus res mundi ci-
tra controuersiam alterantur, diligentius hoc loco tractare placuit. Res autem illas, quia vno instrumento comprehendere non licebat, in plura distribuere coactus sum, partim, vt nihil omnino molestè cogitatur relinqueretur, partim, vt sic exactior absolutiorq̄ rei examinatio fieret. Proinde quatuor illa continuè in sequentia instrumenta subordinauimus, continua serie, veluti connexa. Hora siquidem non ad vnguem Coniunctionis vel Oppositionis habita (quorum vsus in iudicijs præcipuus est, earum rerum scz, quæ mundo eueniunt) impossibile est figuram coeli veram struere, multo minus autè iudicium certius, de rebus statuere, quare non temere hoc loci curio-
rior esse volui. Coniunctionem idcirco Solis & Lunæ, aut Lunæ & Capitis Draconis, qui scire volet, instrumentum præfens confidet, orbibus è quatuor & Calendario quodam compositum. Orbi um primus, qui & infimus est, indicem X gerit, cui annos inscrip-
tos vides, ab vno in 100, confusè tamen, & ordinem citra inter se signatos, cuius vsus exigitur, coniuunctionibus oppositionibusq̄ inquirendis. Secundus cum ostensore Z orbis patet, annis simili-
ter ab vno ad 100 præscriptis, coniuunctionibus & & inuestigãdis accommodus. Tertiam rotam Y index insignit, in cuius circum-
ferentia rotulæ eiusmodi ● nigriusculæ passim vna cum caractere & apparent, Solis & Lunæ coitus signantes, quemadmodum in tegellæ effigies hæ ☉ & ☾ nes, & corniculata lunulæ ☾, quadras luminarium representant. Quartus orbis ostensorem Y amplecti-
tur, Capita, Caudasq̄ draconis aliquot, quorum vtendi ratio sequi-
tur. ☿ Solis Lunæq̄ coniuunctiones, oppositiones seu quadras nouisse conanti, radix ex tabula adiuncta sumenda est, radix centenarius pro-
ximò minori conueniens, hoc modo Leua parte centenarius requi-
ratur prior anno proposito, quem iuxta continuo, dies, horæ, minu-
taq̄ coniuunctionis, in dextra scz sese offerent. Eadem vero in sa-
nuario instrumenti vestigabis, indice X primum super adducto, qui in-
uariatus ad operationis finem vsq̄ sic perdurabit. Ex secunda pa-
riter tabella radicem pro ☿ & ☾ elige, vbi dies, horæ, minu-
taq̄ vicina sumpta, prius veluti, & in Ianuario limbi requisita, cum
ostensore Z affige. Ambos iam orbis cum cera, alijs non rite sa-
tis permansuros, firma. Centum autem annos perpetuos rotæ sic
durare possint, si præter centenarium illum non aliud tempus qui-
spiam requirat. Iam in superficie rotulæ X annum propositum, cur-
rentemq̄ inspicere, per huncq̄ filum tendere, ostensore Y ad Ianuarii
diem, 14, vel 15 vel 16 locato, inde videndum operanti, quæ nã
● ☿ tertiæ rotæ filo proxima sit, eaq̄ sub filum ducenda, qua sub-
ducta, rotas demum dispositas habuerit ad votum. Quod si vsu ve-
niat interim coniuunctiones binas pari vtrinq̄ spacio à filo distare,
tum pro arbitrio agere licebit, & filo substituere vtramcunq̄ libue-
rit, sine discrimine. Memineris tantummodo indicem Y semper in
Ianuarius, non autem in Februarium vel Decembrem traducendū,
post quod filum cuiuscunq̄ malueris coniuunctioni, oppositioni aut
quadraturæ admoue, diem enim illud futuri aut facti aspectus con-
festim in limbo Calendarii referet. Tria sunt tamen hoc loco ani-
maduersu digna. Primum, quod in anno bisextili non certò ☿ ☾
aut ☐ ostendat, & hoc à 24 Februarij vsq̄ ad finem anni, ea au-
tem ratione semper demendus vnus est dies, vtz à die coniuunctio-
nis oppositionisue, eo namq̄ dempto quæsitus resultat. Secundum,
vt si ☿ cum ☿ nota, Decembrè inciderit, nulla sit, sin vero in Ia-
nuariū, diem iam iuxta prædicta custodiendū esse, anni enim illius
labētis scz, oppositio illa prima dicitur. Tertium, coniuunctionem ●
☿ cum signo ☿ quæ Decembrem incurrit, nouissimam anni esse cur-
rentis, seu propositi, quæ vero Ianuariū attingit, profus inutilem
fore. Quæ res metodo exemplari familiar fiet ita. ☿ In iudiciorum
obseruationibus Astronomi studiosè coniuunctionum seu præuentio-
num figuras, id est, eas, quæ proximè natiuitates anteuertunt, perspi-
cere solent, quocirca & nos luminarium coniuunctionem Cæsareæ geni-
tura priorem proximè, exempli vice, perfectioni quadam via docebi-
mus. E tabella numerali, id est, Radices continente, principio cōiun-
ctionis radicè destinata, anno currenti 1500, in quo natus fertur
CAROLVS, quære. Inuenis autè diem 0, horam 22 minutū 54

Mod⁹ operaci

Cautela obser-
uanda in anno
Bisextili,

Exemplum
CAROLI
Imperatoris

TABVLA MEDIA RVM				TABVLA MEDIA RVM			
Coniunctionum ☉ & ☾				Coniunctionum ☾ & ☾			
☿ ☉ & ☾				☿ ☾ & ☾			
Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.				Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.			
Christi	Dies	Horæ	Minut	Christi	Dies	Horæ	Minut
100	24 10 24			100	23 6 33		
200	28 18 31			200	17 1 50		
300	3 14 1			300	10 21 5		
400	7 22 12			400	4 16 26		
500	22 0 23			500	25 16 49		
600	16 23 34			600	19 12 7		
700	20 22 45			700	13 7 24		
800	25 6 56			800	7 2 45		
900	29 15 7			900	0 21 59		
1000	4 10 33			1000	21 22 23		
1100	8 18 44			1100	15 17 40		
1200	13 2 55			1200	9 12 58		
1300	17 11 6			1300	3 8 15		
1400	21 19 17			1400	24 8 37		
1500	26 3 28			1500	18 3 56		
1600	0 22 54			1600	12 23 14		
1700	5 7 6			1700	5 18 32		
1800	9 15 16			1800	26 18 55		
1900	13 23 27			1900	20 14 12		
2000	18 7 38			2000	14 9 30		
2100	22 15 49			2100	8 4 47		
2200	27 0 0			2200	2 0 4		
2300	1 19 27			2300	23 0 29		
2400	6 3 38			2400	16 19 40		
2500	10 11 48			2500	10 15 2		
2600	14 19 59			2600	4 10 19		
2700	19 4 10			2700	25 10 45		
2800	23 12 21			2800	19 6 2		
2900	27 20 32			2900	13 1 10		
3000	2 15 59			3000	6 20 37		
3100	7 0 10			3100	0 15 54		
3200	11 8 21			3200	15 16 17		
3300	15 16 31			3300	9 11 34		
3400	20 0 42			3400	2 6 50		
3500	24 8 53			3500	3 2 9		
3600	28 17 4			3600	24 2 32		
3700	3 12 31			3700	17 21 49		
3800	7 20 42			3800	11 17 7		
3900	12 4 53			3900	5 12 25		
4000	16 13 3			4000	26 12 50		
4100	20 21 14			4100	20 8 7		
4200	25 5 25			4200	14 3 25		
4300	29 13 36			4300	7 22 42		
4400	4 9 3			4400	1 18 0		
4500	8 17 14			4500	22 18 25		
4600	13 1 25			4600	16 13 43		
4700	17 9 36			4700	10 9 0		
4800	21 17 46			4800	4 4 18		
4900	27 1 57			4900	25 4 41		
5000	30 10 8			5000	18 23 58		
5100	5 5 35			5100	12 19 16		
5200	9 13 46			5200	6 14 33		
5300	13 21 57			5300	0 9 48		
5400	18 6 8			5400	21 10 13		
5500	22 14 18			5500	15 5 31		
5600	26 22 29			5600	9 0 46		
5700	1 17 56			5700	2 20 4		
5800	6 2 7			5800	23 20 29		
5900	10 10 18			5900	17 15 47		
6000	14 18 29			6000	11 11 4		
6100	19 2 40			6100	5 6 22		
6200	23 10 50			6200	26 6 45		
6300	27 19 1			6300	19 16 3		
6400	2 14 28			6400	13 21 20		
6500	6 22 39			6500	7 16 37		
6600	10 5 50			6600	28 17 1		
6700	15 15 1			6700	22 12 19		
6800	19 23 12			6800	16 7 36		
6900	24 7 23			6900	10 2 54		
7000	28 15 33			7000	3 21 11		
	3 11 0				24 22 37		

quibus in Ianuario perspectis, indicem X inducis, ideo, quia natiuitas habeatur centenaria, necdum plane exacta. Post hac cum filo 24 Februarii diem, natalem scz Caesaris signa, vnde cum eodem filo contra dierum ordinem procedere eousq, donec vel 0 vel 3 occurrat, 0 autem offertur, quae genitura huius praenuntionalis (licet ineptiori tamen astrologis notissimo vocabulo, tu si maui, praecedentem dicere nil erraueris) oppositionalisque, quonia natiuitatem praecedit oppositio ista, vocabitur. Per quam vbi filum traduxeris, in Diario siue Calendario 14 Februarii diem, quo contingit huiusmodi oppositio, cernes. Quanq is Bissextilis sit annus, non opus tamen fuerit diem demere, cum lux praenuntionalis siue praecedentis oppositionis 24 Februarii non excedat, imo 14 dies, qui inuenitur, recipiendus pro eo.

Regi FERDINANDO natalem scimus annum 1503, velut antea, index X similiter, vt prius diem 0 horam 22 minutum 54 Ianuarii superiacet. Ostensorum modo Y super Ianuarii diem 15 vel 16 statue, & tertius annus, regius scz, in limbo rotae X expressus, idem cum filo notandus venit. Subtus veto filum proxima 0 cum 11 signata, in rotula videlicet Y, ducenda est. Post hoc filum, vbi 10 diei Martii, Natalicio regis, impositum, ab hincq retro subinde quo ad 0 vel 0 obueniat, ductum fuerit, coniunctio primum occurrere, filumq subire, horis aliquot post 25 Februarii diem, videbitur. Coniunctioni huic oblatae II astant, quae praesentis anni secundam esse eandem significant. Natiuitas autem haec regia Astronomis coniunctionalis, eo quod coniunctio prima occurrat, nominabitur. Quo deinceps ordine in annis Christo prioribus, agendum sit, paulo infra habebitur.

ENVNCTIATVM VICESIMVM TERTIVM

Lunae, Capitisq, vt dicitur, Draconis, seu Caudae eiusdem, proposito, quouis & anno, & die, & mense, coniunctionem mediam inuenire, perq illam futura sit, nec ne, aliqua luminarium obscuratio, eodem temporis spacio, citra difficultatem aut dubium, praefagire.

ODEM QVO DIES, QVIBVS Sol & Luna coniungantur vel opponuntur, indagasti modo, Lunam & Caput draconis coire quoq scies. Ra dice tantummodo alia ex praesenti tabella excepta, indiceq Z suum in loco deducto. Quae res paradigmate clarior euadet. Annus 1500 Caesari CAROLO natalis, radicem habet, dies 11, horas 14, Eadem radix in praecedentis Ianuario perspecta cum indice Z agitur, Quia vero annus est nondum plenus V quoq index cum Z coniungatur, sic agenti rotae satis commodè ordinatae erunt. Iam ergo filum orbiculatim omnibus inducito, & coniunctionibus & oppositionibus, quando si qua subincidit caudae vel capitis Draconis linea, filo, pronuntiare futuram eclpsim in ea coniunctione vel oppositione potes. Horam vero futurae cognoscere datur nodum, donec certus sis, vtrum die coniunctio illa oppositione noctu ne eueniat. Interdum enim eclpsis Lunae nemini fieri potest, sicut neq in nocte Sol deficere conspicitur. Satis igitur nunc esto cognouisse die ne futura eclpsis in noctu sit. Vt 12 Maii 0 & 1 cer nitur caudam propè, quo quidem die praefagire liceret eclpsim, nisi ex sequentibus constaret oppositionem illam diurnam existere. Itè licet 27 mensis eiusdem 0 appareat, ea tamen cum sit nocturna nequaquam animaduertenda est, sic & coniunctio 11 Iunii caudalis, quoniam Luna iam digressa longius est, non amplius sperabitur. Verum 6 Nouembris em mediam 0, eclpsis Lunae omnino futura est, quia nocturna oppositio & veta, 5 die contingit. Considera ti reliquas anni praesentis oppositiones, 20 quoq Nouembris prope caudam altera videtur, at, quoniam longius quid distet, neque illic eclpsis expectanda fuerit. Diuersa in Solis eclpsis habetur ratio, vbi licet non ex amussi coniunctionum lineae & caput, siue caudam conuenient, nihilominus tamen eclpsim fieri possibile est, & id ratione diuersitatis aspectus, vt terminus eclpticus 0 demonstrat. Rex FERDINANDVS eandem cum Caesare radicem obtinet proinde X & Z ostensores iidem perdurant. V autem rotula pro anno 3 posita in limbo Z, & Y rota pro anno quoq tertio in limbo X (quoniam rex 3 post sequimillesimum natus dicitur) rectè locata, rotas omnes quatuor rectè disposueris. Instrumento itaq sic ordinato, filum singulis coniunctionibus & oppositionib infer,

Exemplum CAROLI OPERATORIS

Per Draconis lineam intellige terminum eclptici, quousq se filum huiusmodi 0 are, id est, terminum eclptici, in cuius die fieri eclpsim demonstrat, Luna vero deliquit, quousq filum huiusmodi 0 attin gu. In aliquibus ro eclptibus posuimus terminum Solis sic 0 Luna sic 0

Exemplum RE FERDINANDI

infer, vbi si caput aliquod vel cauda filum subit, luminaris alicuius defectum certo praedicere potes, veluti 27 Martii, Solis deliquit, nisi noctu foret, & Lunae eclpsim 11 Aprilis, & 5 Octobris, si non interdum contingeret. Ante Christi tempora agendi ratio non est differens a priori, nisi quod annum propositum subtrahis a centenario maiori, quod residuum, anni residui vocantur. Radicem deinde centenarii maioris quaesitam cum ostensoribus X & Z signas. Annos vero reliquos cum Y & V indicibus exprimis, quemadmodum supra dictum est.

Ante Christi operandi modus.

ENVNCTIATI HVIVS VICESIMI SECUNDI ADDITAMENTUM SIUE COMPLEMENTUM.

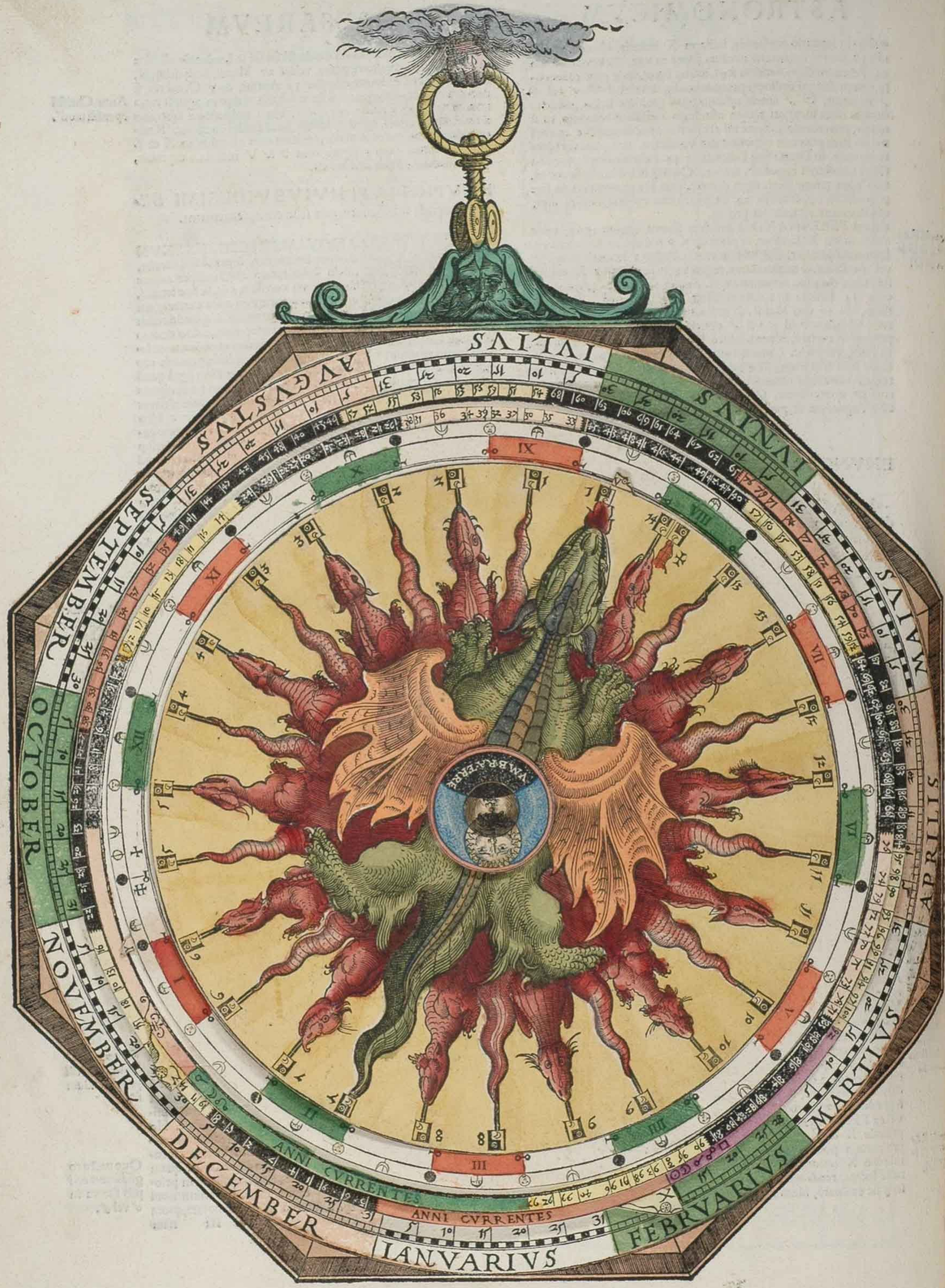
ANQVAM PRECEDENS ENVNCTIATVM sufficienter, & per se sibi constet, nihilo secius tamen aliud insuper addere libuit, immo necessum fuit, & hoc iccirco, quia filum prioris non adeo exacte quemuis diem coniunctionum & oppositionum eclpsiumq possibilitates denotat, papiri vitio, quae, nescio quomodo, dum intercudendum paulo humores vberius conbibit, nunc laxari, nunc coarctari solet. In praesenti adhuc precisius omnia cognosci queunt. Licet vero cum spirali instrumento idem agas quod cum instrumento draconibus pleno, difficultas tamen non vulgaris operationi siue vsui eiusdem incumbit. Verum quia alterum alterius requirat officium, neq satis perfectè vnum ex his operetur, ideo vtrumq sibi opposita locauimus, ita, vt paginam vertere nemo cogatur, qua ratione instrumenta situm suum & verificationem plerumq amittunt. Sciendū praeterea rotulas huius duas idem efficere, quod quatuor prioris instrumenti faciunt, vsus tamen praesentis est huiusmodi. Vbi prioris instrumenti rotas rectè ordinaueris sinistras, ordina & praesentis duas eodem modo. Radicem eandem, coniunctionis vel oppositionis, qua vsus es in disponenda rota X prioris quere in Ianuario Calendarii ibidem inserti, id est, spiralis, primum die radice habito, in limbo exteriori quoq radice horas lusstra, quilibet autem gradus horam vnam designat, vnde radice minuta quoq colligi possunt, per minuta illa filum traducitur, cui index X Y rote inferioris substituitur. Deinceps in limbo eiusdem orbis annus requiritur currens, ad quem coniunctio vel oppositio, vel eclpsium possibilitas desideratur, annus ille cum filo signatur, eademq denuo ostensor X Y subiungitur, inferioris scz rotae, ita autem tota illa vltimum sui locum sortita est. Index ille cum nota X & Y signatur, eo quod tantum praestat atq illi duo prioris orbis, alter cum X, alter cum Y notatus. Ab hinc rotam dispone superiorem non secus ac illam, radice coniunctionis inferens Lunae scz & Capitis Draconis, & hoc in Ianuarii diebus & horis. Rota haec pariter literas gerit duas, Z videlicet & V, eadem enim agit, quae aliae duae seorsum, altera cum Z, & altera cum V signata, super quibus Dracones sunt, prioris scz instrumenti. Sic autem duae illae rotae dispositae omnino ad vsu sunt. His ambobus sic ordinatis instrumentis, videndum in priori qua nam cyfra coniunctio vel oppositio, quam scire cupis, insigniatur, tum quando euenit, an prima, an secunda, an tertia &c sit ab anni principio facta, per eam dum extendis, notat in quem mensem & diem coniunctio vel oppositio incidat. Simili numero aut cyfra in posteriori requite instrumento in rotula X Y, vel coniunctionum (quales nigriusculae representant facies, vel oppositionem, cuiusmodi flaua Lunarisue color exprimit) filū vero recta istius faciei diametro superpone, quod ita extensum in limbo exteriori coniunctionis vel oppositionis horam minutumq denotat. Adhaec obserua quo in loco filum contingat mensem, in quo coniunctio vel oppositio reperta est per instrumentū prius, cyfra enim tunc ostendit verum diem coniunctionis vel oppositionis mediae, tam factae quam fiendae. Diem ita cognosces, a filo exteso contra signorum ordinem siue dierum numerum retro perge, donec occurrant mensium nomina, non autem secundum dierum ordinem, sic enim falli possis, precipue, si mensium nomina primo obuenient eorum in quibus dierum numerus incipit. Inter menses igitur hos, mensum illum require, cuius 0 nem vel 0 nem priori in instrumento offendisti in suo autem spirali circulo digitum tuum ad filum vsq promoue, iuxta quod verum diem agnosces, & hoc si annus currens existat Communis aut Civilis. Idem in Bissextili quoq euenit, sed a principio anni ad 24 Februarii diem dumtaxat. Post quem si fiat coniunctio vel oppositio perpetuo vnus dies auferendus est, veluti si filum indicet primum Martii, pro eo 29 Februarii summatur, aut si filum notet 2 Martii, pro secundo primus capiatur. Simili modo in reliquis agitur. Instrumentum hoc non factum est quo horas & minuta per illud indages, sed diem tantummodo, illumq verissime. Horas tamen & minuta cogniturus certo, proximum accedas instrumentum oportet. In eo enim nihil deest talia querenti. Praeterea si cognoscere cupias, vtrum in anno eclpsis aliqua, tam Solis, quam Lunae, siue vna, siue plures sint euenturae, tum considera in priori instrumento quoties cauda vel caput aliquod coniunctioni aut oppositioni concurrat, cyfra interim diligenter notata, quata

Cur quilibet orbis geminas habeat litteras

Vsus instrumenti.

Quomodo in anno Bissextili procedendum sit,

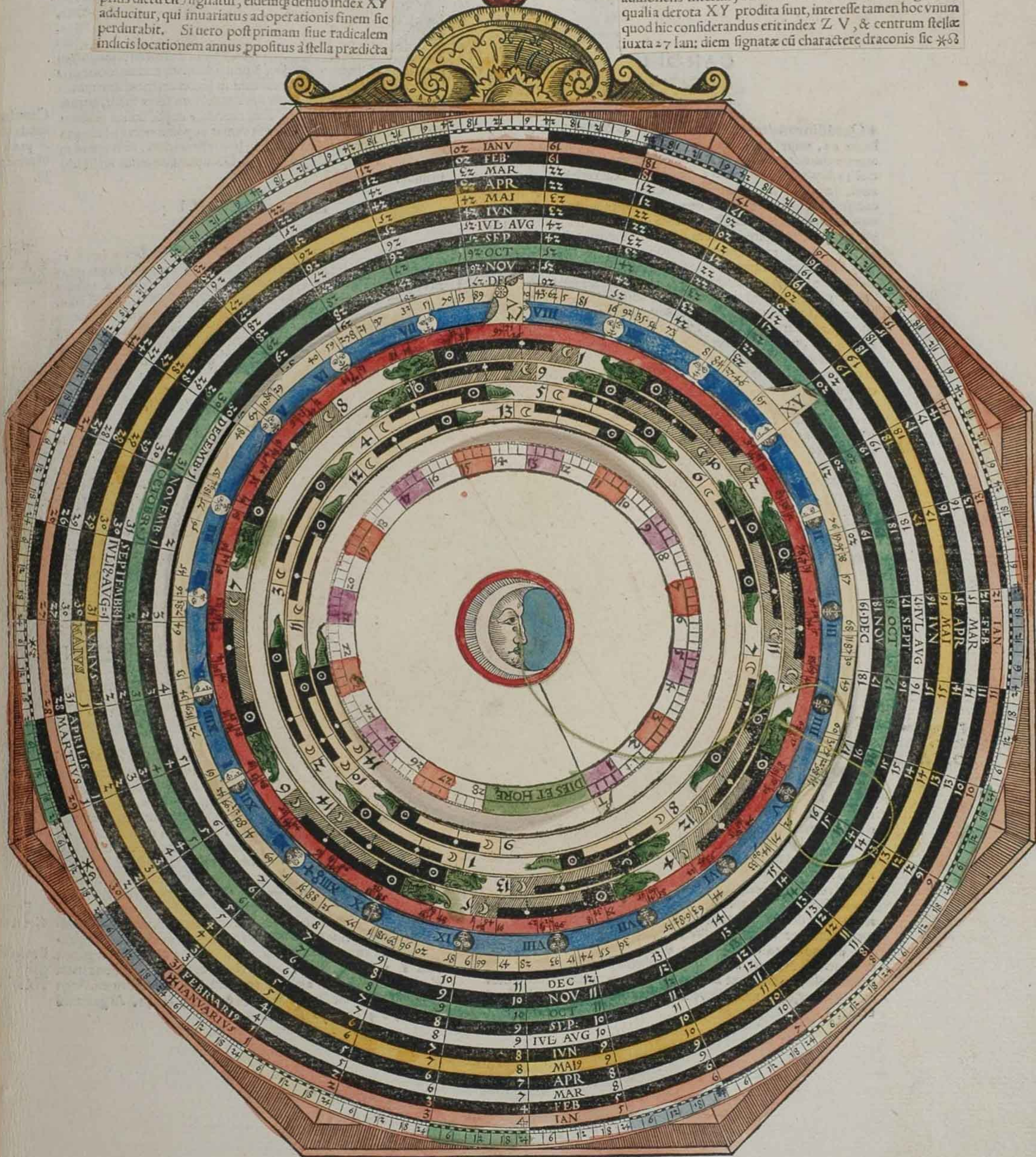
Quo pacto cognoscatur eclpsis futura in 0 vel 0.

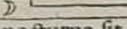

⚡ Cautela obseruanda in dispositione rotarum.

Operandi modus huius secundi instrumenti verus eadem & certus est, quoties annus currens siue propositus in arcu limbi inferioris rotæ ab indice XY procedendo secundum diem ordinem, usq; ad 29 diem Ianuarii, horam 12, m. 44 siue stellam lunæ sic depictam ☾ reperitur. Annus ille cum filo (vt prius dictum est) signatur, eidemq; denuo index XY adducitur, qui inuariatus ad operationis finem sic perdurabit. Si uero post primam siue radicalem indicis locationem annus propositus à stella prædicta

(supputatione secundum diem ordinem facta) usq; ad indicem XY occurrat, iam dictæ stellæ centrum inspice, p huncq; filum tende, cui subducis indicem T. Mox deinceps filum ducatur per propositam siue currentem annum, ubi in perfectio fili cum circulo T diem tantum, aut diem horamq; dabit. Dies ille tandem in limbo Ianuarii requisitus, cum filo signatur, eidemq; denuo ostensor XY subiungitur, ita autem rota illa ultimum sui locum sortita est. Atqui nunc mihi uideor satis superq; positionem rotæ XY declarasse, admonens interim, ut similia de rota Z V intelligantur, qualia de rota XY prodita sunt, interesse tamen hoc vnum quod hic considerandus erit index Z V, & centrum stellæ iuxta 27 Ian; diem signatæ cū caractere draconis sic ☉

nam sit, an prima, an secunda, an tertia ab anni principio, eandem enim coniunctionem siue oppositionem in posteriori resum mes instrumento, perq̄ eam traduces filum, quod si incidit terminus eclipticum, siue in capite, siue in cauda illud accidat, vbiq̄q̄ tandem recta illius cyfra inuenitur, certus es de possibilitate eclipsis, si modo id media coniunctio vel oppositio admittit. Quomodo vera coniunctionum vel oppositionum possibilitas agnosci debeat, alibi est dictum. Vt vero terminos eclipticos rectius perdiscas, sciendum est Solis fore eclipsim, quoties filum huiusmodi areā aut huiusmodi in quibus character reperitur incidit, & hoc in die artificiali tantum, Lunæ vero deliquium fit, quoties filum talem aut talem figuram intro rapitur, sed nocturna sit illa oppositio oportet.

EXEMPLVM
CAROLI
Imperatoris

¶ Quod si in natiuitate Cæsarea indicem X Y dirigis super diē 0 horas 22, minuta 54. Ianuarii, tum rotam hanc suo loco dederis, annus enim nondum elapsus est. Sic ostensorem orbis superni Z V dici 11, horis 23 minutis 14 admoue, & locata erit pro vsu totius anni. Iam si instrumentum prius inspexeris 12 Maii die ρ mediā comperies, quintam in ordine, quare si filum per quintam ρ instrumenti secundi ducis, ostenditur per illud in gyro Mensis Maii dies 13, hora 20, m̄ 10 fere. Verum Bisexti ratione demes hic diem vnū, & restabunt dies 12. Quoniam vero iuxta ρ hanc 5 inuenitur cauda, & hoc in instrumento priori, eclipsis, vt fiat putandum est. Proinde sequens etiam instrumentum erit inspiciendum, (filo super oppositione 5 perseverate) vtrum terminos Lunæ eclipticos filum comprehendat, in cauda quinta, & certe comprehendi videtur, ideo citra dubium asserueris Lunam in hac ρ delinquere. Attamen, quia diurna illa ρ est, ea propter Lunam sub horizonte consistere necessarium est; nec fieri potest vt nobis appareat illa eadem de causa. Reperitur preterea ρ quedam in Maio, & hæc 28 die Mensis eiusdē, coniunctio autem sexta hæc est, ab anni principio, contingens ferē caput Draconis sextum, quocirca filum pex sextum instrumenti sequentis coniunctionem si educitur, idem demonstrat diem 28 in circulo Maii, horam quoq̄ 14. Bisextū propter dies 27 accipitur. Nunc si videatur caput draconis sextum quoq̄ terminus eiusdem eclipsis solaris a filo contingit, adeo vt oporteat Solis deliquium fieri, hoc autem intelligitur secundum ρ mediam, Verum quia vera circa noctis medium euenit, veluti sequentia docebūt, idcirco penes nos conspici nequit. At 6 Nouembris die ρ vndecima, circa draconis caput duodecimum offenditur, quam si per instrumentum sequens examinas, filum in draconis capite 12 mo terminum eclipsis Lunaris scindit, ea igitur ρ sine dubio, quia in nocte euenit nobis, cōspicua est.

EXEMPLVM
REGIS
FERDINANDI

Exemplum Regis FERDINANDI
¶ Rex FERDINANDVS easdem cum Cæsare radices habet natus, quapropter rota X Y indiem 0, hora 22, m̄ 54 statuitur, & deinde filum per annum educitur tertium in limbo eiusdem rotæ, rursusq̄ ostensor subducitur, & orbis ille rectificatus est. Superiorem pariter orbem hoc modo dispone, adducens primo radici quæ est dies 11 hora 23 m̄ 14. Deinceps tertio anno. Post hoc instrumentum intuenti primum occurrit secunda ρ die Martii 12 fieri, tertiam attingens caudam, Ideo videndum est, vtrum Lunæ eclipsis accidere possit. Iam si per secundam ρ tendis filum in instrumento posteriori, cernis quod idem incidat eclipsis Lunaris terminum nequaq̄, ob id neq̄ eclipsis speranda est, hoc intelligendū est, quo ad mediā ρ , quo ad verā adhuc fieri potest, vt termini incidat eclipsisq̄ contingat, id quod sequentia fatis aperiuunt. Adhuc eodē anno die 27 Martii ρ tertia caput draconis quartum contrectat, quapropter secundi instrumenti filum per ρ tertiam directum ostendit in gyro Martii diem 27, exteriori vero in limbo horas 4. Preterea terminum solaris deliquii quarto in capite attingit, quamobrem certò eclipsis asseritur futura Solis, nisi accideret autem circa noctem mediā, sicuti scies consequenter, ob id nullam speraueris. Eadem ratio in reliquis est vn̄ uersis.

Enuncliatum

ENUNCIATVM VICESIMVM QVAR.

Cognito iam eclipsis die, horam quoq̄ & minutū ρ nis vel ρ nis mediæ euenientis, contemplari.

ENTENARIII RADICEM PERSPICE in eadē qua prius soluisti, coniunctionis scz Lunæ & Solis tabula, quam mox in limbo instrumenti præsentis require, ab hora meridiana scz 12 or̄ diens, Inuentam super Q ostensorem loca, Annum post hac residuum & currentem in limbo rotulæ Q querens, cum P ostensore secundæ rotæ signa, Nūc horam & minutū ρ nis vel ρ nis mediæ cogniturus, redi ad priorem figuram, in qua distantiam eiusdem a prima Ianuarii coniunctione, obserua, si coniunctionem vis, tum eam in limbo exteriori cum numeris expressam vestiga, per quam simulac ductum filum fuerit, horam & minutum in limbo referet. Pari ratione & oppositiones examina bis. Verum hic notabis, vt si vsu veniat oppositionem in Ianuario præcedere coniunctionem, eam in hoc instrumento, sicut etiam in superiori, cum ρ insignitam esse. Documentum huius rei sit hoc planius.

Exemplum CAROLI

¶ IMPERATORIS CAROLI radix fuit dies 0 hora 22 m̄ 54. In limbi igitur ambitu horas 22 m̄ 54 pomeridianas quæ rito, quo mox indices Q & P utrosq̄ ducito. Anno 0 residuo superante, & rotæ sic omnes suis redditæ locis fuerint. At cū enuncliatum vicesimum secundum dederit 14 Februarii natiuitatem præuentionalem, vt ducitur, quæ secunda est ρ post primam anni coniunctionem, filum per secundam oppositionem secundi limbi tendes, & in horarum limbo, horas 6 m̄ 0 videbis, tempus, quod mediæ coniunctionis verum est.

Exemplum FERDINANDI

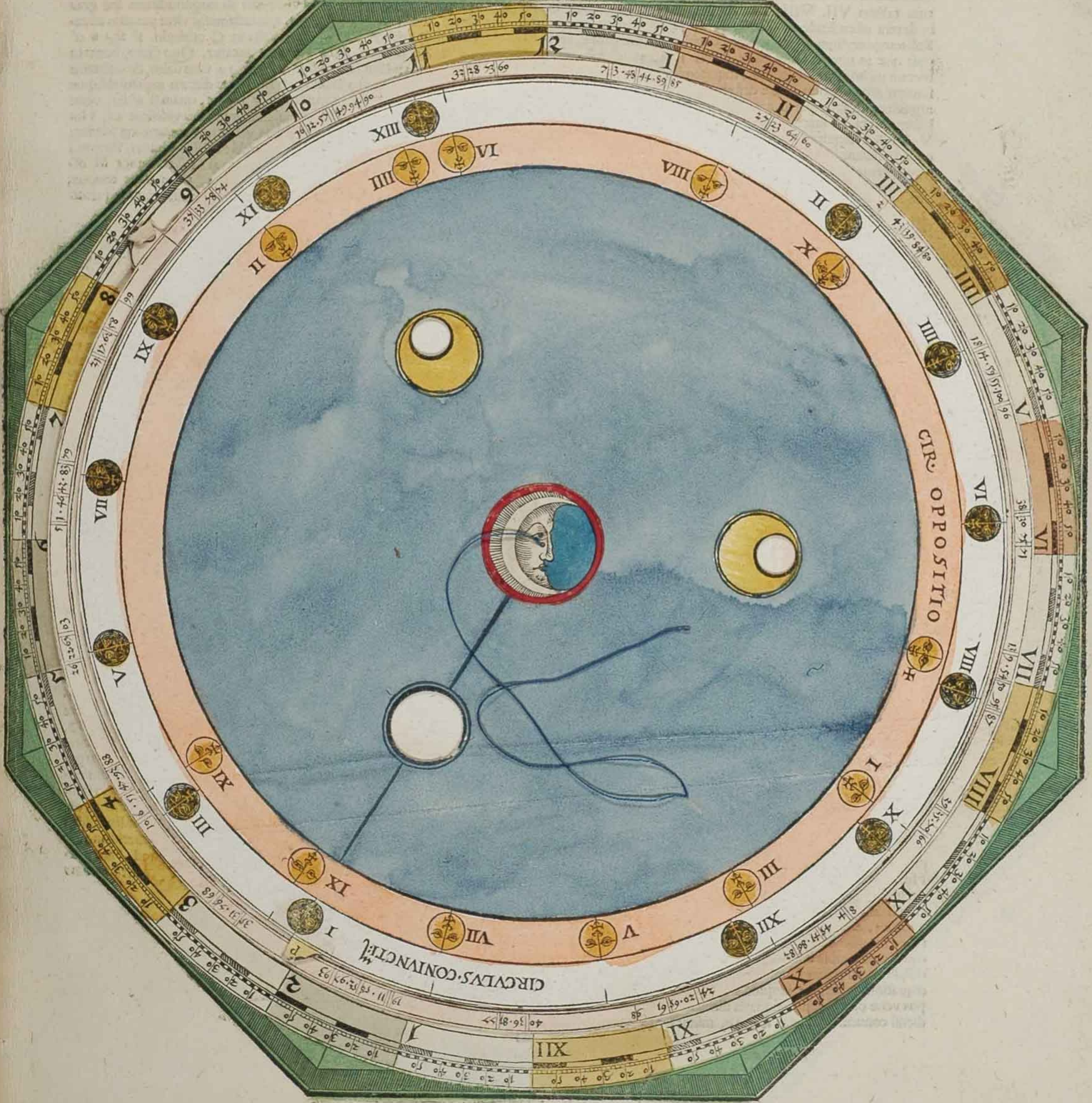
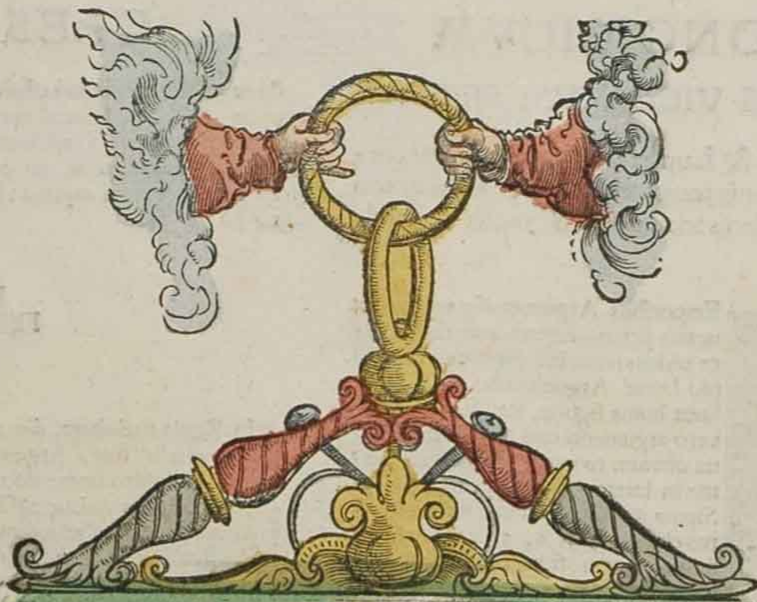
¶ FERDINANDVS ROMANORVM Rex, quando eundem cum Cæsare centenarium possidet 1500 scz, index Q in hora 22 m̄ 54 permanet. Verum, quia natus tertio anno currenti dicitur, P ostensor tertio anno in limbo Q rotæ applicandus est. Enuncliatum 22 docuit natiuitatem eōiunctionalem esse, quia proximè eam anteuertit coniunctio, 25 scz Februarii, quæ fuit secunda in ordine, propterea eadem in instrumento lustranda est, filumq̄ per eandem ducendum, quod horam 15 m̄ 31 post meridiem, diē autem 25 in quo media illa coniunctio facta est, indicat. Non aliter acturus es in annis Christum præcedentibus. Indicem enim Q super radicem centenarij, P super annorum reliquias inducens, Filum deinde per coniunctionem vel oppositionem extendis, quod extensum, horas & minuta in limbo signat.

ENUNCIATVM VICESIMVM QVIN

Argumenta Solis & Lunæ mediæ, per quæ tempus veræ alicuius coniunctionis aut oppositionis discitur, consequi.

VPERIVS VBERRIME IN theorica Solis tractata est Argumenti mediij cognitio, ad quem locum te relego, breuitati consulens. Similiter Lunæ motus, Argumentumq̄ eius, instrumentum proprium definiuit abundè, que repetenda tantum admonet, cum pluribus ante acta persequi, & molestū legenti, & futile tradenti sit. Sed quo exempla nostra finem perfectiorē fortiantur, pauca adhuc addentur. ¶ In Cæsaris præuentione, sic enim loquitur, quæ ortum eius antecibat, Solis argumentum mediū esse deprehenditur ex enuncliato 12, s̄ 8 ḡ 1 m̄ 58. Lunæ Argumentum s̄ 2 ḡ 8 m̄ 18. ¶ In Regis autem coniunctione (nam ρ natum præcessit) 25 die, 15 hora, 31 mi. Februarii. Argumentum Solare mediū, habet s̄ 8 ḡ 13 m̄ 42. Argumentū Lunare, s̄ 4 gra, 16 m̄ 34.

ENUNCIATVM VICESIMVM SEXTVM

Argumentis Solari & Lunari medijs, ad mediæ con-
iunctionis & oppositionis tempus habitis, veræ quoq; con-
iunctionis vel oppositionis terminos, id est, horas & minu-
ta disquirere.

Imporibus Argumentisq; medijs in-
uentis per enuntiata ante dicta, ve-
ra eadem nunc indagaturus. Princi-
pio Lunæ Argumentum medium in
linea huius figuræ, scz E F, Signū
vero argumenti tam dextra quam le-
ua obuium require. Illud autem dex-
tro in latere offendes argumento σ
Signis minore existente, inter nume-
ros eiusmodi. 1. 2. 3. 4. 5. 6. In
sinistro autem, si argumento σ Sig-
maius sit, reperies cum numeris signa-
tum talibus VII. VIII. IX. X. XI. XII. Argumento Lunæ
in dextra ascendendo in Zifferis. 1. 2. 3. 4. 5. 6. accepto, tum
Solis argumentum, vel in modico circulo centrum propè, vel in li-
gnis quæ in interna limbi parte Zifferis 1. 2. 3. 4. &c. iuxta C
litteram inchoantur, descriptis, inquirendum erit. Si in leua parte
sumitur argumentum Lunæ descendendo in linea E F, iam Solis
argumentum inter partis extremæ ipsius limbi, Signa, quæ initiū
habent iuxta D litteram, & his numeris signantur I II III IIII
V VI &c. requiretur. Ambobus iam Solis & Lunæ argumentis
collectis, filum lineæ F E inducens, margarita argumento Lunæ
superlocetur, rursusq; filum argumento Solari adiungatur, quod in
limbo tum exteriori tum interiori fiet, vter eorum argumento Lu-
næ in Zifferis vel litteris responderit, confessim enim margarita ho-
ras & minuta addenda vel subtrahenda, σnis vel ςnis mediæ tem-
pori, vnde vera σ vel ς refiliet, ostendet. Illud autem sic intelli-
ges volo, quod quoties Lunæ argumentum σ Signa non superat,
obseruandum paruum illum circulum, cui ascriptum est medietate
altera, MINVE, altera ADDE. Iam si margarita (filo Solis ar-
gumentum in circulo C exprimente) propè circulum paruum ceci-
derit, ita, vt pingue nigrantem peripheriam, cui ter ADDE verò
bum inest, intra sidat, tum horæ & minuta ab vnione expressa, sub-
trahenda sunt à tempore coniunctionis mediæ vel oppositionis. Sed
si margarita circulum extra inuenitur, neq; arcum illum cui MI-
NVE inest, iuxta littera C quoq; incipientem, intrat, horæ & mi-
nuta vnionis tempore mediæ σ vel oppositionis addit. Si vero mar-
garita intra arcum MINVE, & limbum exteriorem incidit, titu-
lo MINVE vtēris. Subtractionis enim vel additionis titulum se-
quēris illum, qui Solaris argumenti circulo proximus est à marga-
rita, id quod iam paruum centrum penes indicat, quamuis illius gra-
dus, propter illorum euidentiam maiori, in limbo sumantur. Ac
si Lunæ argumentum in sinistra queritur parte, quod sit argumen-
to σ Signa superante, margarita huic adducta, Solis argumentū
in limbo exteriori lustrandum est, inchoanti à D littera. Filo fini
argumenti imposito, margarita horas & minuta addenda vel subtra-
henda ostendit. Vtrum autem facies, sic scies. Titulum MINVE
vel ADDE considera, à limbo extremo centrum versus margarite
proximum, is enim sequendus erit.

Exemplum
CAROLI
Imperatoris,

Caesaris Ca-
soli præuētio.

Hæc hactenus præcepta illustrabunt paradigmata consueta. Ca-
sareæ natiuitatis præuentionem fuisse diximus 14 Februarij, Me-
die vero oppositionis horam σ pomeridianam cum mi: 0. Argu-
mentum Solare σ 8, g 1 m 44, Lunare σ 2 g 14 m 47
enunciatum præcedens dedit. Lunæ itaq; argumentum, quoniam
6 σ minus est, dextro in latere videndum est, gradus autem in linea
E F, Filumq; vna cum margarita huic superponendum. Argu-
mentum Solis nunc in paruulo iuxta centrum cyclo requirendum
itidem in circulo C in gradus minutaq; accipi possunt. Huic ar-
gumento rursus si filum superieceris, margarita simul in area 13
Horas, 23 minuta adijcienda prodit, adijcienda eò, quod paruus
circulus repræsentator Solaris argumenti, proximusq; à centro titu-
lus est. Ea postq; mediæ ςni adieceris, horæ redundant 19, mi-
nuta 23, veraq; ς iam vocatur. Tempus hocce duplici ratione
insuper ratificabitur. Prima, per σ enunciatum, vnde æquationem
dierum mutuabis hoc pacto, agens. In limbo 14 diem Februarij
disquires, per quem filum transmissum, minutum vnum in circulo
æquationis abscondit, id quod tempori postea inuento additum, tem-
pus veræ oppositionis, æquatis diebus dictum, meridiano Ingolsta-
diensi conueniens, horas scz 19, minuta 24, constituet. Secun-
da

da temporis verificatio est eiusmodi, vt tempus ad meridianum nati-
uum, id est, Gandauensem reducere studeas, quod ita facies. Re-
gionum in tabula Gandauum, simulaclegeris sub titulo σ ς & aspe-
ctuum, Horam 0 m 39 cum M littera, conspicias. 39 diminu-
tis à tempore iam æquato vltima verificatio refiliet, dies scz 14, ho-
ra 18 m 44.

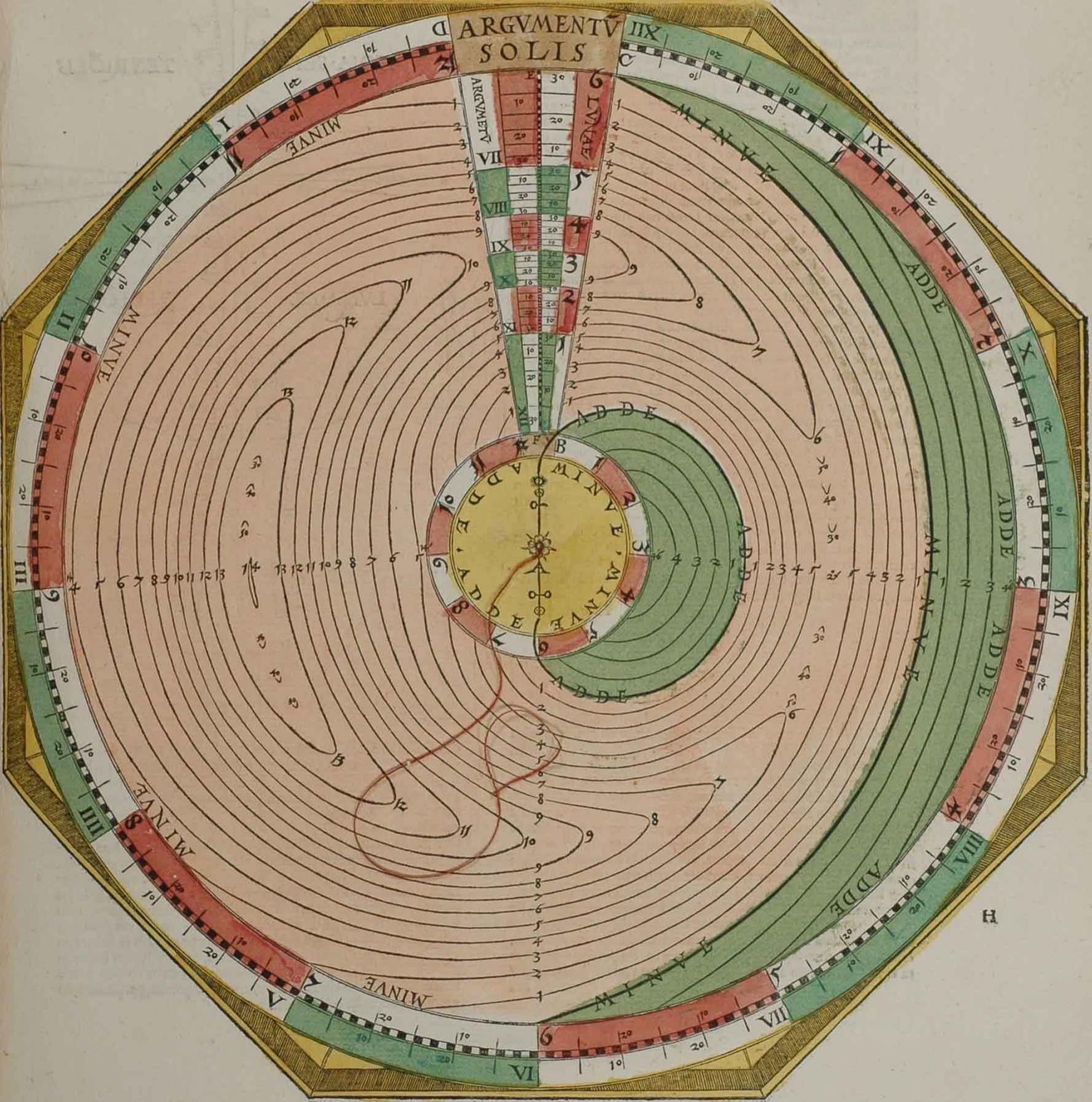
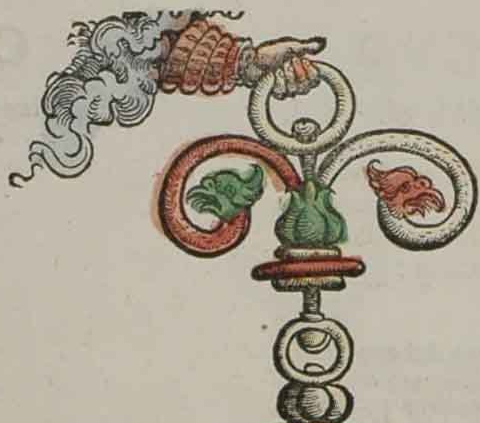
Exemplum
FERDINANDI
Regis.

In Regia natiuitate, die 25 Februarij, hora 15 m 31 tem-
pus mediæ σ fuit. Argumentum σ 4 g 10 m 34. Illud
quæras in sinistro latere ascendendo, in linea vero F G gradus ar-
gumentum, cumq; vnione eosdem exprime. Iam paruum circulum ar-
gumentum Solis significatorem non ignora, ideo cum & argumentū
σ & circulus ipse pariter ambas cum numeris 1. 2. 3. 4. &c. in-
scribantur, licet cyclos, quoniam & ipse Zifferis huiusmodi 1. 2.
3. 4. &c. constat, pro alio vsurpetur ob magnitudinem scz gra-
dum, titulus tamen additionis, subtractionisq; vltra paruum circu-
lum accipi debet. Argumento Solis in C orbiculo σ scz 8 g
13 m 42 sumpto, filum per idem ducatur. Quo facto, horas in
area figuræ addendas, nempe 10, m 19 vnio dabit, sic enim titu-
lus additionis centro vicinus exigit. Hinc dierum æquationē, quæ
est 3 m 40 z per enunciatum σ repete, quam si addis, veræ
σ tempus ad meridianum Ingolstadianum, dies videlicet 20, Ho-
ra 1 m 50 habes. Adhuc æqualius vel magis conueniens Medinæ
vrbi habiturus præcepto Enunciati 3 Medinam examina, illic enim
sub titulo σ ς & aspectuum, Hora 1 m 12 cum nota M of-
fertur. Diminutis igitur hora 1 & m 12, veræ σnis tempus,
dies videlicet 20, hora 0 m 42, id quod quæsieras, relinquetur.

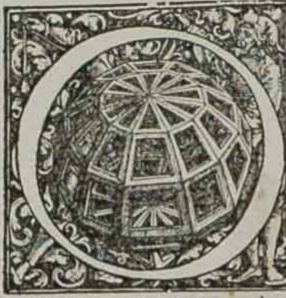
Exemplum ante Christum
tempora ab Alexandro
obente mutuatum.

Huius rei vt exemplum quoq; afferatur ante Christum defunctu-
ptum, Alexandri magni obitum delegi, ante Christum natum 311
annos & 93 dies factum. Nunc si scire velim, vtrum σ an ςtio
mortem hanc Alexandri proximè antieuerit, quoq; die, hora &
minuto contigerit, annos 311 diesq; 93 ab 400 annis subtraho,
à proximo vicz cetenario maiore, relinquuntur igitur 88 anni 272
dies. Huncce dierum numerum si à prima Ianuarij luce numero,
rectè in 29 Septembris coincidere videtur. Hoc acto, radicem cen-
tenarii 400 è radicem tabula σnis scz 20 & 2, præsidio enun-
ciati 22, eximo. Quo exempta, dies 6, horam vniam, minuta
40, offert. Ea iam in Ianuario requisita, indiceq; X expressa, &
hoc in draconum instrumento. Residuos insuper annos 89 (octo
ginta octo enim anni elapsi iam sunt) postq; in limbo rotulæ X cō-
sidero, indiceq; Y superloco, vicesimum secundum imitatus enun-
ciatum, tum proximè præcedens 29 Septembris diem ςtio cer-
nitur, diem 20 incidens, eiusdem mensis. Hæc autem ςtio me-
dia dumtaxat fuisse ex enunciato 22 constat, hora vicz 6 mi-
16 pomeridianos. Enunciatum 22 iam sepe dictum præcepit
vt indicem Q horæ vni, minutis 40, veluti radix 400 annorū
postulat. Indicem præterea P anno 89 videlicet affigebam, filum
adhæc nonæ ςni (nona enim illa ςtio à Ianuario in ordine ex-
titerat) transmiseram, quod in limbo, horas 6, minuta 16 (iam pau-
lo ante memorata) referebat. Per 25 deinde enunciatum huic diei
horæ & minuto, Argumentū, Solis Lunæq; competentia inuestiga-
ram. Solis quidem Sig: 3 gra: 19 mi: 8, cuius ratio fuit aux
Solis, quæ Sig: 2 gra: 6 mi: 20 habebat. Argumentum vero σ,
Sig: 4 gra: 17 mi: 54, Quibus ambobus præparatis, distantiā
veræ & mediæ ςnis per hoc instrumentum deprehendi sic. Argu-
mento Lunari minore σ Signis, Argumentum Solis in paruo cir-
culo recipiendum erat, filumq; per idem transmittendum, quo trans-
misso, margarita, quæ iuxta argumentum Lunæ iam ratificata est,
in area instrumenti horas 2 mi: 36, tempori ςnis mediæ adden-
da, ostendebat. Oppositio hæc igitur Ingolstadiensi meridiano sub
horam 8, minutum 52 apparuisse elicitur. Quod ςnis tem-
pus, si lubet, ad quemlibet alium meridianum per prædicta accom-
modare poteris.

Perſpecta iam Lunæ defectus poſſibilitate, vt ſicloquar, id eſt, tempore quo poſſit contingere, per inſtrumentum enunſciati viceſimertii. Vtteriꝯ nunc vtrum ſcilicet nec certo fiat, quantaq; eclpſis futura ſit præſentĩ figura perſpicere.

Proportionem veram diei, quo futuram Lunæ obſcurationem præuideras, poſſibilem ſaltem, ſimulatq; perſpexeris, Argumenta Solis & Lunæ ad diem eundem per enunſciata 12 & 25 comporta. Verum quoq; Lunæ locũ, eiꝯdem latitudinem, Latitudinĩq; argumentum, necnon capiti draconis loco cum verum per enunſciata 17 & 18 congere. His enim congeſtis, ea quæ ad eclpſes attinent, cuncta contuleris. Per inſtrumentũ q̄q; enũct: 19 eclpſis

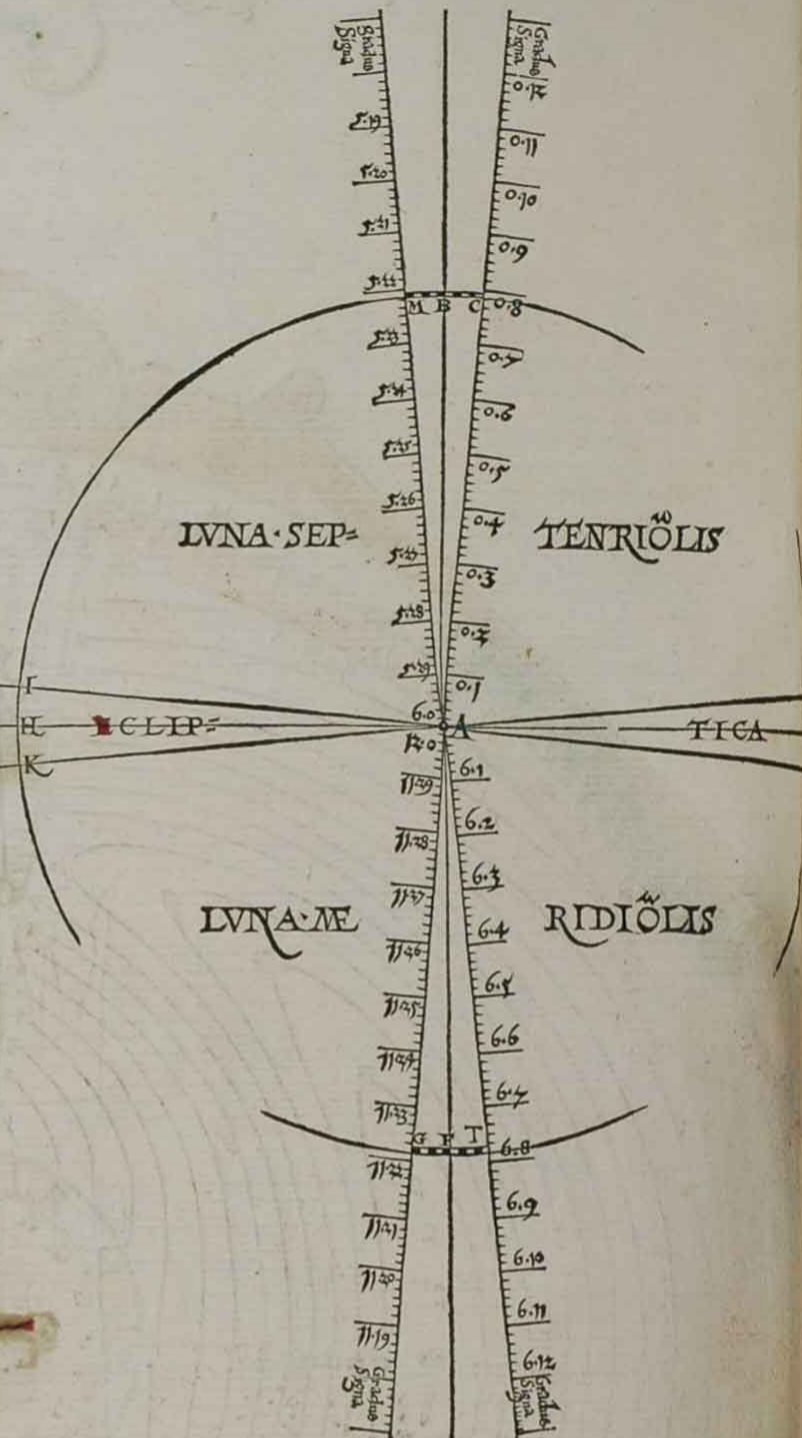
poſſibilitas, tam Solis quàm Lunæ haberi poteſt, & melius q̄ in priorĩ, hoc modo: Vbi indicem capiti draconis rite locaueris, ad tempus ſc̄z veræ oppoſitionis vel coniuñtionis, locum quoq; Lunæ in Zodiaco contueberis, per quem ſilum directũ ſi inter d & a (Luna caudę draconis vicina) ceciderit, fateri aude Lunam in illa oppoſitione defecturam. Viciffim Solis defectum conſpicaberis in ſ̄ne quadã hac lege. Tempora ſ̄nis veræ cum filo ſigna, quod ſi inter b & c iuxta caput draconis, vel inter f & g iuxta caudam draconis feratur, contingens eſt Solis deliquium in hac coniuñctione. Verũ Solis obſcurationes propter aſpectuum diuerſitates non ita ad vñguem, ſine calculandi opera, ſicut Lunæ haberi nobis potuerunt, eas tamen, deo volente, in poſterum quoq; in inſtrumentũ formam redacturos nos, quo ad licebit, nõ diffidimꝯ. Poſſibilitate eclpſis Lunaris agnita, lineam in plano aliquo præſcribere, quam H D nomina, cuiꝯ medium A ſit. Huic alia perpendicularis inducta B F dicatur. Pedem nunc circini alterum in A litera fige, extenſus alter circulum occultum pro Arbitrio ſcribat, qui idem in linea B F & punctis B F ſecetur. Eo facto Lunæ latitudinem conſidera, quæ ſi Septentrionalis fuerit, tum oportebit Argumentum eiꝯ verum eſſe 5 Signorum & 18 graduum ad minus, vſq; in 6 Signa etiam, vel Signi nullius, graduumq; 12. Iam ſi Argumentum ſit Signi nullius, diuidatur quarta B D in 18 partes ſic, primo in tres, deinde ſingulas in alias tres, poſtea quamlibet in duas, & habebis 18 portiones, quarum ſingulæ 5 gradus continent. Proximo B litera puncto C aſcribe, rectamq; lineam a centro A per C educito. Si vero Argumentum latitudinis Signorum ſit 5, tum B H quartam diſpelle, primæ autem poſt B literam ſectioni, M literam appone, perq; M & A centrum lineam, vt antea, didice. Quod ſi meridionalem Lunam conſpexeris, Argumentum habens 6 Signorum, & inſuper aliquot graduum, tum ab F litera D verſus proximum punctum elige, eundem cum T litera ſignans, Argumento 11 Signorum exiſtente, ab F verſus H cum puncto huiꝯmodi digredere, cui aſcribe G. Hac in partẽ nõ mouearis quicquam, ſi gradus aliquando Signis non adiunctos videas, obſeruatis diligenter Signis tantummodo.

Hæc omniũ & c.

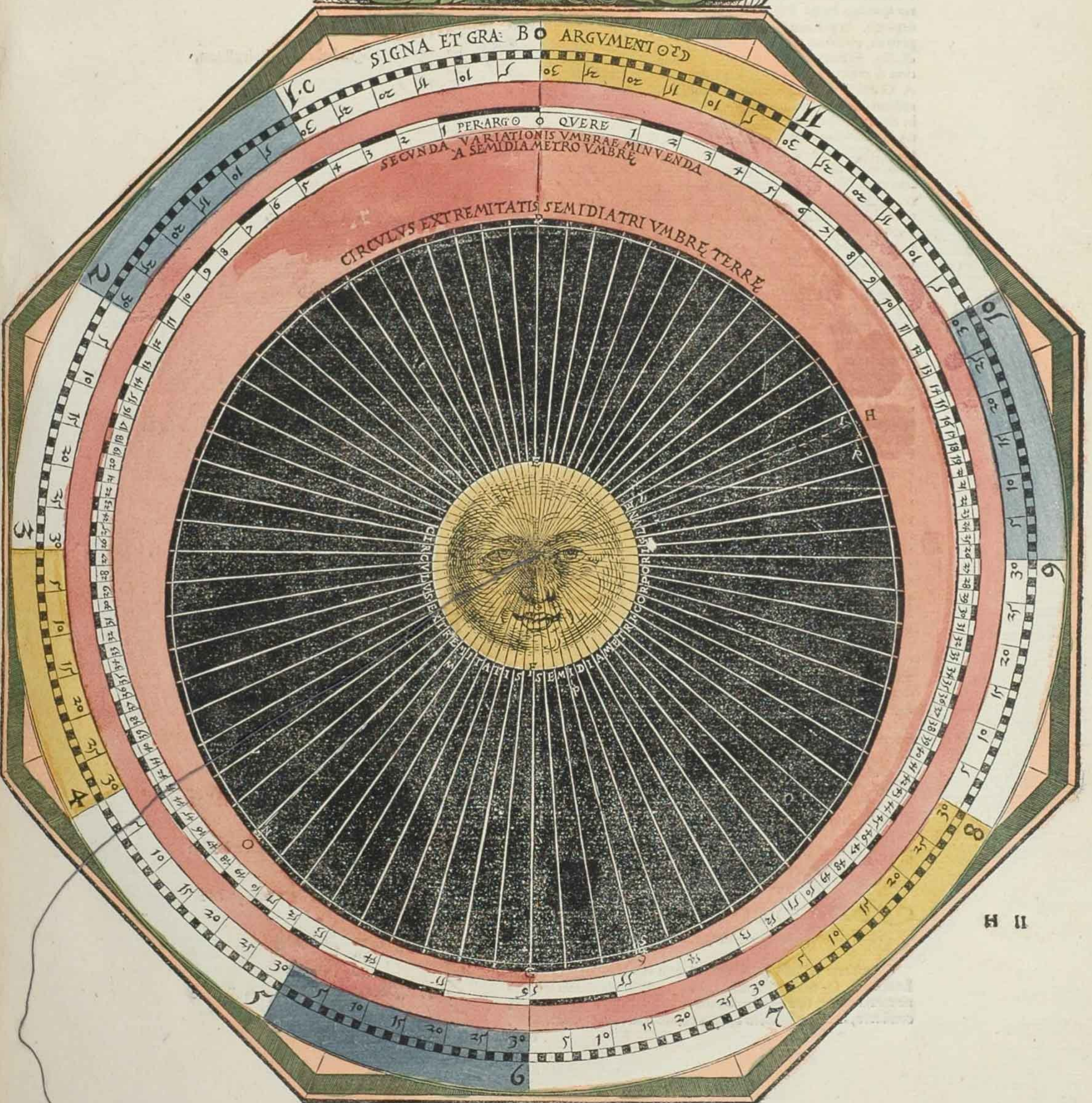
Quomodo eclpſis Lunæ in plano ſit for manda.

Deinde in limbo exteriori ſequentis figuræ, quæ poſt hac, inſtrumentum Semidiametrale vocabitur, Solis Argumentum veſtiga, cui ſilum vbi ſuperpoſueris, nota eiꝯdem, & limbi interioris (quæ vmbraꝝ varietates per ſecunda metitur) contactum, ſecunda vero illa a filo abſciſſa, ſeorſum excipe. Argumentum deinde Lunæ perquirens, cum filo pariter tranſmiſſo ſigna, quod ſilum binas tibi corporis vicę Lunaris & vmbraꝝ terrę, ſemidiametros apẽrit. Filo ſic durante, circinum in centro fige, pede altero in punctũ vſq; in quo nigrior area a filo tangitur, extenſo, illa enim extenſio ſemidiameter corporis Lunæ eſt, quam ita inuariatam referua. Alium poſt hac circinum fini prioris diametri iam habiti inſige, Pedem alterum eiꝯdem circini vſq; ad areã fuſcã terminum protendens, ſemidiametrum quoq; vmbraꝝ terrenæ habebis. Areã hanc circunferentia quadam candenti circuncirca includi vides, vltra quã aliam, calami latitudine, ſuperficiem cernis, quæ in 60 ſecunda diſtributa eſt. Sed cum iam antea ſecunda varietatę vmbraꝝ didiceris, pedes

Hæc omniũ præſens figura iterat, poſterius DISPOSITORIVM dicenda.

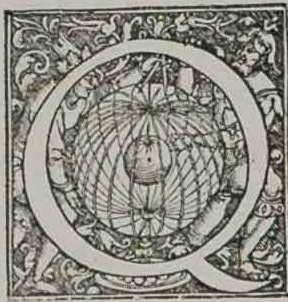

des circini pro tot ſecundorum diſtancia contrahi debent, & vera vmbraꝝ ſemidiameter habebitur. Talem poſtea circinum in A plano prius ad hoc præparati, vbi firmaueris, circulumq; deſcripſeris, veram vmbraꝝ quantitatem cernis, vmbraꝝ inquam terre, quæ in Lunæ tranſitu, oppoſitionis illius tempore ſit. Mox in inſtrumento cui nomen diſpoſitorio, Lunæ Argumentum in lineis, ſive A C ſive A M, ſive A G, ſive A T ſit, contemplator. Loco oblato pedem circini inferre, extenſaſq; alterum in argumenti punctum. Eandem poſtea circini extenſionem parato plano infer, pedeq; altero in A fixo, cum altero punctum in linea paulo antea, huic rei deputata, exprime, literaq; M ſigna. Iam circinum require, extenſum, iuxta corporis Lunaris ſemidiametrum, quem vbi fixeris in M, cumq; eodem circulum deſcripſeris, corpus Lunæ te habere putata. Ex illis nunc demum certus eſſe poteſ, de contingenti huiꝯ oppoſitionis eclpſis, deq; quantitate eiꝯdem. Si enim corpus Lunæ totum ſub vmbraꝝ conceſſerit, vniuerſalis, ſi partim, particularis, ſin omnino non, nulla eclpſis euenit.

ASTRONOMICVM

ECLEIPSIS CAROLI PLANA formatio.

Quibus nam opus sit ad eclipsis præfagiendas.

Vod quidem negotium adhuc vberius consumatiusq; per exemplarem docendi methodum iterabimus. ¶ Annum Imperatoris CAROLI 1500, scz natalem intuenti, defectus Lunæ accidere posse eodem anno, & quinto Nouembris die apparet. Tempus igitur veræ oppositionis illico scrutor, & 5 diem, 13 horas, 52 minuta Nouembris esse reperio. Locum autem Solis 23 ̄ 22 ̄ m. Locum Lunæ verum 23 ̄ 22 ̄ m. Argumentū D verum 5 ̄ 9 ̄ 22 ̄ m. Argumentum Solis 5 ̄ 4 ̄ 23 ̄ m. Argumentum latitudinis D verum, 5 ̄ 11 ̄ gra, 24 ̄ m. 39 Verum locum S, 5 ̄ 1 ̄ gra. 28 ̄ m. 41. Omnia ad defectum necessaria præfagiendum, perspicio. Hjs perspectis, in plano quodam lineas sese orthogonaliter secantes, vt videre corā est, depingo. In præsentia vero Argumentum latitudinis 5 ̄ 11 ̄ componens, circulum F H iuxta regulæ præscriptum in portiones 18 diuido. Primum punctum prope F cum litera G notans, per eundem & centrum A rectam produco, quam tribus quoq; literis C A G inscribo. Argumentum deinde Solis in limbo externo præcedentis figuræ qualitum, filoq; expressum cum fuerit, mox a filo in circulo vmbrae 51 secunda abscondi video, hæc q; seorsum referuo. In eodem postea limbo, externo scz, Argumentum Lunæ verum, Signa vicz 9 gra 22 ̄ m. 59, cum filo quoque traducto repero, quod filum circulos, corporis Lunæ in puncto B, vmbrae autem in puncto H scindere animaduerto. Filo itaq; sic perseverante, circinorum duorum, alterum in A centro figens, in B vsq; extendendo, eundemq; sic apertum, semidiametrum Lunæ scz referentem, sepono, alterum in B locans, diducensq; in H, vmbrae semidiametrum cognosco. Quinquaginta vnum secunda prius ex vmbrae varietate collecta, resummo, quibus resumptis, I H lineā in 60 partes discretam imaginor, in qua 51 numerans, ab H incipiendo versus I, fini numerato, R litteram addo, circinūq; ab I in R iam contraho, talemq; veram vmbrae diametrum continere pronuntio. Circini illius sic inuariati, pedem vnum in A plani iam antea dispositi inferens, cum alio circulum describo, eundemq; cum O S Q R literis noto, & veram vmbrae quantitatem, quæ in transitu Lunæ hinc tēpore contingit, cognosco. Rursus ab hinc dispositorium illud nuncupatum ingressus, alterum circini pedem A literæ defigens, alterum vsq; in Argumentum latitudinis, quod est 5 ̄ 11 ̄ gra: 24 ̄ m. 39 distādo. Distensionē eandē, plano cuidam importo, stilum vnum circini in A, lineæ A G, statuens, alium versus G porrectum, cum M litera significo, Prioris nunc circini pro quantitate Lunari prius diducti, pedem alterū M literæ inferens, periferiam quandam ipsius Lunæ magnitudinem ostendentem, describo. Lunæ inquam & vmbrae discrimen, quanta scz adhuc luceat, & quanta obscuretur, id quod punctis 10 & minutis 50 ostenditur. Hoc autem ita iudices, ac si tota Luna diameter, in 12 puncta findatur, quotus enim illarum partium est numerus, totidem punctis eclipsis fieri dicitur. Quæ res postmodum peculiari quadam demonstratione docebitur. Apparet insuper pars ima, horzonti inclinans, conspicua seu luminosa, superior autem obscura & tenebrosa. Obiter notasse volo, tempus hocce oppositionis veræ siue defectus huiusmodi, nostro, id est, Ingolstadiensi meridiano congruere, subtractis autem 39 minutis G andauo posse conferri. Verum sed Lunæ quo cursum plenius viderem, quæ ex parte occultari ceperit, plane cognoscerem, ex puncto M perpendicularem erigo, vtrinq; satis productam, indeq; circini Lunæ diametrum referentis, pedem in R, sistens, cum altero punctum L, & hoc in lineā A T signo. Mox e centro A per L vtrinq; circulum qui perpendicularem a dextro latere in puncto N, in sinistro autem in puncto K contingit, delinio. Punctis autem K & N circinū immittens eum, qui Lunæ diametrum exprimit, circū N literam circulum describo, principium Lunæ deficientis dantem. Patet enim vbi Luna a terræ vmbra obuclari incipiat. Eodem modo alium orbiculum circum K literam finem eclipsis illius significatam, duco. Quo peracto liquet denuo, quomodo Luna a N per M vsq; ad K transferit. ¶ Quicquid autē hucusq; super eclipsis Casarea dictum fuit, hoc totum in sequenti figura luce clarius oculi tedocere possunt.

QUOMODO COLOR ECLEIPSIS LVNÆ sit præfagiendus, Regula vniuersalis.

Quantitate eclipsis perspecta colorem eiusdem duplici ratione, Latitudinis scz & Argumenti veri præfagio. Latitudinem enim siue meridionalis, siue septentrionalis illa sit, in tabula sequenti prima considero, iuxta quam illico eclipsis colorem ad votum deprehendo. Vt in

CAESAREVM

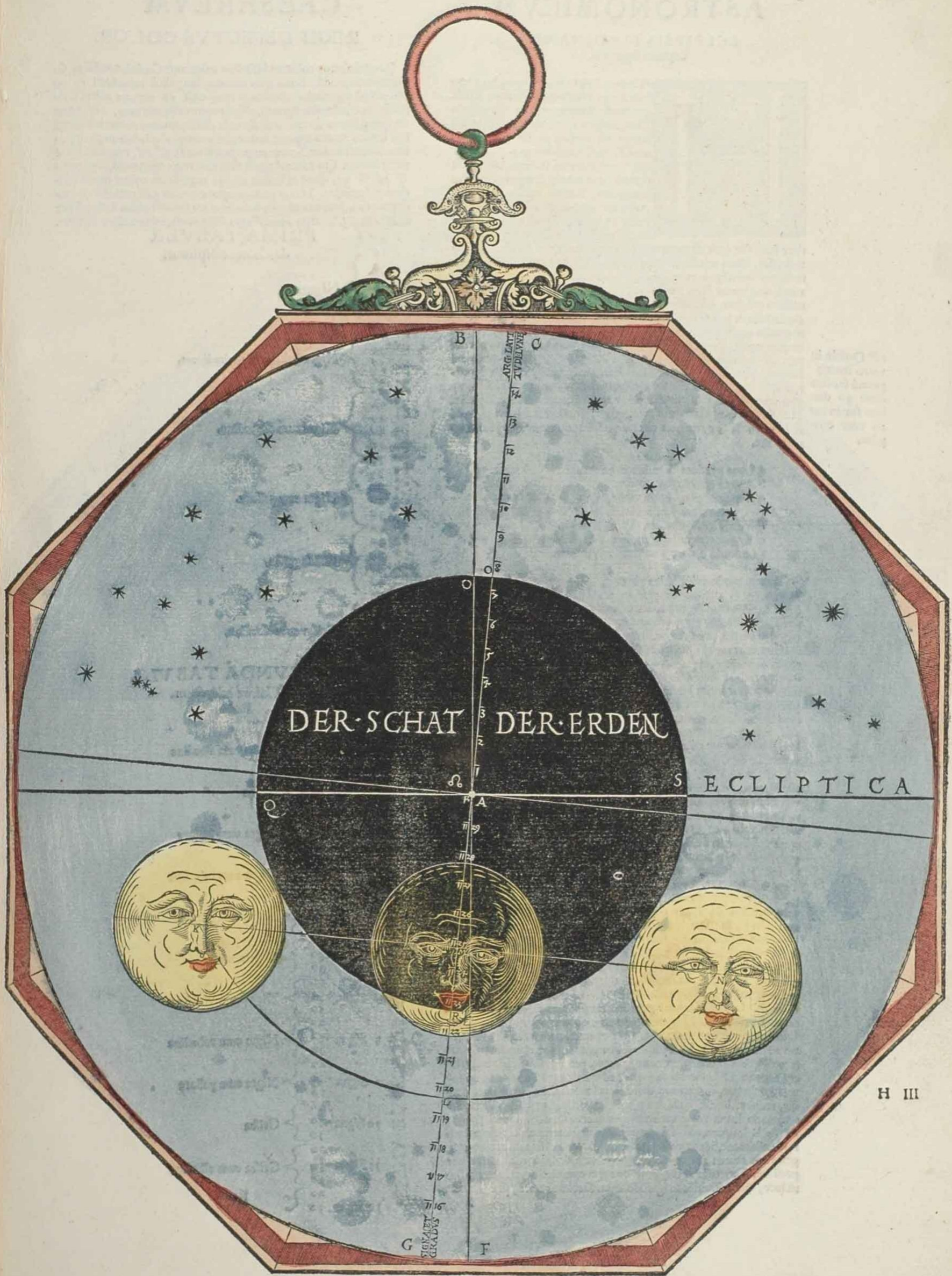
Vt in deliquio Imperatorio, latitudinem 29 minutorum in tabula resumo, qui tamen numerus, quoniam tabula non inest, proximum ei 28 videlicet deligo, iuxtaq; colorem scriptum, qui niger & rubens offertur, pro quaesito excipio. Argumentum vero in secunda tabula lustranti, color distantia quam efficit Luna cum terra, cognoscitur. Vt in exemplo eodem Imperatorio, vbi Argumentum Lunæ verum Sig: 9 gra: 22 ̄ m. 59 obtinet, quæ Signa, gradus, & minuta per secundam tabulam requirenti non integra, sed Sig: 9 gradus 15 reperiuntur, 22 ergo gradus eō quod 15 superant, colorem Griseum designant. Hæc exequuto restat colorum mixtura, qua commode peracta, verus eclipsis color constabitur. Quam rem si absolutius desideras, colores huiusmodi pictorū more commisceto, & rem ob oculos habebis.

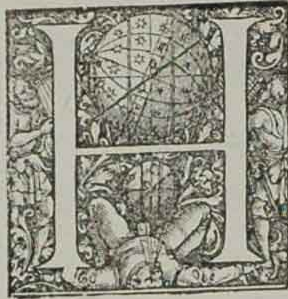
PRIMA TABVLA de Colore eclipsis.

MINUTA LATITVDINIS LVNÆ	0	}	Nigerrima.
	2		
	4		
	6		
	8		
	10		
	12		
	14		
	16		
	18		
	20		
	22		
	24	}	Nigra habens in se viredinem.
	26		
	28		
	30		
	32		
	34		
	36		
	38		
	40		
	42		
	44		
	46		
	48	}	Nigra cum Rubedine.
	50		
	52		
	54		
	56		
	58		
	60		

SECUNDA TABVLA de Colore eclipsis.

SIGNA, ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNÆ.	0	}	Ruffa							
	10									
	20									
	1			30	}	Grisea cum albedine				
	10									
	20									
	2			30			}	Grisea		
	10									
	20									
	3			30					}	Nigra cum pallore
	10									
	20									
4	30	}	Nigra cum rubedine							
10										
20										
5	30			}	Nigra cum viredine					
10										
20										
6	30					}	Nigerrima			
10										
20										
7	30							}	Nigra cum viredine	
10										
20										
8	30	}	Nigra cum rubedine							
10										
20										
9	30			}	Nigra cum pallore					
10										
20										
10	30					}	Grisea			
10										
20										
11	30							}	Grisea cum albedine	
10										
20										
12	30	}	Ruffa							

Actenus Imperatoris exemplo propo-
sito Luna transitum infimum, id est,
quomodo partem vmbrae inferiorem
Luna conspicua perambulauerit, superā
autem sui partem occulerit. Nunc
autē Regio diuersum exponemus, scz
qui Luna inferam faciem obscuret, su-
periori vero luceat, summam vmbrae
peragrans, Zenith versus inclinata.
Adeo per omnia, & a vertice, vt pro-
uerbium habet, vsq; ad calcem huius
libri haec duo Caesarum exempla, vi-

dere fuit, sibi ipsis alternas vices porrigentia, ita, vt quodecunq; alte-
ri deesset, alteri adesset. Neq; enim quicq; hoc modo intactū seu
indictum hucusq; de rebus propositis est. Annum 1503 conside-
ranti, quo natus Rex FERDINANDVS est, deliquium Luna
nullum offertur, nocturnū, quate retro eunti, conceptionis ad diem
(quoniam & hoc temporis cum natiuitate componendum est) rectē
in medio conceptionis & natiuitatis temporum, eclipsis Luna con-
tingere potis, 15 videlicet Octobris die, anni 1502 deprehendi-
tur. Nunc secundum praecpta enuntiatorum priorum, veripleni
lunij tempus inquirenti, medietas huius defectus, id est, spacium il-
lud, quo amplissimus esse solet, die praedicto hora 12, minuto 11
pomeridianis, Ingolstadiensi meridiano conueniens euenire liquet.
Horologio idem Medinensi collaturus, subtrahet horam 1^m 12,
& hora 10^m 59, tempus vltimo verificatum prodibit. Hac in op-
positione.

Quādo in
vtero matris
primū se offen-
derit 40 die-
bus fuit in vte-
ro ante eclip-
sim.

- ¶ Luna gradum 1 minuta 32 8.
- ¶ Sol vero oppositum tenuit.
- ¶ Argumentum verum Solis, 5 4 6 2 12,
- ¶ Argumentum Luna verum 5 6 6 15 11 33.
- ¶ Verus locus Capitis, 5 0 6 21 11 9.
- ¶ Argumentum latitudinis verum 5 0 6 10 11 23.
- ¶ Latitudo Luna Minutorum 55 fuit.

Planum modo velut antea paretur, vbi lineae orthogonales sese
in puncto A diuidentes, pingantur. Latitudinis Argumentum
Signi nullius cum sit, punctum C ex figura quae vocatur disposito-
rium, transferatur huc, lineaq; A C G quae superius a B dex-
trorsum vergit, producat. Hinc Solis Argumentum in limbo se-
midiametrorum extimo quaeratur, eidemq; filum, quod in circulo
varietate vmbrae, secunda 42 amputat, ea quae seorsum referuan-
da erunt, superimponatur. Per Luna postea argumentum verum
idem ducatur filum limbo in extimo, quo perseverante immoto,
circinus ex centro A tendatur in B, & sic extensus Luna semi-
diameter dicatur. Extensione illa seposita, alter circinus in B fi-
xus, vsq; in Q protendatur, quod quidem circini interuallum, vmbrae
semidiameter esset, nisi adhuc variantē vmbrae 42 2 prius
collecta ostenderent, ea propter Q R linea in 60 2 scindi, &
42 2 versus R, a Q ordienti, circinus applicari, debent.
Ille siquidem circinus vera semidiameter vmbrae voabitur. Ea cum
circini intercapedine post hac ex centro A plani tui circulus deli-
neatus vmbrae terrae, eam quae transeuntis Luna tempore, huiusue
oppositionis momento sit, declarabit. Argumentum quoq; latitu-
dinis videatur in dispositorio dicto sic. Circinus in A fixus, Ar-
gumentum vsq; latitudinis porrigatur, interstitium circini plano in-
feratur, ita, Pedum vnus in A linea A C figatur, secundusq; cū
M litera notetur. Postea circinus semidiametro Lunari conueniē-
ter diductus, resumatur, cuius pes, alter in M sistatur, cunq; al-
tero circulus M P, qui corpus Luna representat, circum scriba-
tur, quo facto patet, quemadmodum Luna ab vmbra velari soleat.
Circinus insuper in O fixus, punctum versus C signet, cum L
litera notandū. Ex M vero deinde perpendicularis surgat, vtrinq;
longiuscula. Circinus pede firmato in A vno, cum alio ad usq; L
prodeat. Distantia illa circulum vtraq; ex parte scindentem lineam
perpendicularem in punctis K & M, describat. Circum puncta
K & N Luna quoq; magnitudo sicut factum est iuxta M pun-
ctum exprimitur. Hjs enim peractis ob oculos patet, qualis sit
Luna per vmbrae tractus. Quot punctorum vero sit obumbra-
tio noscetur diuisa M P linea 6 in partes, hoc enim facto, quot
inter P & O portiones contineantur, palā erit. ¶ Hoc in plano
cui nomen Dispositorio fecimus, eod quod circini operam praepa-
ret & disponat, idoneamq; defectibus luminarium plenē exequen-
dis, reddat, lineas quasdam parallelas deduximus, ideo vt videas
quomodo Luna variē vmbrae permeet. Tametsi autem puncta
M & K longius, M N vero vicinus quiddam ab ecliptica sepa-
rari desiderent, ita vt obliquum cum C M A lineam constituant,
grauioris tamen negotij foret, quam vt huic loco conueniret hoc
prestare, Caeterum in sequentibus idem cumulatius perfectiusq; suo
in loco, quem simulac magis idoneum fuerimus nacti, praestabitur.

Regij

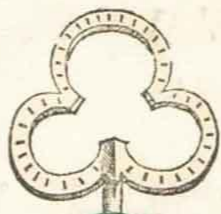
Regij defectus colorem bifariam velut ante Caesatis condices, se-
mel hunc in modū. Luna quae obtinuit latitudinē minorū 55 cū
hū primā ingrederis tabulam, iuxtaq; eadē 55 minuta colorē Gri-
seum vna cū albedine signatū, eclipsis colorē esse affirma. Sed distan-
tia quoq; Luna a terra consideranda est hic, quanto enim vicinior tel-
luti Luna est tanto apparet attrior obscuriorq;, id quod in augis oppo-
siti existenti accidit, sicut in auge epicicli vera existens, remotissima a
terra dicitur. Quocirca Argumentū Lunare perspicendū, Signorū 6
ē 15 11 33, quod in secūda tabula requilitum colorē nigrū viri-
demq; significat. Has ergo duas colorū species miscenti tibi prom-
ptum animaduertere est, quae nam mixtura super sit, cuius deliquiū pre-
lens extiterit. Sic ergo omnib; ages deliquiorū inueniendis coloribus,

PRIMA TABVLA
de Colore eclipsisum.

MINUTA LATITVDINIS LVNAE	0	}	Nigerrima,
	2		
	4		
	6		
	8		
	10		
	12		
	14		
	16		
	18		
	20		
	22		
MINUTA LATITVDINIS LVNAE	24	}	Nigra habens in se viredinē.
	26		
	28		
	30		
	32		
	34		
	36		
	38		
	40		
	42		
	44		
	46		
MINUTA LATITVDINIS LVNAE	48	}	Nigra cum Rubedine.
	50		
	52		
	54		
	56		
	58		
	60		

SECUNDA TABVLA
de Colore eclipsisum.

SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.	0 Signi	}	Ruffa						
	10								
	20								
	30								
	SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.			1 Signa	}	Grisea cum albedine			
				10					
				20					
				30					
				SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.			2 Signa	}	Grisea
							10		
							20		
							30		
SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.		3 Signa	}				Nigra cum pallore		
		10							
		20							
		30							
	SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.	4 Signa			}	Nigra cum rubedine			
		10							
		20							
		30							
		SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.		5 Signa				}	Nigra cum viredine
				10					
				20					
				30					
SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.			6 Signa	}			Nigerrima		
			10						
			20						
			30						
	SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.		7 Signa		}	Nigra cum viredine			
			10						
			20						
			30						
		SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.	8 Signa					}	Nigra cum rubedine
			10						
			20						
			30						
SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.			9 Signa	}			Nigra cum pallore		
			10						
			20						
			30						
	SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.		10 Signa		}	Grisea			
			10						
			20						
			30						
		SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.	11 Signa					}	Grisea cum albedine
			10						
			20						
			30						
SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.			12 Signa	}			Ruffa		
			10						
			20						
			30						

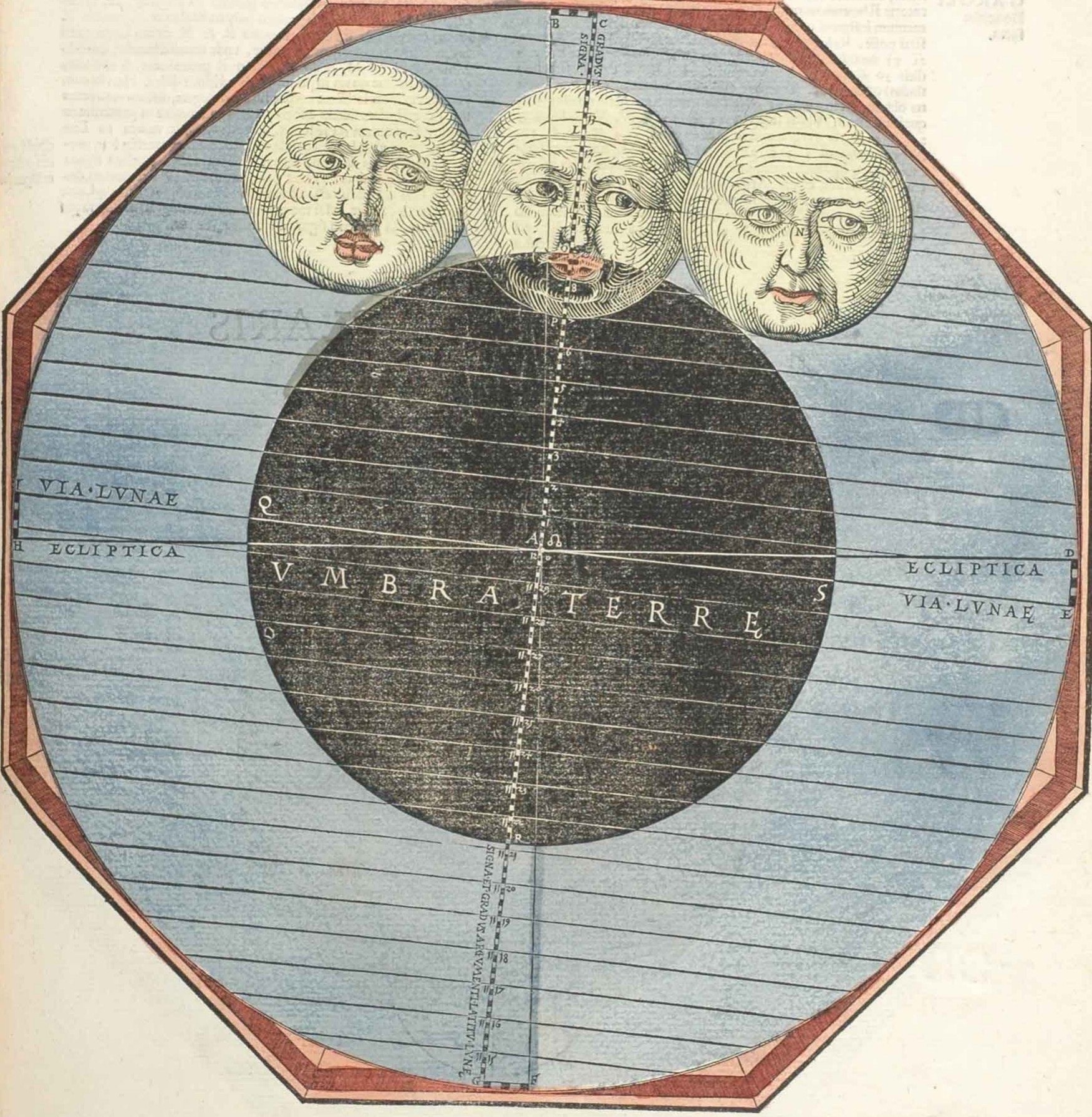

VIA LVNAE
ECLIPTICA

ECLIPTICA
VIA LVNAE

V M B R A T E R R E S

SIGNA ET GRADUS ANNI VENTILUM LUNAE

FIGVRA ECLEIPSIS PLANA coronationis Caroli.

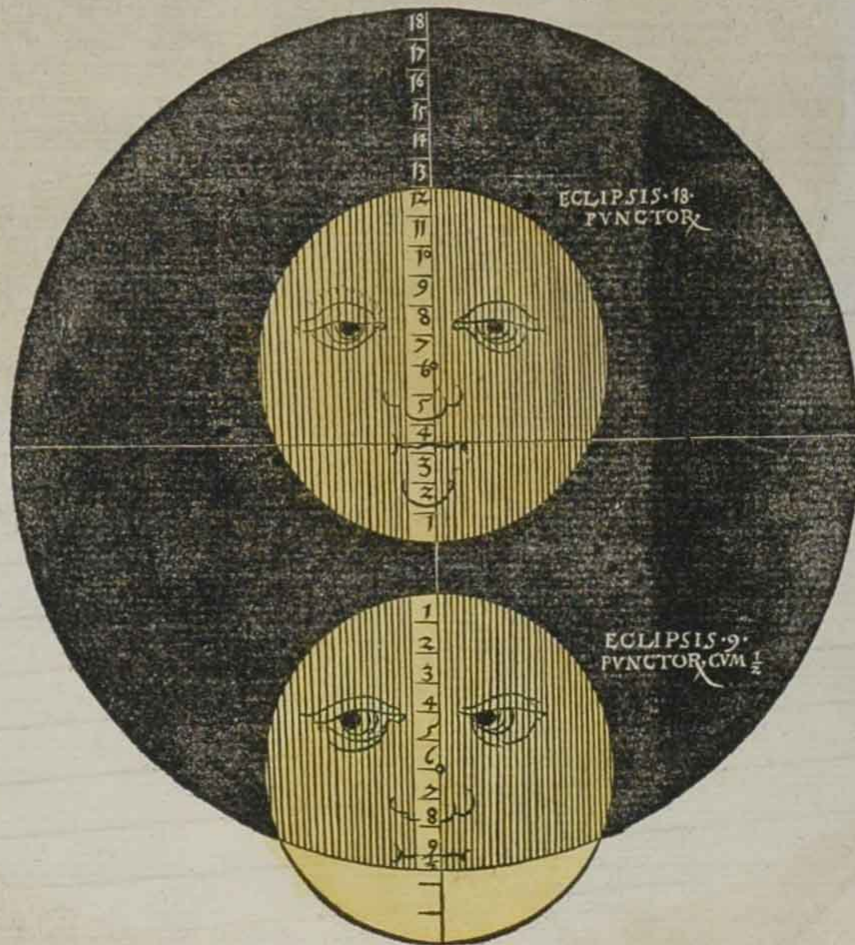
Coronatio
GAROLI
Bononiae
facta.

Ideor itaq; michi iam satis superq; vniuersas eclipsis rationes declarasse, adeo, vt nullam non quilibet per se qualicunq; tandem sit forma statim agnoscere, in planoq; depingere ob oculos queat. Verum adhuc amplius nequid summæ fidei deesse quis dicere possit, coronidem, vt dicitur, siue appendicē adhuc adiciere aliquam volumus. Annum coronationis (quæ Bononiae Italiae vrbe, dubium, an potentia, an omnigena doctrinarum copia præcellentioræ, celebrata est) nunq̄ non memorabilem CAROLI Imperatoris Romanorum Quinti, annum scz 1530. Hunc per instrumentum lustranti mihi, apparebat 6 Octobris die defectus Lunæ fieri posse. Relegenti igitur oppositionis momentum. Hora 12 m̄ 31 meridiano Ingolstadiensi quadrans, Bononienli autem, additis 10 m̄, (quoniam orientior tot minutis Bononia est Ingolstadio) offerebatur. Tempore oppositionis veræ diebus non æquatis oblato, motus insuper eclipsis habendæ necessarij quaesiti sunt, quales fuerunt. Verus locus Δ 22 gr 44 m γ . Verus locus Ω 20 gr 4 m ϵ . Argumentum Lunæ verum δ 4 gr 15 m 19. Argumentum $\odot$ δ 3 gr 27 m 18. Planum ad hæc, seu Papiaceum, seu ligneum malis, præponens, orthogonales duas in centro A coeuntes, erigo Argumentum latitudinis principio vidēs, δ 6 & graduum aliquot, iccirco à puncto T, vt dictum est, lineam rectā MAT vocatā duco. In instrumēto semidiametrali, Solis Argumentum, quod est, δ 3 gr 27 m 18 cum filo signanti circulus

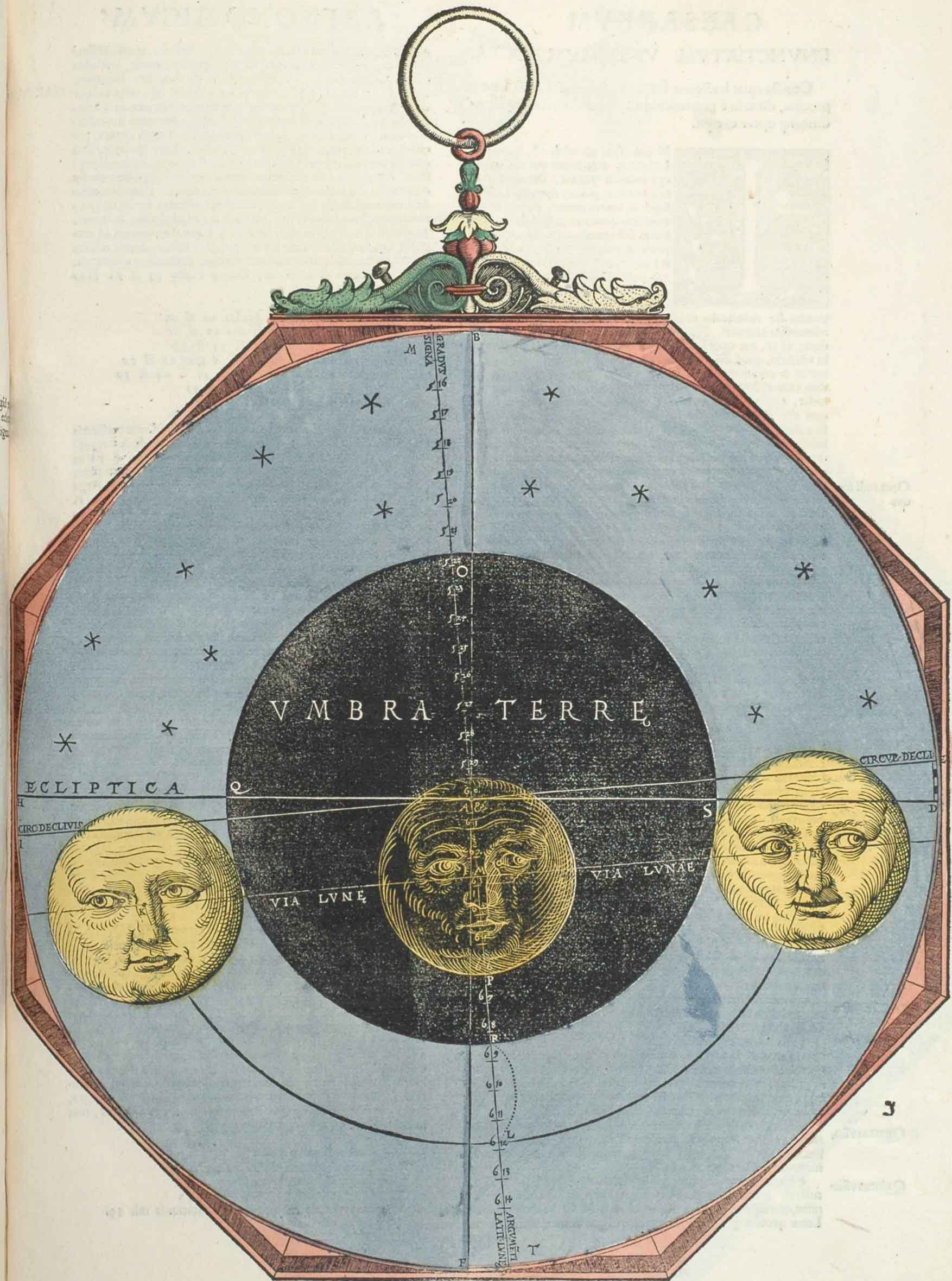
circulus vmbrae varietatē 40 z ostendit referuanda. Filum deinceps Argumento Lunæ vero, Signis 4 gr 15 m 19 supertēsum intercepto circulum areæ nigrantis, internum in puncto M, externum in O, Accipienti iam distantiam M à centro instrumenti, vera quantitas semidiametri Lunaris exhibetur. Interuallum vero inter M & O semidiametros vmbrae, quo tempore Luna transit, dicitur, excepto quod 40 z prius habita, subtrahere oporteat ab O versus N eunti, id quod euenit in puncto L. Intercapedo illa circini iam in plano circulum faciat, qui vmbrae quantitas cum sit, literis O S R Q inscribatur. Post hæc Argumenti latitudinalis distantia sumpto è dispositorio dicto, in plano quoq; ab A centro incipienti extensa, cum litera M notetur. Corporis Lunæ, semidiametrum quæ refert, dimensio resumpta, circulum, A P ex M puncto designet, illa enim circulus veram Lunæ quantitatem, Lunæ inquam sub vmbra contentæ, verè ostendit. Eandem igitur semidiametrum Lunæ ab R versus T, fini L literam apponens, extende. Ex centro vero A per idem L punctum circulus fiat, Perpendicularis itidem è puncto M erigatur, ita, vt circulus ille iam ductus ex A centro perpendicularem in punctis R & N contrectet. Ex eisdem punctis R & N circuli Lunæ quātitatem representantes, describantur, vnde manifestum fit, quando Luna ab N ad M, & ab M vsq; in K promoueat, & remotius quiddam in fine quam in principio ab ecliptica distet. Hic vsu cum veniat, vmbrae latissime corpus Lunæ obtegere, dictum vero prius sit, 12 ecliptices saltem esse puncta, idem repetere in præsentia cogimur. Res autem ita se habet. Quoties videtur vmbra 12 Lunæ sectiones excedere, metienda est, quot punctis excessor fiat, proportione Lunaris dimensio seruata. Cum autem præsens figura vmbrae 6 partibus superare Lunam doceat, 18 punctorum defectus fieri censendus est. Hoc autem sic intelligitur, non quod Luna tot punctis constet, sed si tot constaret, eam obnigrari ab vmbra posse, quæ res in præsentia figura ob oculos ponitur.

Quid
cta ecl
telligit

FIGVRA EXEMPLARIS
SEQVITVR

Cuncta quæ hæcenus fuere de obscurationibus Lunæ prodita, diuerso à præcedentibus, succinctori tamen expeditioni; opere exequi.

LN prioribus ostensum est, quomodo Lunarium defectuum puncta circuli ope inueniri queant. Illic enim umbra terræ in plano, corpusq; Lunare super eadem exaratum, puncta oculis manifeste quotquot eclipsis circumscribitur, sese exposuerunt. Hic autem in præfenti instrumento quinq; simul circa circini opus omnia, solius dumtaxat vnionis vsu adhibito, consequi facilius, promptiusq; dictu licet. Quorum primum est id, quod iam dixim?

puncta scz defectualia id est, partes obscurationum duodecimas adamussum contueri. Secundum, quamdiu Luna sic obscurata perduret, id est, per quot horas, quot minuta, seu horum alterutrum in tenebris, quod alij moram appellant, versetur. Tertium quot horarum & minorum spacium inter eclipsis principium finemq; eiusdem vniuersalem (si modo vniuersalis sit) siue ad medium vsq; intercedat. Quartum in quomam gradibus & minutis, portione hanc, quæ alias duratio dimidia vocatur (quam videlicet tempus casus, sic enim loquuntur Astronomi, & moræ dimidiæ coniunctio, constitunt) peragat. Quintum est, via vel transitus, id est, linea illa, quam traiectu suo per tenebras Luna efficit, eandem enim præfens quoq; instrumentum, multo consumtatiorem, quam præcedens ostendit. ¶ Hoc itaq; organo fruiturus, verè iam enumerata quinq; si ne dubio deprehensurus qui est, agat primum omnium, vt tempus veræ oppositionis, Solis & Lunæ gradum, Solis Lunæq; Argumenta, Lunæ nouissimè latitudinem, stata, vt sic loquar, omnia, id est, certis temporibus constituta, colligat. Hæc enim præter, in præfens nullo opus fore sibi crediderit. Quamq; meo quidem iudicio proximior adhuc via sit illa, vt per instrumentum draconibus variegatū, primo de eclipsis euentu, quæ possibilitas aliàs dicitur, periculum fiat, eodem qui præcedit die, & illo qui sequitur, pariter examinatis, veris enim vtrorumq; dierum locis, meridianis scz cognitis, locis inquam Solis & Lunæ, neminem fugere puto, quas intra meridianis oppositio proposita sese insinuet. Hæc re ad vnguem sic animaduersa, motus deinde Luminarium diurnos meridiis ab vtriusq; sumptos collige, per motus diurnos postea horam oppositionis veræ enunctiati 26 auxilio, vel alia, qua doctus es ratione, venare. Hora veræ oppositionis agnita, Solis Lunæq; loca certa per Signa, gradus & minuta inquire, Argumentumq; verum Lunare ex eisdem vna cum latitudine Lunari, Solis itidem Argumentum verum iustra, His collectis, nihil in vniuersum operaturo defuerit, tametsi nihil Solari Lunariq; loco, hic opus sit, præter Argumenta Solis & Lunæ, Latitudinemq; eiusdem consideratā. Argumentis Lunæ & Solis habitis, latitudinemq; eiusdem, mox in superiori limbo à B versus C Signa, gradus & minuta Argumenti Solaris, si minus est 6 Signis, si vero maius, in interiori limbo à C versus B inquire, Argumenti Solaris loco inuento filum impone, immobileq; sic retine. Post hæc Signa gradusq; Argumenti Lunaris in lineis F G vel D E venare. Filum mox ex puncto S vna cum margarita super Argumenti Lunaris locum in linea F G vel D E rectifica, circumducens eundem, quoad margarita Solaris Argumenti filum tangat, tactum illum cum altera margarita, in filo A pendente signato, inuariatamq; margaritam A custodi.

¶ Iam, an Luna obscurata sit, & per quot puncta obumbratio fiat scire laboras, age filum A super minuta latitudinis arcus H I, & margarita in H I N O area indicat quot punctis & minutis Lunæ obscuratio fiat, Margarita si aream nigram illabitur, vniuersalis defectus prædici potest, licet etiā tanto vniuersali maior, quanto profundius in fidet.

Secundus vsus

¶ Minuta in super Latitudinis dicta, in arcu I K cum filo A nota, quod dum fit, horas minutaq; dimidiæ Lunaris moræ in area I K O P margarita ostendit.

Tertius vsus

¶ Filum deinde vbi est latitudini Lunæ superpositum in arcu K L tum in area K L P Q minuta ab vnione sczta, si qua horam vltra sunt elapsa, vel minuta tantum, totalem vsq; ad obscurationem, si modo totalis fiat, apparent. Verum si non totalis sit, interim tamen ab initio medium vsq; eclipsis, eadem cum minutis, vel minuta tantum (que ambo, vt vocant, tempus casus sunt) ostenduntur.

Quartus vsus

¶ Margarita si incidit aream K P T V, tunc tempus casus horæ vnus minorumq; aliquot semper videtur. Quod si margarita lineam vltra T V, versus L Q porrigitur, tunc minuta tantum modo per Ziffras signata, indicat.

Quintus vsus

¶ Motus Lunæ tempore dimidiæ durationis sic cognoscitur Latitudinis minuta in arcu L M perquiruntur, quæ sitis filum superponitur, quo superposito margarita in area L M Q R minuta motus Lunæ quotcumq; à principio defectus vsq; ad medium eiusdem pergerit

gerit (dimidia autem duratio tempus hoc dicitur) manifestissimè oculis exponit. Illud iam in genere propositum omne, specialius exempla elucidabunt. ¶ Repetitum est identidem hæcenus, Diuum CAROLVM anno 1500 genitum esse, visus in super eiusdem anni dies 5 Nonembris defectus possibilitatem in se comecti, quæ res tametsi satis superq; manifestata sit, adhuc tamen enucleatius eandem repetemus. Antea demonstrata est ratio duplex, per quam & horæ & minuta oppositionis cuiuslibet haberi poterat, Vna quæ ex motu diurno, eo tamen duplici, id est, duorum dierum id præfuit. Altera per instrumentum coniunctionibus oppositionibusq; deputatum, suo in loco & enunctiatio idem perdocuit. Præterea latitudo Lunæ inuenienda ceu sit, non modo oppositionis, verum etiā omni tempore, loco Lunæ vero, capitisq; draconis præhabito, doctus es. Hoc vero in loco adhuc opus est Solis & Lunæ Argumentis ad vnguem æquatis, & latitudine lunari, quæ tria si habeas, omnia te habere scias, quibus cū si cetera absolueris eiusmodi ordine sunt obuentura.

¶ Tempus oppositionis, Dies 5 Horæ 13 m 52 No- uembris tempore æquato.

- ¶ Locus ☉ verus, 23 gradus 22 m m
- ¶ Locus ☽ Verus, 23 gradus 22 m v
- ¶ Argumentum ☉, 5 4 g 23 m 29
- ¶ Argumentum ☽ Verum, 5 9 gra: 22 m 59
- ¶ Argumentum latitudinis ☽, 5 11 g 24 m 39
- ¶ Verus locus ☽, 5 1 g 28 m 41
- ¶ Latitudo ☽ Minuta 29.

Argumento Solari, Lunariq; similiter latitudine Lunæ perspectis iamq; ad manum paratis, instrumentum sequens accede, & Argumētum primo Lunare verum, quod est, Signorum 9 g 22 m 59 in linea D E, suspensorio Armille contiguo, quærito, inuento filum S, quod vicinum literæ A est, superintende, & margaritam Argumento Lunæ iam enumerato applica, Alterum deinde filum ex A puncto demissum, Argumento Solari, 5 4 g 23 m 39 in arcu B C superpone, quod sic immotum sinistra retineat, dextra vero filum S circumducito paululum, & videbis illud in C puncto, filum A dirimere, quem in locum margarita fili A ponitur, & sic margaritam pro vsu rexeris. Post hæc in arcu H I Lunari latitudinis minuta, quæ sunt 29 numera, numeratis filum A superpone quod superpositum in area N H I O puncta 10 in quot Luna obscuratur (scz autem totius corporis Lunæ partes sunt) ostendit, idem vero punctus, cum C quoq; litera notus est. Tempus Lunæ tenebris inclusa, quod moram dicunt, hoc in loco querendum non est, cum puncta 12 vnio nondum plenè assequatur. Esto autem, vt quis per obliuionem moræ tempus venetur, superq; 29 minuta in arcu I K filum extendat, nullum tamen tempus moræ occurret, margarita extra lineam tempus hocce significantem lata, cuiusmodi quidpiam hoc loci C punctus refert in linea K P scriptus, planè enim iā vascat, nec vllam moram, vt ob oculos est, indicat. ¶ Filo autem 29 minutis in arcu K L inducto, vnio horam 1 minuta 35 ostendit, id quod tempus casus (& quia defectus hic mora caret) dimidia etiā duratio vocatur. Quoties autem margarita aream K P T V incidit, sciendum est perpetuo vniam horam addendam minutis, quæ hora subinde cum Ziffra 1 additur. ¶ Postremo filum quoq; in arcu L M 29 minutis infer, & margaritam 49 minuta, eadem cum C coram notata, videbis abscondere, tempus scz quod à principio vsq; ad medium deliqui Luna perfecerit. Iam si durationem mediam eclipsis, medio furripis, principium defectus, hora 12 m 17 relinquatur. Quod si totidem, id est, dimidiam durationem, principio defectus adieceris, finem eiusdem, qui est, 15 horæ 27 m habueris, Hoc igitur modo, omnia in defectu cognoscenda quæ sunt, consummatissimè noueris.

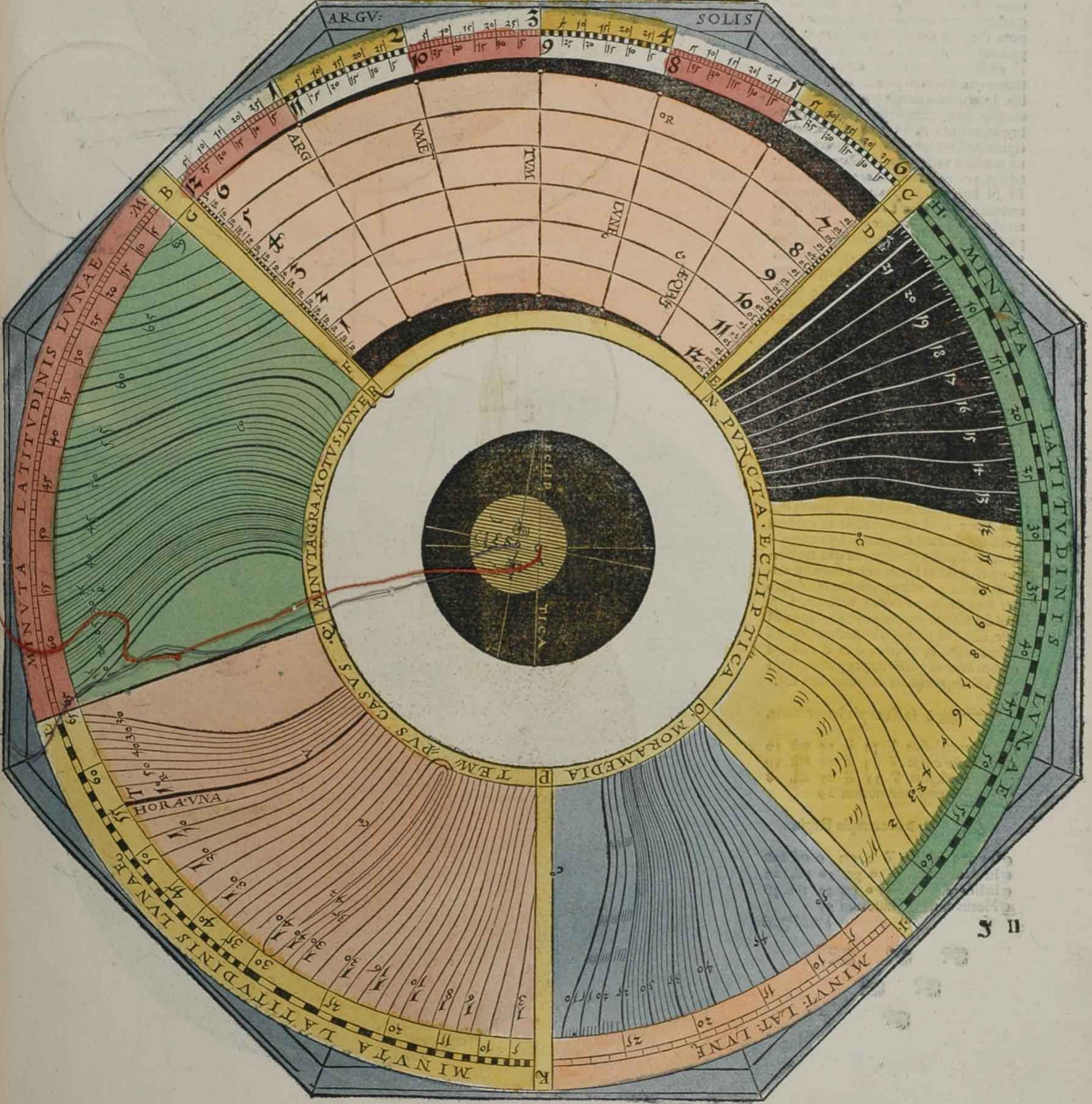
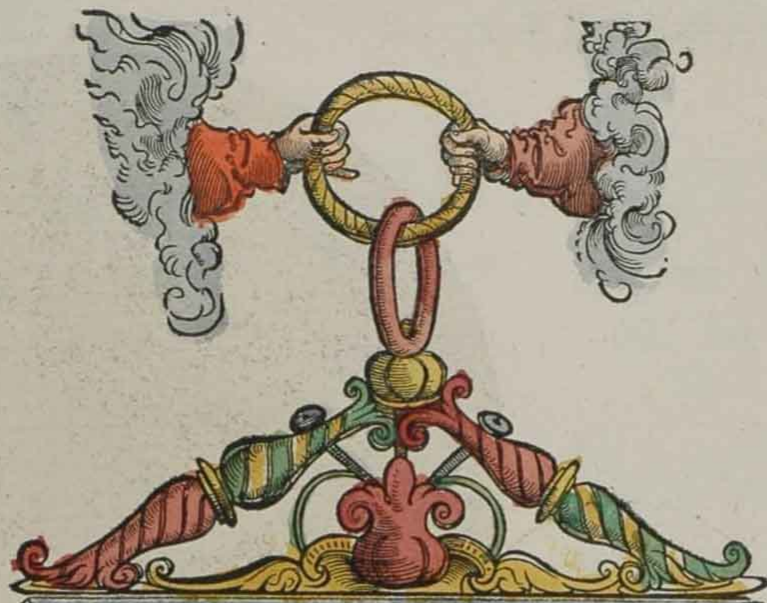
¶ Exemplū aliud. Eclipsis illa quæ sub tēpus, quo FERDINANDVS Rex dimidiam in vtero moram ferè transegerat, accidit anno 1502, die Octobris 15, hora 12 m 11 post meridiem, Ingolsta diensi horologio quadrans, meridiano autem Medinensi conuens, ad horam 10 m 23, medio scz euentus tempore intelligendo, hæc vifa est. Locus hic Lunæ verus erat 1 gra: 32 m v. Locus ☉ gra: 1 mi: 32 m. Argumentum ☉ 5 4 gra 2 mi: 12. Argumentum ☽ verum Sig: 6 gra: 15 mi: 33. Verus locus ☽ Sig: 0 gra: 21 mi: 19 Argumentū latitudinis ☽ Sig: 0 gra: 10 mi: 23. Latitudo ☽ mi: 55 Septentrionalis. Hæc vbi collegeris, principio Solis Argumentum in arcu B C, Lunæ vero in linea D B iustra, secundum hæc enim duo, vnio ordinatus punctui R innitetur. Nunc cum filo & margarita si, vt prius demonstratū est, agas, singula cum litera R signata sese, huiusmodi vt subscribuntur, tam in horis quam minutis, expressa offerent.

- ¶ Puncta ecliptica 3 quasi,
- ¶ Mora media non est, quia partialis,
- ¶ Tempus Casus minuta 56
- ¶ Dimidia duratio, hora 1 minuta 52
- ¶ Motus Lunæ tempore dimidiæ durationis mi: 34

CAROL

Exemplū
gis FERDINANDVS

Operandi modus.

ASTRO.CAESA.

ECLIPSES CAROLI & FERDINANDI Cæsarum.

OC etiam in loco Quo modo viam Lunæ depingas, aliter quàm antea docere placet. Figuram defectivam simulac corpus Lunæ in plano describere.

ris, & in eadem Lunaris Argumentum latitudinis, quod distantiam representat Lunæ ab umbræ centro, (maximo videlicet eclipsis tempore) existentem, quæ & medium eclipsis dicitur, cum M littera designaveris, mox motum Lunæ, quem tempore dimidiæ durationis absoluit, ab Argumento latitudinis demes, Signa gra. & M ex subtractione relicta, rursus in dispositorio quaesito, cum puncto quodam signabis. Interuallum deinde puncti huius a centro dispositorii cum circino acceptum, umbræ super lineam A M L in A centro incipiens, inferes, quod ab M, quacunque situe centrum verius, siue ab illo ceciderit describes, ex quo rectam lineam dextrorsum M N lineæ parallélam, ubi duxeris, contactum eiusdem cum L N circulo, X littera signa, illic enim centrum Lunaris corporis est, quod defectus incipientis momento fuit. Deinde motum D, quem durationis dimidiæ tempore habet, Argumento latitudinari defectus medii, iunge. Quo facto, latitudinis Argumentum fini defectu congruens surget. Illud ipsum Argumentum in Dispositorio quoque examina, eiusque intercapedinem in lineam A M L, circini officio transpone, & eandem cum d puncto nota. Inde lineam rectam M K lineæ æquidistantem sinistrorsum trahè, intersectionem eiusdem cum circulo L K, cum V littera (centrum enim Lunæ est, quod fini defectus debetur) assigna. Tam circulos circa V & X si describis, circulatione legitima, V vero & X litteras recta connectis lineæ, verissimum Lunæ per umbram trajectum efficis. Puncta etiã illa duo c & d facilius hunc in modum consequeris, gradum quemcumque vnum aliquem in dispositorio elige, in quo totidem minuta, quot in Lunæ motu dimidiæ durationis tempore sunt, numera, secundum tot minuta pedes circini extende. Circini deinde sic inuariati, pedem vnum in M siste, alio duo vtrinque puncta signa, quorum alterum cum c, alterum cum d nota, è quibus duobus punctis ita præparatis, iuxta prius dicta, parallélæ ducendæ sunt &c.

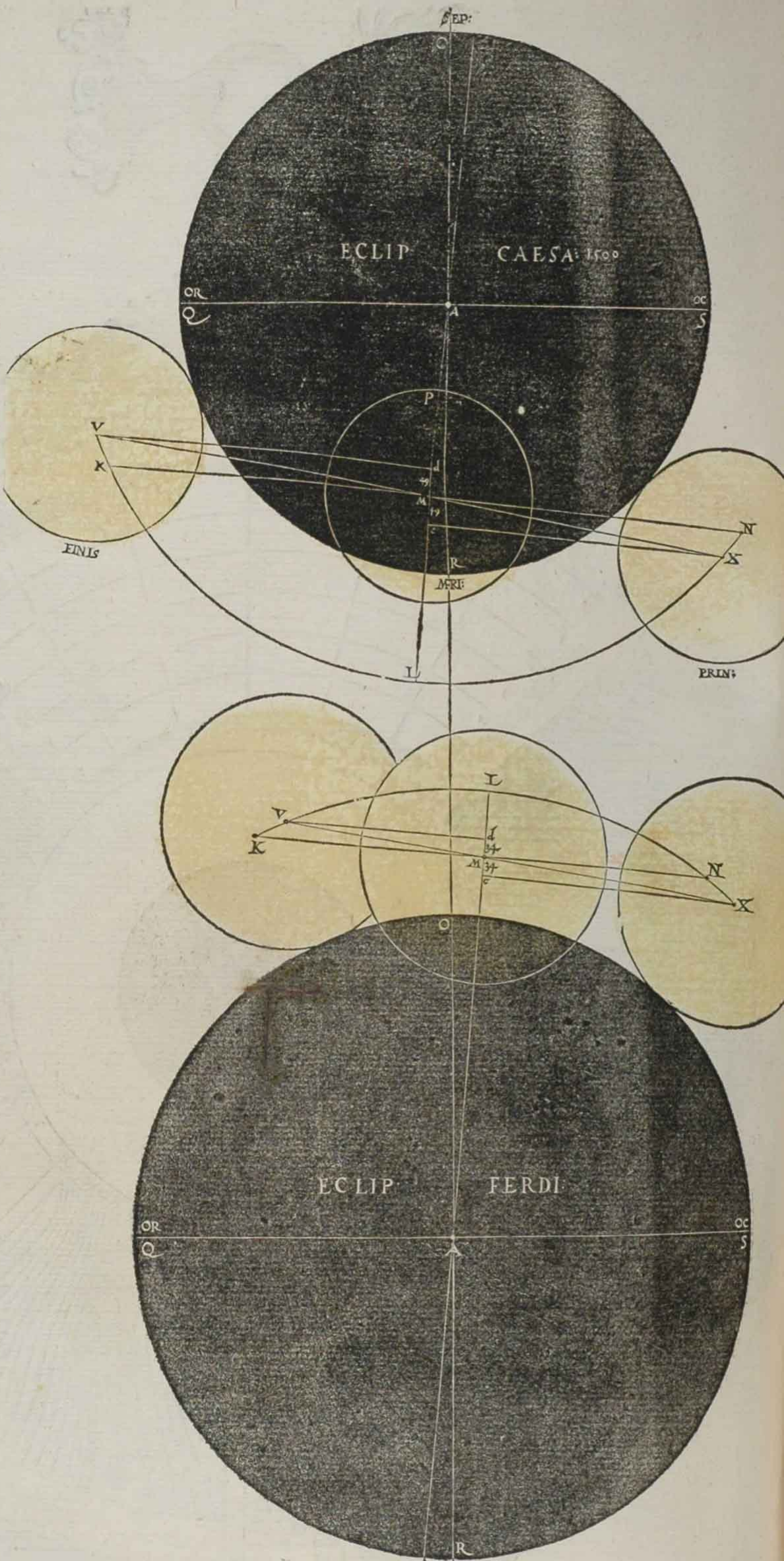
Argu: lati: D in Exemplo Imperatoris.

- ¶ In prin: eclipsis 5 11 24 mi: 10
- ¶ In Medio eclip: 5 11 24 mi: 39
- ¶ In fine eclipsis: 5 11 25 mi. 8
- ¶ Motus Lunæ minorum 29

Argu: lati: D in exemplo Regis.

- ¶ In principi: eclipsis 5 0 gr: 9 mi: 28
- ¶ In Medio eclip. 5 0 gr: 10 mi. 23
- ¶ In fine eclipsis 5 0 gr: 11 mi. 18
- ¶ Motus Lunæ minorum 55

Paradigma

PARADIGMA TERTIVM,
Lunaris deliquii esto, Anno 1530 facti / quando Caesarea CAROLO
Corona Bononiae imposita, Regia
vero maiestas, FERDINANDO
Aquisgrani delata est, Rhomani ambo
Imperii insignia, fratribus his Impera-
toribus dignissima: Hoc deliquium si
nuper tradita ratione tractare malis, &
transitum Lunae per tenebras, via nu-
per ostensa, dispicere, ceteraque in
defectu considerantur, adamussum co-

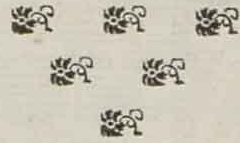
gnoscere velis, haec subcripta tibi propono, qualia sunt.

- ¶ Argumentum Solis Sig: 3 gra. 27 mi: 18
- ¶ Argumentū Verū Sig: 4 gra. 15 mi. 19
- ¶ Latitudo Lunae minorum 14

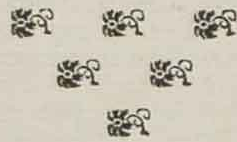
Pro Solis igitur & Lunae Argumentis, margaritam si direxeris,
viāq; Lunae recta linea, vt dictum est, iam expresseris, latitudinis
Lunaris auxilio omnia haec subiuncta reperies.

- ¶ Puncta ecliptica 16 mi. 36
- ¶ Moram mediam minorum 44
- ¶ Tempus casus Ho: 1 mi: 8
- ¶ Dimidiam durationem Ho: 1 mi: 52
- ¶ Motum Lunae minorum 64

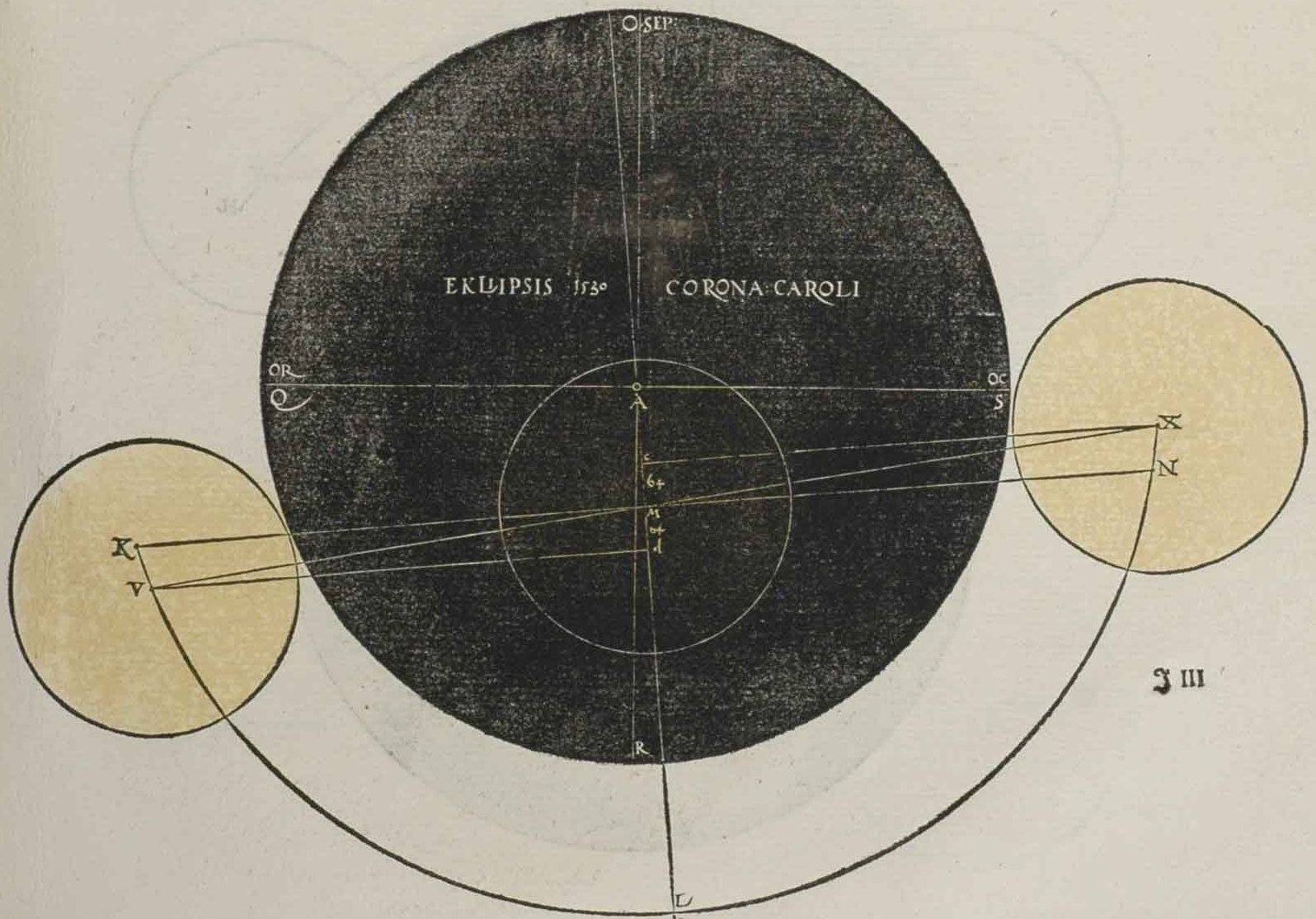
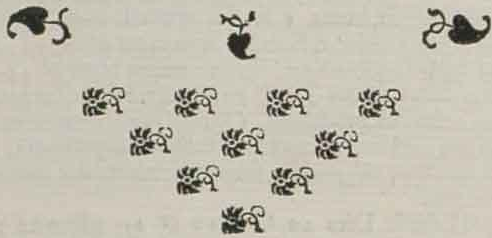
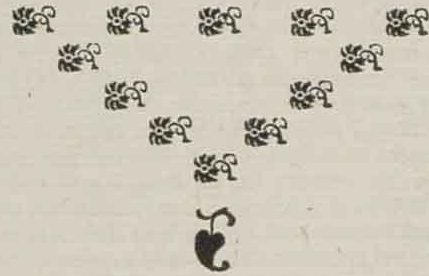
HVIUS ECLIPSIS

HANC

SVME IMAGINEM

EVNCTIATVM VICESIMVM NONVM.

Historiarum ante & post Christi tempora lapsus, eclpsiu exemplis, qualia subiunguntur perfecte emendari posse.

Vo videas penitus quidnam eclpsiu cognitio, virtutis, praestantiae, utilitatisq; in se complectatur, aliquot ante Christum exempla, vnde certius quam ex prioribus commodum conspici queat, adiungere coactus sum. Nemo ignorat, rerum, historiarumq; traditores in enumerandis rum mundi, tum vrbis conditae annis, tantum non, vt dicitur, caelo ipso excidere. Qui quidem error quantum tenebrarum, ignorantiae, dubij, confusionisq; in omni alia historia

iudicanda intelligendaq; importet, doctoru esto iudicium. Inde enim fit, vt si cuiuspiam rei, memorabilis saltem, lectorem christianum comonefaciant, quae urbem conditam, aut praecesserit, aut non ita multo post, subsequuta sit, ipsis constare, nullo modo possint. Quod quidem tam grande malum, sola eclpsium cognitio emendare, & in melius vertere potest. Per eclpses enim, omnia certos in annos reduci possunt, Christum praecedentes, non minus, quam sequentes. Historicus autem certum semel tempus rei gestae nactus, reliqua per se, tam ante quam retro elapsa gestorum spacia, colligere valet. Quae omnia exemplis vberime patebunt.

Insigne lunaris defectus exemplum est Plutarcho allatum.

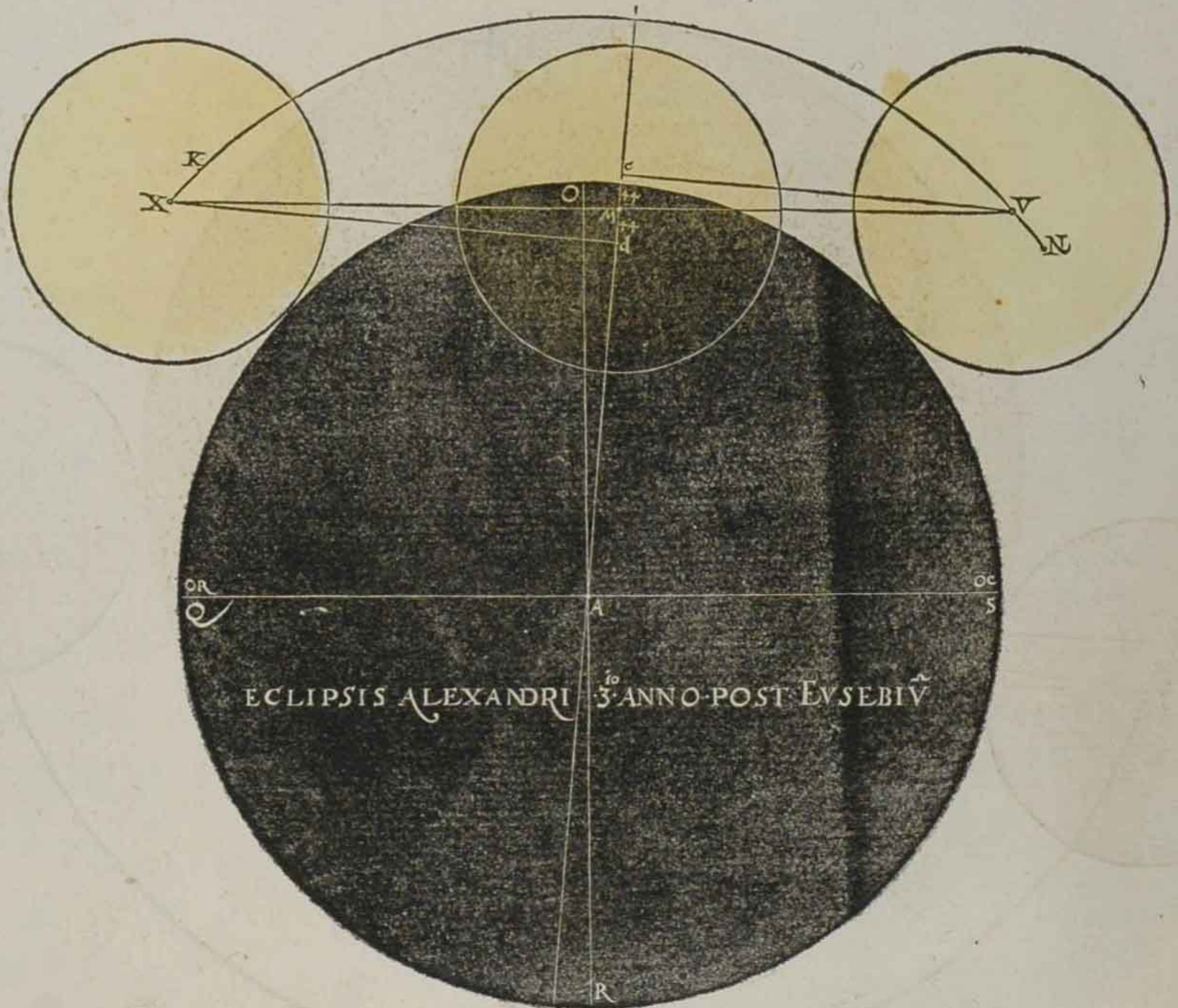
Plutarchus in vita Alexandri autor est, mense Iunio, quando Athenis mysteria inchoarentur, Luna nam defecisse, anno eodem, quo Alexander Darium Persarum regem vicit. Factum id esse testatur Eusebius septimo regnantis Darii anno. Verum hic dubitatur, quo anno regnum cepit. Eusebius ait anno mundi 4871 Darium debellatum, quare si 4871 demperis a 5199 (tot enim annos Eusebius a condito Orbe ad Christum numerat) tum 328 relinquuntur. Vnde totidem annis Christum praecedentibus, Darius ab Alexandro vinci debuit Eusebio. Verum id secus multo esse deprehenditur. Esto autem Eusebius, vel Chronographorum alius quiscumque sit, 18 integris annis, vel retrolapsus, vel 12 anteuectus a vero deuiet, in Darii obitu, (hoc adiecto vno, quod sub Darii mortem anni eiusdem luna defectum mense Iunio passa sit) nunquam vel vno die errare ego quidem potero, sicut exsequentibus abunde satis constaturum confido. Eusebianum vero in praesentia

sentia annum, scz 328 intuenti, nulla prorsum eclpsis euenire in Iunio, imo compluribus annis, neque prioribus, neque posterioribus vllam incidisse defectum in Iunio cognoscis. Verum anno quidem ante Christum 326 eurrente & incompleto accidisse Lunaris obscuratio, die vcz 28 Iunio palam fit. Eandem igitur, quam Eusebius 328 ante Christum anno contigisse asserat, constat eundem duobus annis integris a veritate declinare. Quam rem qui plane assequi velit, sic agat melius. Centenarius maior annorum 400 est, Radix coniunctionis Ianuarij 0 & 1 est, dierum 7, ho: 1, m 40. Radix praeterea 0 & 2 dies 13, hor: 20, m 15 habet. Quae vbi quis operaturus collegerit, & indices X & Z disposuerit, cumque hijs annos perlustrauerit, nullam defectus oportunitatem, praeterquam in anno praedicto 326, vbi draconis Caput, vna cum 0 & 2 28 Iunij diem monstrat, reperiet. Sed hoc, si ostensores secundum annos residuos, scz 75 vltra 400 instituti fuerint, vsuuenire solet. Oppositione verae oppositionis lustranti, videntur inter mediam & veram oppositionem horae 11 m 25 subtrahenda. Quibus subtractis, oppositio vera in 28 Iunij diem, horam 8, m 39 incidere, iuxta caudam draconis conspicitur. Reliqua nunc ad indaganda eclpsim sunt necessaria haec:

- ¶ Argumentum Latitudinis, quod est 5 6 7 m 20
- ¶ Luna Latitudo m 38 z 15
- ¶ Capitis Draconis motus 5 2 23 m 56
- ¶ Argumentum Luna, verum 5 8 27 m 22
- ¶ Verus locus 0 1 m 16 30
- ¶ Verus Luna locus 0 1 m 16 30
- ¶ Aux 0 Signorum 2 gra 6 m 20
- ¶ Argumentum Solis 5 0 25 m 51
- ¶ Umbrae variatio z 3 cum dimidio.

Ex hijs omnibus eclpsim illam colligis, quae infra depicta est. Nota tamen Ingolstadtensibus apparuit hora 8 m 39 post meridiem, quam qui meridiano vrbis Astiriae Gangamelis, vbi Darius superatus est, conferre velit, horas 3 m 12 in tabula regionum iuxta vrbis nomen reperta addat, & hoc ideo, quia ortui incumbit, tot horis & minutis supra Ingolstadtium. Tribus autem horis & 12 minutis Ingolstadio adiectis, hor: 11 m 51, tempus quo Gangameli deliquium hoc visum est, prodibunt. Quod si iuxta enunctiati praesentis doctrinam necessaria defectus qualibet perquisueris, Lunaq; transitum decenter assignaueris, subornata huiusmodi omnia deprehendes, vt sunt.

- ¶ Principiu Eclpsis Dies 28 hor: 10 m 26 ¶ Puncta 7 m 15
- ¶ Mediu eclpsis Dies 28 hor: 11 m 51 ¶ Casus ho: 1 m 25
- ¶ Fimis Eclpsis Dies 28 hor: 12 m 16 ¶ Motus Luna m 44

Erunt quod in superioribus dixerim, eclipsis nullam in Iunio reperiri, nisi 12 post Eusebium anno, illud sic iudices volo. Duodecimo post bellum Persicum anno, Eusebio auctore, Christi tempora versus, Luna quidem deliquit punctorum 6 viginti minorum, 18 Iunij, hora 11 M 32, post meridiem accidisse. Alfonso vero eundem annum Darij superati ab Alexandro terminum in suis eris statuisse, id quod liquet, vel hoc Argumento,

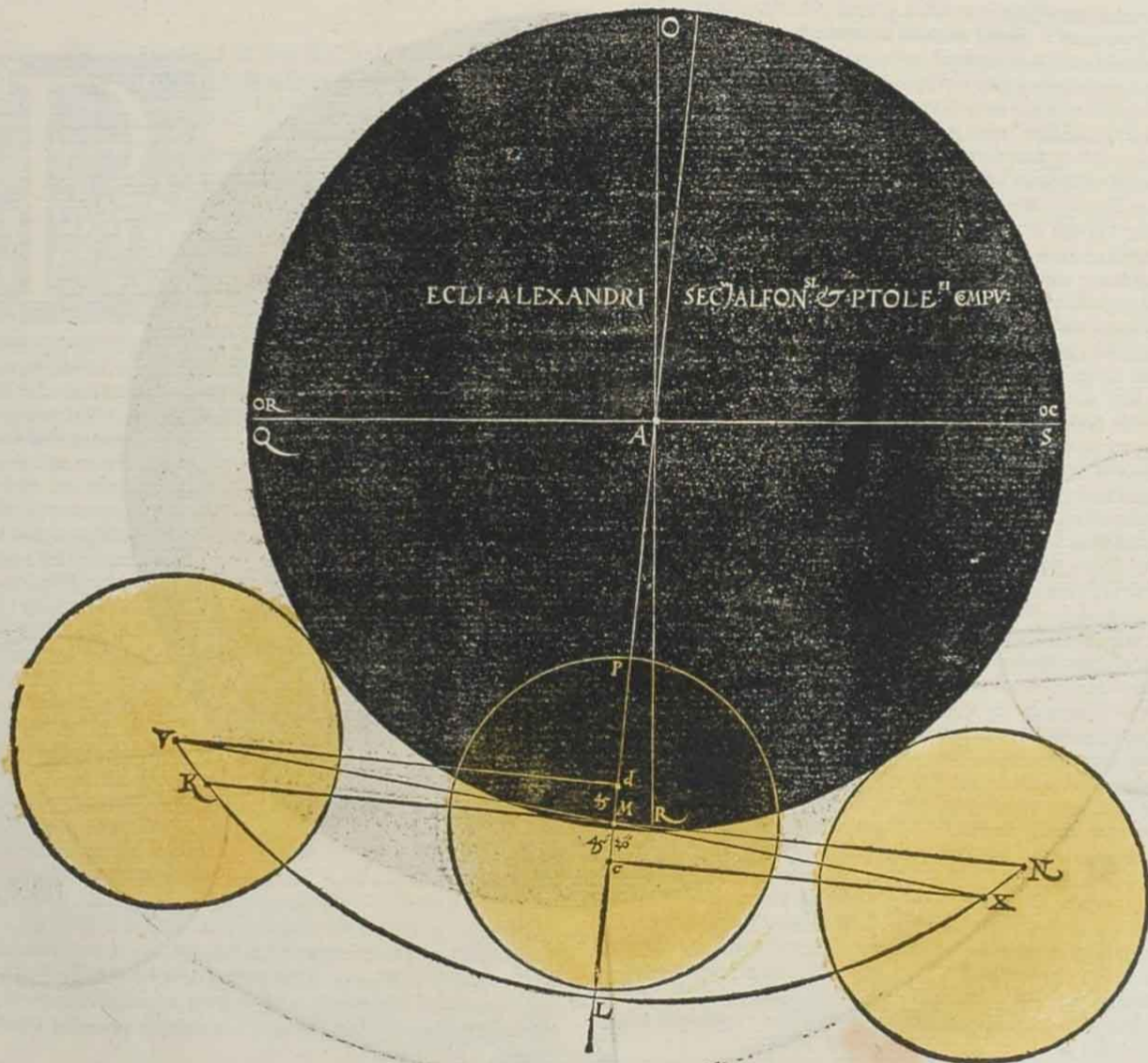
quod ab Alexandri obitu ad Christum annos 311 & 93 dies elapsos asserat. Alexander autem, quoniam 5 ante mortem suam anno, sicut historiae unanimiter assentiunt, Darij deuicit, quinq; 311 connumeranti, 316 redundant. Totidem ergo annis Christo prioribus & completis, iuxta Alfonso, Darij ab Alexandro debellatus est. Sed duodecim anni hii, sunt sequentes & Christo propinquiores, illoq; quem Eusebius statuit computo posteriores. No- uem autem annis ad Christum Alfonso magis ac ego accedit. Sed quaeso cui nam horum potius fidas? Alfonso ne? verum hic suae computationis rationem nullibi manifestam producit. Eusebio ne? qui historias tam accurata sequela connectit, ut incredibile sit eum posse tot annis, nimirum 12 falli, tribus tamen annis idem Eusebius quoq; excidit, quos per incuriam omisso, ut veri simile est, ego dubio procul omni recte cognoui. Proxima enim eclipsis est non- stra Eusebio, cum historiae testentur, Darij eclipsis tempore in Iunio deuictum. Quamuis autem Eusebius computator accuratissimus extiterit, nihilominus tamen ab anno vero lapsus est, cum neq; illo quem Darij capti annum autumat, neq; in duobus sequentibus sed tertio, quem nos cognouimus, deliquit in Iunio eueniat. Sed esto videar Eusebium his velle ab erroribus vindicare curiosus, Alfonso tamen nihil quidquam detractum per ea, quis putet, propte- rea quod sui computi rationem nusquam alleget. Illud siquidem a nullo vnquam exactum iri prauidit, satis tutum ratus, si in hoc Ptolomeum sibi ducem praestitueret, eundem quoq; rationes suas ab Alexandri Magni obitu numerantem. Mos enim genti- bus fuit regum suorum tempora iam defunctorum obseruare, non

aliter, quam nos a Salvatore Christo nato annos metimur. Sub- inde enim 463 annos post Alexandri mortem in suarum usq; ob- seruationum tempora, quae post Saluatoris nostri natiuitatem 152 anno ceperant, Ptolomeus tertia magna suae constructionis dictio- ne numerare videtur. Vnde satis clarum est, Alfonso pariter a morte Alexandri, quae 311 ante Christum memorata est, rationes suas vna cum Ptolomaeo deduxisse. Ptolomaeum vero si hoc in lo- co imitari volumus, sicut certe velle debemus, cuius circa dubium supputatio vera est, tanq; illius, qui ob certitudinem anni (quia non ita longo tempore post Alexandrum vixit) & propter obseruatio- nis diligentiam, (in hunc enim temporis fontem siue originem cae- tera omnia tempora direxit) falli neutiq; poterit. Hunc inquam, si imitari volumus, quid ni Alfonso quoq; sequendus est? Sed hic quid agas tertio post Eusebium anno? in quo pariter eclipsis Lunae nulla ex parte, priori sub Alfonso tpora facta, dissimilis reperitur. Eiusdem enim est magnitudinis omnino, (quemadmodu & praecedes & sequens figura ostendit) cuius illa, quae Alfonso annum incidit, nec non eodem tempore contingens est. Verum rem vt se habeat, iu- dicare longius desino, cum instituti praesentis non sit, historias ad plenum emendare, sed viam tantummodo aliquam ad illud conficien- dum, indicare, & praestruere. Olim, si Deus vitam concesserit, hi- storias ex integro retractaturi, eclipsis quoq; rationibus vere firmatu- ri sumus, vbi & hanc, & alias iterabimus. Ad propositum igitur reuertamur.

Supputatio huius Eclipsis.

- ¶ Anno cur: ante Christum 317 bisextili.
- ¶ Dies 18 Iunij hor: 11 M 30 in merid: Gangameli.
- ¶ Motus D 45 M 20 Z
- ¶ Tempus Casus hora 1 M 23.
- ¶ Puncta ecliptica 6 M 20.
- ¶ Verus locus O G 22 M 31 II D in x.
- ¶ Argumentum O S 0 G 10 M 33.
- ¶ Argumentum D Verum S 8 G 12 M 20.
- ¶ Argumentum lati: D S 11 G 22 M 7.
- ¶ Latitudo D mi: 41 Z 27.

Enunciatio

CAESAREVM

ENVNCTIATVM TRICESIMVM.

Historicos errores per obscuratæ Lunæ paradigma aliud, Christi tempora præcedens videlicet, euidentius ad huc diiudicare.

Liuius libro quarto Decadis quinta scribit, Caium Sulpitium Gallum exercitui Lucii Aemilii Pauli, quando Perseum Macedoniae regem vltimum in Samothracia debellauit, captiuumq; Rhomam duxit, Lunæ eclpsim prædixisse futuram, ne scz ob eam rem militibus terror incuteretur, cum adhuc nondum notæ essent eclpsium Luna-riū causæ vulgo, Solem enim deficere iā olim nihil miraculi asserbat, sicut au-
thor est Plutarchus in vita Niriæ sed nō

Liuius vno die
segni eclpsim
S. Galli tradit
atq; euēnit.

idē Lunæ. Futurum autē ea nocte, quā pridie Nonas Septembris sequeretur Gallum prædixisse, Liuius asserit, id quod nequaq; ita esse certo certius discece licebit. Cōtingit autē non ea nocte quā pridie, sed quam tertio Nonas dies dicta sequuta est (ac si dicas, ea nocte factam eclpsim, quæ præcessit diē Lunæ, non ea, quæ diē Martis antecuit) Impossibile enim est Liuii tempus potuisse eclpsim admittēre, aut aliud præter hoc nostrum, esse posse. Et hoc ideo, cū in proximis decem & nouem annis, neq; prius neq; posterius, eclpsis Lunæ vlla in hunc diē incidisse visa sit. Plinius quoq; meminit eiusdem deliqui, libro naturalis historiae secundo, capite 12 sed paulo diuersius, vt qui diē non absolutē expresserit. Annum itaq; & diē istius defectus præfagiturus, obserua primum, quo anno Perseus vixerit. Ille autē iuxta Eusebium, anno 5024. creati mūdi Macedoniae præfectus est, Olimpiadis 151 anno tertio, qui numerus secundum hunc 175 annorum ante Christum natum foret. At quando Perseus Imperium decennale obtinuit, palam est illum à Lucio Paulo deuictum esse, anno ante Christum 165. Verum nec illud quidem sic se habet. Quin iuxta eclpsis euentum, anno 172 curren-
te Christo priore, captus Perseus inuenitur. Illud quod accipies hoc modo, Si à Christi ortu retro numeraris 171 annos integros, ple-
nolq;

Perseus regna-
re capit annis
ante Christū
175 secundum
Eusebium.

Manifesto cō-
uincitur Euse-
bii septē annū
in regno Per-
sei asserendo
deuiare.

ASTRONOMICVM

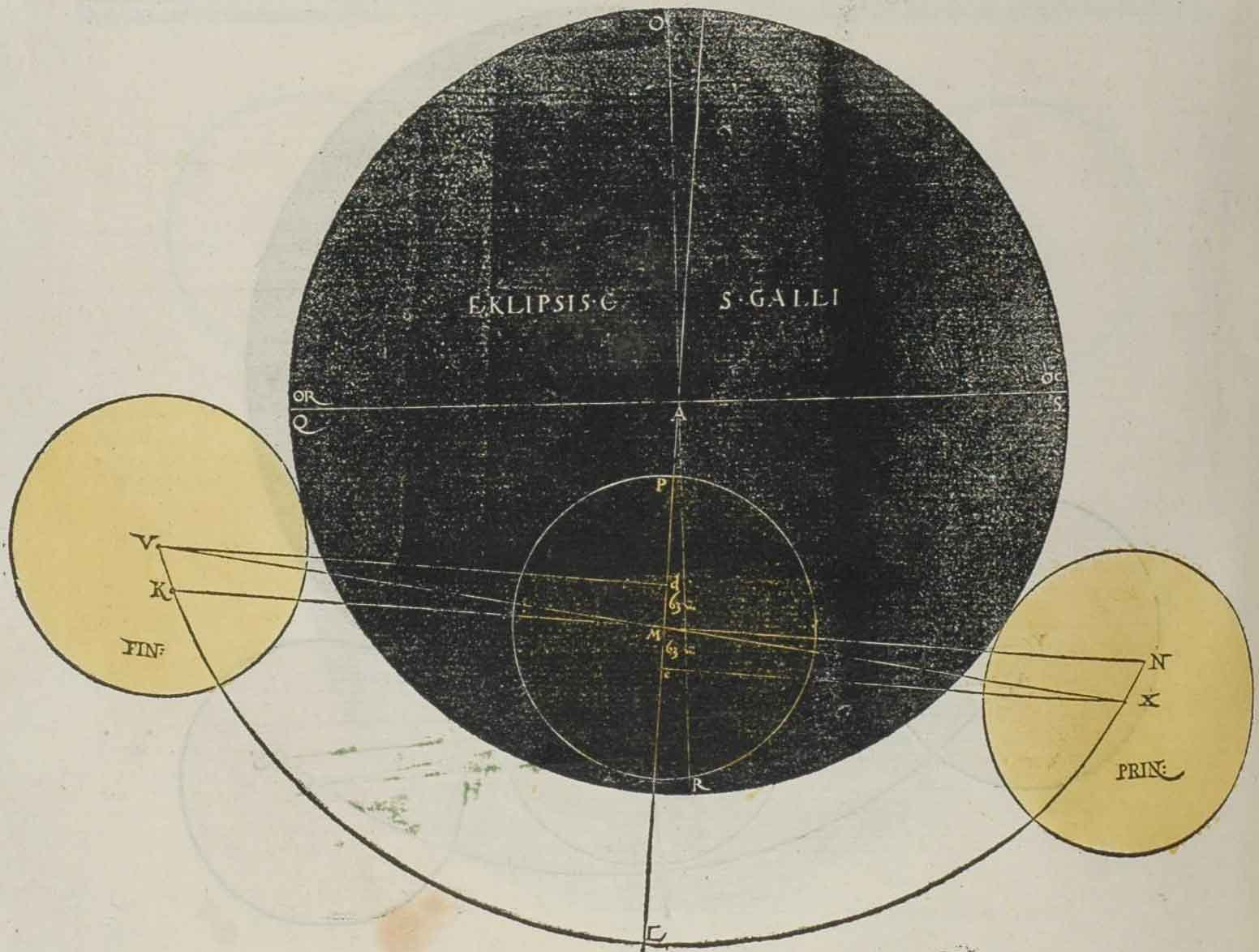
nosq; (annum autem natiuitatis connumerare oportet) & præterea, Decembrem, Nouembrem, Octobrem menses, vsq; ad Septembris tertium diē retrosum abiens adieceris, tum annum verum exitus Persei tenebis. Huiusmodi autem temporis ratiōtinatio, minime gen-
tium responsura huius est, qui annales historiarum successus ostende-
re nituntur, dum in vrbe condita, non parum, vt dixi, dissentiunt. Præfens exemplum intellecturi, annum principio 165, in quo Perseus cecidit, secundum Eusebium proponamus. Ille enim sit nec ne verus, hac ratione non fugiet nos. A centenariō maiore 200 sub-
ducimus 165, & relinquuntur 35. Radicem nunc σ $\circ$ & δ ad annum 200, quæ est dierum 14 horarum 18 minorum 24. Radicem itidem coniūctionis δ & δ , quæ habet dies 7 Horas 10 mi: 50 inspicimus. Indices X & Z in instrumento draconū super easdem radices deducimus. Similiter V & Y annuatim, donec oppositio aliqua in Capite vel Cauda eueniens occurrat, promo-
uemus. Illud autē in secundo tertio vel quarto Septembris die-
bus contingere debet. Neq; vero annus, ita agentibus nobis, præter 29 post hunc alius quisquam obuēnit, qui horum dierum aliquē ecl-
pticum habeat. Viginti nouem ergo annis ab 200 sublatis, 171 restant, quibus si menses reliquos, vsq; ad tertium diē Septembris retro euntes adiicimus, verum eclpsis annum pronūctiamus. Quin-
imo, si 20 aut 30 Annos, vltra citraq; examines studiosissimē, nunquā tamen Lunæ defectum eundem ad diē fieri reperias. Ad diē dico signatē, noctem etiam includens, Luna namq; vt dictum est, interdiu defectum pati non dicitur. Post radicem ergo annorum 200, oppositionem mediam anni 29 quærens in Septembri, dies duos horas 17 mi: 6 offēdis. Inter veram & mediam oppositio-
nem, horas 4 mi: 25 subtrahenda vides, illisq; subtractis, horas 12 mi 41, tempus veræ oppositionis remanere cernis. Reliqua ad eclpsim quæ desiderantur, hæc sunt.

¶ Locus δ verus	Sig: 11 gra. 6 Mi. 38.
¶ Locus δ verus	Sig: 11 gra. 11 Mi. 49
¶ Argumentum $\circ$	Sig: 3 gra. 0 Mi. 31
¶ Argumentū lati. δ	Sig: 11 gra. 24 Mi. 50
¶ Aux $\circ$	Sig: 2 gra. 8 Mi. 30
¶ Argumentū δ Medium	Sig: 6 gra. 4 Mi. 13
¶ Argumentū δ Verum	Sig: 6 gra. 3 Mi. 28
¶ Latitudo δ	Mi. 27 Meridionalis ascen-
¶ Variatio vmbrae	Z 26

Perseus, iuxta
Eusebium ce-
pitur anno
ante Christū
165.

Perseus captus
esse eclpsim
cet anno ante
Christū 172.

Ex hiis

Ex hiis deliquium inuestiganti, ceu praeceptum est, eadem qua infra subferibitur forma se offert, quae representat.

- Puncta 12 m 30.
Dimidiam quoque Moram m 16.
Tempus cuius horam 1 m 28.
Motum dimidiae durationis tempore m 63
Dimidiam durationem Hor: 1 m 44.
Principium eclipsis Hor: 10 m 57 post meri:
Medium Eclipsis Hor: 12 m 47.
Finem eclipsis Hor: 2 m 25 post medium noctis.

Tempus verae oppositiōis postremo, Macedonicum ad meridianū (Perseo scz in eodem debellato) referendum foret, nisi in Samothracia idem captus esset, quapropter Samathracico meridiano uti quoque maluimus. Ex regionum itaq; tabula, horam 1 m 32 reperta, verae oppositiōis tempori Ingolstadiano addentibus, Horae 14 m 13 pomeridiana, quae fuerunt medium eclipsis tempus Samothraciae, prodibunt. Ex hijs utiq; liquet, sex annis Eusebium in asserenda Persei captiuitate / & Macedonici Imperij fine, tardiozem esse. Quod vero Liius dicit eclipsis hanc conspectam a secunda noctis hora, quartam vsq; esse, putandum est, non ita exacte numeratas, hoc in loco horas a solis occasu incipienti Liius, sed a crepusculo verius, sicuti ferē fit penes vulgum, cuius opinionem fortasse imitatus est, & praesertim milites, quorum obseruatio potior in caede quam caelo, mens intentior pilo quam polo, contemplatiōq; absolutior in arcis quam astris posita est. Quo circa, quod negligentia militari commissum hic esse reor, nihil nos moueat penitus, sed potius horam 12, qualis certe fuit, cum minutis 29, pro deliquii principio desumamus.

HISTORIAE DEPRAVATAE EXEMPLUM adhuc aliud ē Plutarcho sumptum,

PLUTARCHVS IN VITA Nicias ducis Atheniensium tradit, Nicias iam a Syracusanis, quos aliquandiu oppugnat, quodammodo circumuectum, noctu cum suis abiturum destinasse, nimirum 13 antequam caperetur die vna cum Demosthene, sicut ex historia colligere est. Verum hic forte fortuna eadem nocte Lunam deficere contigisse, indeq; vehementius adeo Nicias omnesq; milites turbatos, cum propter causam ignorantiam, grande aliquod malum sibi portendi vererentur. Anaxagoras enim tunc temporis primum caperat de Lunae motibus vera tradere, quae vulgo adhuc ignota erant &c. Sed haec Lunae obscuratio, quoniam tempore euenerit, inquirendum restat, hoc enim est quod instituimus. Eusebius in cronica suis bellum hoc gestum esse scribit anno mundi 4782, hic numerus annuum ante Christi incarnationem 417 fuisse demonstrat, siue olimpiadis 90 max, annum secundum, quod nequaquam se ita habere, res ipsa ostendit, verum anno post hunc tertio, 414 scz ante Christum labente nec dum pleno, die Septembris 8, quando non ita multo post occasum Luna per quartam sui partem, id est, ad puncta tria obumbrata est, mox post ortum suum. Annus Eusebii defectum nullum continet, neq; etiam posteriores aliquot, neq; priores illo, adeo, ut alius praeter hunc nostrum esse nullus queat. Meminit praeterea Plutarchus Nicias paulo post a Syracusanis iuxta fluuium Asinarum capti, his verbis. Erat dies 24 tus mensis, quem illi Carnium, Athenienses μεταγατιώνα vocant, latinis vero Maium arbitror appellari. Hoc in loco me verborum esse cogit Plutarchi interpres, dum bis in praesentia impingit grauius, parerga & ad textum nihil pertinentia ingerens, quae propositum nostrum, nisi confutentur, euertant maximè. Primus itaq; error est in hoc, vbi dicitur, Erat dies vice simus quartus mensis &c, vbi legendum vice simus septimus, minime autē vice simus quartus, quae cum enim exemplar per τετραδὲ φθίνοντες, quartum quidem significat, sed eum qui ante finem mensis est diem. Athenienses enim decenos quoslibet & vltimos dies cuiuscunq; mensis (in tres enim decurias omnem mensē distribuerunt) retro numerare soliti sunt. φθίνοντες, id est, deficientis, Lunae nimirum vel mensis appellantes, sic vltima dies ἐν κείνῃ νύκτι, id est, vetus & noua, penultima δυνήτερα, id est, secunda deficientis, antepenultima τριτήνη, id est, tertia, pro antepenultima πενάριτη, id est, quarta φθίνοντος dicebatur. Vnde constat πενάριτη φθίνοντες quam

quam Plutarchus τετραδὲ vocat, vice simum septimum, non vice simum quartum, mensis diem esse. Secundus error vbi dicitur, Latinis vero Maium appellari arbitror. Illa enim verba Plutarchi non sunt, sed commentū omnino translaticium, institutoq; nostro, si concedamus, aduersissimum. Quae autem translatozem illum causa impulerit cur Methagitonem Maium vocaret, meo iudicio est ista. Aristoteles libro sexto de historia animalium scribit, vrsos coire mense Elaphibolione, ferre autē vterum diebus 30, post partum vero mense tertio, vere iam existente (sic enim verba sonant, ὡς τὰ εἶπε) ē specu prodire. Plinius item libro naturalis historiae octauo, capite 36 refert, vrsos coitus hyemis initio fieri, partus autem 30 die. Si itaq; coeunt vrsi hyemis initio, ut scribit Plinius, oportet ut mensis Elaphibolion sit hybernorum primus autem hyemis initium, quare si Aristoteli Plinioq; audiens, omnes ordinatim menses Graiorum examinas, Elaphibolionemq; ordine nono repertum Decembri latino, qui & ipse principium hyemis est, confers, Hecatambeonem Aprili, Methagitonem Maio, coincidere necesse est. Verum ista mensium graecorum scz cum latinis collatione, interpres vsus est, perinde atq; nostro tempore bellum hoc gestū foret. Nostro enim aeuo Sol Capricornū ingreditur (vnde de verum hyemis initium computamus) decimo Decembris die, quamobrem interpres nonum graecorum mensē Elaphibolionem Decembri, Muntichionem Ianuario, Thargliona Februario, Scirrhionem Martio cōtulit &c. At qui longe aliud erat Aristotelis siue belli tempore, quod idē est, ac praesentia estimare. Belli namq; siue Aristotelis quod fere idē fuit aetate, Sol Capricornū introiit, nō in decimo, sed vltimis Decembris diebus. Ita potius pro anni exordio Ianuarius erat eligendus, ἐλαφβολιώνος, dicendus. Quod si fecisset, videre poterat anni Attici principij in Iunium vsq; profecti. Praeterea si confiderasset Athenienses auspiciari annos in nouilunijs saltem, indeq; fieri, (sicut & belli tempore euenit) ut interdum anni origo in Iulium vsq; progrediretur, facile intellexisset Methagitonem mensē secundum Augusto Septembrisq; coincidere posse. Quid quod Aristoteles illud ipsum astruat, libro de animalium historia octauo, vbi de ceruis tractat, quos palam testatur mense Boidromione & Memaitirione coitus celebrare. Hoc autem fit nobis in Septembris initio Sole iam decimum quintum Virginis gradum, iuxta stellam quae Leonis cauda dicitur, occupante. Sed Aristotelis aeuum consideranti, apparet circa Septembris medium ferē factum esse, cum Sol primum virginis gradum in Septembris initio teneret, & ideo Boidromionem mensē vterius quiddam, imō ex Septembri in Octobrem vsq; prorogatum esse, similisq; ratione methagitonem mensē in Augusto captum, in Septembri demum finisse. Praeterea Plutarchum innuisse Methagitonem nomine Septembrem, tam clarū est, ut asserere non egeat alia, nisi ut eiusdem verba trutinenter sincerius, inquit enim. Tunc quando Nicias abiturum pararet suae profectiois, causam proposuisse hanc maximam, quod videlicet Autumnus incipiens grauariet iam, aerq; subinde corruptior, pestem (moriebantur enim iam tum non pauci militum) praesentaneam inueheret, imō post pauca subiungit author idem. Siquidem cum essent relicti, scz post stragem, in loco depresso, & ante tot, & sub dio prius in Sole & aestu deficiebant. Dehinc superueniente autumnalium noctium gelu, ipsa mutatione contrariorum valetudinem contrahebant &c. Adde quod Thucydides historiae graecae accuratissimus scriptor, idē cum Plutarcho super hoc bello, quod Thucydide viuo gestum est, sentiat. Cuius verba, ne forte quis fucum putet, subiunxi. Cum enim de Nicia iam fugiente, & iuxta collem Lepada obsessum loquitur, libro Peloponnesiaci belli, septimo, sub finem ferē, in haec verba excurrit. Verum cum a tot viris ē loco eminenti ferirentur, facilius enim superne tela vibrabantur, nec possent percurrere, retro se recipere, atq; quiescere, cum praesertim extiterent tonitrua, pariter & imbres, qualis anni tempore in autumnū vergente fieri consueueret. Vnde exterriti sunt, & eo vehementius, quod existimarēt in suū exitium ista omnia fieri &c. Quibus dictis, quid manifestus est belli tempus Autumnale, ut Plutarchus quoq; asserit, fuisse asseuerantibus? Satis ergo conuictum arbitror, hoc loco, non Maium per Methagitonem accipi, sed Septembrem verius oportere. Quando vero scribitur Nicias vice simo septimo die captum esse, factum id conijctur decimo tertio post eclipsis die. Athenienses enim, ut infra paulum copiosius dicitur, mensium suorum dies, iuxta Lunae aetates numerare soliti sunt. Praeterea μεταγατιώνος mensis secundus Atticis fuit, vnde cuius promptum intelligere, principium anni illius, proxima post aestiuum Solstitium coniunctione inchoasse, eo enim tempore Solstitium aestiuale vltimus Iunij vel primus Iulij dies continebat. Autumni vero principium ingressus Solis in Libram penultimo Septembris die constituit. Cum ergo eclipsis illa praesens Autumni exordio vicina extiterit, octauo enim Septembris visa est, a quo die retro adhuc 15 si numeres Methagitonem principium habebis, a quo adhuc 30 diebus retrogressus ἐκατομβαιώνος mensis, id est, primi caput, quod est 26 Iulij dies offenditur. Ea autem die Nouilunium primum, Solstitium aestiuale sequens, fieri solitum est. Iam si in Methagitonem mense numeretur 27 quo Nicias se dedit, dies idem esse 20 Septembris deprehendetur. Postremo Atticos mensium suorum numeros

Arguitur Plutarchi interpres secundo.

Quale Athenienses anni principium constituerint, ex Aristotele colligitur

Per Metagitonem onem plutarchi non Maius sed September intelligendus.

Eusebii error de fine Macedonici Imperii statuentis.

Quomodo Liius intelligendus de horis eclipsis.

Merus Nicias ob eclipsis visum.

Quando bellum Nicias gestum sit.

Taxatur Plutarchi interpres primo.

Lunæ ætatib' aptasse, id est, secundū nouilunia disposuisse sciendū est. Quæ quidem res probatione nō eget, Nam idem author Plutarchus Calendas, Nonas & Idus, Lunæ accommodasse græcos non semel testatur, & præcipuè in vita Romuli, cum ait. Nunc igitur Rhomanorum Calendæ nulla re cum græcis conueniunt. Illum autem diem quo Rhomulus vrbi fundamenta iecit trigelimum rectè diem fuisse perhibent, in eoq; Lunam ex congressu Solis defecisse &c. Ex quibus liquido constat græcos secundum Lunæ tempora dies suos numerasse, Obiter vero admonuisse volo, mendam textui subesse, vbi dicitur Lunam ex congressu Solis defecisse, legendum autem Solem ex congressu Lunæ defecisse. Hoc enim verba græca manifeste innuunt, quæ sic habent, καὶ συνόδῳ ἐκλήθη κηρὲν ἐν αὐτῇ γενέσθαι σελήνης πρὸς ἄλιον

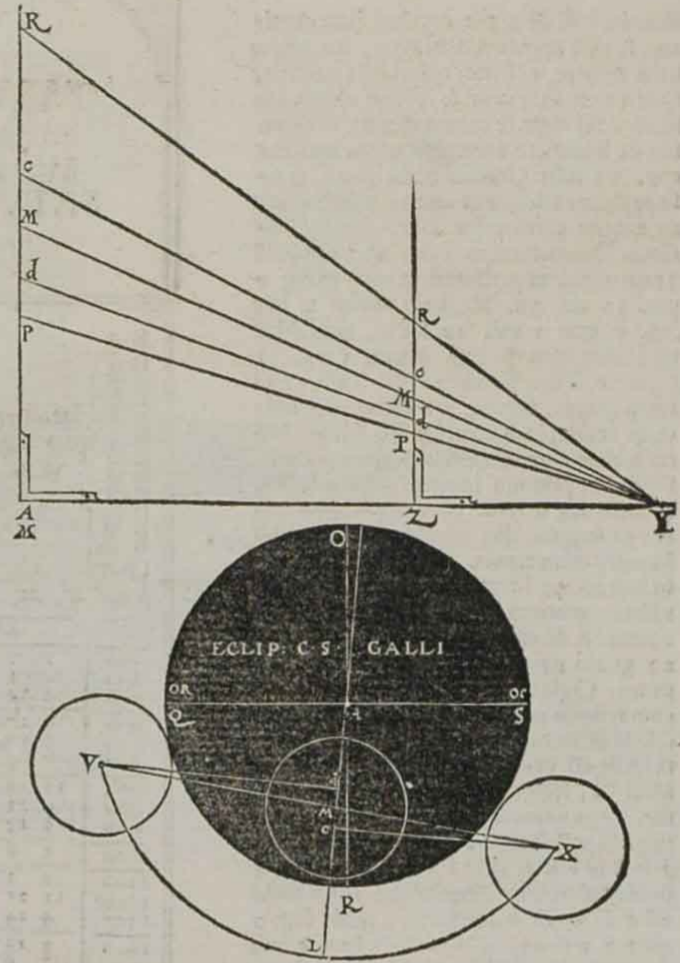
quæ si interpreteris, nihil omnino aliud sonant, quam eodem die Lunam cum Sole coisse eclipticè, vnde clarum est, non Lunam, sed Solem obuelari oportuisse, quando Lunæ sphaera longe inferior Solari est. In priorè sententiâ Thucidides quoq; loquitur, belli Peloponnesiaci libro secundo, vbi inquit. Eadè quoq; æstate Calendas Lunarib' hoc est, interlunio (quo solo tempore creditur posse contingere) Sol defecit, secundum meridiem, nonnullis interuenientibus stellis. Idem adhuc pluribus in vita Solonis Plutarchus exequitur, dicens. Qui vero deinceps sequeretur dies eam νεμνία, id est Calendas appellat &c. Similia plerisq; in locis refert. Quicquid autè hucusq; super mensibus, anniq; Athnici principio dictum fuit, hoc totum insequenti diario Luce clarius oculi te docere possunt.

MENSIVM GRAECORVM LATINORVMQVE COLLATIO

Table with columns for Latin months (MENSES LATINORVM), Greek months (MENSES GRAECORVM), and the order/names of Greek months (ORDO ET NOMINA Graecorum mensium). It includes detailed day counts and names like KALENDAE, NONAE, IDVS, and specific astronomical events like 'Sol intrabat Leonē' and 'Sol introiuit Virgine'.

EXEMPLIFICATIONIBVS ISTIVSMODI paucis haecenus ostensum volo, quomodo eclipsis Lunarium sub sidio historias ab erroribus, qui in eis, annorum ratione, perperam assignata, passim offeruntur, vindicare liceat. Simili aliquando via, deo fortunante, Solis quoque deliquia peculiari volumine proposito tractaturi, in quo opera dabitur sedula, nunquid vrbis fundatae tēpora verē & citra diuinationes, quibus iam olim caligamus, agnosci queant. Solis enim eclipsis ad hoc praecipue intelligendum desyde rantur, neq; vero verius quicquam infallibili motuum celestium suc cessu est. Postremum est, & quasi parergum, vt eclipses quos fuisse mē descripsi, oculari quoque obseruatione contuendas doceam. Cū multi sint, qui variē variis videndi instrumentis vtantur, omnibus ta men perperam, Alii enim in pelui aqua referta, Alii speculis, Alii simplici papiro perforata, Alii aliter obseruare eclipses solent. Tā tum vero abest, vt hii veram defectus magnitudinem discernant, vt insuper hii rationibus grauissimē visum percellant. Eclipsim itaq; Solarem contuturus, vitrea non amplius quā duo fragmenta, qualibus fenestrae muniuntur spissiora, palmae latitudinem æquantia desummat, bicoloria tamen, altero rubro, altero viridi, flauo, purpureo, caeleoue existente. Colorum differentias ipsa experientia sta tim docebit. Exinde folium papiri candidioris tenuissima acu perfo ratum, binis vitris inserat, ceraq; vel bitumine conglutinet. Tempo re deinde eclipsis oculis praetendat, acieq; recta per foramen in So lem delinquentem collimet. Sic enim fiet, vt Solem nihilo secius, quam si Lunam intueatur, innoxie cernat. Quae quidem res indices comprobari potest, maxime autem tunc, vbi Solem & Venerem, aut Solem & Mercuriū coniungi corporaliter, ex superioribus ani maduertisti. Nam si eandem coniunctionem per vitra, suo tempo re obseruabis, citra obstaculum, citraque noxam visus, planetam sub Solis corpore, quacumq; tandem in parte lateat, manifestō conspi cabis.

omodo
clipses Solis
ni possint
noxie perfe
re.

MONAD
AVI

ENVNCTIATVM TRICESIMVM PRINVM

Formas eclipsisum pro arbitrio, qualuis nunc minores, nunc maiores effigiare.

RESENS INSTRVMEN torū structura postulare videbatur, figu ras paulo ampliores, quā cuiilibet for tallis probari possint, easdē suo pro in stituto, nūc minores, nūc maiores effin gere volenti, quam ob rem ne omnino quid de sumā fide quis in me requirat, adieci, quo nā pacto figuras singulas pro arbitrio formare quis queat, exi quas, grandes & mediocres, idq; per fig urā eclipsis, quā C. Sulpitio ani maduersam praediximus. Proposita igit ur hac eclipsis descriptione, primo lineam rectam in plano, vt lubet prolixam tende, cuius extremorum vnum cum Y, alterum cum A & M insigni, Mox ē puncto A siue M orthogonalem, A R vocatam, erige. Circini deinde pede altero in A centro eclipsis fixo, alterū in R vel O vsq; promoue, quae circini intercapedo, semi diametrus vmbrae cū sit, eandē perpendiculari inferto, A R vero no minato. Circinū rursus A litera cētri se x vmbrae defixū, in M pro duc, idēq; circini spaciū, (quia refert centrorū) & vmbrae distantiā) perpēdiclarē itidem superloca. Simili modo cū c & d age, Semi diametrū preterea lunarem, scilicet M P eandem in perpendiculari rem transferto. Quibus peractis, in linea Y A quacumq; lubet, punctum Y signa, ex eodemq; lineas in singula puncta perpendicu laris A R emitte. Postmodo in linea Y A punctum elige alium Z, vnde si orthogonalem educis sursum, omnes ex Y puncto du ctas lineas scindi ab eadem conspicias, quae quidem linea quanto Y puncto vicinior est, tanto arctiores figuras causatur, lineae enim quae concurrunt in Y, subinde breuiores, tum vmbrae, tum lunae diame metros metiuntur, quale quid etiā facit vera lunaris centri ab vmbrae cē tro distantiā. Secundum hanc ergo diuisionis proportionem, defe ctuales figuras, repetitis prioribus, depinge. At si figuras praesenti bus maiores desideras, lineas ex Y vltra A R lineam prolonga, punctumq; Z longius ab A remoue, sic enim lineae in Y coeun tes maiores etiam diametros in perpendiculari ostendent.

clipsis C S
Galli arctiore
modum res
acta.

Enunctiatum

ENVNCTIATVM TRICESIMVM SECVN.

Coniunctiones magnas, id est, Trium superiorum plane tarum h, 4, 7, coitus, nullo non tempore, post vel ante Christum praefinito, facilitate mira indagare.

TOLEMEVS TESTATVR PLA netas esse ministros quosdā generationis & corruptio nis humanae, seu potius mundi huius. Errantes si quidem nunc sursum nunc deorsum, nunc prorsum nunc retrorsum, nunc longē, nunc propē eclipti cam efficere rerum sub se positarum, diuersissimos effectus, ortus in tertiusq; causas inducere. Trium superiorum er rores siue cursus maximē obseruādos, docet, horū enim precipuos in rebus effectus fieri solere, quales sunt, Regnorū, Religionū, Bellorū, Potestatum translationes mutationesq; &c. quam rem vt omnia penitissimē iudicans quinquagesimo verbo non temere Astrologū obseruare admonet, dicens. Ne praetermittas centum & decem nouem coniunctiones, in his enim posita est cognitio eorum, quae fiunt in mundo & generationis & corruptionis &c. Quas coniun ctiones cum tanti faciat, tantus astrorum Iudex, similiter & alius om nis astrologorum cætus, nos quoq; non praetermittendas in praesen tiarum duximus, imo vt de illis non nihil quoq; doceremus ob id coacti sumus. Coniunctiones magnae quadruplices sunt, Maxime, Maiores, Minores & Mediae. Maxima est h 4 & 7. Maior h & 4. Minor 4 & 7. Media h & 7. Qui iam rimabitur fu turam alicuius anni coniunctionem magnam, principio planetarū, quorum coniunctionem quaerit, ē proximē subordinata tabula, sic vt planetarum duorum vel trium quocumq; instituit, radices colli gat, centenarijs annorum praefinitorum competentes, hoc modo. Christum sequente annorum numero Radix centenatio proximō conueniat, anno Christum praecedente proximi maioris centena riū radix eligatur, id quod fiet, si ex non completo centenarius per adiectionem annorum plurium completus constituetur. Ibi autem custodiendum est complementum, Nam illud hoc loco residuum, vel residuos annos appellabimus. Hoc vbi ritē peractum est, index M inferioris rotæ super radicem h locetur, in limbo numerus re sidui inuestigetur. Filo postea per illum traducto index M rur sus substituatur. Similiter omnino cum reliquis agetur ostensori bus, primo radici, post annis residuis eos adducendo. Vltimo er go filum primo Ianuarij mensis diei in Calendario se x Saturni ad moue, idēq; ad finem vsq; decembris perducito, Quod, si incidat filum in rota h ni Iouis & 7 eīdem diei omnium Calendariorum, certum est eodem die futuram esse, aut fuisse coniunctionem trium planetarum mediam, quae maxima dicitur. Vsu venit non nunq; vt

Coniunctioni
magnarū vi
res.

Coniunctioni
appellationes.

k II filum

ASTRO. CAESA

filum in hni & 24 uis eundem diem exprimat, & effe conjunctionio Magna. Interdum hno & 27 te couenit, que media uocatur, ficut etiam in 24 uem & 27 tem aliquando filum coniungit, & minor dicitur. Res omnes ex subiuncta exemplificatione liquidior erit. ¶ Cæsar Carolus ortus anno 1500 sæpe dictus est, quo in anno conjunctionio necne magna euenit ita scies. Saturni Radix ad centenarium 1400 elige (quonia 1500 adhuc imperfecti sunt) que est Sig 9 gra, 12 mi, 38. Radicem itidem 24 que Sig, 5 gra 3 mi, 29 habet. Item Martis Radix, que est Sig: 6 gra. 3 mi. 31 sumatur. Hinc si indicem M Radici Saturni iungis, filumq; per annos 99 relis duos trahis, Indicẽ rursus filo subdis. Modo eodem cum ostensoribus aliis operatus, filum per primum Ianuarij diem educito, Saturni scz in rota. Deinde paulatim cum filo in singulos dies progrediens, primum Ianuarij diem cernes. Primum quoq; diem in Calendario Martis à filo eodem abscondi videbis, quocirca, non dubitanter dicto die Saturni & Martis conjunctionem mediã in 23 gradu 53 m̄ & cõtingentẽ, affirmare potes. Quia uero 24 filo non subest, nihil cum reliquis participare in præfenti conjunctione dicitur. Media conjunctione habita facile est ueram ex enunctia; superiorib; inuenire, sequitur uero illa 10 Februarij die. Quauis media cõiunctio interdũ prior interdũ posterior, uera esse solet. ¶ Regis FERDINANDI ortus anno 1503 memoratur, cuius cõtenarij scz 1500 radix est 2 5 6 6 mi; 34 2. 24 uis Sig: 0 gra; 3 mi; 47, autẽ 5 8 gra; 5 mi; 5. Indicẽ iam cuiusuis planetæ propriẽ radice decenter connexo, filo per 2 superstites annos misso, rursusq; sub filum ostensoris cuiuslibet redacto, nulla superiorum triũ conjunctionio hoc anno 1503 euenisse cõspicitur. Quapropter ostensores porrõ agent diu in 1503 plenum scz annum, ubi offertur media protinus Saturni & Martis copula succedenti, id est, 1504 anno, die autem 8 Ianuarii futura. Sed uera illarũ planetarũ cõiã præterisse uidetur, anno uerõ Regis natali 1503 die Octobris 25, facta. Aperte autem ibi uidere est, quomodo media cõiã ueram sequatur, quæ in priori exemplo præcedere uisa est. ¶ Verum ne ignoretur modo operandi ante Christi etiam tempora, Tertium dogma huiusmodi esto. Dicitur anno 24 ante Diluuium conjunctionio magna Saturni & Iouis in V extitisse, quod uerum sit necne, cognoueris hac uia. Præstituens 3101 annos, (tot enim annis diluuium Christo prius fuit) Adicio illis 24 un de 3125, uerõ annus currens in quo ista cõiã contigit, redeunt. Numerũ igitur hunc cum 75, centesimum supponens maiorem scz 3200. Radicem modo Saturni, quæ habet 5 5 gra; 13 mi; 6, uertigo. Radicem pariter Iouis, quæ est Sig: 7 gra 11 mi; 35, accipio, Exinde uero ostensores disponens singulos, filumq; per annos 75 reliquos, cum ostensoris subiugatione trahens, fide certissima, conjunctionem mediã 8 die, Hora quasi 11 pomeridiana mensis Martii, & hoc in Arietis signo; euenisse deprehendo.

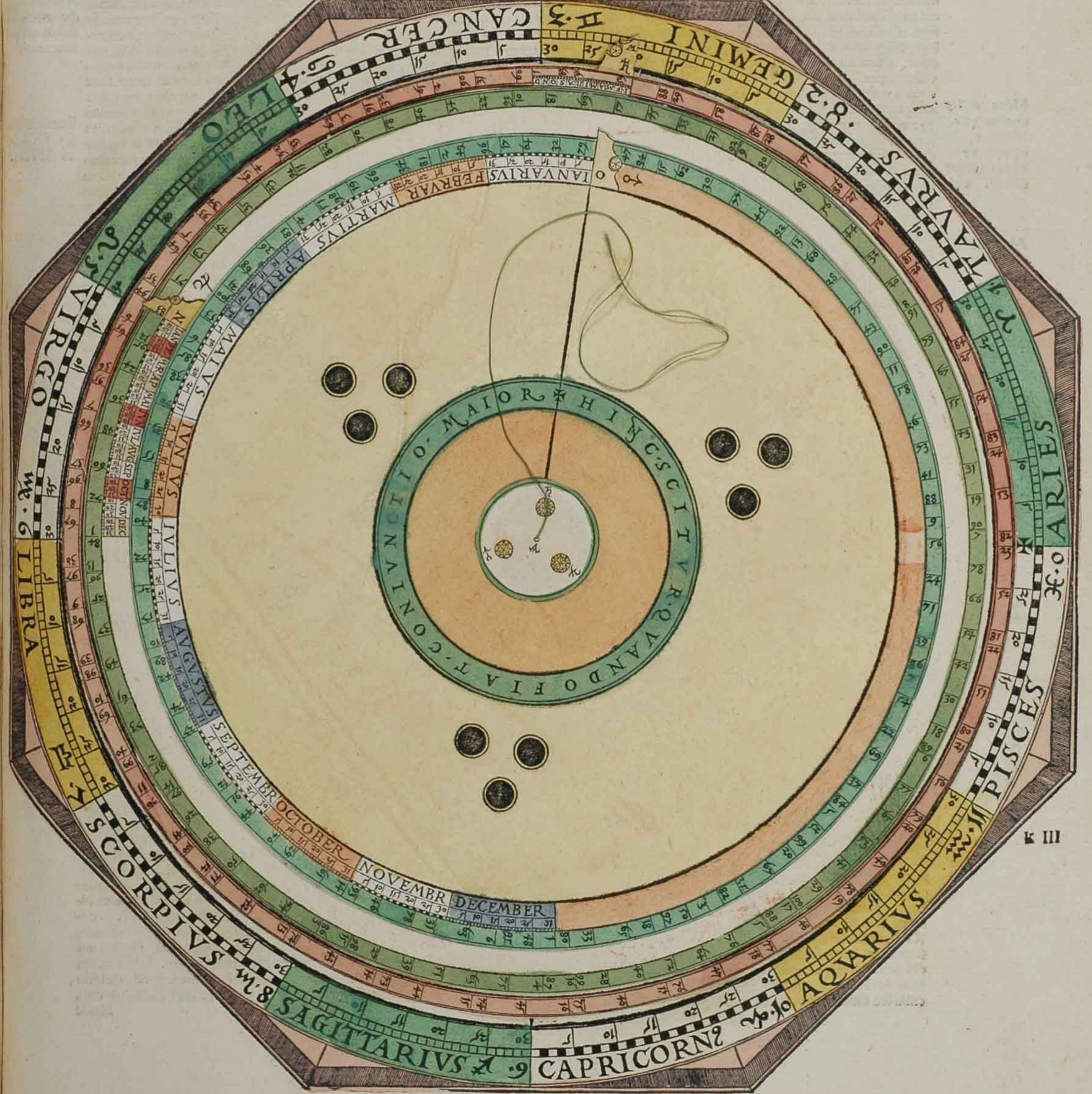
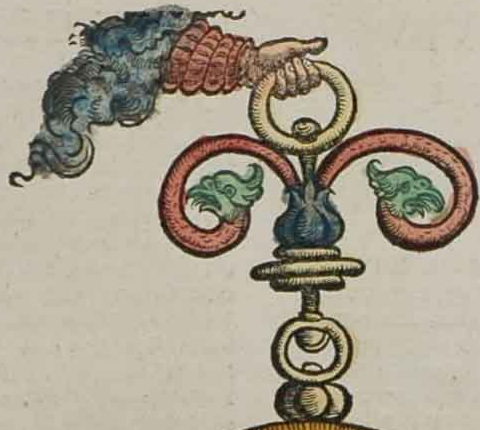
Sequuntur tabulæ radicum mediorum motuum, Saturni, Iouis & Martis, ad centenarios completos ante & post Christum.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Exemplum Regis FERDINANDI.

Ante Christum operandi modus.

TABVLA MEDII MOTVS SATVRN			TABVLA MEDII MOTVS IOVIS			TABVLA MEDII MOTVS MARTIS		
Centenarij annorum ante & post Christi aduentum	Radices post Christum.	Radices ante Christum.	Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Christum.	Radices ante Christum.	Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Christum.	Radices ante Christum.
Ann ^o	S. G. M.	S. G. M.	Ann ^o	S. G. M.	S. G. M.	Ann ^o	S. G. M.	S. G. M.
100	2 14 5	2 14 5	100	6 0 32	6 0 32	100	1 11 24	1 11 24
200	7 7 33	9 20 37	200	11 6 45	0 24 19	200	3 12 58	11 9 49
300	0 1 1	4 27 9	300	3 12 58	7 18 6	300	5 14 33	9 8 14
400	4 24 29	0 3 41	400	9 19 11	2 11 53	400	7 16 8	7 6 39
500	9 17 58	7 10 13	500	2 25 14	9 5 40	500	9 17 43	5 5 4
600	2 11 26	2 16 45	600	8 1 37	3 29 27	600	11 19 18	3 3 29
700	7 4 54	9 23 16	700	1 7 50	10 23 14	700	1 20 53	1 1 55
800	11 28 22	4 29 48	800	6 14 3	5 17 1	800	3 22 27	11 0 20
900	4 21 50	0 6 20	900	11 20 16	0 10 48	900	5 24 2	8 28 45
1000	9 15 18	7 12 51	1000	4 26 29	7 4 35	1000	7 25 37	6 27 10
1100	2 8 46	2 19 24	1100	10 2 42	1 28 21	1100	9 27 11	4 25 35
1200	7 2 14	9 25 56	1200	3 8 55	8 22 9	1200	11 28 47	2 24 1
1300	11 25 41	5 2 28	1300	8 15 8	3 15 56	1300	1 0 21	0 22 26
1400	4 19 10	0 9 0	1400	1 21 21	10 9 43	1400	4 1 56	10 20 51
1500	9 12 38	7 15 31	1500	6 27 15	5 3 30	1500	6 3 31	8 19 16
1600	2 6 7	2 22 4	1600	0 3 47	11 27 17	1600	8 5 6	6 17 41
1700	6 29 25	9 28 36	1700	5 10 0	6 21 4	1700	10 6 41	4 16 6
1800	11 23 3	5 5 8	1800	10 16 11	1 14 51	1800	0 8 16	2 14 31
1900	4 16 31	0 11 39	1900	3 22 26	8 8 38	1900	2 9 50	0 12 57
2000	9 9 59	7 18 11	2000	8 18 4	3 2 25	2000	4 11 25	10 11 11
2100	2 3 27	2 24 43	2100	2 4 53	9 26 12	2100	6 13 0	8 9 47
2200	6 26 55	10 1 15	2200	7 11 6	4 19 59	2200	8 14 35	6 8 11
2300	11 20 23	5 7 47	2300	0 17 1	11 13 45	2300	10 16 10	4 6 38
2400	4 13 51	0 14 19	2400	5 23 35	6 7 32	2400	0 17 44	2 5 3
2500	9 7 19	7 10 51	2500	10 19 4	1 1 19	2500	2 19 19	0 3 28
2600	2 0 47	2 27 23	2600	4 5 51	7 25 6	2600	2 19 54	10 1 53
2700	6 14 26	10 3 55	2700	9 12 1	2 18 53	2700	6 22 29	8 8 18
2800	11 17 41	5 10 26	2800	2 18 24	9 12 40	2800	8 24 3	5 28 45
2900	4 11 12	0 16 58	2900	7 24 37	4 6 27	2900	10 25 38	3 17 9
3000	9 4 40	7 23 30	3000	1 0 50	11 0 14	3000	0 27 13	1 25 14
3100	1 28 8	3 0 2	3100	6 7 3	5 24 1	3100	1 28 48	11 23 59
3200	7 21 36	10 6 34	3200	11 13 16	0 17 48	3200	5 0 13	9 12 24
3300	11 15 4	5 13 6	3300	4 19 29	7 11 35	3300	7 1 58	7 10 49
3400	4 8 32	0 19 38	3400	9 25 42	2 5 22	3400	9 3 33	5 19 25
3500	9 2 0	7 16 10	3500	3 1 55	8 29 9	3500	11 5 7	3 17 40
3600	1 25 28	3 2 42	3600	8 8 8	3 22 56	3600	1 6 42	1 16 5
3700	6 18 36	10 9 14	3700	1 14 21	9 16 41	3700	3 8 17	11 14 30
3800	11 12 24	5 15 46	3800	6 20 34	5 10 30	3800	5 9 51	9 12 55
3900	4 5 52	0 22 17	3900	11 26 47	0 4 17	3900	7 11 27	7 11 20
4000	8 29 20	7 28 49	4000	5 2 59	6 28 4	4000	9 13 2	5 9 46
4100	1 12 49	3 5 21	4100	10 0 31	1 21 51	4100	11 14 36	3 8 11
4200	7 16 17	10 11 53	4200	3 15 46	8 15 38	4200	1 16 11	1 6 36
4300	11 9 45	5 18 25	4300	8 21 39	3 9 25	4300	3 17 46	11 5 1
4400	4 3 13	0 24 57	4400	1 27 52	10 3 12	4400	5 19 21	9 1 16
4500	8 26 41	8 1 29	4500	7 4 5	4 26 59	4500	7 20 56	7 1 51
4600	1 20 9	3 8 1	4600	0 10 18	11 20 46	4600	9 12 30	5 0 17
4700	6 13 37	10 14 33	4700	5 16 31	6 14 33	4700	11 24 5	2 28 42
4800	11 7 6	5 21 5	4800	10 22 44	1 8 20	4800	1 25 40	0 27 7
4900	4 0 34	0 27 37	4900	3 28 57	8 2 7	4900	3 27 15	10 25 31
5000	8 14 2	8 4 9	5000	9 5 10	2 25 45	5000	5 28 50	8 23 57
5100	1 17 30	3 10 40	5100	2 11 23	9 19 41	5100	8 0 25	6 22 23
5200	6 10 58	6 17 12	5200	7 27 36	4 13 28	5200	10 1 59	4 20 48
5300	11 4 16	5 23 44	5300	0 23 49	11 7 15	5300	0 3 34	2 19 13
5400	3 27 54	1 0 16	5400	6 0 2	6 1 2	5400	1 5 9	0 17 38
5500	8 21 21	8 6 48	5500	11 6 18	0 24 49	5500	4 6 44	10 16 3
5600	1 14 50	3 13 20	5600	4 12 28	7 18 36	5600	6 8 19	8 14 29
5700	6 8 18	10 19 52	5700	9 18 41	2 12 23	5700	8 9 53	6 11 54
5800	11 1 46	5 26 24	5800	2 24 54	9 6 10	5800	10 11 28	4 11 19
5900	3 25 14	1 2 56	5900	6 1 7	3 29 57	5900	0 13 3	2 9 44
6000	8 18 42	8 9 28	6000	1 7 20	10 23 44	6000	2 14 38	0 8 9
6100	1 12 10	3 15 59	6100	6 13 33	5 17 31	6100	4 16 13	10 6 34
6200	6 5 39	10 12 31	6200	11 19 46	0 11 18	6200	6 17 48	8 5 0
6300	10 29 7	5 29 3	6300	4 25 59	7 5 5	6300	8 19 22	6 3 25
6400	3 22 35	1 5 35	6400	10 2 12	1 28 52	6400	10 20 57	4 1 50
6500	8 16 3	8 12 7	6500	3 8 20	8 22 38	6500	0 22 32	2 0 15
6600	1 19 31	3 18 39	6600	8 14 30	3 16 25	6600	2 24 7	11 28 40
6700	6 2 59	10 25 11	6700	1 10 52	10 10 12	6700	4 25 42	9 27 5
6800	10 26 27	6 1 43	6800	6 27 5	5 3 59	6800	6 27 16	7 25 31
6900	3 19 55	1 8 15	6900	0 3 18	11 27 46	6900	8 28 51	5 23 56
7000	9 12 23	8 14 47	7000	5 9 31	6 21 33	7000	11 0 26	7 12 11
7100	1 6 51	3 24 18	7100	10 15 43	2 15 20	7100	1 1 1	1 10 46

ENVNCTIATVM TRICESIMVM TER.

Ex hora Natiuitatis cognita, tempus Moræ infantis in vtero reperire, & consequenter conceptionis horam cognoscere.

RATIONE SIMVL ET EXPERIETIA comprobatū est, foetus quidē alios septimo, alios octauo, alios nono, alios decimo vel circiter mense, post conceptionis tēpus nasci, neq; genituras citra vllas cōsistere, neq; vltra porrigi. Intra illos enim terminos nati, simile quid cum fructibus maturis, qui vltro labuntur, faciunt, minores autem septem mensibus partus tanq; crudi & imperfecti, & veluti poma immatura violentia quadam à stirpibus auulsa, ex vteris ruunt, vnde fit, vt ante septimum mensem nunq; aut rarissime viuus lucem foetus subeat. Septimo etiam mense nasci dicuntur illi qui in Nouilunjs aut Plenilunjs aut postridiæ illorum concepti sunt. Eiusmodi igitur nascendi fines naturæ cum viderent inesse astrologi, diligentius inde putantes tempus quo foetus vtero in cluditur, à feminis vsq; iactu, in partes tres distribuere voluerunt, vocantes easdem mansiones seu moras. Sic, vt prima diceretur, (quam 288 dies constituunt) mora maior. In qua nasci infantem, cum luna horizontem paulo ante subierit, adhuc ad finem Sextæ domus hereat, contingit. Secunda mansio vocata est media, quæ 258 diebus perficitur, post totidem enim dies in hac partus æditur, luna rectè horoscopus tenente. Tertia mansio 273 dies continet, Minor dicta. In hac oritur foetus cum luna horizontem est iam à parte occidentis subitura. Quoties igitur oblata natiuitatis hora locus Lunæ ex iam dictis aliquis non fuerit, intellectus promptum, quod Mansio etiam diuersa à prioribus esse debeat, vel infra declarabitur. ¶ Abortiuos omnes septimoq; mense natos hoc nostro dogmate, quo videlicet moram in vtero perquirere docemus non teneri prædicimus. Sed tm̄ eos qui 9 aut 10 mense vt patet, & rectè fieri solet, educuntur. Si igitur fidem habemus vt uetusto rerum cęlestium traditori Hermeti, perpetuo gradus ille cęli qui tempore natiuitatis estimata (estimata voco, in qua non ad punctum vsq; seu minutum ventur) horoscopus tenuit, idem cum eo est gradu, quem luna conceptionis momento occupat. Et contra gradus Lunæ qui natiuitatis tempore existit, idem conceptionis hora ascendens erat. Qua sententia non pauci Arabum fuerunt, gloriantes se, experientia teste, sufficienter rem firmasse. Illis tamen Ptolemæus refragari 51 Centilogii sui aphorismo videtur his verbis. In quo signo luna est genitura tempore, illud in conceptu fac ascendens, & in quo signo inuenta fuit in conceptu, illud aut eius oppositū fac ascendens in partu, in quibus Ptolemæus nō de gradu sed signo, loqui certū est, nō nulli tamē sunt, quibus videtur nō modo signū, quod Luna tempore genitura incoluit, ascendens fuisse conceptus, verum sed idem signum horoscopus conceptus aut oppositū occupasse. Hac nos qualisqualis tandem sit controuersia posthabita communem viam indagandi moram foetus in vtero materno sequemur. Horoscopus primo natiuitatis cuiusq; ratificaturi per quę genethiaci corporum symptomata seu accidentia scrutari solent. Quemuis igitur sequenti figura vsurum, estimataq; genitura ascendens firmaturum, aut moram nati in vtero promptè cogniturum, admonitum volo, quo primum omnium ea quanta potest diligentia horam & minutum geniti percontari studeat, id enim natiuitatis hora estimata dicitur, obstetrices namq; & alii, plerūq; de hora sexta vel septima interrogati, respondere, inter sextam & septimam, solent aut de tertia vel quarta, inter tertiam & quartam contigisse referūt, & similia. Ad questionem igitur figura cęlestis erigenda erit, vt si quis inter 6 & 7 mam dicat, figura ad sextam horam & 30 m̄ extruatur, vt si dicatur 6 horæ propius tempus accedere, ad 6 horam & 20 m̄, Si vero vicinius 7 mæ Horæ responsum est, ad horam 6 m̄ 40 figura constituatur. At si perfectam temporis rationem audias iam in nullo sollicitus ad eandem eriges. Qua erecta primum ascendens, deinde locum lunæ contemplaberis, gradum & minutum ascendens in succedentis instrumenti Zodiaco queres, in dicemq; Q cui inscribitur ASCENDENS, eidem inuento impones. Posthac filum per lunæ locum in Zodiaco duces, & filum in limbo exteriori rotulæ inferioris diem & horam mora ostendet. Idem filum retine inuariatum, diemq; moræ eidem substitue superioris rotæ, & index illius rotæ R diem conceptus in Calendario dabit, vbi stude vna cum die horam quoq; conceptionis cognoscere. Diem moræ superioris rotulæ inter triginta dies (quia dies minoris moræ sex 258 vsq; 288 signati sunt) his verbis DIES MORAE, venaberis. Dierum quilibet quatuor partes gerit, quarum singulæ 6 horas notant, præter q̄ in extremo rotæ mobilis & infimi, vbi dies quilibet 24 partes continet. Quocirca opus hic est animaduersione, quam horam filum orbis infimi contingat, eandem enim seu diem seu horam in rota superna inquires, filog; subdes.

Horæ

Mora maior dierum 288.
Mora media dierum 258.
Mora minor dierum 273.

Abortiuū huic regulæ eximūtur.

Varie opinio nes de mora inuenienda.

Comunis moræ inquitendū ratio.

Hora dieq; conceptionis reperitis, horæ eadem, vel minutis quoq; si potes locum Lunæ respondentem iustra, id quod ex instrumento Lunæ notum erit. Locus siquidem ille Lunæ, verus Horoscopus temporis natiui dicitur. Horoscopo habito figuram cœli alteram (cui nomen figuræ cœli per conceptionem verificata erit) postremo extrue. ¶ Canonis præmissi documentum tale sit. Quoniā Imperator diuus Carolus Gandauigenitus est, Thema cęleste meridianum illi siue polari loci eius eleuationi conueniens, temporeq; natiuitatis scilicet Horis 15 m̄ 44 pomeridianis consentaneum erige. Ibi autem nihil omnino tempus æquari postulat. Ascendens igitur huius est 9 ḡ 31 m̄ 7, cui ostensorem Q adiungens, filū per locum Lunæ, qui est 6 7 m̄ 7, diriges. Et illud in limbi extremitate dies Moræ 272, horas 19, minuta 12 ostendet. Eisdem dies, Horas &c. in superiori rota cum inuestigaueris sub filum protinus redue, quo facto index R in Calendario rotæ inferioris 27 diem Maii, Horam 8 m̄ 32 ante meridiem, anni nempe præcedentis 1499 natiuitatem caesaream commonstrat. Illa autem hora lunam possidisse 17 ḡ 21 m̄ 7, cernis. Id quod verū huius genitura ascendens est. Cōmunis autē hic operandi modus dicitur. Nunc quid ego sentia beneuolus non calumniator adiungam, Mihi quidem longe consultius esse videtur, si latitudinem Lunæ consideremus, locumq; Lunæ ab ecliptica mutemus illum, qui tempore natiuitatis, vna cum Luna circulum positionis eundem efficit, non autem longitudinis gradum, hoc enim pacto Luna præcisè in ascendentem venit, Horizon quoq; eundem positionis circulum constituit. Media itidem adamussim 273 dierum cum sit rectè sicut ante factum in 27 diem Maii, Horam 3 m̄ 44 ante meridiem incidit, Lunaq; in 14 ḡ 28 m̄ 7, repetitur, quam pro ascendente te agnosces. Regi FERDINANDO Natalis Medina vrbs, vt sæpe iam dictum est. In hora natali sex 8 m̄ 47 antemeridianis, Luna gradum 1 m̄ 20 m̄ occupauit. Ascendens ipsum gradum 2 m̄ 45 m̄ fuit. Iam Q index ascendenti super illatus filum q; loco Lunæ adductum cum sit ipsum in limbo rotæ Q Moram Regis, dies videlicet 280, Horas 12 m̄, 10 indicabit. Quā Moram vbi requisieris in rota superiori filog; substitueris ab indice R protinus diem 2 Hor: 11 m̄ 37 Iunii, anni 1502 designari videbis, quod tempus concepti Regis certum est. Huic tempori locus Lunæ respondens, qui est gradus 25 m̄ 42, ascendens natiuitatis omnino fuerat. Quāq; vero plerāq; astrologorum pars hunc modum sequatur, putauerim tamen esse tutius verum Lunæ locum, (quandoquidem mora nati conceptusq; hora per medius Lunæ motum indagatur) accipere, & imitari. Hoc enim modo licet vel per mediam horam lapsus fiat non tamen vltra 10 m̄ cōtingit errare in loco Lunæ. Proinde conceptionis die habito, gradum Lunæ pro ascendente ad horam estimatum suppone. Per gradum autem Solis horam quære, qua sex Lunæ gradum in ascendente contingit esse, ea ad minutum quæsitā Lunæ locum ad idem momentum considera, hunc enim gradum meo iudicio pro ascendente rectè vsurpabis, qualis in imperatoria natiuitate gra; 11 m̄ 44, in regia vero genitura, gradus 27 m̄ 55, fuit.

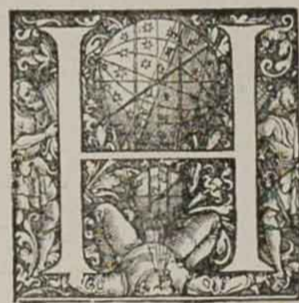
Exemplū CAROL

Alius in dā dæ moræ dus diuersi communi.

Exemplū Regis FERDINAND

ENVNCTIATVM TRICESIMVM QVAR.

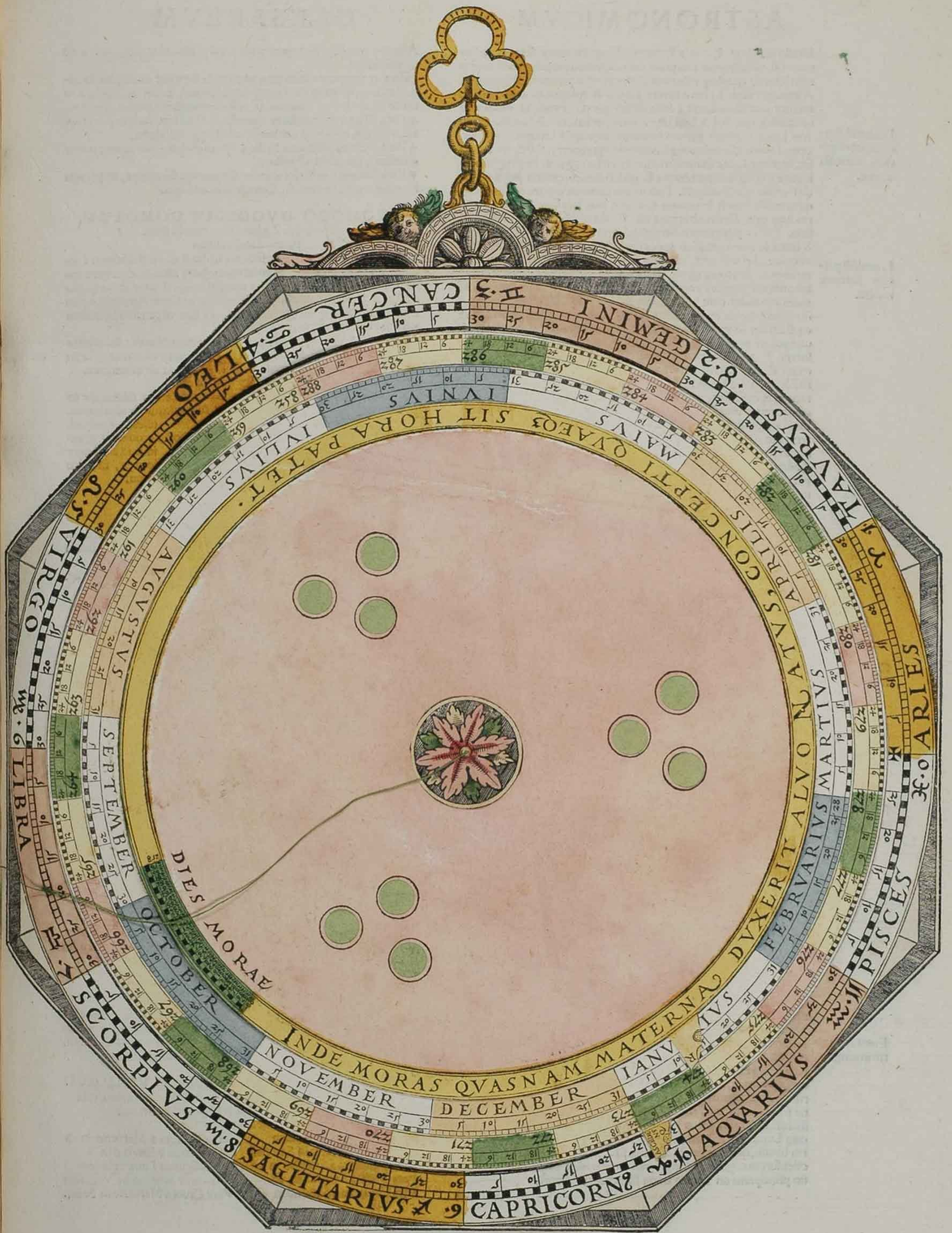
Fortunæ, vt dicuntur, rerumq; omnium quantum ad astrologiam attinet, partes, præsentī figura expeditō nosse.

HOC IN LOCO PARS nihil est aliud, q̄ duorum significatorum rei cuiusdam in Zodiaco distantia, secundum ordinem signorum numerata, eiusdemq; secundaria ab horizonte incipiunt per Zodiacum iterata dimensio. Significatores autem planetas intelligo rei cuiusvis iudicandæ præfides. Horum si ambo qualitatibus vel appellationibus conueniunt, vt in Caslido, Frigido &c. aut Masculinitate, diurnitate &c. iam præstantiori dominium vel pars defertur, quæ ab illo, non ab inferiore, mutuanda est. Hii si in significatione impares sint, vt altero diurno altero nocturno, iam pars à diurno per diem, à nocturno per noctem sumitur, quāq; Abumafar neget partem eligendam nisi ex duobus simul rem aliquam significantis. Prudentiores astrologorum sanctorum quodam & veneratione maxima, ea quæ ad partes attinent coluerunt, arbitrantes ita fieri oportere, cum omnia quæ vitam nostram tuentur à loco seu partibus fortunæ potissimum deriuati soleant. Solem enim & Lunam, quoniam actiones, loca, tempora vicinissima omnia teneant, non immerito naturæ parentis esse voluerunt. Lunam enim materiam præparare, Solem formam inducere, Hanc noctem, illum diem gubernare, Alteram corpus, alterum animam vegetare &c rationibus firmissimis asseruerunt. Obseruatum amplius antiquis Soli ascendente deberi eadem ratione, quando ascendens vel horoscopus non secus atq; Sol vitam humanā tueatur.

Quid sit pars fortunæ.

Simile

Simile iudicium de Luna ferentes. Nam illi quoque suum horoscopus vel ascendentem tanquam cum Sole non paruum communio- nem habenti, pauloque inferiora Sole oriendo prestanti, assignarunt. Ascendens vero Lunae eatenus a Solis horoscopo in ecliptica dire- merunt, quatenus Luna a Sole differt, ita ut ascendens utriusque pari interuallo, quo Sol & Luna separantur, differrent. Ascendentem au- tem Lunae fortunae partem vocarunt, ideo quia Lunae sit, corpus, opes, formam, huiusmodique accidentia significare. Partis fortunae seu fortunae locus secundum aspectu utens una cum luminarium fe- licitate praesagium optimum est, quodidem in ceteris partibus di- scernendis consilium erit. Pars autem fortunae omnes alias excellit quemadmodum & luminaria ipsa quae huic praesunt, reliquos plane- ras superant. Partis character est ☿. At triplex est partium inqui- sitio. Prima planetarum, Secunda domorum, Tertiacearum aliarum.

Per partem for- tunae intellige- dum ascendens Luna.

Inueniendi par- tem fortunae modus.

Ultima in reuolutionibus annorum mundi vitur, unde caritatem annonae, vel vilitatem, abundantiam, defectum & huiusmodi, praenoscimus. Fortunae igitur partem in praesentia habiturus organi subordinati membra considera. Rotam primo infimam & mobilem vides, cui index cum inscriptione ASCENDENS inest, in rotula illa Signa duodecim scribuntur, per quae duorum locorum in Zodia- co distantiae summuntur, si index gradui iungitur illi, a quo distantia computare vis. Altera deinde est rota, mobilis, superior priore, ostet forem T gerens, & characterem ☿ qui non modo fortunae, sed etiam aliarum rerum partes representat, quamobrem instruitur IN- DEX PARTIVM. Hic ubi super locum illum, a quo nume- rans incipit, sistitur. Huius instrumenti vsus manifestus est, ut lo- cum partis si diurnum aliquem inquiris, principio solis gradum in Zodiaco perspicito, cui indicem ASCENDENS applica, ostenso- rem vero alium Lunae loco in Zodiaco adduc. Postea indices utrosque inuariatim simul promoue, donec ASCENDENS index gradum Zodiaci ascendentem contingat, & index partium extemplo locum partis fortunae indicabit. Locum partis nocturnum habere volens, indicem rotae inferioris super locum Lunae, superioris autem super locum solis ponat. Deinde utrumque simul, salua distantia, quoad inferior ascendentem gradum in Zodiaco teneat, circum agat, sic enim superior index partis locum dat. Quamuis autem Arabes & praecipua astrologorum pars, istum partis nocturnae modum efferat, Ptolemaeus tamen in 88 Centiloqui sectione, & praesertim in libro Apotelesmatico reprobare videtur. Perpetuo enim a ☉ in ☽, nec e contrario, tam diu quam noctu partes eligenti pergendum do- cet. Hanc diuersitatem admonuisse obiter volo, non in hoc, ut Ara- bum conatus improbem, sed quos nunquam non reuereor, sed ut quid Ptolemaeus hoc in loco quoque sentiat iudicario relinquam.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Imperatorius natalis Ascendentem in 9 31 m habuit Gandauiano scz Horizonte, dum ☉ 14 34 m X, ☽ vero 7 37 m y obirent. Partem fortunae collecturus inde, rotulae inferne indicem ad locum ☽ ducito (tempus enim est nocturnum) ab hinc ostensor T superior ☉ locum demonstrat, ambobus pos- tea aequaliter distates promoue (quod comode facies, si cera utramvis connectas) quousque ascendens index gradum 9 m 31 y, qui est horoscopus natiuitatis, teneat. Ibi enim confestim ostensor par- tium fortunae partem ☿ scz 16 m 58 X ob oculos dabit, & hoc secundum Arabes, sed Ptolemaeus sequens 3 gra. 4 mi. m vi- debis. Sed nondum videtur satis factum fortassis, nisi natiuitatem etiam diurnam cernas.

Exemplum Re- gis FERDI- NANDI.

Regem igitur Ferdinandum proponas natum sub ascendente 9 31 m: II Medinae Hispaniae Hora 8 mi: 47 ante meridiem. Quo nomine a ☉ in ☽ cum parte fuerit eundem, Indicem proinde infe- riorem, ascendens nempe ad ☉ gradum, qui est 28 gra: 55 mi: X siste. Superiorem vero ad ☽ locum scz gra: 1 mi: 20 m. Quo facto rotas utraque manu leuatas circumduc, donec ascenden- tis index horoscopus Regis, qui est gra. 2 mi. 45 m continet. Et fortunae partis parte ostensor gra: scz 6 mi 35 m indicabit, Paulo ante diximus triplicem esse partium inuentionem, quarum singu- las nunc ostendere tempestiuum est. Quoniam autem fortuna pars, quae & Lunae dici potest, omnes alias dignitate superat, frequento- ri reliquis omnibus in vsu sit, merito hic quoque primum locum si- bi vendicat, ut tanquam argumentum cum ceteris partibus agen- di se praebet. Quoniam vero futurorum pars, quae 44 solis dici- tur, prima statim omni in negotio se offert (nam si Iouis partem in- uelleges, solis pars siue futurorum praescienda venit) volo hanc etiam priorem declarare, vsuque huius instrumenti per hanc apertorem reddere. Futurorum itaque pars in die sumitur a ☽ in ☉, noctu contra, hoc autem semel intelligas volo de omnibus in vniversum partibus, ut a gradu Lunae usque solis ad locum, iuxta signorum suc- cessum pergas, totidemque insuper gradus ascendenti addas, ad ho- rumque finem futuri partem statuas. Hic sane modus eruendae par- tis priori contrarius est totus. In priori namque a ☉ in ☽ versus ibatur indexque primus solis gradui connectabatur, quod presens cum Luna facit & ueluti noctu numeratur in praesentia a ☉ con- tra lunam, quod in priori a Luna in solem fieri soluit. Reliquum ostensorum negotium & operandi munus idem cum praedictis, si mo- do principium an sol an Luna sit bene custodiatur.

Futurorum par- tium inuencio.

Aliorum quoque planetarum partes, vel partium loca in Zodiaco sic inueniuntur.

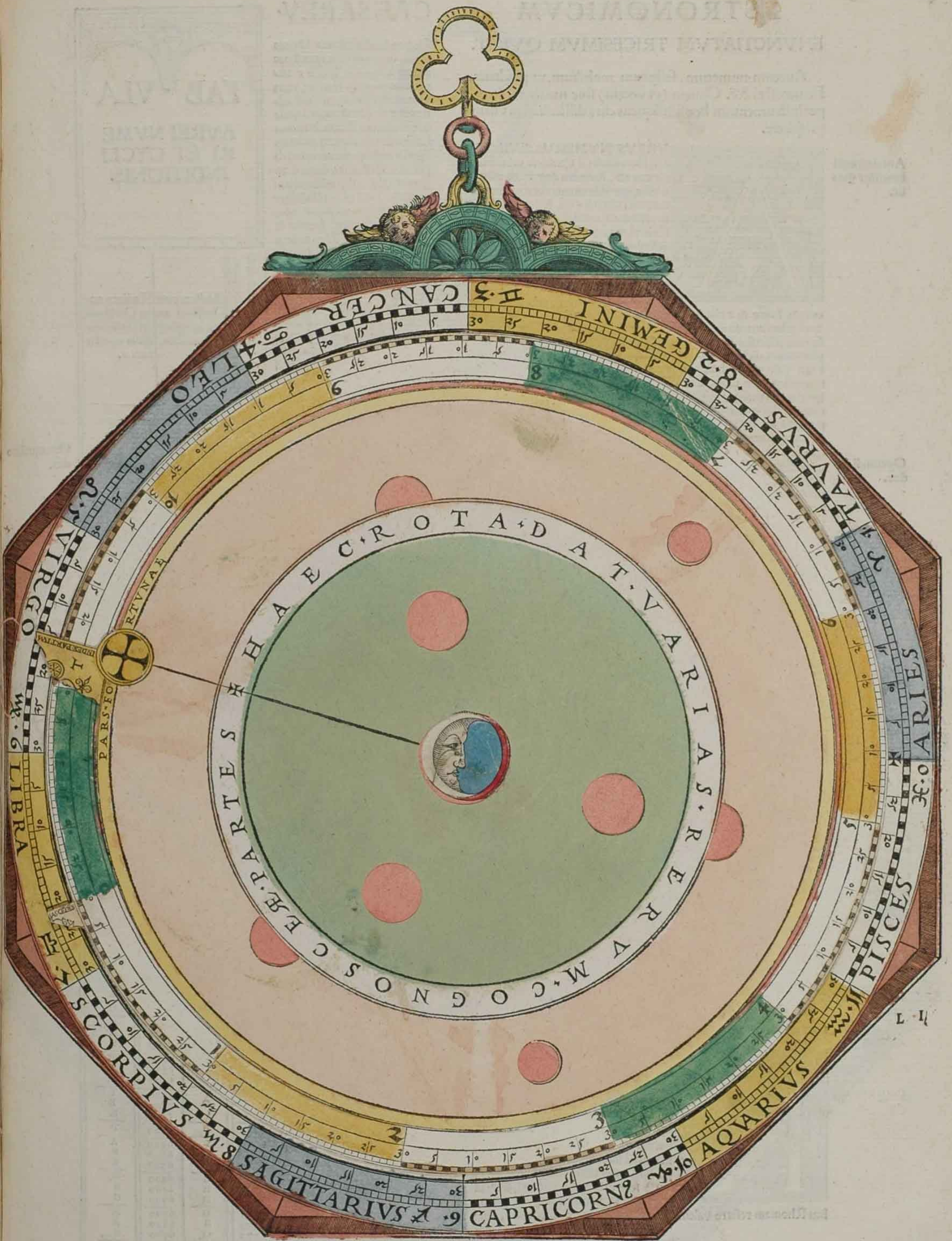
- ☿ Pars h queritur a loco eius ad partem fortunae in die, noctu con- tra Iouis accipitur in die a parte futurorum in locum ☽, nocte con- trario, & ascendenti adicitur, hoc est enim barbata, partes proicere.
- ♃ Pars Martis siue audaciae interdiu a Marte in gradum partis for- tunae, capitur nocte a conuerso, additurque ascendenti.
- ♀ Pars Veneris sumitur in die a ☿ in partem futurorum, noctu a contra, iungenda ascendenti.
- ☿ Pars Mercurii interdiu a parte futurorum sumitur, in partem fortunae, noctu ex diuerso, & iungitur horoscopo.

QVOMODO DVODECIM DOMORVM, coeli partes in Zodiaco numerandae sunt.

- Primae domus partes
Pars ascendens seu vitae sumitur in die a ☽ in Saturnum de re- gione noctu, conferturque ascendenti, eo quod idem sit discrimen Iouis & Saturni, quod ascendens eiusque partis, vel quod equo spacio distant & Iupiter & ascendens (secundum ordinem signorum nume- rando) quo Saturnus & pars inuenta. Et haec est generalis quaedam partium omnium ratio.
- Secundae domus partes
Pars substantiae in die & nocte, a domino domus substantiae in gradum & minutum domus substantiae, & proicitur ab ascendente.
- Tertiae domus partes, (dicitur ascendenti,
Pars fratrum in die a Saturno in Iouem, nocte econuerso, & ad- Pars benevolentiae fratrum in die a ☉ in ☽, in nocte econuer- so, ☿ si fuerit ☽ sub radiis, accipitur in die a Sole in ☽, in nocte econuerso, semper intellige adiectionem ad ascendentem.
- Quarta domus partes
Pars patris in die a Sole in ☽, noctu econtra.
Pars mortis in die a Saturno in ☽, in nocte econuerso.
Pars Auorum in die a domino domus Solis in ☽, in nocte econtra.
Pars parentum siue cognationis in die a ☽ in ☿ in nocte econtra
Pars hereditatum, tam die ☽ nocte a Saturno in ☽.
Pars nobilitatis nati in die a gra: ☉ in gradum exaltationis sue.
- Quinta domus partes,
Pars filiorum in die a ☽ in Saturnum de nocte a ☽ in Iouem,
Pars scientiae filii in die ac nocte a ☽ in Iouem.
- Sextae domus partes.
Pars azemene in die a Saturno in Martem, noctu econuerso,
Pars seruorum in die a Mercurio ad lunam, nocte a lunam ☽.
Pars egritudinis a domino suae domus ad gradum domini ascen- dentis & adde ad gradum octauae domus.
- Septimae domus partes,
Pars coniugii virorum die ac nocte a Saturno in Venerem,
Pars coniugii mulierum die ac nocte a Venere in Saturnum,
Pars contentionum in die a Marte in Iouem in Nocte econuerso.
- Octauae domus partes.
Pars mortis in die ac nocte a ☽ in gra: 8 domus, & additur desu per quod ambulauerit ☽ in suo signo, & computatur ab initio signi in quo est Saturnus. (nocte econuerso,
Pars planetarum interficientis in die a domino ascendens in ☽ in
Pars anni in quo timetur nato mors vel afflictio seu impedimentum die ac nocte a ☽ in dominum domus coniunctionis vel praeventiois,
Pars carceris in die a Saturno in partem fortunae, in nocte contra.
- Nonae domus partes.
Pars peregrinationis die ac nocte a domino domus 9 in ☿ domus 9,
Pars itineris per aquam in die a ☽ in 15 gra: ☽ in nocte econuerso,
Pars religionis in die a Lunae in Mercurium, in nocte econtra,
Pars itineris in terra a domino 9 domus usque ad principium 9 domus,
Decimae domus partes, turno in Lunam,
Pars regionis vel regni, & quid operis faciet natus, die ac nocte a Sa
Pars regis & regni, in die a Marte in Lunam, in nocte econuerso.
- Vndecimae domus partes.
Pars amicorum die ac nocte a Luna in Mercurium.
- Duodecimae domus partes,
Pars inimicorum die ac nocte a domino domus 12 in gra. domus 12
Pars electionis regis accipitur hora electionis in die a ☽ in Satur- num, in nocte econuerso & computatur ab ascendente reuolutionis anni.
Pars pacis exercituum die ac nocte a Luna in Mercurium.
- SEQVNTVR NVNC MVLTIPLES VARIARVM rerum partes, quarum in annorum mundi reuolutionibus vsus esse solet non paruum, unde rerum praecia & annonae conditiones iudicantur.
- Pars ordei a Lunae in Iouem
  - Pars Lentis a Marte in Saturnum
  - Pars Fabarum a Saturno in ☿
  - Pars Milli a Saturno in ☽
  - Pars Ceparum a Saturno in ☽
  - Pars oliuarum a Mercurio in ☽
  - Pars vuarum a Saturno in ♀
  - Pars Siliginis a Luna in Iouem
  - Pars vini a Saturno in Venerem
  - Pars Ctrici a Mercurio in Satur.

Aliorum

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM TRICESIMVM QVINT.

Aureum numerum, festorum mobilium, vt paschatis, Pentecostes &c. Clauem (vt vocant) siue maius radicem, per instrumentum hoc subsequens citra difficultatem vllam perspicere.

Aurei numeri inuentor quis sit.

VREVS NVMERVS SIVE CYCLUS Decennalis à Chaldis primus inuentus est, Romam deinde ab isdem missus, qui Rhomanis vbi cognitus est tantum utilitatis cum summa facilitate complecti, eundem in sua Diaria seu Calendaria transtulerunt, aureis literis describentes, vnde factum est, vt posteris ab omnibus aureus appellaretur numerus. Continet autem in se annos 19 Solares, eò quod post tot annorum spacium coniunctiones oppositionesq;

omnes Lunæ & solis in idem redire consueverint. Quem vero posterioribus aureus ille numerus non illud quod creditur, prestare posse animaduersus sit, non magis hunc aureum quam argenteum aut plumbeum dici consueverunt, imò dignum qui planè tolleretur iudicant. Esto autem huic coniunctionum oppositionumq; negotio sit inhabilior, non tamen iccirco statim (nam in alijs vsum non posthabendum sui prebet) abijciendus erat. Cyclus itidem qui dicitur clauium totidem annos 19 complectitur, quorum ordo quottannis mutari solet, neq; debito processu pergere. Per hunc cyclum festorum mobilium tempora, præsidio aurei numeri, annuatim futura eliciuntur. ¶ Anni cuiuspiã propositi aureum numerum vel cycli clauium scituro, ante omnia centenarius decreti temporis, tanquam in tegro numero imperfectior aut minor, ex tabula coram descripta capiatur, & hoc tempore post Salutis ortum habito, literam alphabeticam cominus repertam, in succedenti rota, cui literæ ab A vsq; T insunt, contueatur, & cum ostensore X signetur. Annos post hæc præstitutos in circulo spirali (qui annos ab 1 vsq; 100 gerit) legatur, quo lecto, lineas intra binas à centro eductas, limborum pergenti, cyclus vel aureus numerus in limbo extimo conspicietur, sicuti & interiori centrorum redeunti cyclus clauium manifestabitur. Quod si ante Christi tempus idem cupias, ita ages. Millenarius vnus cum centenario propositum tuum excedente in tabella queres, ab vno propositum demens, residuum in spirali reuolutione venaberis, vnde recta intra lineas transgresso in externo limbo aureus numerus, in interno cyclus clauium, occurret. ¶ Istius rei methodum certam accipe. Ortus est Imperator Diuus CAROLVS Quintus anno 1500 post Christum, 1500 sumpta ex tabula, litera A secum habere cernitur. A litera index adiunctus, qui idem centenarij præcise denotat, Aureum numerum ostendit 19, Cyclum festorum 38, Imperatorum hocce exemplum obscurius paulo adhuc esse videtur, eò quod præcisè in centenarium incidat, quo circa adhuc altero tanquam manifestiori agendum est. ¶ Regem FERDINANDVM natum audiuius anno 1503 à Christo. Centenarij minor 1500 in tabula literam A indicat, cui index si adiungitur, in circulo voluminoso 3 annus, veluti residuum inspiciatur, & aureus numerus 3 in limbo extimo, cyclus clauium 34 in intimo apparebunt. Cyclus seruetur, paulopost festis mobilibus inquirendis idoneus. ¶ Tertium exemplum. Rhomano Imperio cum IVLIVS Cæsar præesset, annus ante Salutem 45 agebatur. Huic tempori aureum numerum cyclumq; clauium competentem dum cupio, primum è tabula quæ inscribitur ante Christum, numeri propositi maiorem centenarium scz 100 eximo, propè centenarium 100 E literam videns, eam cum indice mobilis orbiculi signo. Hinc à 45 anno directè ascendenti in limbo primo 3, id est, aureus numerus, in secundo 34, qui est cyclus clauium offertur, quæ duo eo tempore, licet horum alteri vsus non fuerit, esse tamen poterant. Si nunc aureum numerum ad annum 100 in quo Christus orbi natus est quæres, vnitasque tunc pro cyclo decennali habita est, proueniet.

Operandi modus.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Exemplum Regis FERDINANDI.

Aureus numerus IULII Cæsaris tempore Christum anteceditis.

ENVNCTIATVM TRICESIMVM SEXT.

Cyclum Inditionis Rhomanæ omnibus annis competentem dicto citius inuenire.

ΥΚΛΟΣ GENERALE VOCABULUM est spacij quod in orbem redeat, Cyclus ille Inditionarius quindecim annos includit, qui tria lustra constituunt, adhuc Rhomanis non minus quam olim frequenti in vsu habita, vt passim & in cancellijs, vt vocant, seu melius scribarum contubernijs, & notatorum instrumentis siue codicillis videre est. Originem cycli huius cuiusmodi. Romanis vniverso ferè orbi dominantibus, & ob id egre tributa annua à singulis gentibus Rhomanæ referre valentibus, tria temporum discrimina, quæ scz

CAESAREV.

scz pendendis tributis limites foret, deputati sunt, quodlibet autem temporis spacium 5 annos complexum fuit, ita, vt in primi lustris fine au rû vrbè adferretur ab omnibus, pro maiestate nimirum Rhomani populi, splendoreq; imperij asserendis significandisq;. Secundo lustro peracto, id est, anno decimo atq; gentium, stipendijs militum impensum. Tertius autè lustris terminus, es & ferrum, pro armorum reparatione exegit. Iccirco & illud apud gentes Rhomanorū edictum percrebuit de Inditionis anno omnibus codicillis, libellisque inferendo, (vt videlicet manifestior vberiorq; Inditionis memoria nationibus redderetur) quo sine Inditionis numero, irrita seu fidem priuata instrumenta singula, non secus atq; nostra sine sigillis inualida sunt, haberentur. Sub finem cuiuslibet quinquennij comporta to simul à gentibus Rhomanis censu, Rhomani cum omnigena sacrorum pompa orbè lustraresoliti sunt. Habiturus cycli quottannis addo 3 proposito annorum numero (tertia enim inditione iuxta Dionisium Abbatem Christus natus est) summamq; collectam per 15 partire, sic enim in residuo cyclus apparebit. Illud adhuc clario re manuactione intelligas sic volo. ¶ CAROLVS Cæsar anno 1500 est ortus, quibus addantur 3, proueniunt 1503, quæ distributa per 15, quotientem 100 reddunt, illud abiiciens 3 quæ restantia pro cyclo vero Inditionis pone. ¶ Regi FERDINANDO natalem esse annum 1503 no uimus, cui 3 adiecta cum fuerint, diuisaq; reliqua per 15, Inditio 6 (posthabitis in quotiente 100) prodibit. ¶ Item cyclum huic 1539 debitum habentibus addo 3, pdeunt 1542, quæ per 15 diuidens inuenio in quoto 102, quæ omitto, vt antea dixi, quoniam nihil aliud quam tot Inditiones à natiuitate domini effluxisse, nempe quindecies centenos duos annos admonent, 12 autem residua huic anno inditionem cõpetere indico. Notandum est semper esse 15 cyclum vbi ex diuisione nihil redundat. Principium Inditionis cuiusvis diæ Septembris primū habet, propterea quod id tempus Rhomani aptissimum tributis & persoluendis, & rhomam congerendis existimarunt, ideo quod labores & opere colendæ telluris vbiq; gentium hoc tempore sint remissiores paucioresq;, mense scz iam omnium peracta.

SEQVITVR TABVLA RADICVM CYCLI DECENNOVALIS SIUE AVREI NVMERIANTE ET POST CHRISTVM.

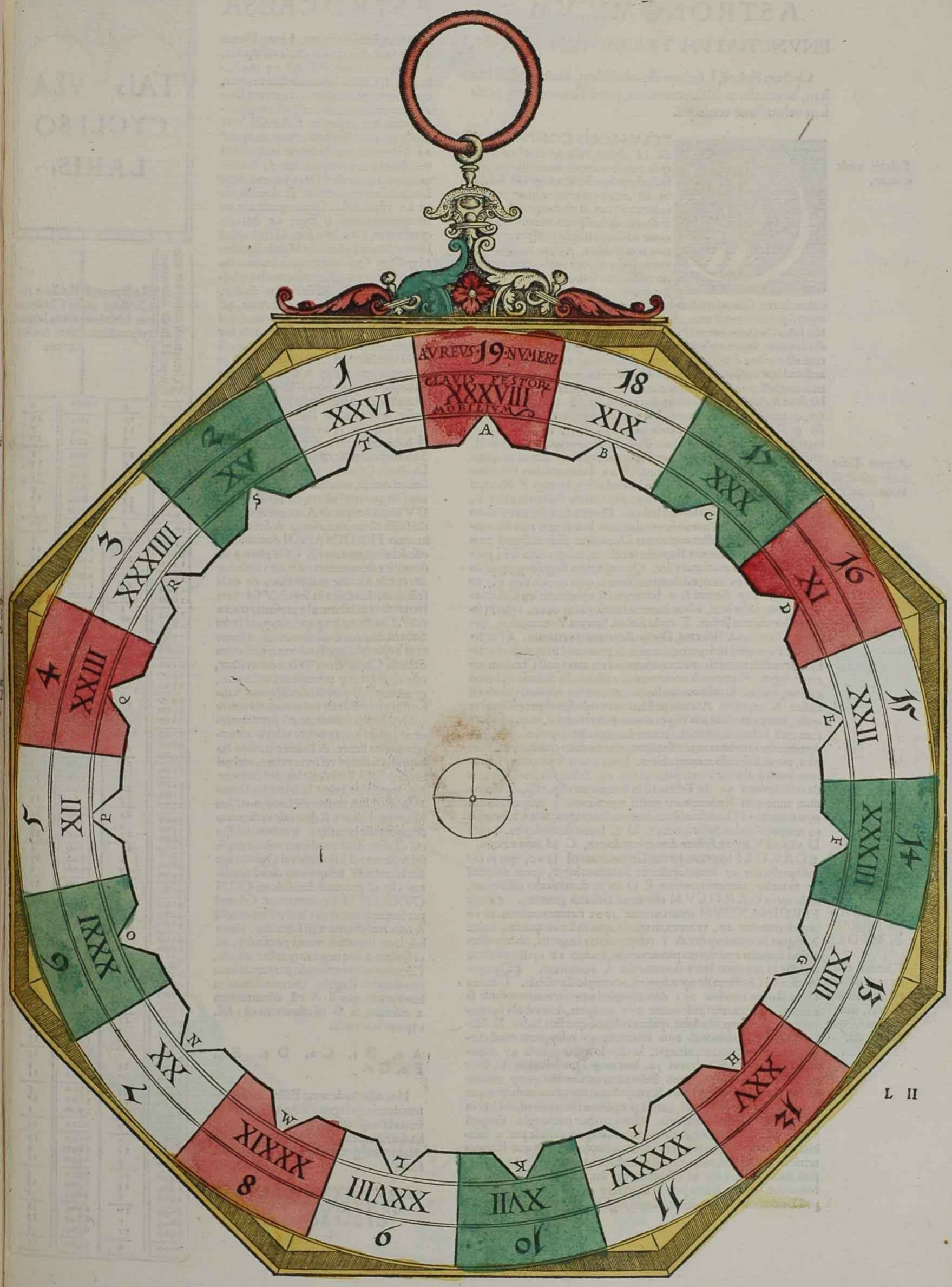
Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Christum annis labentibus respondentes.	Radices ante Christum annis labentibus consentaneæ.	
Christi	T	Christi	T
100	O	100	E
200	I	200	K
300	D	300	P
400	S	400	A
500	N	500	F
600	H	600	L
700	C	700	Q
800	R	800	B
900	M	900	G
1000	G	1000	M
1100	B	1100	R
1200	Q	1200	C
1300	L	1300	H
1400	F	1400	N
1500	A	1500	S
1600	P	1600	D
1700	K	1700	I
1800	E	1800	O
1900	T	1900	T
2000	O	2000	E
2100	I	2100	K
2200	D	2200	P
2300	S	2300	A
2400	N	2400	F
2500	H	2500	L
2600	C	2600	Q
2700	R	2700	B
2800	M	2800	G
2900	G	2900	M
3000	B	3000	R
3100	Q	3100	C
3200	L	3200	H
3300	F	3300	N
3400	A	3400	S
3500	P	3500	D
3600	K	3600	I
3700	E	3700	O
3800	T	3800	T
3900	O	3900	E
4000	I	4000	K
4100	D	4100	P
4200	S	4200	A
4300	N	4300	F
4400	H	4400	L
4500	C	4500	Q
4600	R	4600	B
4700	M	4700	G
4800	G	4800	M
4900	B	4900	R
5000	Q	5000	C
5100	L	5100	H
5200	F	5200	N
5300	A	5300	S
5400	P	5400	D
5500	K	5500	I
5600	E	5600	O
5700	T	5700	T
5800	O	5800	E
5900	I	5900	K
6000	D	6000	P
6100	S	6100	A
6200	N	6200	F
6300	H	6300	L
6400	C	6400	Q
6500	R	6500	B
6600	M	6600	G
6700	G	6700	M
6800	B	6800	R
6900	Q	6900	C
7000	L	7000	H

Operandi modus.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Exemplum Regis FERDINANDI.

ASTROLOGIA
MAGICA
TAB. VII
CYCLO
LARI

ASTRONOMICVM

EVNCTIATVM TRICESIMVM SEPTIM.

Cyclum Solarē, Literam dominicalem, annunq; Bisextilem, Interuallum & concurrentes, per instrumentum præsens velocissimè consequi.

Solaris vnde dicitur,

YCLVS SOLIS COMPREHENDIT 28 annos. solaris vocat^r, nō ideo, quia solaris tōpōris interuallum cursum suū pficiat signiferū peragrado, sed qđ in 28 annis varietates vniuersæ quæ in litera Solari, id est, dominicali, anno Bisextili, diebusq; concurrentibus eueniunt ad sua principia pristinumq; statum reuertuntur. Aequo annorū circulo Bisextilis vna cum communi anno nullas non ferias seu dies hebdomadæ occupant, id est, tanto annorū lapsu omnes literæ Calendarii dominicales fiunt, ex bisextilibus duobus in tegra septimana conflatur. Annus autem Solaris diebus 365 constat Iulio Cæsari primum obseruatus, Huius principium cum à meridie summæ, sequentis anni principium vespēri post meridiem captum est eiusdem diei quo prius capit. Secundus annus media nocte auspicabitur eiusdem diei, aliquid amplius iam promouens, Tertius non eundem magis diem sed auroram sequentem exordio suo vendicabit, sicut & quarto anno eiusdem diei meridiem rursus principium dabitur, quamobrè dies integra intercalatur quarto quouis anno, id quod fit 6 kalendas Martii, iterumq; annus incipit in eiusdem diei meridiem velut antea. Intercalatio ista nullibili commodius fieri potest, quam in Februario, eod' quod mensis ille omnium breuissimus sit, quam obrem Sexto kalendas Martias, quæ est 24 Februarii dies hoc confieri solet. Scribitur autem sexto kalendas bis, literaq; F bis reperitur, quam ob causam annus intercalaris etiam Bisextilis vocatur, quasi Bis sex kalendas Martias habens. Illi vero duo dies pro vno numerari solent. Tanta autem intercalationis huiusmodi necessitas incumbit, vt nisi fieret, dies natiuitatis Dominiæ aliàs in spacio 728 annorum in diem Ioannis Baptistæ recifurus, reliqua vero festa per dimidium annum euariatura sint. Quanq; autem singulis quatuor annis intercalatio iteretur, nihilominus tamen, quia annus non ad vnam guem adeo 365 dierum & 6 horarum est, ephemeris seu Calendarium, sicut videlicet, adhuc in emendatum nobis durat, velut in sequentibus dicitur fusius. E cyclo Solari, literam dominicalem, annos & Cōmunes & Bisextos, Diesq; cōcurrentes venamur. ¶ Per figuram sequentem indagare qui cupiet ea, primum è propinqua hic tabula propositi numeri centenarium minorem anno post Christum accepto eliget. Numerus huic centenario collateralis Solaris cyclus vocabitur, eundem in instrumenti limbo extremo seu ampliori videns cū indice X exprime. Annum post hac in circulo spirali propositum requirere, ab inuento limbū vsq; extimū recta traicito, in quo numerum cyclo Solaris in interiori literam dominicalem reperies. Si litera dominicalis vna dumtaxat offenditur, annum dices communem, si duplex, annus bisextilis nuncupabitur. Prior autem seu superior literarum dominicalis erit à anni principio in 24 Februarii diem, Secunda vel inferior à 24 die Februarii in finem anni vsq;. Quemadmodum anno nati Redemptoris nostri reperitur 9 prope radicem (qui numerus si Dionisio abbati, cognomēto exiguo, fidem habemus) eo tempore Cyclus Solaris extitit. D C literæ dominicales, quarū D vsq; ad Matthiæ festum dominicas docuit, C ad anni exitum.

Annus Bisextilis quis sit & vnde dicitur,

¶ **C**AROLI Imperatoris nati Centenarius est 1500, quo in tabula per spectro 25 iuxta Cyclus fez Solaris exhibet, quem numerū 25 in limbo exteriore querenti E D literæ dominicales offerentur, indicantes CAROLVM esse anno Bisextili genitum. ¶ Regē FERDINANDVM anno currenti 1503 natum nouimus. 1500 centenarius dat 25, vt antea, in tabula, quæ in limbo quæ sita, index X signet, in circulo spirali 3 reliquis annis inuentis, ab his directè ad limbū exteriorem promouendo, ibidem 28 cyclus videlicet Solaris, in proximo litera dominicalis A inuenietur. ¶ Quo pacto & ante Christum sit agendum vno exemplo doceberis. Tempus igitur Romæ conditæ 753 anni completi ante Seruatorem fuisse feruntur. Centenarius inde maior 800 acceptus, & in tabula examinatus 21 collateralia dabit, quibus in limbo quæ sitis, index X sublocabitur, 753 deinde ab 800 subtracta 47 relinquunt annū currentem, in quo vrbs extruxit. In circulo igitur gyroso 47 requisita, supra se cyclum Solarem 12, literamq; Dominicalem G huic numero congruum ostendunt. Bisextilem annum alia quoq; ratione & expeditissima potes scire sic. Si propositum annorum numerum per 4 diuidas & nihil redundet, annus propositus Bisextilis est, sed hoc in annis post Christum numeratis. Ante vero hoc pacto agis. Propositum à centenario maiore demes, dempti summam deinde per 4 secat bis, veluti in hoc priori vrbs fundatæ exemplo patet, in quo Rhoma tertio anno post Bisextum condita videbatur, cum enim 753 annos post fundationem fez ad Christum elapsos ab 800 subtrahas, 47 remanent, quibus diuisis per 4 supersunt 3, quæ annum tertium post Bisextilem fuisse indicant, Retto ergo à Christo computanti, 754 anni

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Exemplum Regis FERDINANDI.

Romæ conditæ cyclus Solaris, litera dominicalis, interuallum & cōcurrentes extiterunt.

Operandi modus.

ASTROCAESA

anni completi occurrunt. Literæ Dominicalis subinde variatæ causa est duplex, Vna quod in anno Bisextili 24 die Februarii, f, f, litera bis confestim iteretur, vnde contingit necessarios, sequentes literas vniuersas integro diei spacio transponi, veluti hoc exemplo. CAROLVM Cæsarem anno Bisextili ortum accepim^{us} 24 Februarii, quo die literæ incipiunt diuersificari siue mutari dominicè, Vicefrimo quarto enim die f litera apparet, diem Lunæ referens, quoniam E dominicalis in 24 vsq; die fuit. Quadoquidè aut intercalaris nomine F litera 25 diei quoq; tribuitur, f hoc loco dies Martis appellatur, tametsi g hucusq; Martis signaturā gesserit. Quā autē annus ita totus vno die nune super aggregato procedat, nō hlepide à germanis ain Schaltiar dicitur, Schalten enim Germani ppriè vocat, qđ latini circulo quætes, manus pmouere vel protrudere, vel vt sic dicat, pagere vocat, fur schiben, Shaltè enim & furt schibe idem diuersis nationibus est, Alterā causam efficit finis anni principiq; A litera signatum vtrumq; Sequela siquidè literarū A A duarū facit vt dominicalis nō variari non possit, sicut in anno Bisextili apparet, vt Anno Domini 1502 dominicalis litera B habita est, oportuit ergo literā A diem Saturni possidisse, est autē A litera diei 3 Decēbris. Cū itaq; nouissima Decembris Sabati dies sit, necessario primā sequentis anni (in quo nat' est rex FERDINANDVS) qui semper ab A incipit dominicā diè fuisse cōiucitur, ideoq; A litera quæ in anno FERDINANDI dominicalis esse debebat, mutata est. Cū itā plerāq; de dominica die meminerimus, nō videbatur abs re esse, si adhuc manifestiora de eadè festiuitate dominica in sequētib' sui vsūm frequentiorē exhibitura in presentia tractarem. Christiana itaq; ecclesia, quod Iudei Sabatū, dominicū diè nominauit, a Satur ni in solis diè digressā nō temere, cū enim Solis diè Christ' & nat' sit & mortis victor, nos eodè die vitè triumphans restituerit, qs miretur? nō potius hūc diè quam Sabatū, in quo nihil tale nobis euenerit colere quid cū Iudeis festiuitate nō participaremus? à qbus omnis nostra religio abhorere merito debet. A Iudeis autē dies Solis prima Sabati vel feria prima, antiquitus dies Solis, sicut & nobis (der Sonnen tag) appellatur, veluti Iudei rursus secundā Sabati, quā veteres diè Lung, nos (den Montag) dicimus. Restat nūc vt dicamus de interuallū breuius. ¶ Interuallū spaciuū est, diè illud quod inter natiuitatis festū & dominicā Esto mihi vel Quinquagesimā intercidit, reliqui vero dies à natiuitate vsq; ad proximā dominicā CONCURRENTES nominantur. Cū autē per literas dominicales haec interuallū & festa mobilia inueniri solita sint, alium hoc loco inquirēdi modū præscribā, ita vt se vltro & sine negotio querētis offerat. Cōcurrentes tantūmodo per regulā inuenire docebo. Regula. Literam dominicalem intueri, quæ si A est, cōcurrentem esse scito, si B tū cōcurrentes est j & c. vt patet hoc versū.

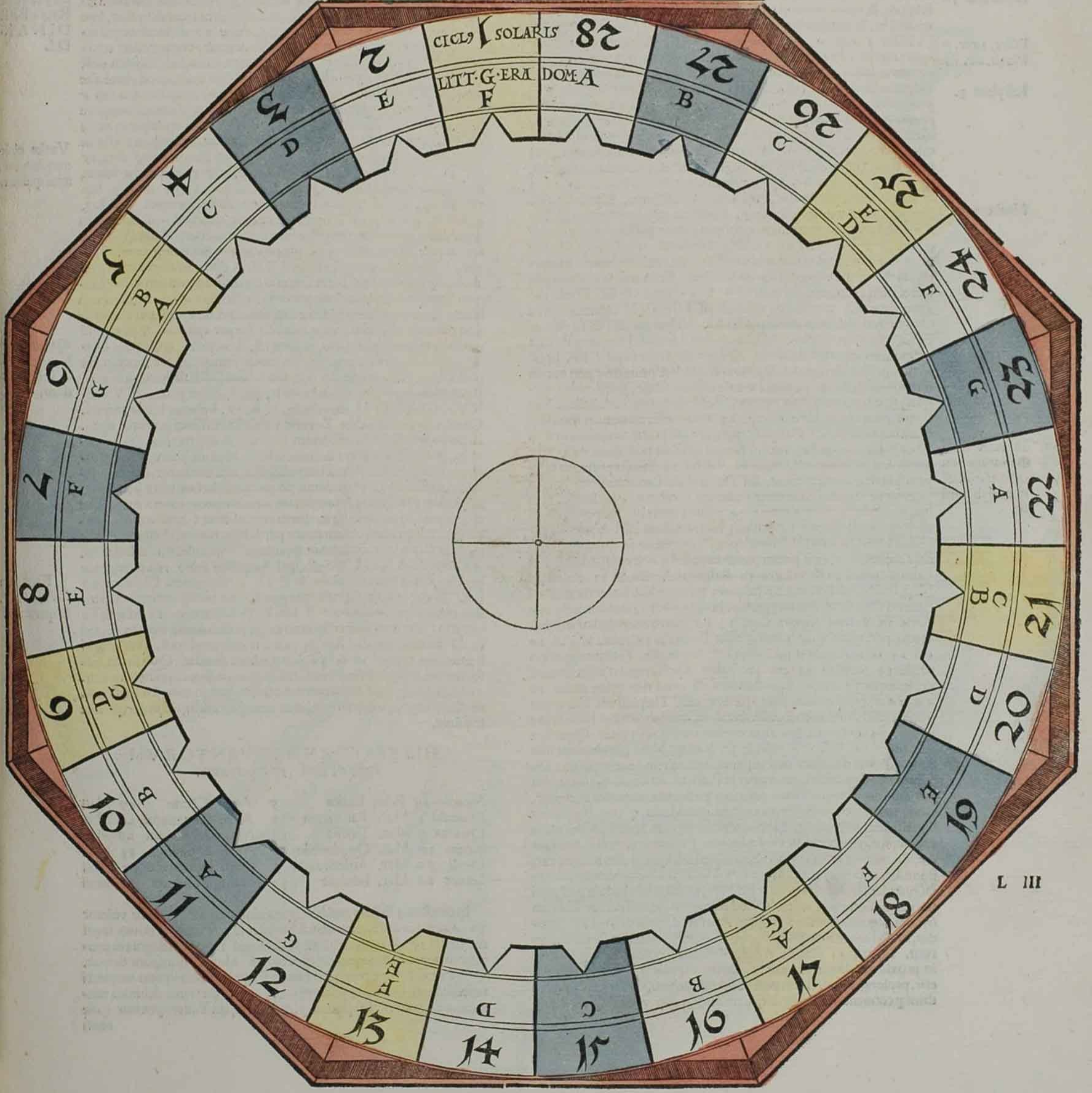
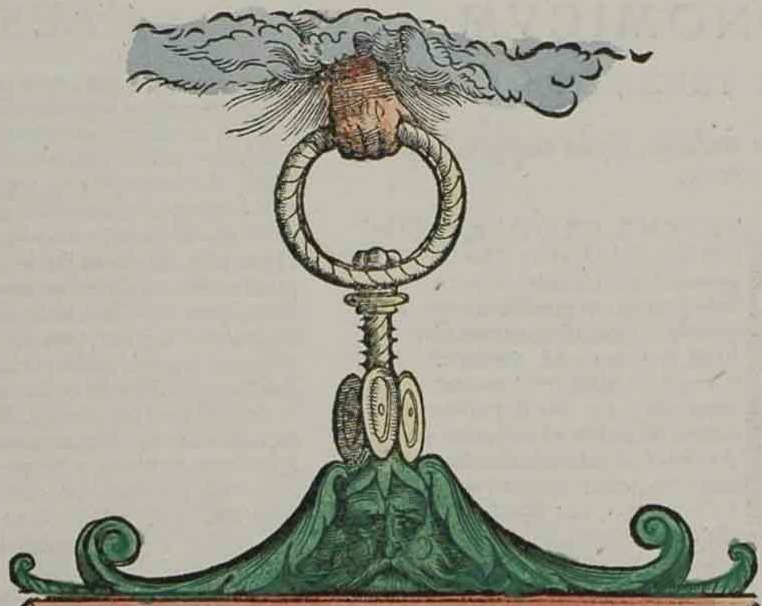
A 0. B 1. C 2. D 3. E 4. F 5. G 6.

Hoc adiecto de anno Bisextili, cuius litera dominicalis prior sedulo accipi debet secunda neglecta. Quod ad festa mobilia & interuallum attinet, in sequenti enunciato transigetur, vbi de paschate verba fient.

SEQVVNTVR RADICES CENTENARIORVM CYCLI SOLARIS.

TAB VLA CYCLI SOLARIS.

Centenarij annorum ante & post Christi aduentum. Ann.	Radices post Christum an nis labētibus respondētes.		Radices ante Christum annis labētibus conferē tanca.	
	Christi	9	Christi	9
100	25	100	21	1
200	13	200	5	5
300	1	300	17	17
400	17	400	1	1
500	5	500	13	13
600	21	600	15	15
700	9	700	9	9
800	25	800	21	21
900	13	900	5	5
1000	1	1000	17	17
1100	17	1100	1	1
1200	5	1200	13	13
1300	21	1300	15	15
1400	9	1400	9	9
1500	25	1500	21	21
1600	13	1600	5	5
1700	1	1700	17	17
1800	17	1800	1	1
1900	5	1900	13	13
2000	21	2000	15	15
2100	9	2100	9	9
2200	25	2200	21	21
2300	13	2300	5	5
2400	1	2400	17	17
2500	17	2500	1	1
2600	5	2600	13	13
2700	21	2700	15	15
2800	9	2800	9	9
2900	25	2900	21	21
3000	13	3000	5	5
3100	1	3100	17	17
3200	17	3200	1	1
3300	5	3300	13	13
3400	21	3400	15	15
3500	9	3500	9	9
3600	25	3600	21	21
3700	13	3700	5	5
3800	1	3800	17	17
3900	17	3900	1	1
4000	5	4000	13	13
4100	21	4100	15	15
4200	9	4200	9	9
4300	25	4300	21	21
4400	13	4400	5	5
4500	1	4500	17	17
4600	17	4600	1	1
4700	5	4700	13	13
4800	21	4800	15	15
4900	9	4900	9	9
5000	25	5000	21	21
5100	13	5100	5	5
5200	1	5200	17	17
5300	17	5300	1	1
5400	5	5400	13	13
5500	21	5500	15	15
5600	9	5600	9	9
5700	25	5700	21	21
5800	13	5800	5	5
5900	1	5900	17	17
6000	17	6000	1	1
6100	5	6100	13	13
6200	21	6200	15	15
6300	9	6300	9	9
6400	25	6400	21	21
6500	13	6500	5	5
6600	1	6600	17	17
6700	17	6700	1	1
6800	5	6800	13	13
6900	21	6900	15	15
7000	9	7000	9	9

CICLO SOLARIS 82
LITI-G-ERA DOMA
F

ENVNCTIATVM TRICESIMVM OCTA.

Pascha & reliqua festa mobilia, Cyclo clauium, literaq; Dominicali habitis, cognoscere.

Exo. c 12

Leuitici, 23

Numeri, 28

Deutro. 16

Esdre. 1 cre. 6
Parali. 2 c. 35

Iosephus 3.

Matheus 5

Primum Christi-
anorum con-
cylum vbi &
quado habitu
fit.

LEGITVR EXODI c 12 DI-
xissē Dominū Moysi & Aarō in Ae-
gypto, Mensis iste vobis principium mē-
lium, primus erit in mēlibus anni. Lo-
quimini ad vnīuersum coetum filiorum
Israēl, & dicite eis &c. paulopost. Est
enim phasā, id est, transitus domini. Le-
uitici quoq; 23. Mense primo quarta
decima die mensis ad vesp̄erum phasā
domini est, & quintadecima die mensis
huius solennitas azimorū domini est.
Et Numeri c 28. Mense autem pri-
mo, quartadecima die mensis, phasā domini erit, & quintadecima die
solennitas. Septem diebus vescuntur azymis, quarum dies prima, ve-
nerabilis & sancta erit &c. Deutro. 16. Obserua mensem nouarum
frugum, & verni primum temporis, vt facias Phasē domino tuo, quā
quonia in isto mense eduxit te dominus deus tu⁹ de Aegypto nocte &c.
Et Esdre 1 cap. 6. Fecerunt autem filij transmigrātionis Pascha
quartadecima die mensis primi. In Paralipomenon 2 cap. 35. Fe-
cit autem Iosias in Hierusalem Phasē domino, quod imolati est quar-
tadecima die mensis primi. Iosephus quoq; clarissimus hystoriae scri-
ptor, libro 3 Antiquitatum iudaicarum cap. 12 in hunc modū scri-
ptum reliquit. Mense autem Xantico, qui apud nos Nisan appellatur,
id est, anni principium quartadecima Luna soli opposita in Ariete,
quo mense liberati sumus a seruitute Aegyptiorum, Sacrificium quod
nunc egredientes ex Aegypto fecerunt imolare nos annis singulis,
quod Pascha dicitur &c. Quintadecima succedit festiuitas azymorū
quae septē diebus celebratur, in qua azymis vescuntur. Hęc Iosephus,
Euangelista Matheus testatur 5, Christum non venisse qui legē sol-
ueret, sed adimpleret, iccirco appropinquante passionis tempore le-
gitimum pascha, quod lex 14 die primi mensis ac vesp̄eri, quādo azy-
morum dies initium sumit, celebrandum non neglexit, immo oppor-
tunissimē verissimēq; cum suis celebravit. Testantur hoc Euangelij
sacrosancti assertores. Matheus 6 & 20 cap. vbi ait. Prima die
azimorum &c. accesserunt discipuli ad HIESVM dicentes. Vbi
vis paremus tibi commedere pascha &c. Vesp̄ere autem facto discum
bebat cum discipulis suis. Marcus itidem, Lucas & Ioannes paschatis
tempus satis aperte ostendunt. Sed quorsum haec inquis? Eō, bone
lector, quo intelligas paschale festum & Iudeis & primitiuā post hac ali-
quandiu ecclesiae in 14 primi mensis cultum fuisse, quod nobis ne-
quaquā sit ea quā subdā ratione. Eusebius namq; ecclesiasticae hys-
toriae compilator libro 5 cap. 23 tradit disceptationem seuerissi-
mam inter episcopos asiaticos ortam, eos qui primā Synodum in Ca-
sarea Palestina constituerunt, Primam inquam post illam cuius acta
apostolica meminerunt, vtrum scz Pascha 14 mensis primi, iuxta legem
Moysi celebrari debeat. Ibi Theophilum Caesareā Praefulem, im-
perante sic Victore Rhomano Pontifice, constanter conclusisse, non
amplius cum Sabataris Iudeis 14 primi mensis die, sed potius domi-
nica paschatis festum Christianis honorandum esse. Vnde Theo-
philus idem Concilij Caesariensis praes, quoniam id ab omnibus pa-
riter approbatum erat, palam omnibus ecclesijs scriptum promulgavit
Constitutum scz esse, vt intra 12 Kalendas Aprilis, & 11 Kalendas
Maij, Pascha celebretur, neq; cuiquam transgrediēdi hos terminos vel
citra vel vltra facultatem concedi, & bene profectō, quoniam tunc tem-
poris 11 Kalend: Aprilis, id est 21 die Martij contingebat aequino-
ctium, post quod, si 14 Luna accidat, Paschalis festiuitas vsq; in 20
vel 21 diem Aprilis transferri potest, hoc modo. Si enim oppositio
id est, 14 Luna in 13 aut 12 Kalen: Aprilis incidat, tunc alterius
decima quarta tempus expectandum est, quod non prius quā 19
aut 20 Aprilis euenire solet, qui & termin⁹ Thephili est. De Luna
quoq; praecceptum non est posthabendum, quo iubebantur Iudei lunas
7 post 14 continua feriarum consecratione obseruare. Quocirca
cum inter 11 Kalen: Aprilis & 12 Kalen: Maii plenilunium siue
decima quarta offertur (post aequinoctium saltem) tum proxima Do-
minica post oppositionem eligitur in Pascha. At si contingat Lunam
plenam dominicā incidere, proxima post eam dominica accipitur,
tanquam adhuc sacrificata, ea ratione, qua Moyses 7 perpetuas lucas
sanctificatas affirmavit. Hoc autem fit, ne cum Iudeis pascha idem
veneremur, qui eodem die illud adorant. Fit autem & nobis dies san-
cta, a dominica enim vsq; ad alteram non nisi septem dies numerātur,
ita vt & nos sacra die vna scz ex 7 Moisaicis Pascha honorem. Cō-
muniter iam latinos, graecos & hebreos pascha celebrandum post equi-
noctium decreuisse vides, Quod decretum sequuti patres Nicenae
Synodi aequinoctium 12 Kalen: Aprilis, Pascha vero 11 Kalen-
das, id est, sequenti die post, vsq; ad 5 Aprilis procedendo constitue-
runt. Nam si 11 Kalen: Aprilis dominica occurrat, iam Pascha
in proximam dominicā, quae 5 Kalen: Aprilis 28 scz Martij die
erit, prolongabitur. Idem post hos Anthiocheni, Caesarienses, Alexā-
driniq; conuentus stabilierunt, & confirmarunt. Ad istā igitur equi-
noctij

noctij supputationem, quae in 21 Martij relata est, Dionisius ille
Rhomanus abbas Kalendarij sui basim iacit, perinde atq; fixum, nec
vnquam variabile sit aequinoctij tempus futurum. Ob eam vero cau-
sam, neq; Paschatis festum hactenus ante 21 Martij diem, sicut olim
soluit, celebratum est, neq; in posterum (& hoc contra Nicenae Con-
cylj decreta, nisi mos ecclesiae annorum iam multitudine deprauator
redditus, castigetur, veraq; aequinoctij ratio ineatur) celebrabitur.
Quamquam vero sacrae literae nihil equinoctij meminerint, sed tantū
primi mensis, nihilo secius tamen intelligere datur primū esse mensem
illum, cuius oppositio, id est, plenilunium cum equinoctio incidit,
aut proximē sequitur, cum illud apostolorum iam olim sententia com-
probatum legatur, quibus sancitum est, ante aequinoctium vernum
Pascha colere nemini vt liceat. Aequinoctium autem, quod tempo-
re Synodi praefatae contigit, a nostro iam 11 diebus distare palam
fit, cum illud 21 Martij euenerit, nostrum 10 praesens contingat,
& post paucos annos 9 die quoq; futurum sit. ¶ Causas erroris in
celebrando paschate, vnde totius Rhomani Kalendarij sequitur con-
fusio, absolutissimē didiceris ex Natali Regis Ferdinandi, proponēs
in exemplum 1503 annum. Illico enim vides sequenti die post nati-
uitatem, quod est 11 Martij, aequinoctium, 12 vero plenilunium,
& in ipso plenilunio Dominicam accidisse, qua occasione Paschatis fe-
stum, iuxta Theophili statutiū proxima dominica sequi debuerat, hoc
est, 19 Martij. Verum ex sententia ecclesiae 29 diebus integris di-
latum, 16 Aprilis sacratum vides. Vnde oculis vsurpare licet erro-
rem Kalendarij manifestum, vtq; pascha non secundum Moysen post
14 primi mensis, sed post plenilunium mensis secundi, quod planē alie-
num videri queat, imo quod adhuc amplius, eo tempore, quo sol 5
gradum Tauri occupat, qui immundus dicitur, celebratum tempore
regis Ferdinandi sit. Quod aequinoctium subinde anticipet, in causa
est Trepidatio octauae sphaerae, & quantitas anni Solaris hunc vsq;
in diem nondum satis cognita. Hyparchus enim annum 365 dies, 25
m, 12 secunda habere prodidit. Iulius Caesar 365 dies, 6 horas,
adunguem, quod a vero longe abest. Ptolemaeus 365 dies, 5 ho-
ras 55 m, 22 z annum facere asserit. Alfonso anno 365 dies,
5 horas, 49 m, 16 z (quem si sequaris, quomodo quarto quouis
anno diem intercales non videro) inesse pronuntiat. Anticipatio au-
tem aequinoctij in annis 132 propē variatur per vnum diem. Pro-
xima Kalendarij corrupti causa est, illa scz, quia coniunctiones oppo-
sitionesq; luminarium, iuxta Dionisij Cyclum supponantur, cum ta-
men haud ita longo temporis processu, certitudinem suam obtinere va-
leant. Consuetudinem ecclesiae sequutus, cyclos premisi, per quos pa-
scha nunc inuestigare discas, quomodo semper quidem vti poteris, si
modo praesens ecclesiae ritus, vt nunc est, seruetur. ¶ Cyclum Clau-
uis paschalis enunctiatum 35, literamq; dominicalem enunctiatum
praecedens, edocuerunt, per quae duo festum paschale nunc discitur.
Numerum ergo Clauium in limbo interiori, quem penes NVME-
RVS CLAVIVM maiusculis, vt liquet, habetur literis inspice,
quem visum cum indice Z rotae volubilis vexillum gerentis, signa,
In limbo deinde exteriori literam Dominicalem prius inuentam, pro-
ximē, post indicem, iuxta dierum ordinem obuiam quaere, & eidem in-
dicem adiunge, sic, vt litera cum ostensore non occulatur, sed linea si-
ducie eiusdem indicis tantummodo mediam alteram inter literam do-
minicalem praesentem & proximam antecedentem, contra dierum or-
dinem puta, sitam contingat. Illum etenim diem Christiana constitutio
generali quadam obseruatione paschalem tuetur. Festa post hac
mobilia suis in locis ordinatim apparent, Demonstratio ocularis esto,
¶ Diuus CAROLVS semper Augustus anno 1500 corrente
genitus, cuius litera dominicalis E D, Cyclus autem Clauium 38
fuit. Nunc 38, qui est numerus penultimus limbi interioris cum in-
dice notetur, quoniam vero E iam litera dominicalis esse desit in Fe-
bruario (sicut anni Bisextilis ratio exigit) index modo non in E sed
in D literam 19 diei Aprilis vicinā transferendus est. Ita vt e & d
literas, dies autem 18 & 19 per medium diuidat. Quo facto, pa-
schale cum reliquis festis orbiculatim suis nominibus expressis, liquebit
sola Septuagesima ibi aduertenda fuerit, quae in anno Bisextili non
eo die, quem Septuagesimae nomen attingit, colitur, sed in eo qui hūc
sequitur.

HIS FESTORVM INVENTORVM
ordo est anni 1500 currentis.

Septua. 16	Febr: Iudica	5	Aprī. Cātate	17	Maii
Estomihi 1	Mar. Palmarum	12	Aprī. Rogationū	24	Maii
Quadra 8	Mar. Pascha	19	Aprī. Ascēso dñi	28	Maii
Remi. 15	Mar. Qualimodo	26	Aprī. Exaudi	31	Maii
Oculi 22	Mar. Misericō. dñi	3	Maii. Pentecoste	7	Iunii
Letare 29	Mar. Iubilate	10	Maii. Trinitatis	14	Iunii

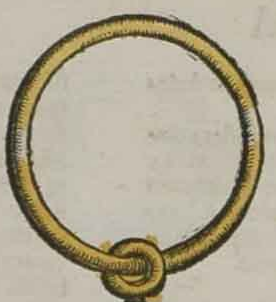
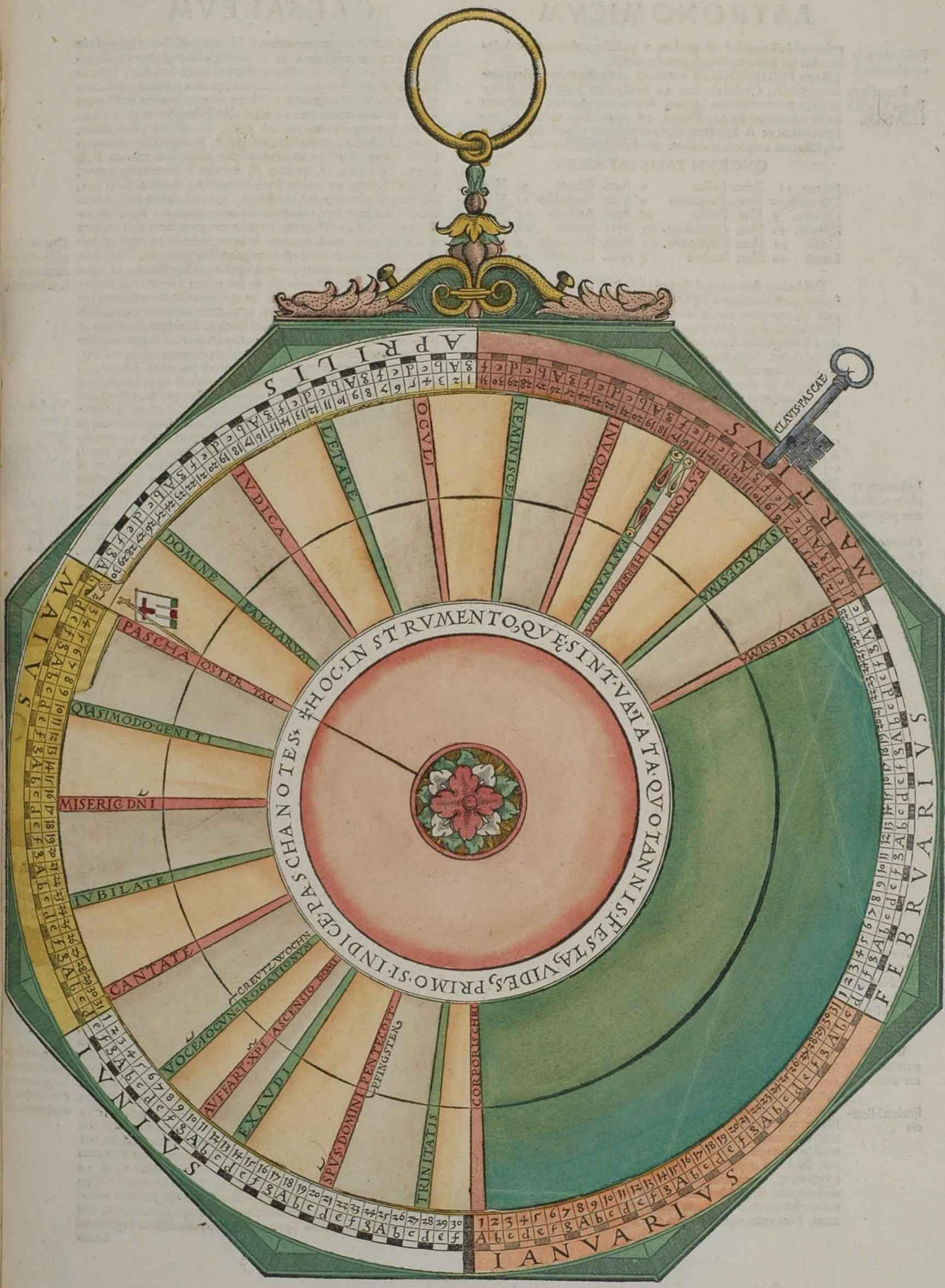
In praesentia festum paschale iuxta obseruationes ecclesiae videtur
19 Aprilis exigere, cum idem si Moysen & patrum sanctiones sequi
malimus 15 Martij celebrari, aut secundū Theophili dogma in pro-
ximam dominicam sequentē (quae est 22 Martij) transponi debeat.
Quod idem obseruare coacti eramus, si equinoctium verum amplecti
voluissemus. Sed hic apparet pascha per 35 dies vltra debitum tet-
minum dilatatum esse, impurumq; in mensem, cui Taurus praefuit (die
enim

Error celebrati-
onis pascha-
tis demon-
stratur per
Regis FER-
DINA
D.L.

Variae ob-
seruationes
anni quatuor-

Quomodo
festum pascha-
lis inuestiga-
dum.

Exemplum
CAROLI
Imperatoris.

HOC INSTRUMENTUM QVESINT VAIA TA QVOTANNIS FESTAVIDES, PRIMO. S. IN DICER. PASCHANOTES.

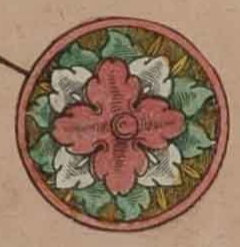

Table with 12 columns representing months and rows representing days of the month. The table is divided into segments for months and feast days, with Latin text and numerical data. The months are labeled around the perimeter: IANUARIUS, FEBRUARIUS, MARTIUS, APRILIS, MAIUS, JUNIUS, JULIUS, AUGUSTUS, SEPTEMBER, OCTOBER, NOVEMBER, and DECEMBER. The central text reads: "HOC INSTRUMENTUM QVESINT VAIA TA QVOTANNIS FESTAVIDES, PRIMO. S. IN DICER. PASCHANOTES." The table is decorated with various colors and includes a key labeled "CLAVIS PASCAE" (Easter Key) pointing to the month of March. The central floral emblem is a red and white flower. The entire calendar is mounted on a decorative stand with a ring at the top.

**Pascha in arie
tecelebrandū**
**Exemplum
Regis FERD
INANDI.**

enim paschali tunc Sol γ gradum 8 possedit, cum tamen in Arie
te nobis illa festiuitas sit peragenda incidisse.
¶ Regis FERDINANDI natalis est 1503, huius anni litera do-
minicalis A, Cyclus clauium 34 scitur. Iam si index Z ad 34
in limbo interiori statuas, literæq; A proxime sequenti in exteriori
limbo ostensorem denuo adiungas, 16 Aprilis dies ostendetur. Vi-
tato interim ne A litera cum indice obtegatur. Quod vbi peractum
est, festorum omnium mobiliū circularis extat descriptio.

QVORVM TALIS EST SERIES

Septua. 12	Febr. Iudica	2	Apri. Cātate	14	Maii
Dñica Est. 26	Febr. Palmatum	9	Apri. Rogatiōes	21	Maii
Quadra. 5	Mar. Pascha	16	Apri. Ascensio	25	Maii
Remini. 12	Mar. Quasim. ge.	23	Apri. Exaudi	28	Maii
Oculi 19	Mar. Misericordi.	30	Apri. Pentecoste	4	Iunii
Letare 26	Mar. Iubilate	7	Maii. Trinitatis	11	Iunii

Pascha iam denuo mensi secundo inseritur, ideo quod æquinoctiū
secundo post Natalem FERDINANDI Regis contigerit. Tertio
post ρ (oppositio autem vera non media attendi in Paschali celebra-
tione debet,) quæ iccirco nunc 12 Martii secundum patres, secun-
dum Theophilum & æquinoctii solidam rationem 19 Martii sancti
ficanda foret. Verum quia ecclesiastica consuetudo 16 Aprilis eli-
git Dionisium imitans, cuius æquinoctium 21 Martii dies est, sit vt
limiliter in 35 dies pascha vltra debitum finem producat, Soleq;
in 5 Tauri gradu, impuro dicto, existente colatur. ¶ Neq; vero
nos tantum hic fallimur, cum & Iudeis ipsis, quamuis egregie sapien-
tes sibi hoc loco videantur, æquinoctii ignorantia imponat. Non
enim in primo, legi obtemperantes, sed secundo mensē contra Mo-
& edicta sua pascha adorant. Aequinoctium etenim statuentibus 13
vel 14 Martii contigit hoc presenti 1539 anno, vt 11 Aprilis pa-
schali solemnitati vacarunt, cum aliis si exquisitam æquinoctii com-
putationem sequerentur, legi suæ conuenienter 12 potius Martii
pompas illas paschales peregrissent. Ita 30 integris diebus verū su-
pergreddentes falli sunt. Potest etiam alia de causa paschatis minus
flato tempore per omnem orbem culti varietas accidere, præter Mo-
saicam traditionem & ecclesie. Diuersitas namq; meridianorū non
vltimam paschatis variandi occasionem per regiones diuersas indu-
cit. Telluris enim globositas efficit, vt à Sole tota terra simul & vno
momento illustrari nequeat, que res diem causatur. Verum dimidia
tantum parte dies, altera nox, & econtra, dum sit non vltima festiuita-
tis huius venerandæ varietas contingere potest. Cuidam enim terræ
parti luminarium oppositio videri potest, euidam minime, vni post me-
ridiem, alteri post noctis medium, ex quo fit, vt hic oppositio nem
diem Solis, ille ad diem Saturni nonnunquam conspiciat. Cui in die
Saturni apparuit, sequenti Dominica festum instat, Cui die Domini-
ca cernitur oppositio, is mox octaua sequenti sollennitatis sacra perā-
git. Quæ res locum haberet, si non vniuersalis quædam ecclesie con-
stitutio per orbem euulgaretur. Sed quoniam hæc & huiusmodi ne-
mini non per se obuia esse possunt, verbo attigisse satis sit.

ENVNCTIATVM TRICESIMVM NONV.

Quibus anni temporibus, diebus, horis & minutis æqui-
noctia contingat presentissimè contueri.

VM HACTENVS PERMVL-
TA super erroribus paschalib' egerim
æquinoctii nomine, oportuniū videtur
ostendere nunc quomodo possis omni
tempore eueniēts illud certissimū agno-
scere. Illud autem quo foelicis confie-
ri quæat, figuram per quam hoc presta-
re iuxta dies, horas & minuta nostro
more computata liceat, exhibui, ordi-
ens ab anno Christi 1300 vsq; ad 3000
æquinoctia instrumentum complecti-
tur. Neq; sane ideo, quia ita opus fore
crediderim, sed quod palam facerem in tanto temporis spacio vernale
æquinoctium in Februarium vsq; retro cessurum, & quo vel sic saltem
maturius Kalendarii emendandi desiderium ecclesie inducatur. In-
strumenti partes igitur primum, postea vsū accipe. Infima & inmo-
bilis huius figuræ rota limbo constat vno, circulis plerisq; cōserto, qua-
rum singuli in partes 14 diuisi transversalibus interstincti linceis sunt.
Sectionum queuis 14, diem refert, qui sunt 27 & 28 Februarii,
& duodecim Martii. Huius limbi extremitas alba nigraq; spacia vicis-
sim gerit, quorum alba dies, atra noctes denotant. Iuxta lineam spa-
cium candens transeuntem vides, M literam subinde adiunctā, quæ
meridiei nota est. Linea nigrum di ffecans, mediam noctem signifi-
cat, N litera opposita. In spacio illo obscuriori C & R literæ
reperiuntur, C occasum, R ortum innuens. Sub dicto colore duo
decim gradus semper habentur, duodecim horas noctis significant, si-
militer sub candido 12 horæ diei continentur, in vicem iam albe, iā
atræ. Nox enim æqualibus cum die horis participat, quoniam dies
illi

lege, æquino-
ctia per instru-
mentum cōple-
xus. Neq; &c.

lege. Infima &
inmo.

Instrumenti
partium summa
ria enarratio.

lineis nō liem-
cis

illi æquinoctiali congruenti tempori. Numerus ille horarum tertio in
spacio centrum versus de 3 in 3, à meridie in mediam noctem, rursus
à media nocte in meridiem, nostro pro more scribitur. Quarta
huius limbi area dierum in se numerum vna cum nominibus suis con-
tinet, vt, an dies sit Februarii, an Martii sciatur. Interim limbi parte
indices quidam occurrunt cum annis Christi singuli noti ab vno cen-
tenario in alium, quorum primus 1300, nouissimus 3000 annos,
(omnes à Christo nato intelligendo) gestat. Rota post hæc omnia vo-
lubilis quinq; ostensores amplexa cernitur, primus ostensorum B, se-
cundus C, tertius D, quartus E, quintus F literis insigniuntur,
Quilibet horum 20 annos sub se continet, ita, vt omnium summa 100,
qui integer centenarius est, constituat. In ventre autem istius instru-
menti filum prominere, vniuersali vsui accommodum. Et hæc de in-
strumenti partibus sufficiunt. Inquisitionem quem annis præstitu-
ti æquinoctium vernale vendicet, indicem rotulæ fixæ inspiciat, mi-
norem centenarium anno vel annis propositis gerentem. Huic dein-
de reperto, indicem alium mobilem superiorem superlocans, in cuius
superficie quadrangula propositum currentem annum vltra inferio-
ris indicis centenarium offendet. Sicq; rotulam hanc meridianam In-
golfstadiensi quadrantem, habebit. Quo facto annum propositum in
area numerorum requirere, vbi super iuxta positam lineolam filum ex-
tendens, Mensē, diem horamq; æquinoctii vernalis in inferioris lim-
bo rotæ contuebitur, ante vel post meridiem eueniens vel cuenturum,
Quod si exquistum aliquem centenarium aut præcisum deligas, ad
quem æquinoctium inuestiges, nullo iā amplius est opus labore. Nā
indices per centenarios distincti, neminem latent, per quos filum du-
ctum ex centro, dicto citius æquinoctii tempus vel elapsum vel elapsu-
rum manifestat. Quod si meridianam alio respondens æquinoctium de-
sideras, vel loco alteri, locum è tabula regionum in tertio enunctiato
posita summe, qui si orientalius est Ingolfstadio, horas & minuta eius in-
uenta in præsentī instrumento numera, à linea meridiei incipiens, id
est, à 12 (lineam dico cum M litera notatam) versus R, per inue-
tas horas seu minuta filum dirige, indice superioris orbis sub idem fir-
mato. Rursusq; filum lineæ anni currentis vltra centenarium super-
induc, & continuo in limbo rotæ infernæ, diem, horam & minuta tem-
poris æquinoctii vernalis extabunt. Iam si tres tantum dies ho. 0 m
42 numero dierum Martii (in quo æquinoctium cōtingit) adieceris,
diem, horam minutaq; Autumnalis æquinoctii, quod in Septembris
accidit, habebis. Si vero locus occidentalius Ingolfstadio offertur. Ho-
ræ & minuta eius per tabulam regionum inuenta, C versus numera-
ri postulabunt, filo & ostensore, vt dictum est, dispositis. Multo hoc
idem per exempla manifestius euadit. ¶ Imperatoris Quinti CA-
ROLI annus 1500 natalis scribitur. Qui numerus, quoniam
per se centenarius est, minore opus opera fuerit. Filum itaq; mox su-
per M ostensorem rotulæ inferioris (vbi 1500 habentur) ponis,
quod in limbo decimum diem Martii, horas 6 minuta 28 post me-
ridiem (meridiani scz Ingolfstadiensis) aperit. Cum autem Ganda-
uum, vt supra, Cæsaris natale solum sit, iam per tertium pronunctia-
tum ex tabula regionum Gandauum requirendum erit. Quod illic
occidentalius Ingolfstadio 39 minutis inuenitur, quapropter indicē
B super ostensorem M induces, numerabisq; 39 minuta retro oc-
casum versus, per quæ filum traductum, mox in limbo diem 10 Mar-
tii, horam 5, minuta 49 pomeridiana, in quibus æquinoctium ver-
nale accidit habitantibus sub meridie Gandauensis indicabit. His die-
bus, horis & minutis addenti tres dies, hora 0, m 42, prodibunt
13 dies, 6 horæ 31 m Septembris æquinoctii autumnalis tem-
pus. ¶ Alia demonstratio lucidioris intellectus gratia sit ista. Insu-
la Iucatan nomine auspiciis diui CAROLI inuenta ad Christianæ
fidei sanctimoniam conuersa, distans ab Ingolfstadio occidentem ver-
sus horis 6 m. 40 Ibi si scire laboras quando diei nox fiat par, hoc
1539 anno, tum ostensorem B literæ M connecte, ab ipso B oc-
casum versus, horas 6 m. 40 numerans in limbo exteriori rotulæ
mobilis, filumq; per ea diducens, in limbo exteriori rotæ immo-
bilis diem Martii 10 horas 10 Minuta 12 ante meridiem tem-
pus æquinoctii Iucatanæ cernes. ¶ Regi FERDINANDO an-
nus 1503 natiuus fuit, oriundo in Medina Hispaniæ vrbe, cente-
narius est 1500, quare B super M inferatur, occasus ratione,
quia Medina Ingolfstadium hora 1 m 12 superat, hora 1 m 12
versus occidentem à B in limbo mobilis rotæ querendæ erunt, per
quæ filum trahetur, indexq; B sub idem reducet. At filum per li-
neam tribus annis proximam directum, in limbo immobilis rotulæ
diem Martii 11, horam 10 m 43 ante meridiem ostendit. Eo ipso
igitur minuto Sol principium Arietis ingredi Medinæ incolis dici po-
test. ¶ Verum ne quid deesse conqueri possis, loci orientalis intel-
ligendi viam quoq; aperiam. Hierusalem Ingolfstadio est orientalius
horis 2 minutis 24, quo loco si scituris æqualitas diei & noctis quo
die & hora anni natalis supradicti regis scz Ferdinandi, qui est 1503
eucenerit, tum impone B, vt nosti, literæ M, numerando cōtra ori-
tem à B duas horas 24 minuta, & hoc in mobilis rotæ limbo, fili-
per ea due, indice B subducto. Iam si filum lineæ trium annorum
inferis, tum illud in limbo fixi orbis 11 Martii, horas 2, m 19
pomeridiana, horologio Hierosolymitano cōgruentia, aperiet. Quo-
niam autem sola B litera hucusq; vsi sumus, non abs re fuerit adhuc
altero dogmate rem planiorem reddere. Esto vero tale. Aequinoctiū
vernale ad annum Christi 1598, si nosse velis meridianam Ingolfstadiē
si con-

Quomodo
quinoctii
annuatim
inuestigantur

Vt Aequi-
noctium
no responde-
no responde-
alio reperit
quam Inge-
stadiensi.

infernæ die-
hora legitur
nō diem &
ram &c.

Exemplum
CAROLI
Imperatoris

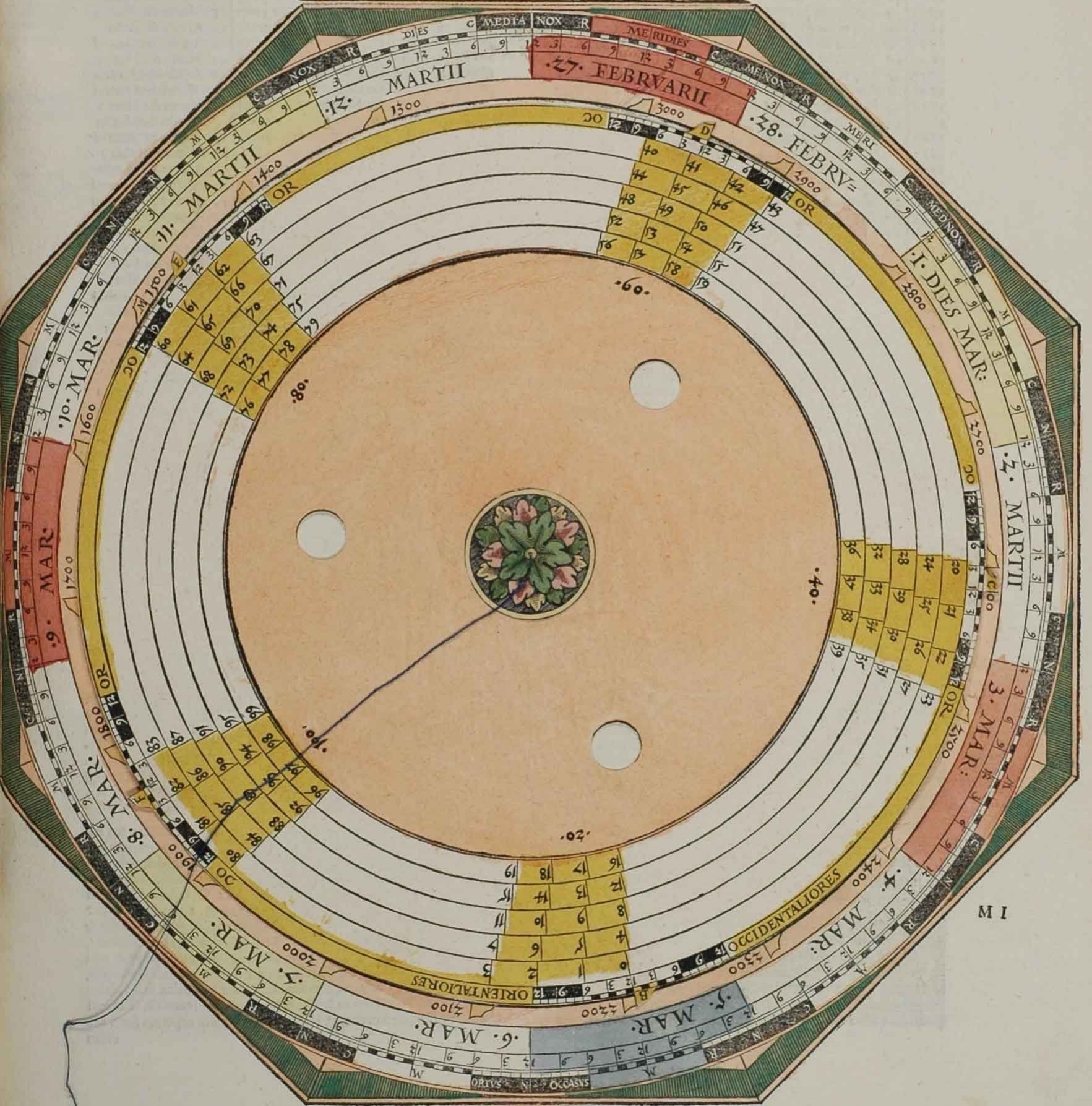
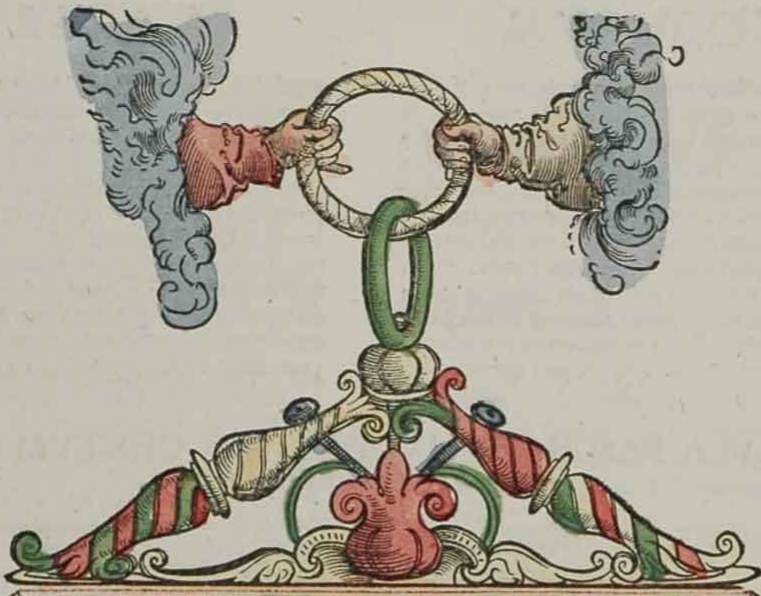
Iucatan Insu-
la occidentali

nomine &
spicius diu
inuenta ad
Christianæ &

Exemplum
Regis FERD
INANDI.

Quomodo
quinoctium
Regionibus
entationibus
inueniuntur

M I

sentaneum, 98 annos penes ostensorum F inuenis, ideo F lire-
ram indici M centenarii 1500 applica, filumq; super lineam 98
annorum dirige, quod in instrumenti limbo diem Martii 10 hora 0
m 55 post meridiem indicabit. Cui si numero adicias tres dies, ho-
ram 0 minuta 42, redundabunt dies 13 hora 1 m 37 Septe-
bris, quo tempore æquinoctium Autumnale futurum erit. Ita ni fal-
lor abundè instructus es, quo pacto sit æquinoctium duplex quottan-
nis indagandum, itidem & pascha secundum ecclesiæ ritum. Cum
vero concilij visum sit Christianis pascha nobis cum Iudeis celebra-
dum non esse, non inconsultum videtur huius rei quoq; paucis memi-
nisse. Iudeis lex Mosaica præscribit, Luna decimaquarta mensis pri-
mi honorandum paschale festum, id quod ipsi, propter ignorantiam
æquinoctij

æquinoctij in 13 vel 14 Martii ab illis translati, neququam presta-
re possunt. Ad hoc æquinoctium licet nihil dubij ingrat, traditioni-
bus tamen propriis irretiti solent. Nam si 14 luna in secundam fe-
riam, id est, diem Lunæ incidit, tum pascha die Martii exequi solent,
& si diem Mercurij plenilunium occupat, Iouis diem in pascha reci-
piunt, aut si Luna 14 die Veneris occurrit, iam cum paschate in
Saturni diem transeunt. Id quod nulla scriptura eos iubet aut cogit,
si proprijs constitutionibus non ita strictè deuouerentur, Luna enim,
Mercurij Venerisq; dies effugere ne scz pascales fiant perpetuò, ne-
scio qua superstitione laborant. Sed vt oculis deprehendere quæas
Iudeorum quottanne pascha sequentem subordinaui methodum, per
160 annos certa supputatione examinatum.

TABVLA PASCHATIS IYDAICI AD CENTVM SEXA-
ginta annos sequuturos supputata.

Anni dies	
1540	23 Martii die Martis
1541	12 Aprilis die Martis
1542	1 Aprilis die Saturni
1543	20 Martii die Martis
1544	8 Aprilis die Martis
1545	28 Martii die Saturni
1546	18 Martii die Iouis
1547	5 Aprilis die Martis
1548	4 Martii die Saturni
1549	13 Aprilis die Saturni
1550	1 Aprilis die Martis
1551	22 Martii die dominica
1552	9 Aprilis die Sabati
1553	30 Martii die Iouis
1554	18 Martii die dominico
1555	6 Aprilis die Sabati
1556	26 Martii die Iouis
1557	16 Martii die Martis
1558	3 Aprilis die Solis
1559	23 Martii die Iouis
1560	11 Aprilis die Iouis
1561	1 Aprilis die Martis
1562	21 Martii die Saturni
1563	8 Aprilis die Iouis
1564	28 Martii die Martis
1565	17 Martii die Saturni
1566	4 Aprilis die Iouis
1567	25 Martii die Martis
1568	13 Aprilis die Martis
1569	2 Aprilis die Saturni
1570	21 Martii die Martis
1571	10 Aprilis die Martis
1572	29 Martii die Saturni
1573	19 Martii die Iouis
1574	6 Aprilis die Martis
1575	26 Martii die Saturni
1576	15 Martii die Iouis
1577	4 Aprilis die Iouis
1578	23 Martii die Solis
1579	11 Aprilis die Sabati
1580	31 Martii die Iouis
1581	21 Martii die Martis
1582	8 Aprilis die Solis
1583	28 Martii die Iouis
1584	17 Martii die Martis
1585	4 Aprilis die Solis
1586	24 Martii die Iouis
1587	13 Aprilis die Iouis
1588	2 Aprilis die Martis
1589	22 Martii die Saturni
1590	9 Aprilis die Iouis
1591	30 Martii die Martis
1592	18 Martii die Saturni
1593	7 Aprilis die Saturni
1594	26 Martii die Martis
1595	15 Martii die Saturni
1596	3 Aprilis die Saturni
1597	22 Martii die Martis
1598	11 Aprilis die Martis
1599	31 Martii die Saturni
1600	20 Martii die Iouis
1601	7 Aprilis die Saturni
1602	27 Martii die Saturni
1603	17 Martii die Iouis
1604	5 Aprilis die Iouis
1605	24 Martii die Solis
1606	29 Martii die Saturni
1607	2 Aprilis die Iouis
1608	22 Martii die Martis
1609	9 Aprilis die Solis
1610	29 Martii die Iouis
1611	19 Martii die Martis
1612	5 Aprilis die Solis
1613	27 Martii die Saturni
1614	15 Martii die Martis
1615	4 Aprilis die Martis
1616	23 Martii die Saturni
1617	10 Aprilis die Iouis
1618	31 Martii die Martis
1619	20 Martii die Saturni
1620	8 Aprilis die Saturni
1621	27 Martii die Martis
1622	16 Martii die Saturni
1623	5 Aprilis die Saturni
1624	25 Martii die Iouis
1625	29 Martii die Martis
1626	1 Aprilis die Saturni
1627	22 Martii die Iouis
1628	8 Aprilis die Martis
1629	29 Martii die Solis
1630	18 Martii die Iouis
1631	7 Aprilis die Iouis
1632	25 Martii die Solis
1633	16 Martii die Saturni
1634	3 Aprilis die Iouis
1635	24 Martii die Martis
1636	10 Aprilis die Solis
1637	30 Martii die Iouis
1638	20 Martii die Martis
1639	7 Aprilis die Solis
1640	28 Martii die Saturni
1641	16 Martii die Martis
1642	5 Aprilis die Martis
1643	25 Martii die Saturni
1644	14 Martii die Iouis
1645	3 Aprilis die Iouis
1646	21 Martii die Saturni
1647	10 Aprilis die Saturni
1648	28 Martii die Martis
1649	18 Martii die Saturni
1650	6 Aprilis die Saturni
1651	27 Martii die Iouis
1652	14 Martii die Solis
1653	2 Aprilis die Saturni
1654	23 Martii die Iouis
1655	12 Aprilis die Iouis
1656	30 Martii die Martii
1657	19 Martii die Iouis
1658	8 Aprilis die Iouis
1659	27 Martii die Solis
1660	17 Martii die Saturni
1661	4 Aprilis die Iouis
1662	25 Martii die Martis
1663	12 Aprilis die Solis
1664	2 Aprilis die Saturni
1665	21 Martii die Martis
1666	10 Aprilis die Martis
1667	30 Martii die Saturni
1668	17 Martii die Martis
1669	6 Aprilis die Martis
1670	26 Martii die Saturni
1671	16 Martii die Iouis
1672	2 Aprilis die Martis
1673	22 Martii die Saturni
1674	11 Aprilis die Saturni
1675	1 Aprilis die Iouis
1676	19 Martii die Solis
1677	7 Aprilis die Saturni
1678	28 Martii die Iouis
1679	18 Martii die Martis
1680	3 Aprilis die Saturni
1681	24 Martii die Iouis
1682	14 Martii die Martis
1683	1 Aprilis die Solis
1684	20 Martii die Iouis
1685	7 Aprilis die Martis
1686	30 Martii die Martis
1687	19 Martii die Iouis
1688	5 Aprilis die Iouis
1689	26 Martii die Martis
1690	15 Martii die Saturni
1691	4 Aprilis die Saturni
1692	23 Martii die Martis
1693	11 Aprilis die Martis
1694	31 Martii die Saturni
1695	21 Martii die Iouis
1696	7 Aprilis die Martis
1697	27 Martii die Saturni
1698	17 Martii die Iouis
1699	4 Aprilis die Martis
1700	23 Martii die Saturni

PRIMÆ PARTIS CONCLUSIO

VIDEAS, Lector amice, me omnino tui verè colèdi natū, pro huius astronomici parte prima claudenda, theorema quoddā subieci, in quo veluti præsentem arena ob oculos cernere quæas, ad quid astrorū motus hæcenus per totā hanc operis partem, fusillimè traditi, conferant. Tale autem est, quod quam maximè humanitati prodesse valeat, cuius iuuantæ gratia, nihil non paratus subire perpetuò sum. Dies autem Criticos, id est, iudiciales, quorum præcipuus apud medicos vsus in curationibus existit, nondum præsentem, sed instantes inuenire solerter docet. Vnde ni fallor, liquere prudētibus fat potest, quam astronomiæ scientiæ non tantūmodo voluptati, verum etiam vtilitati humanæ seruire soleat. Quod theorema, licet succinctum sit, nihil tamen in eo, ad meliorem astronomiæ declarationem, desiderari à quoquam putauerim.

ENVNCTIATVM QVADRAGESI-
mum & vltimum.

Dies Criticos, id est, iudiciales, medicis in morbis iudicādis necessarios, per instrumentum hoc subnexam, citra operam computi inuenire.

Pud omnes in confesso est, astra quædam diuinæ virtutis esse instrumenta, per quæ vniuersum illud gubernari credimus. Syderum enim opera, effectus seu inclinationes, seu influentias dicas, diuinæ prouidentia quædam esse documenta, quis est qui neget? cum nihil non in hoc mundo iuxta astrorum dispositiones affici videamus, quamuis omnia in deum referri soleant, Quemadmo-

Quemadmodum autem non securi, operis cuiuspiam structuram tribueris, sed fabro, qui hæc vitur, sic astrorum effectus, qui motus eorum rundem consequuntur, non ipsis astris, sed deo, illa regenti, gubernatig; causæ, veluti primariæ, ascribere debemus. Huiusmodi astrorum cursus & motus multiplices, nobis, cum Deus Optimus Maximus patefaciat, coelumq; ipsum librum tanq; apertum, in quo futura per stellarum & luminarium transcursus significantur, recludat, pauca & nos super hijs, quæ ex eo nobis libro collecta sint, dicere instituiamus, & maximè de hijs, quæ ad humanā pertinere salutem videntur, qua in parte licet medicis vigilantibus in primis commodare quæamus, non solum tamen hijs, verum sed alijs quoq; rationem suæ valetudinis habituris saltē non postremam prodesse animus est. Tametsi illorum gratia medicorum præcipue, qui astrorum expertes sunt, factum

etum putauerit hoc nobis aliquis, nec immerito, fatemur enim, no-
strum namq; consilium secuti, certius & praesentius mederi laboranti-
bus poterit. Quanta enim vis sit dierum iudicialium, quos Criticos
vocant, nemo doctoru ignorat. Quanta etiam necessitas obseruadæ
Crisis medico incumbat, tu alii, tu Ptolemæus, naturæ sciētissimus au-
ctor 60 Centiloqui sui dictione hortatur, hiis verbis. Super ægro-
tis criticos dies inspicere, ac Lunæ peragratiōem in angulis figuræ 16
angulorū. Vbi enim eos angulos bene affectos inueneris, bene erit lā-
guēti, cōtra malè, si afflictos inueneris. Hactenus Ptolemæus cuius ver-
ba, quoniā nō nihil obscuritatis in se habēt, astronomiæq; tirōibus nō
vsq; adeo obuia sunt, euidētiora planioraq; reddā. Sciēdū ergo primo
quid vocabulum CRISIS significet, *κρίσις* græcè, latine iudicium,
velox & vehemens in morbo motus est, ad salutem vel ad paritētem.
Vehemens idcirco, quia seuis ab accidentibus contingit. Morbi enim
tunc & nature pugna excitatur acerrima, nec vllum aliud morbi tem-
pus Critico grauius existit. Crisis autem perfecta nulla esse potest,
in qua non sit sensibilis materiei delinquentis expulsio, ex quo constat
in morbis sine materia contingentibus nullam fieri crīsim. Dierum
ad morbos diiudicandos pertinentium quadruplex differentia est. Cri-
tici enim sunt & Indiciui, Intercidentes & Vacui. ¶ Criticus dies
qui & Decretorius vel Radicalis vel Indicatorius appellatur, est tem-
pus illud, quo natura confurgit ad humorum peccantium siue expul-
sionem siue permutationem. ¶ Indiciuius vel Indiciarius dies est,
qui signum dat futuræ crisis, quo die & hora, qualisq; fieri debeat, ap-
paret enim in eo omnino iudicium aliquod futuri iudicii, per quod
certi sumus de salubritate vel periculo sequentis crisis. ¶ Intercide-
tes dies illi sunt, qui & interpolares seu prouocatoriū dicuntur, in qui-
bus humor nociuus naturam prouocat ad pugnam. Ideo interciden-
tes dicti, quia inter criticos & indicatiuos cadant. Crisis in eisdem
euenit nonnunq; sed per accidens tantum, vt, ratione virtutis vel me-
dicinæ, vel alterius cuiuspiam symptomatis. ¶ Vacuus dies seu Me-
dicinalis dicitur, in quo natura prorsus quiescit, neq; quidquam dissi-
diū inter morbum & virtutem naturalem concitatur, adeo, vt per diē
vacuum tutō curationem, moliri liceat. Priusq; vero praxim ipsam cri-
sis aggrediamur, alia videntur præmissa necessaria. Primo, nullum
non signum peculiarem quandam naturæ partem, quantum ad qua-
litates attinet quatuor, sibi vendicare. Aries, Leo & Sagittarius, quia
calidi & sicci flauam bilem tuentur, Taurus, virgo & Capricornus,
quia frigidi & sicci, nigra bili respondent. Gemini Libra & aquarius
calidi & humidi Sanguinem imitantur. Cancer Scorpūs & pisces fri-
gidi humidiq; pituitæ assilantur. Proximum est scitu, Signo cui-
libet planetam dominari, vnde domini nomen retulit, vt arietē & Scor-
pionē Mars, Tauro & libræ Venus, Geminis & Virgini Mercurius,
Sagittario & piscibus Iupiter, Capricorno & Aquario Saturnus, Cæ-
cro Luna, Leoni Sol, domini sunt. Signorum præterea quodlibet ho-
minis partem sibi peculiarem arroget, quod idem faciunt domus cœ-
li, id quod sequens figura innuit.

♄ respicit Caput	Prima	domus Caput
♃ respicit Collum	Secunda	domus Collum
♂ respicit Man ^u & brachia	Tertia	domus Ma. & br ^{achia}
♁ respicit Pectus	Quarta	domus Pectus
♌ respicit Cor	Quinta	domus Cor
♍ respicit Intestina	Sexta	domus Intestina
♋ respicit Renes	Septima	domus Renes
♏ respicit Pudibunda	Octaua	domus Pudibūda
♊ respicit Femora	Nona	domus Femora
♉ respicit Genua	Decima	domus Genua
♎ respicit Suras	Vndecima	domus Suras
♏ respicit Pedes	Duodecima	domus Pedes

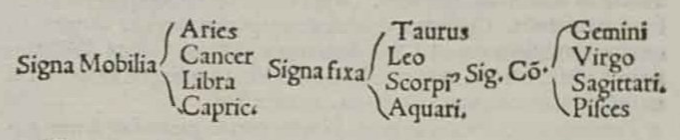
Hoc loco notandum obiter, partem illam corporis non esse ferro
violandam, quouis modo, quoties Luna signum partis illius peram-
bulatē Ptolemæo teste. Membrorum diuisiones per Signa obseruentur
studiosè, quocunq; enim in loco figuræ signum fuerit, nihilomi-
nus tamen proprietatem genuinam partis significandæ, obtinet. Si-
mile quiddam & cum planetis fieri solet, horum etenim singuli quoq;
naturas seu temperamenta secundum qualitates quatuor exprimūt.

Saturnus	significator & autor Melancholiæ
Iupiter	significator & autor Sanguinis
Mars	significator & autor Bilis
Sol	significator & autor Bilis
Venus	significator & autor Phlegmatis
Mercurius	significator & autor Spiritus & sanguinis
Luna	significator & autor Pituitæ

Planetarum quilibet singulare quoddam Signum possidet, in quo
constitutus, exaltari, & in eius opposito cadere dicitur. Vt

Saturnus	exaltatur in Libra	cadit in Ariete
Iupiter	exaltatur in Cancro	cadit in Capricorno
Mars	exaltatur in Capricorno	cadit in Cancro
Sol	exaltatur in Ariete	cadit in Libra
Venus	exal. in ♋, ca. in ♌, & exal. in ♍, cadit in ♎, & ex. in ♏, ca. in ♐.	

Ad hæc duodecim signa trifariam dici solent, Mobilia scz fixa &
Communia. Luna etenim in morbi alicuius principio mobilitū signo
aliquod tenente, contingit morbum illum cito terminari, & con-
tra, si in signo fixo est Luna morbi ortu, produci eundem ferè videm^{us},
sicut in Comuni Luna cum sit initio affectus, plerumq; mutari, in
aliumq; transire eundem.

Neq; vero minus planetarum singuli singula humani corporis mē-
bra, morbosq; diuersos innuere solent,

♄ Saturnus vesicam, lienem & aurem dextram intuetur, affectus ve-
ro Cancrum, Podagram, Elephanciam, & melancholicos huiusmo-
di omnes.

♃ Iupiter habet morbos omnes qui ex sanguine abundatiore adu-
stiores proueniunt.

♂ Mars fel, pudenda, Testes, aurem sinistram & epar, Febres acu-
tas, Erysipelata, Morpheam, Apostemata interna præcalida, signifi-
cat.

☉ Sol possidet cerebrum, visum, neruos, Cor, Latus dextrum, Hy-
pocondria dextra, omnem calidum affectum, quales sunt febres ardē-
tes & tertianarum species.

♀ Venus Renes & nucham obseruat, morbosq; pudendorum quos-
cunq; & maximè à frigore causatos indicat.

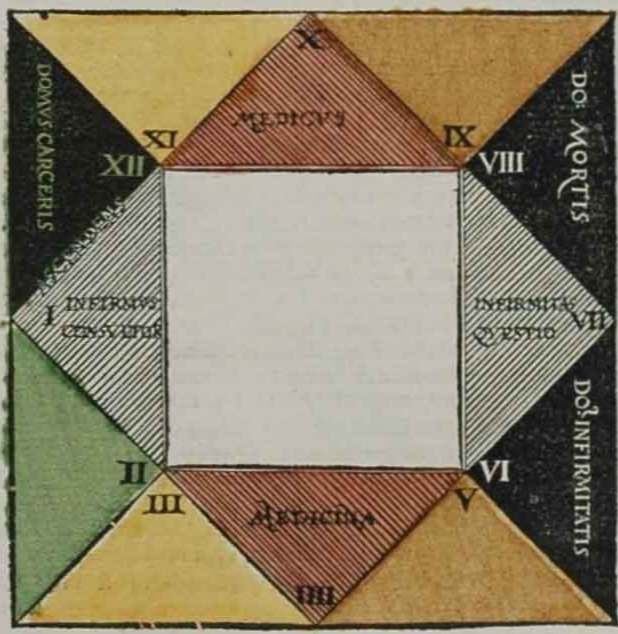
☿ Mercurius Pulmones respicit & linguam, animi affectus quosli-
bet, Phantasmata, Somnia, mentis alienationes, & huiusmodi.

♃ LVNA Matricem & muliebria colit, Menstrua, Catharros,
Morbosq; frigidos & humidos, vt Apoplexiam, Paralysim, Conuulsio-
num species, Epilepsiam &c indicat.

¶ Notandum est insuper planetam sub radiis vocari donec inter 15
& 12 gradum à sole reperitur, à 12 vero gradu Soli propinquan-
tem combustum iam dici, debilissimiq; effectus esse, tantoq; imbecillio-
rem, quanto proximior Soli fiat, imò impeditum vocabulo non inusi-
tato apud Astrologos vocari. Item retrogradum planetam ab omni
virtute destitutum esse scias. Luna cum fuerit in via, vt dicitur, La-
tēta vel combusta, quod est à 19 gradu ≈ vsq; 4 m, tum eadem
virtutis propè deiectæ videtur.
¶ Errantium quouis summa virtus potestate si domos vel 10 vel 11
vel 7 vel 5 tenuerit, liber saltem ab iniquiori aliorum contuitu vel
commertio, vt dictum est. Iidem vero imbecilli dicuntur, quando 12
6 aut 8 domum occupant.
¶ Item dominus 12, 6 & 8 domus, quocunq; in loco figuræ confi-
rat, nihilo secius damnus importat omnibus quibuscunq; tandem
aspectu suo participat.

Combusti pla-
netæ quando
dicuntur,
Retrogradi.

SEQVITVR FIGVRA QVAE
OCVLIS EXPONIT DO-
MVVS MEDICATVRO
considerandas.

DE DOMIBVS COELI

¶ **Domus** coeli prima dominusque eiusdem, egrum, interrogatorem siue consultore perpetuo referunt, Septima vna cum domino Morbu, Decima vna cum domino Medicum, qualis se & qua fortuna morbo sit occururus. Quarta & dominus eius Medicamen, quem se & vsum affecto sit allaturum, significat. Sexta octava & duodecima, loca morborum referunt. Quocirca quodcumque planeta melior aliquem ex quatuor angulis incoluerit, siue dominus anguli cuiusvis ex illis fortunatior, liber, potens, nec impeditus extiterit, tum anguli istius foelicus iudicium consequitur, sin minus, contra fiet.

Vnde Crisis
auspicanda sit,

¶ **Tempus** nunc ad Crises vocat. Nunc enim & quales sint & quo pacto futurae praesciantur, dies insuper Indiciu & Vacui & Intercidentes quomodo noscantur docebimus. Studiosissime ergo expiscaberis a laborante principio quonam temporis momento, peius habere senserit, id quod ulterius morbi principium vocabitur, alias inuasio nis hora dicta, tempusque est, quo eger se laborare percipit, utpote, solitis operationibus impediri sentientibus, quod quidem in morbis acutis, & his qui subito inuadunt animaduersu facile est. Atqui cum solet 7 14 vicissimque primo diebus, subinde pugna quaedam inter morbum & virtutem nostram oriri, dies eos vocant Astrologi Criticos. Alios autem Criticos interfectos, in quibus pariter, sed remissior pugna contingere visa est, Indiciu dixerunt. Adhuc etiam alios ab illis Iudiciu & Indiciu, in quibus inbecille admodum naturae & morbo certamen impenderet, aduerentes, Intercidentes nominarunt. Motum enim lunarem hac in re sicut in omnibus, (vt cuius occasione humores & omnia haec infima vehementer sine affici scirent) scrutantes intimius, 10 angulos in Zodiaco lunares, in quibus Luna consistens naturae suppetias contra morbum de bellandum ferret, deprehenderunt. Nihil vero est, quod te moueat hoc in loco, quod Arabes non imitemur, qui partitionem hanc angulorum in aequatore, non autem in Zodiaco, & id cum Ptolemaeo, vt ipsi putant, statuunt, cum te vera Ptolemaeus id nunquam somnariit, ne dum senserit. Hic mihi si fidem non habes, Pontanum aliosque relegere. Angulorum autem singuli 22 1/2 gradus habent, veluti sequens figura distincte aperit, in qua primo index quidam cum signo X occurrit, qui gradui Lunae in affectus principio adducitur, vnde linea quaedam albicans per centrum instrumenti, in quo cum alia rectos angulos efficit ducta limborum procedit. Binae illae lineae instrumentum in 4 partes secant, locaque Crisium in Zodiaco monstrant. Crises illae ob discrimen aliarum atre pinguntur, in quolibet medio duarum Criticarum alia est Indiciu nomine. Deinde inter Criticam & Indiciu semper interponi solet alia, Intercidens dicta. Ita quaelibet his quarta 4 in angulos partitur, quos si connectas 10 cerne, quemlibet eorum interuallo 22 1/2 graduum ab alio separatum, quod interuallum, Vacui dicitur, dum a Luna peragrat. ¶ In diebus ergo iam dictis qui futuros nosse desiderat, indicem X loco Lunae, quo ad fieri exacte datur adiungat, loco inquam quem Luna morbi inchoati tempore coluit, sic enim facto reliquos omnes tam Criticos quam Indiciuos & Intercidentes (silo lineis singulatum ad motu) ob oculos in Zodiaco per gradus & minuta signatos cernet. Natura enim hac in parte curiosior est, neque morbum prius aggreditur quam auxilii tempus presto sit, id quod potissimum quadraturae & oppositiones afferre solent, Quartum enim & oppositi aspectus ideo Crisim efficere verè solent, quod his temporibus non amplius humori a principio peccanti Luna adsit, sed aduersaria huic inueniatur, naturamque potius stimulet, oppugnatrix morbi verius. Illos autem Lunae aspectus non solum obseruabis quadram se & oppositionem, sed etiam alios qui Indiciuos & Intercidentes causant, semper tales intelligendo a morbi incipientis gradu factos, quoniam & tunc Luna quid futurum de Crisi, id est, an salubris nec ne, euentura sit, ostendit, id quod perfectius iudicabitur tum demum, si figuram coeli secundum illud tempus extractam perspexeris. Si tempus post haec Criticum, Indiciuum vel Intercidens scire velis, vide quo die Luna gradus illos ingressura sit, qui a lineis dierum illorum ostenduntur. Sic, meridiem eiusdem diei inspicere, quo in loco Lunam habeat, que res per organum Lunae vel per Ephemerides aequè sciri potest, loco Lunae ad meridiem accepto, aduerte num gradus Criticos vel Indiciuos & c. cum superet nec ne, si enim excedit, tum hora Crises vel Indicationis post meridiem eueniet, qua propter in quot gradibus fiat excessus notandum est, pro quolibet gradu horam 1 m 52 vel si maius simplicius, horas 2, & pro dimidio gradu horam vnam vel 4 m minus, si ad vnguem vis, computando, sic enim proximè aut perfectè horam inuenieris, qua natura cum morbo certamen sitinitura. Si vero locus instrumenti meridi die requisito minor inueniatur, similiter graduum numerum in horas ante meridiem partire, vno gradui duas vel 1 cum 52 m tribuens, & prope verum horam Crises vel Indicationis & c. habiturus es, & hoc secundum Lunae motum medium. Quod si exactius adhuc desideras, motum Lunae diurnum diei proposito debitum quærato, vnde facillimè proportionum regula horam inuenies hunc in modum. Primo loco motum diurnum, Secundo loco 24 horas, Tertio vero distantiam loci Indiciui a meridie ponas, vt, motus diurnus dat 24 horas, quid distantia? Perfecta regula, quotiens horas & minuta remittit

Institutio in
strumenti pro
Crisi indaganda,

Qua ratione
Crisis contin-
git,

Quomodo
Crisis horis
inquirenda,

mittit. Hac obseruata cautione interim, quod si distantia sit antemeridiam, quoties dematur (vt si prodeant horae 3 antemeridiam, iam subtrahantur a 12, & dicatur hora esse 9 antemeridiam) Pomeridianus vero per se relinquatur, quotiens, quicquid creat & a meridie nuncupatur. Quandoquidem vero Luna non aequalem indies motum peragit necesse est, dies quoque Crisium inter se variari, nec in eundem semper diem certò incidere, frequentius tamen 7 mo, & 14 secunda Crisis apparet, & ratio est, quod tam crebro illi de morbis praesertim acutis indicent ☐ & ♀, quorum alter in 7 mo, alter in 14 to die ferè contingunt. Est etiam tertia Crisis, quae 20 die sepius aut 21 accidit, propter quadram aliam. Diebus itaque Criticis omnibus habitis (quod de Criticis loquor, idem de aliis quoque Indiciu & Intercidentibus dictum volo) figuram coeli erige cum planetis & stellis fixis, praesertim insignioribus in Zodiaco vel propè hunc sitis, in eadem collocatis. Hoc facto locum ante omnia Lunae contue re, eius accidentia singula memoria excipiens fidei, se & aspectus, passionis, secundum omnium aliorum planetarum motus, vtrum beneuolos, maleuolosque sustineat. Simile iudicium de stellis fixis fac. Hec etenim si omnia decentes fuerint sortita locos, Crisim proculdubio bonam naturamque morbo praualituram portendent. Si impeditorem Lunam videris, omnia contraria & infausta, naturamque morbo succubituram iudicabis. Nisi cum indicis praesentibus morbi materia pugnet, aut aspectuum infortunia in Hauri, id est, similitudinibus suis consistant, id quod salutis exemplum potius esse solet, quam per accidens, vt si affectus sit flegmaticus, id est, Frigidus & humidus, Luna vero radiatione quadam communicet Marti calido & sicco planetæ, vel econuerso. Aut si in morbo bilioso Luna frigidus & humidus astrum incolat, Planeta enim tunc esto per se obesse solet egritudini, sua tamen natura aduersatur adeo, vt virtuti naturali contra morbum potius auxilietur. Simile quiddam de prosperioribus stellarum tam fixis quam errantibus caeteris statuitur. Nam si harum aliqua morbo in crasi, id est, temperatura disconuenit natura sua, crisim remorari videtur, quam tamen ob genuinam bonitatem non omnino tollit. Iudicium est par in omnibus 10 figuræ angulis, vno animaduersu, se quod in criticis angulis pugnae vehementiores oriri quam in alijs soleant, propter euidentis dissidium signorum, quod ratione qualitatum & sexus in quadris & oppositionibus habent. Mediocrem autem in Indiciu, & quasi nullum in Intercidentibus discrimen reperire est, quare leuissima his posterioribus, naturæ & morbi prouocatio sentitur, nisi forsitan accidens aliquod grauioris luctæ causam inferat, quemadmodum si luna planetis vndique iniquioribus praesentibus, locoque deiecto & infaustiore circumsepta per talem intercedentem esset, Indiciu autem figura Lunam rursus benigniorem per omnia exhiberet, tum enim haec dies alia foelicior esse cur non possit? Re ipsa Indiciu & Intercidentes aspectus dici nequeunt, quia tamè viciniore aspectus quam alia loca sunt, iccirco cum a Luna permeantur non infrequenter natura insurgere egritudines aduersum, materias earum digerendo coquendoque consuevit. Non praetermittendum hoc quoque, se in die critico plerumque egrum mori, Luna cum aliquo planeta maligniori coniuncta vel aspectu infeliciori participante, & maxime consimili in temperamento planeta cum morbo existente, Contrarium porro si planetis & stellis fixis secundioribus saltem iungatur, fieri. Fit & aliquando Crisis 5 die, Luna * occupante, vnde decimo quoque Δ Lunari existente. Sed his quas iam enumerauimus potissimum rationibus nempe accidentium vsuueniunt. Neque vero repugnat illud Hypocratis, Quartus index Septimi, ubi quartum & non quintum nominat Hypocrates. Cum etenim ille de criticis praencepta regulari quadam methodo vellet astrorum imperitioribus non omnino ignoranda tradere, septimum autem & 14 Criticos tanquam insigniores exprimeret conaretur, per quartos incederet tum iudicauit, ideo factum sanè vt quartum potius quam quintum interferere Criticis vellet, sicut etiam 11 potius quam 10 eadem de causa, quam trinus tam in 10 quam in 11 incidat, & per consequens etiam Crises. Eodem modo 20 dixisse Hypocratem putaueris & non 21, cum tamen non minus 21 quam 20 iudicia eueniant. Porro Crises mutari solent non modo syderum ratione, vt audiimus, sed aliarum quoque rerum quae medicis numero sex sunt, quae distichum eiusmodi comprehendit.

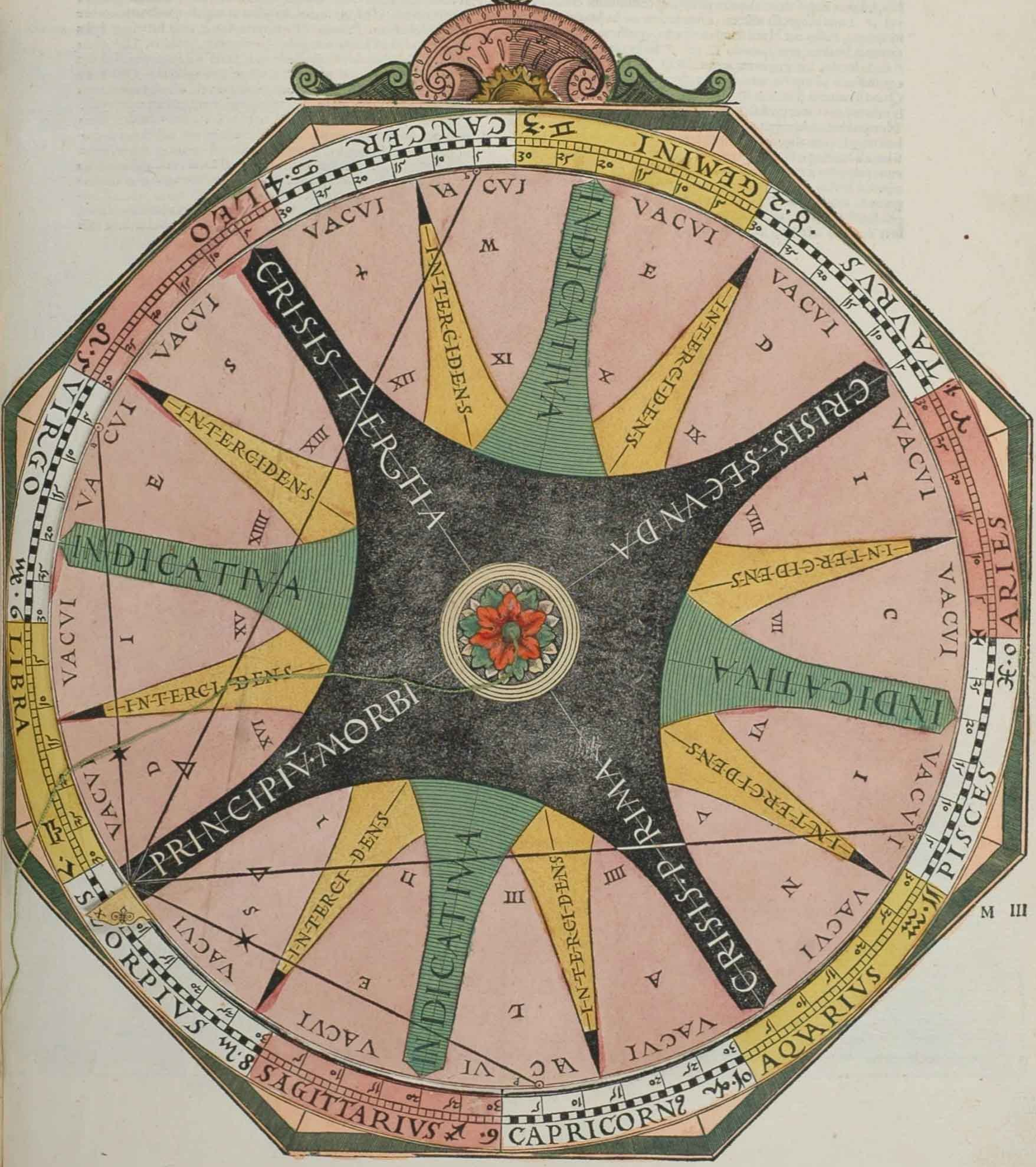
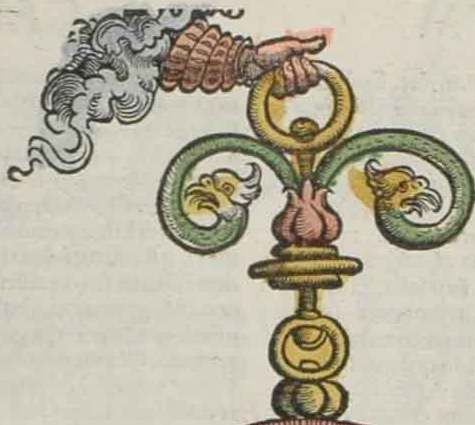
Quomodo
figura Cr
cognoscant
salubris vel
salubris.

Materies, Virtus, Medicus, Symptoma, Minister,
Sydera, tot crises euariare solent.

Cause vna
tionis Cris

¶ Sed quomodo singula fiant non est praesentis instituti docere, vbi praeter astronomica nihil promittimus. Ad propositum igitur reuertentes reliqua percurramus. Luna vel in morbi principio, vel in Crisi quacumque aspectu carens alio simpliciter neque bonum neque malum significat, verum in huiusmodi aliquo tempore si cuius planeta conspicitur naturam eiusdem tam aequi quam iniqui, sequi solet, infirmo quilibet ingerens. Quod si morbi principium Lunam obtineat aliquo aspectu participè, non autem in die Critico post, crisim impeditur contingit. Egritudinis initio si Luna quatuor angulorum aliquem occupet, tum accedens indicium certum in significato qualicumque fuerit constituit.

Passa

M III

ASTRONOMICVM

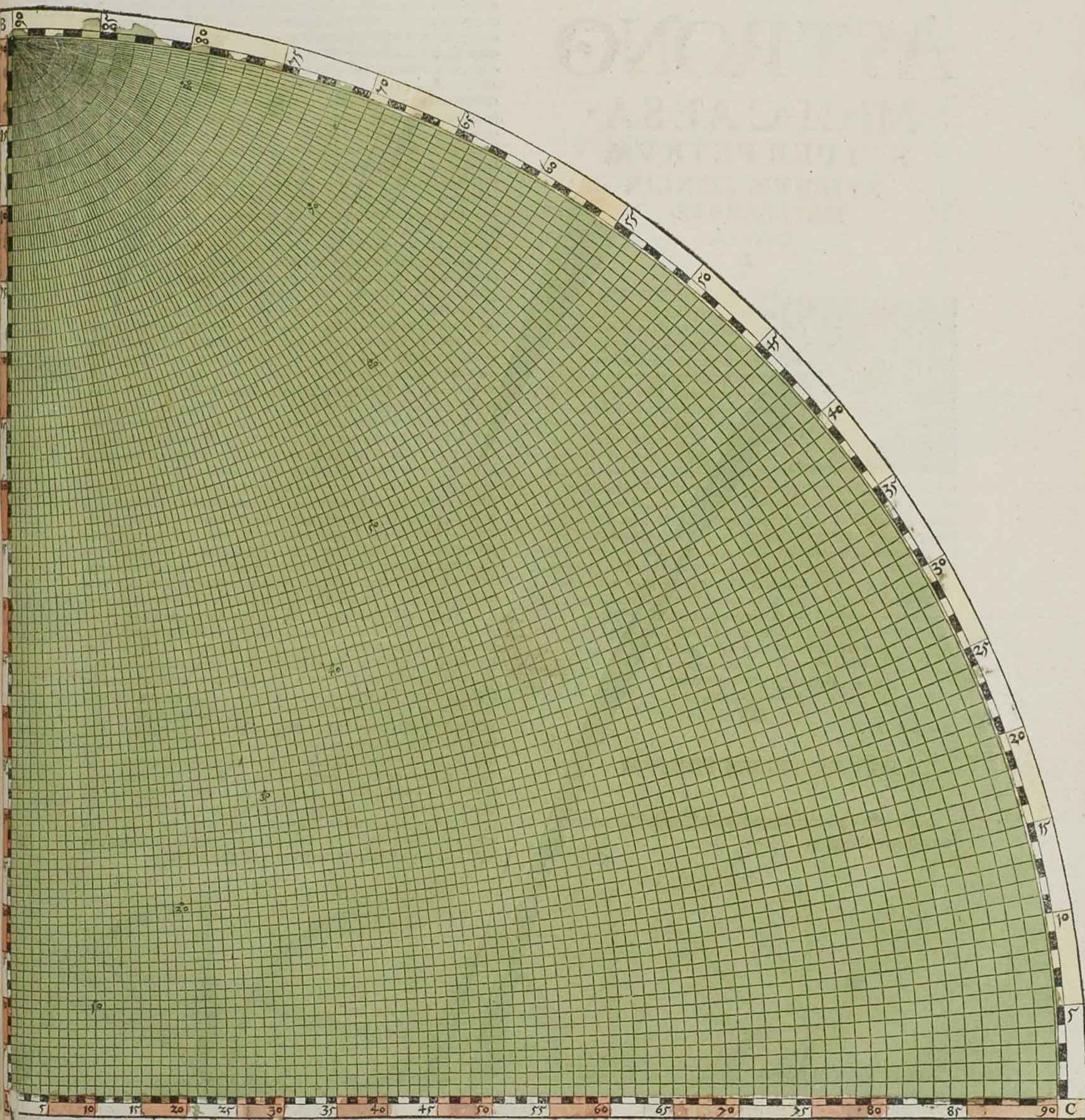
Passa vero eclipsim Luna, crisis tempore, indicium est malæ. Eodem tempore si planetam sub radijs Solaribus constitutum inspiciat Luna, nihil definiendum erit, quia paulo plus nihilo, imò nihil omnino virtutis hic aspectus obtinet, similiter in Crisibus iudica, nisi Saturnus aut Iupiter aspiciantur, qui 6 gradibus à ☉ elongati & orientales, tum vna vim suam ostendere possunt, sicut & si Mars, quem tamen oportet 10 gradibus ad minus à Sole distare orientalem, reliquos autem ad 15. Nam si eorum aliquis cum Luna aspectum efficiat remotior 15 gradibus à ☉, signum non bonum fieri solet. Tres illi, occidentales si sunt, id est, post solem occidunt, remotiores 15 gradibus, prauum quiddam similiter testantur. Venus & Mercurius soli orientales & minus 15 gradibus à sole remoti, iniquiores sunt significatores. Hoc temporis si fiat signum ascendens Aries vel Libra, & Luna angulorum aliquem possideat, certissimam crism in ☐ vel ♀ Luna progressa afferet. Luna itidem aucta lumine, morbo incipiente, Soli aut Marti simul conspecta, significat egrum periclitaturum letaliter, tunc quando ☐ vel ♀ sui gradus attigerit, Sed si aucta lumine Saturnum intueatur, tunc in ☐ vel ♀ cōspecta post, egritudinem adaugebit, ita tamen, ut eger sit euasurus, tamen egrè. Quod si numero & lumine simul aucta Saturnum intueatur Luna, nulla infirmitatis variatio est sequutura, illa ☐ am vel ♀ nem efficiente. Non posthabendum quoque illud egrum subinde grauari diebus quibuscumque Lunam aliquot infastius lumen aspicit, & eo grauius affici, si lunam contingat in termino aspectus infortunati consistere, veluti eundem postea ægrum saluari rursus & reuelare contingit, secundo aspectui rursus accedente Luna. Luna sub initii tempus crescens, si signum fit morbum in ☐ to vel ♀ to, salutaris tantummodo radiis presentibus finitum iri, infortunatis vero accedentibus ægrum letaliter omnino affectum iri. In huiusmodi figura cœli ad morbi principium

CAESAREVM

erecta, septima domus diligenter inspicatur, in ea enim planeta malignior si loquetur, aut alius radijs suis eum comprehendat, vel si dominus domus infeliciores sit, quoniam medici significator, qui dominus est 7mæ domus pati videtur, notabit laborans medicum præsentem deserendum, & alium deligendum, Coniunctio ☽ & ♃ ni occupans morbi principium, eundem longiorem fore præfagit. Initium affectus si Lunam cum Marte vel alio calido & sicco sydere, & maxime cum sue fortitudinis receptione conuenientem habeat, morbo itidem calido & sicco existente, certus sis eundem iri auctum post, secus vero, si frigiditate morbus præpollat. Fieri potest ut 4 et 7 licet bene uiter absoluerentur, ægro tamen officiant, idque si in natiuitatibus laborantium, loca morborum, id est, sextam 8 & 12 domos incoluerint. Per hæc autem ex natiuitate certius de morbi statu astrologum iudicare posse nemo non videt. Deinceps Lunæ, Solis, & aliorum planetarum beneficia, id est, optimas eorumdem in angulis constitutiones breuiter absoluemus. Primus est foelicitatis status, cum beneficia stellarum fortunæque ipse cum Luna in angulis cōiunguntur, Secundus, si beneficiis irradiationibus à beneficiis stellis illustratur. Tertius si à fortunis ipsis beneficiis stellis corpore vel lumine circūdatur ante vel retro. Quartus si autoritatibus fortunæ fuerint collocati Luna vel Sol vel planete vel anguli, ut in suis finibus, domiciliis, altitudinibus, triangularitatibusque &c. Quintus si in suis similitudinibus, quas Hætz vocant Chaldei, reperuntur. Sextus si in cardinibus vel succedentibus. Septimus si occo despotes anguli, id est, loci dominus quem hospitatorem dicunt, bene etiam affectus sit. Tot sunt conditiones vel status, vel constitutiones euentuum prosperiorum, totidemque præfagiorum malorum contrariæ dispositiones inueniuntur. Adde morbos acutos & veloces Lunæ, Cronicos vero, id est, eos qui longiori tempore durant siue tardos, Solis cursum imitari. Et hæc de Crisibus, diebusque criticis dicta sufficiant.

ASTRONOMICI CAESAREI PARTIS PRIMÆ FINIS.

Thermoscopion planum Apiani

ASTRONOMICI CAESAREI PER PETRVM APIANVM CONCINATA PARS SECVNDA.

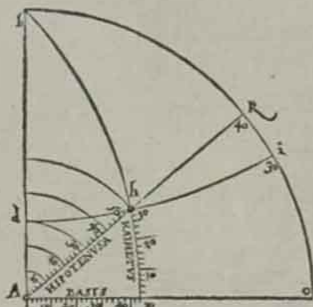

ASTRONOMICI HVIVS PARS altera totius primi mobilis commoditates seu vsus completitur, quæ omnia prius per instrumentũ, meteoroscopiũ planum nuncupatum, ostenduntur, post demonstrationibus geometricis firmissimè approbantur, & hoc subsidio sinuũ cordarumq; computi. Admonitum tamen lectorem pium hic volo, ne omnes meteoroscopii præsentis vsus arbitretur simul tradi, cosmographicos nempe proprio in volumine est visurus vbertim, vbi etiam discet non modo per hoc & istiusmodi meteoroscopia plana, queuis huius negotii deprehendi posse, verum etiam per numerale quoddam meteoroscopium insuper adhuc adiectum. Præter hæc tamen si quis desideret meteoroscopiorum à me repertorum vulgatarumq; structuras, seu fabricam, illum ad planisphærium nostrum relego, vbi præter illud, & alia scitu digna, omnium penè astronomicorum reperiet instrumentorum structuras, vt sic loquar, siue compositiones. Sed quamuis nemo non cordatorum reliqua primi mobilis commoda, ex iam proximè sequenti triangulorum enuntiatio sufficienter hauserit, nihilominus tamen adhuc rem magis apertam rudioribus esse cupiens, obseruationes quasdam cometarum pro colorephone subnexui.

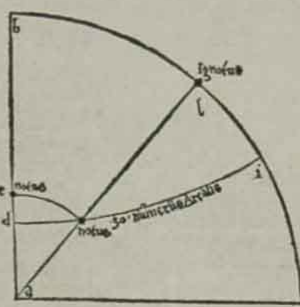
ENUNCIATVM PRIMVM

Instrumenti partes summam eiusdemq; vsus omnem breuissimis colligere.

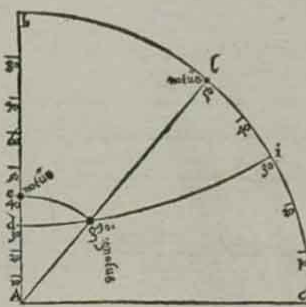
Organum

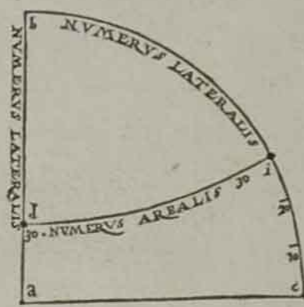
Basis quadrantis Primi

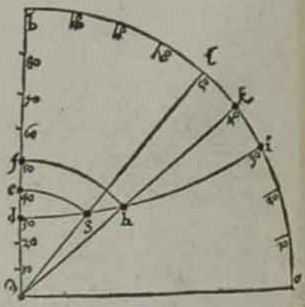
Basis quadrantis Secundi

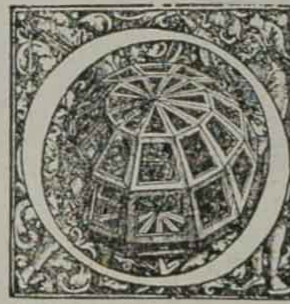
Basis quadrantis Tertii

Basis quadrantis Quarti

Basis quadrantis Quinti

ORGANVM HOC CVI NOMEN meteoroscopio est, eo quod ea quæ cumq; in sublimi considerantur, in hoc veluti ob oculos ponimus, quatuor partibus constat. Lateribus duobus, limbo & area. Per hæc enim quatuor, sphericæ trianguli negotium omne, vsus, comoda vniuersa ad vnguem patent, cuius equidem trigoni singula commoda quadrantibus quinq; ostensus sum clare, eandemq; exemplis euentissimis approbaturus, simulac instrumenti membra declarauero. Sciendum itaq; duplicem additum ad hoc organum patere, quorum primus arealis, secundus lateralis dicitur. Arealis in instrumenti area, Lateralis in linea A B seu limbo B C absoluitur. Duo autem ad ingressum huiusmodi desiderantur, per quæ alia duo velut adhuc incognita eliciuntur. Ad hæc, quia in omni trigono rectangulo sphericæ quinq; scitu necessaria se offerunt, idcirco duplici opus est ingressu, quando simplici hoc idem confieri nequit. Lateralis introitus bifariam haberi potest. Primo si numerus alter lateralis in linea A B inuentus cum margarita notetur. Deinde filum in limbo promotũ laterali numero alii superducatur, sic enim margarita numerum arcualem ostendit, qui inter lineas transuersas continetur. Numerum itidem fundamentalem, vt sic dicam, seu basim in linea A C per circulum ex B litera cadentem, perq; margaritam in A C vsq; porrectum indicat, vt in exemplo liquet. Numerus lateralis alter 40, alter vero 50 graduum sit, vnio 40 teneat in linea A B in puncto E, Filum autem latus aliud, gradum sex 50 in limbo, quod sit in puncto L, exprimat, & margaritam circulum transuersum 30 vtz graduum in puncto G dederit, quod si ex quilibet tractes, gradus 29 m̄ 30 occurrent. Cui rei demonstrationem apertissimam tertius quadrans exhibebit. Secundus introitus di modus iste est. Gradus 50 requirantur in linea A B, cui margarita superlocetur, postea filum si tendatur per 40 æque ac prius 30 gradus ab vnione scindi videntur, id quod in primo quadrante per lineam h insinuat. Ad hæc quomodo verius cognoscantur numeri areales, qui per transuersales circulos significantur, quarto in quadrante proposui. Quin etiam noto iam altero laterali, arealisq; ingressus arealis dicitur, idem duplici via absolendus. Prima, laterali numero in linea A B quæsito, margaritaq; ad eundem inducta, filoq; in limbo donec arealis circulus à margarita contingatur, hinc inde promotum filum in limbo numerum lateralem alterum designat, quam rem secundus quadrans habet. Secunda, lateralis numerus iam notus accipitur, per eumq; vbi filum transmissum est, quo in loco arealis numeri arcum secet, obseruatur, illuc enim vnio figitur. Postea vero filo super lineam A B deducto numerus alter lateralis à margarita ostenditur, id quod in quadrante etiã secundo imaginari licet, si punctum è ignotum sit. Iam per numeros binos cognitos tertium ignotum inuenire didicisti. Quartum igitur vt habeas pariter, quadrantem primum inspicere, in quo numeri omnes tam noti quam ignoti continentur, vbi etiã quartus offenditur, qui in triangulo eodem basis dicitur. Nunc ad numerorum nomenclaturas veniendum, Quorum primus est, qui in triangulo representat, per A B lineam indicatus. Lateralium vnus super lineam A B quærendus semper lineam A C par existens. Secundus numerus per arcum C B significari solet, nihil aliud existimandus quam angulus A trianguli H A M. Tertius arealis dicitur in arcu transuersali D I reperendus, latus H M referens, quod trianguli *καθῆτος*, quasi dicas latine perpendicularis, significat. Quartus vocatur trianguli basis, id est fundamentũ & in linea A C quæritur, hæc basis noscitur sedulo per punctũ H, Nam H D linea totidem, gradus quot linea A M continet. Hiis iã numeris adiciere potes, quintũ insuper, per angulũ H istius trianguli intelligendum, quem si reperire forsitan malis triangulum inuertas necessum est, ita vt ex H M basim constituas, A M vero Kathetum, hoc enim factum angulus H in punctum A recidit. Et arcus R C quantitatem anguli A exhibet. Hoc igitur pacto, & his regulis totius primi mobilis negotium, si modo non plane communi sensu careas adamussim examinare poteris. Huic vni intentus vt triangulum superficiemq; sphericali congruum tuo pro instituto effingas.

Ingressus instrumenti duplex. Arealis. Lateralis.

Duplex introitus modi lateralis. Primus.

Arealis ingressus Quid.

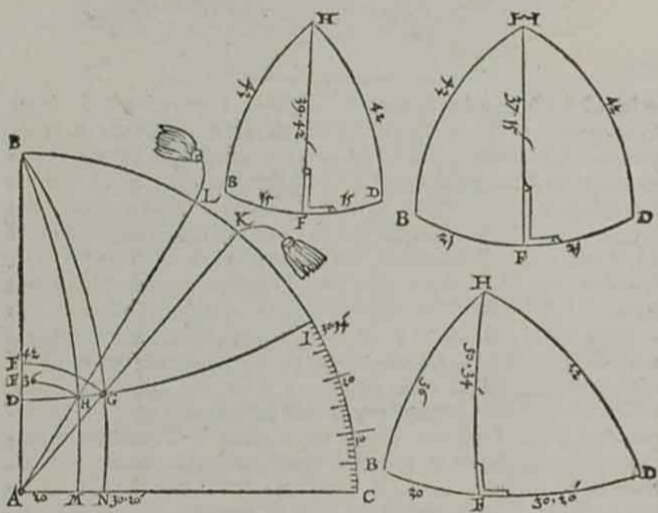
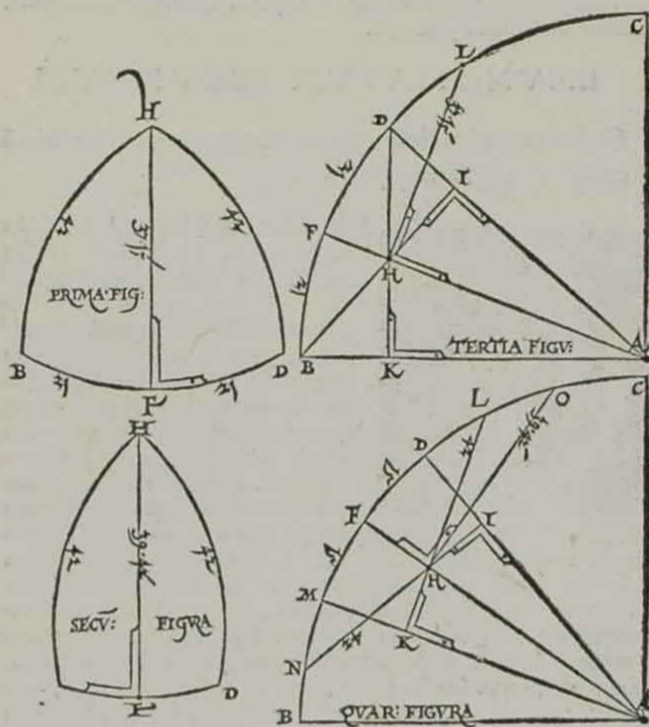
Nomenclatura numerorum trianguli.

Quomodo est
angulis nō
angulis agē
mit.

Consequens est, ut triangulos quoque sphaerales non rectangulos enu-
merem, eosque in meteoroscopio hoc plano imaginandos doceam. Tri-
anguli ergo huiusmodi trifariam, ut antea quoque meminimus, figura-
ri possunt. Aut enim in his omnia latera sibi correspondent, aut duo
dumtaxat, tertio minore aut maiore, aut omnia simul inter se disti-
dent. Conuenientibus omnibus, vnum aliquod in medio secundum est,
eius medietas vna si sumitur, lateraque adhuc aliud, comperta duo late-
ra habentur, quibus cum deinceps reliqua huius meteoroscopii com-
moda inuestigare ex praedictis nosti. Medietas enim qualibet trian-
guli est rectangulus. Duo si latera trianguli conueniant, tertium vero
arctius aut amplius sit, idem in duo partiendum est. Et triangulus
quoque integer in alios duos triangulos rectangulos sectus est. Cum
quibus iuxta praecipua agendum de cetero, duo enim latera cuiuslibet
bet agnita sunt. Inaequalibus triangulis lateribus cunctis, compertis
tamen, sic age. Duo laterum breuiora in linea A B vna cum nu-
meris suis quaerito, filum deinde alterum super lineam A B ducito,
margaritamque super numerum eiusdem, filum postea secundum rursus in li-
nea A B extende, & vnione numero alteri super adde. Post haec fila sin-
gula manibus singulis comprehendere, eaque in limbo iam sursum iam deorsum
quousque vniones ambo vnū & eundem in area arcus incidant, congruum
tamen promoue, congruum dixi propterea, quod bases amborum
coniunctae, laterum trianguli maximū aequent. Tunc enim arcus area
lis, cui margaritae innituntur, communem arcum refert, eum scilicet qui
triangulum hunc inaequalium laterum in binos alios trigonos scindit,
quorum singuli diuersas bases continent. Exempli causa, Esto B
H D triangulus inaequalium laterum, quorum B H 30 gradus,
H D 42, B D 50 gradus & 20 minuta complectatur. Per instrumentū
hoc laterum commune reperitur, illud quod trigonum istum in binos re-
ctangulos, 30 vtz gradus & 34 minuta, quale quiddam representat
H F, diuidit. Minimi trianguli basis A M 20 gradus includens,
maximi autem basis 30 gradus & 20 minuta complectens dicitur. L C
quantitatem anguli H B F refert, trianguli minoris, K C vero
quantitatem maioris trianguli H D F praestat, & hoc modo trian-
gulus ille laterum inaequalium in binos alios rectangulos trigonos re-
latas est, quorum quilibet latera duo nota continet. Iam si quid am-
plius libet inuestigare, licebit, si praedicta repetantur memoria. Quic-
quid autem de triangulis rectigonis iam traditum est, illud totum se-
quentes figurae iterant clarius.

intra se 30 gradus quoque claudunt. Deinde M D arcum dispece
in puncto F, lineamque in idem F ex A centro producat, nec non ab
M versus C 42 gradus numerat, cumque L nota, eosdem gradus a
D contra B computatos cum N signa. Nunc perpendicularis edu-
cta ab N in A D punctum I coincidens cum alia perpendiculari
erecta ex L in A M & in litera K definens, coeat in puncto H
cum priore. Inde rursus alia orthogonalis L versus emissa, circulum
in O litera contrectet, 39 gradus 42 minuta complectens, laterum hic
commune H F est, veluti secunda & quarta figurae docent subiectae.

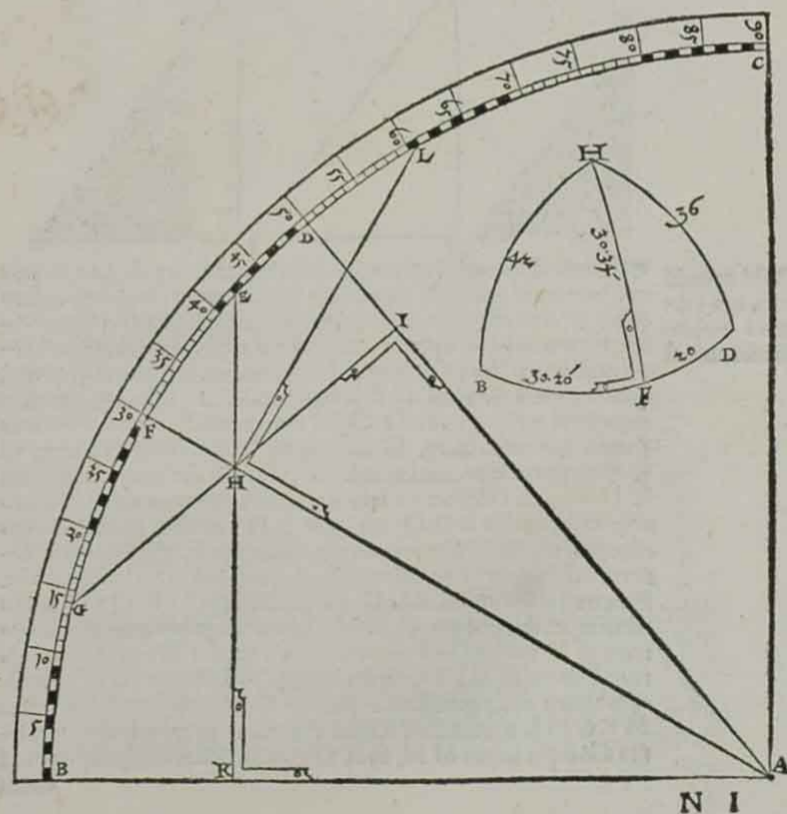

Quod si triangulus omnia latera dissimilia habeat, aut duo quidem
similia, tertium tamen maius, huiusmodi exemplo rem exequere. Pri-
mo tribus lateribus pugnantibus, vbi primum laterum 30 gradus ha-
beat, secundum, 42, tertium 50 & 20. Commune igitur la-
tus reperitur H F, locumque F in arcu B D sic agimus. In qua
drante maximum laterum deligimus, quale est B D, literas deinde A
& D recta connectimus, mox e B versus C laterum 42 graduum
requirimus, cumque E puncto inscribimus. Tertium dein laterum 30
graduum scilicet a D contra B excipimus, & cum G litera signamus,
Perpendicularem post haec ex G in A D promouentes in puncto
I terminamus, sicut etiam aliam ex E suscitantes lineam A B indu-
cimus in punctoque K finimus, per illarum sectionum qualis fit in H
puncto rectam e centro emittimus, quae in puncto F definens com-

Quid est trian-
gulo cui tria la-
tera inaequalia
sunt, agatur.

Quomodo
angulus nō
angulus,
a ratione in
nos rectāgu-
resolui po-

Eosdem trigonos irrectangulos alia etiam ratione per quartam vi-
delicet circuli partem, siue quadrantem maius appellare, in alios duos
trigonos resolvere potes, ita ut omnia eorum latera consistant, ut nomi-
ne exempli. Primus resumatur triangulus, cuius omnia latera aequa
sunt. Ponuntur autem singula 42 graduum esse. Constituo itaque
quadrantem A B C in quo statim 42 gradus pro basi propositi
trigoni, qui vocabitur B F D, in B ordiens versus C, numera-
ta cum D litera signo, simulque per D lineam rectam ex A puncto
educo, quoniam vero latera inter se aequalia sunt vicissim ex D lite-
ra perpendicularem super A B lineam demitto in puncto K defi-
nentem. Similem ex B super A D in puncto I finientem per-
pendicularem duco, sicut ambe illae in H puncto sese diuidant. Iam
igitur ex A centro per literam H recta linea eiecit, arcum quadrā-
tis in F tangit, & arcum B D in partes aequales secat. Post haec
iterum ex H orthogonalem D versus sursum erigo, & lineam hanc
quadrantis arcum H F dirimere in puncto L conspicio, adeoque F
L laterum iam commune triangulorum duorum partialium, id quod an-
tea H F dicebatur, esse vero gradum 17 minuta 15. Similiter B F
& F D graduum 21 quemadmodum inter sequentes prima & ter-
tia figurae ostendent, continere video. Vbi duo trianguli latera con-
cordant, tertium vero minus est. Exemplum esto superior figura, in
illa enim duo latera 42 gradus, tertium 20 complexum fuit. Pro-
pone igitur gradus 30 in quadrantis limbo, quacumque libet ex parte
initium illorum litera M finem D exprimat. Post haec e centro A
duas protrahe, alteram in M, alteram in D rectas lineas, haec enim
intra

unius lateris locū nobis ostēdit. Itē perpendicularē ex H erigen-
tibus versus C, ea circuli in L secare cernitur, perq; merito FL
arcum scz 30 gra. 34 minorū latus cōmune BF basim trianguli
minoris 20 scz gra. FD autē basim maioris 30 gra. & 20 in cō-
tinentē pronūtiāmus. Idem operandi modus in trigono fuerit, cui
tertium latus maius duobus conuenientibus sit, semper autē in hīs ma-
ior lateris arcus primū quadrantī imponendus est, eo quod basis esse
postulat, non aliter hoc modo cum BD agi visum est, vbi etiā F pun-
ctus requiri solebat. Hiis itaq; paucis vniuersum primi mobilis opus
seu intellectum abundē consequilicet, quæ tamen nō quod pauca sint,
sed quod preciosa, prudens lector nunq̄ non admirari, fat scio volet,
Iam dictorum forma præcedit.

ENVNCTIATVM SECVNDVM

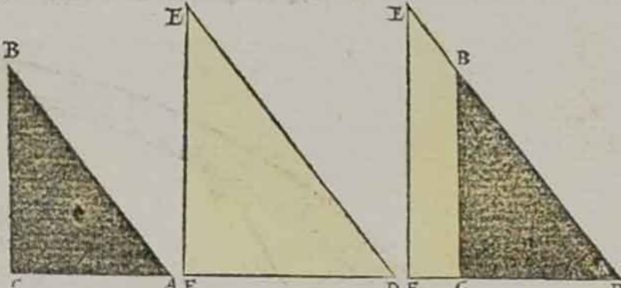
Omnes primi mobilis commoditates geometrica demō-
stratione & ea facillima agnoscere.

VM PLANETARVM A NO-
bis iā cū vna cū primi mobilis vltimū fa-
cillima, nec vnq̄ antea producta fideli-
tate, quantum ego quidem video, expo-
siti sint, superest vt eiusdem primi motus
contemplationem pari facilitate produ-
cam, clarissimāq; demonstratione fir-
mem, hoc enim vbi fiet, spero futurum
omnino, vt astronomico huic nihil
prorsus deesse quisq̄ queri possit. Igno-
sci vero mihi ab omnibus postulo, si hæc
in parte succinxi fuerō, neq; in nume-

ram propositionum congeriem, sicuti in mathematicis demonstratio-
nibus vsu venire solet, adduxero, animus siquidem est rem breuissimis
absoluere, quamobrem vna dumtaxat Euclidis inductione contentus
ero. Quod si primi motoris tractationem ingredi penitus tentē, ve-
reor ne plerisq; ingraturū faciam, præsertim geometricarum certifica-
tionum rudioribus. Sed quia rem omnibus planam esse volo, paucis-
simisq; traditurum subinde polliceor vnico interim Euclidis axiomate
prestare conabor, est autē hæc Euclidis propositio libri sexti, quæ
sic habet. Omnium duorum triangulorum quorum anguli vnius an-
gulus alterius sunt æquales, latera æ quos angulos respiciētia sunt pro-
portionalia. Propositionem illam breuiter, triangulis binis proposi-
tis, hunc in modum elucidabo. Primus esto ABC, Secundus DEF,
horum vero amborum anguli inter se omnes cōuenientissimi sint,
sicut angulus A angulo D, angulus B angulo E, angulus C angulo
F per omnia respondeat. His angulis sibi assimilibus, latera quoq;
proportionalia vt sint, oportet. Sic enim primi trianguli latus AB
cum secundi trianguli latere DE, sicut etiam AC linea primi cū linea
DF secundi, rursum BC prioris, cum EF posterioris trianguli, li-
nearū conueniunt. Nec non AB linea habet se ad BC lineam, sicut
latus DE ad latus EF. Id quod adhuc magis obuium fuerit tyroni
cupiam triangulos illos ambos sibi ipsis superpositos imaginanti hoc
pacto.

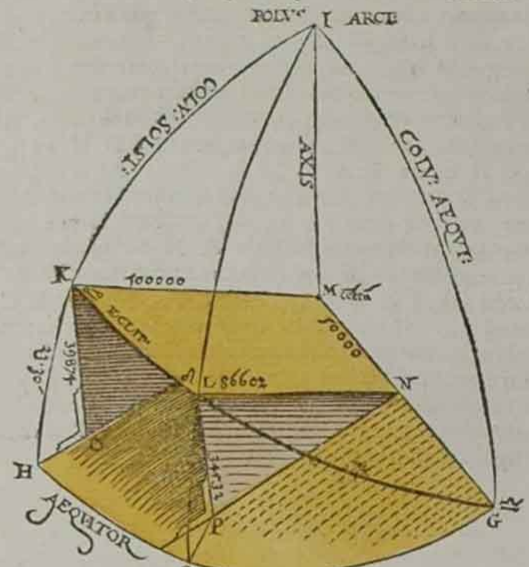
Propositio Eu-
clidis 4 libri 6.

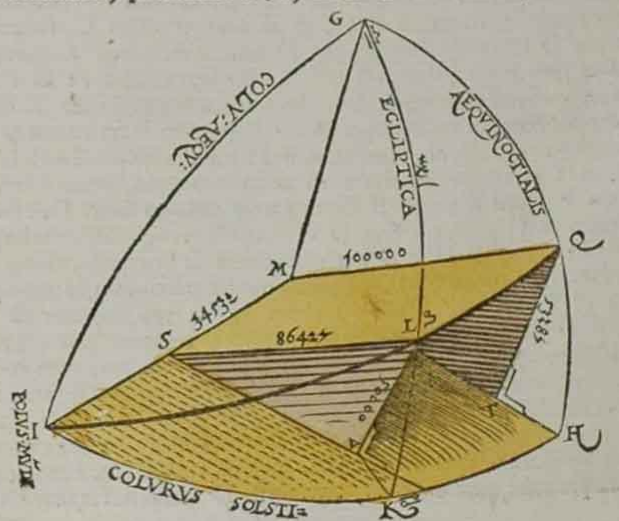
Quid agendū
huic, qui vsus
primi mobilis
intellectus est

Commoditatem igitur motoris primi, quamcunq; aliquam rimatū-
rus, ante omnia triangulum quēdam sphaericum rectangulum animo
concipiat, vt si cogniturus sit, quātum Leonis initium ab ecliptica di-
stet, trigonum primū sphaericū formet, ibi autē, quia vicinissima Leo-
nis principio ecliptica est, iuxta Librę initiū, vbi æquinoctialis transit,
quarta eadem illa arcui GLK conferenda erit, sicut etiā proxima
æquatoris quadra literis GQH committenda fuerit. Præterea
Leonis initium L litera, G autem principium Librę referente, G
L arcus gra. 60 pronūtiandus est, & solis declinatio longissima
KH 23 gra. videlicet 30 mi. dicenda est, eiusdem cum KH quan-
tatis est angulus LGQ, qui latus KH includit. Sciendum vero
est, omne trigonum non pluribus q̄ tribus angulis, tribusq; laterib; cō-
stare, è quibus duo, si nota sunt, reliqua quoq; hac ratione constabunt.
Palam est eclipticæ M K L G & æquinoctialis M H Q G superfi-
cies sese per diametrum G N M scindere, angulumq; ob id vnifor-
mem ab M versus G constituere, vnde si nunc à litera K rectā in cē-
trum sphaeræ M diducis, rectam similiter ab L in diametrum G M, eā-
dem tamen orthogonaliter in puncto N secantem protrahas, lineas
MK & NL æquidistare cernis. Præterea si perpendicularis demit-
tas à K super basim MH, eam O punctū deferatur, quemadmodū
etiā

etiā ex puncto L perpendicularis demissa, superficiem M H G in
litera P incidet, ita bini trianguli, alter M K O, alter N L P late-
ribus angulisq; conproportionabilibus efficiuntur. ¶ Nunc ergo de-
clinantis Leonis arcū scz L Q, vt propositū est, inspiciamus, dicēdo,
MK sinus integer, producit KO, maximæ declinationis sinus,
quid NL, qui sinus est arcus GL, creat? Hic iuxta regulā pergenti,
quotiens LP, sinum arcus L Q, quem quæsiueras, remittet. Et in
hunc modū Regimontanæ tabulæ primo mobili deseruiētes, suppu-
tatae sunt. Cōsequēter reliqua etiā & angulos & latera huius sphae-
rici trigoni, vnde vniuersa primi mobilis cōmoda lucē accipiūt, inqui-
remus. ¶ Ponamus itaq; GL & L Q arcus cognitos, quare angu-
lum LGQ, quia ab arcu KH significatur, sciturus pergo, inquis
NL, qui sinus est arcus GL, producit LP, quid sinus MK? vbi si
regulā imitatus quorum cōtulero, quantitatē lineæ KO reperio. Cū
ius arcū vtz KH requirēs, verā totius anguli LGQ capacitātē cog-
nosco. ¶ Esto iā arcus GL ignotus, angulus vero G & arcus L Q
cogniti, GL itaq; arcū habiturus dices, sinus anguli G scz KO pro-
ducit KM, sinū integrū, quid iā LP, qui sinus est L Q arcus, pro-
fert? Pro regulæ operatus modo NL lineæ quantitatē agnosces, cū
ius lineæ arcū si allummas, cū priore pro voto rē absolueris.

Itē GLQ angulus & arcus GQ lateant, quos simili via depre-
hensuri simus. Arcus ergo GQH cū vna circuli quarta sit, & 90
gra. cōtineat, inquirendus QH nobis arcus est. Qui inuentus & 90
gradibus sublatus, residuū nobis GQ scz arcū reliquit. Quā rē ocu-
lari demonstratione rursum asserturus, superficies binas, vt antea ima-
ginor, veluti Solstitialis colurus IKH vna cū semidiametro suo MI,
& axē IM vnā superficiē, siue vt quadrās ILQ cū axē IM &
semidiametro MQ alterā cōstituit. Trigonū ergo nūc qualē supra
habes I L K literis distinctū, cuius latera duo supponimus esse nobis
cognita, sicut L K, quod arcus GL cōplemētū est, & I L, quod la-
tus idē quoq; arcus L Q cōplemētū est. Quoniā vero arcus QH
cōplectitur angulū L I K, angulus I querēdus superest, quē codē
vt supra angulum G inuenimus, modo offendemus ita. Linea per-
pendicularis ex L puncto ducatur super axim I, illa enim in S pu-
cto terminatur, sinumq; arcus I L significat. Aio proinde, SL cō-
tinet LV sinum arcus L K, quid sinus vniuersus, scz MQ li-
nea possidet? Et proportiō lineam QT remittit. Cuius lineæ ar-
cus est QH anguli I quantitatē referens. Vnde si QH arcū
à 90 demis, arcus GQ restat, ille qui queritus est. ¶ Quod si GQ
prioris trianguli notus statuatur, GL vero ignotus, tū L K arcus
æque ac L Q superius indagabitur, hoc modo. Dicatur MQ to-
tus scz sinus QT progrediūt, quid SL? arcus autē KL in quo-
ro ostendetur, quo sublato à 90, arcus LG remanet.

Primæ d-
strationis
Quo in-
tabulæ
mobilis
supputat
Secūda d-
stratio
Via terti-
mōstratio

Demonst-
Quarta

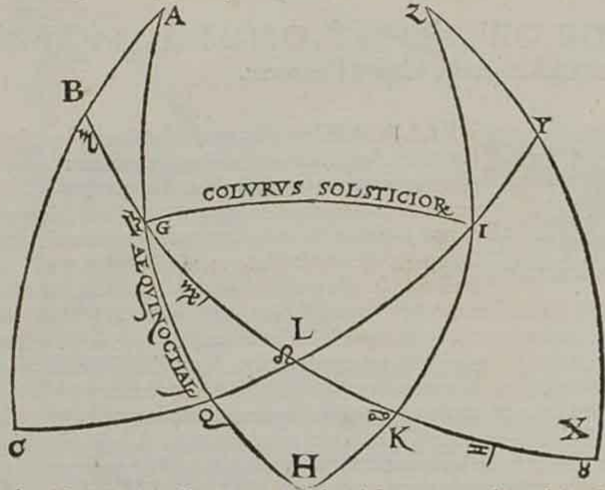
Demonst-
Quinta

Sexta demon- stratio.

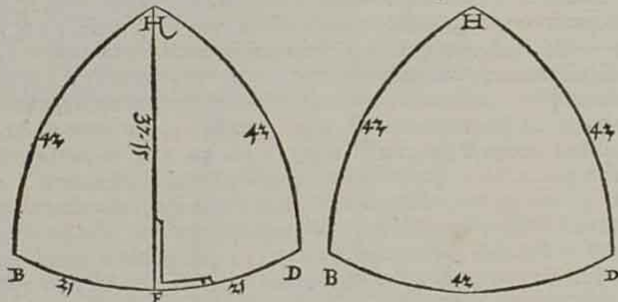
¶ Trigoni prioris lateribus GL & GQ manifestis, LQ latus minus cognitum per alia duo cognosces, si hac proportione vsus fueris dicens, TQ dat QM integrum scz sinum, quid VL promittit? QH enim & KL arcus iā liquent (cōplementis eorundē apertis) in quoto LS lineę magnitudinē videbis, cuius arcus est IL, cōplemētū vero LQ hoc mō quāsitū offert. Vt patet in præcedēti figura.

Septima de- monstratio.

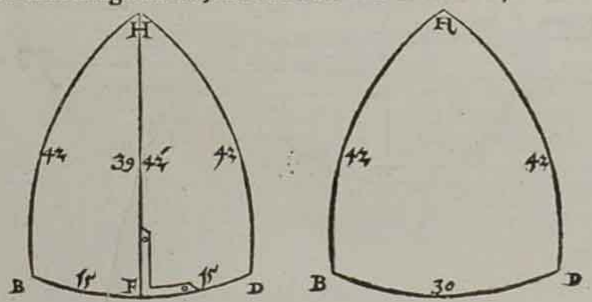
¶ Restat vnū adhuc primi illius trigoni nondū ventilatū, videlicet GLQ quantus ibi angulus L sit. Illud autē duobus videre modis licebit, primo huiusmodi. Quandoquidē LQ iā patet, cōplementū quoq; suū, quod ad C vsq; sese extendit, ei adhiendū est, sicut etiam arcui LG cōplementū suū, quod ad B vsq; protendit addendū. Dicendū erit ita, Sinus LG arcus, sinū arcus GQ emittit, quid sinus totus causabitur? Ibi quamprimū quoties BC arcū ostendet eum, qui propositum angulum GLQ includit, similiter angulum ILK angulo GLQ æqualem, tanquā contrapositum. Secundus modus ostensionis est talis, vt si dicatur, sinus arcus LI progingnit sinū arcus IK (vterq; enim illorū præscitur) quid sinus inreger? Appositē iā tractantū cætera, arcus YX occurrer, quantitatem anguli ILK referens. Sic ergo bifariā idē demonstraueris. Cuius secundæ demonstrationis ratione ita intellexeris, si triangulum LIK æquæ atq; GLQ trigonum imagineris constitui, sphaericāq; illā trapeziam IYXK, per omnia similem trapeziæ LKHQ, quapropter eadē via demonstrandi est, YX seu BC, quæ fuit antea in designādo KH arcu, quo demonstrato, angulus sibi oppositus GLQ & ILK, qui duplici via æquales iā reperti sunt, assequut' es.

¶ Accidit interdū qđ triangulus sphaeric' rectū angulū nullū habeat, verū latera tria nota. Angulos autē vt cognoscas eiusdē trigoni fieri non potest, nisi eundē in duos distribuas, ita vt quilibet rectū cōtineat angulū, quo factō, promptū omnino singulorū angulorū spacia secūdum iā allatā demonstrandi methodum dimetiri. Trifariā ad hæc triā gulus non rectangulus exhiberi potest, aut enim tria, aut duo latera æqualia habens, aut tria simul inæqualia complexus, proponitur. Triū laterum æqualium triangulo, qui & æquilaterus appellatur propositio, eius vnū aliquod in duo per mediū in puncto F secā, arcumq; ex puncto H in F vsq; prodeuntē existima, ille enim propositum tibi trigonum in binos rectangulos dirimet, postquod angulos simul & latus illud commune demonstrandi via iam dicta perdisces.

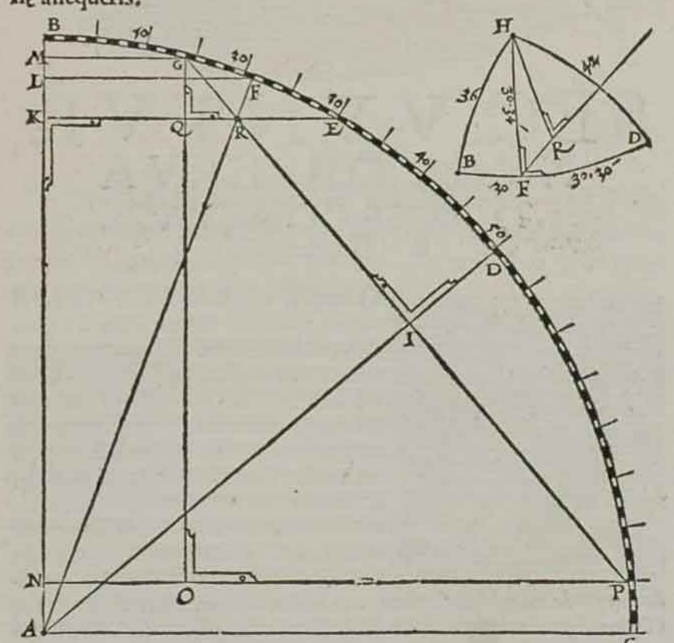

¶ Quod si duo habeat adæquata latera triangulus, qualē insequens figura præfert, tū latus tertiu' ambob' æqualibus insertū similiter in duo partire, & hoc in puncto F. Iā si ab H id est, angulo lateri huic aduerso, arcū in F vsq; protēderis, triā gulum tibi propositū, ab eodē in duos triangulos rectangulos dispesci animaduertes, quos quidē triangulos, quanti sint, adducto sæpe ostensionis modo depræhēdes. Sequitur nūc figuræ triā guloꝝ, in quib' latus HB lateri HD assimilis ostēdit. Tertio triā guli latere, vel maiore vel minore duob' alijs existente,

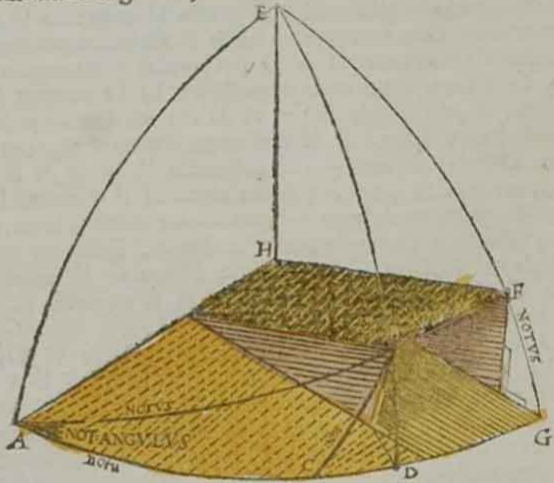
Alia demon- strandi via,

¶ At si vsu venit latera oblata triā guli omnia esse sibi dissimilia, primū est, vt trigonū in binos partias rectangulos, quod quam facillime perā gas, aliū insuper ostendi vsū excogitauit, qui est istiusmodi. Quartam circuli partē, id est, quadratē rite cū suis semidiāmetris orthogonis expressam plano super aliquo delinea, cuius centrū A, semidiāmetrorū extrema B C literis inscribe. Trigoni latus maximū limbo quadratē impone, B D literisq; signa. Arcū trianguli mediocrem loca vna extremitate in D versus B extendendo, alterā cū G signa. Minimū trigoni latus circa B incipiens aduersus D emitte, & B E nomina. Iā ex D in centrū A lineā rectā diduc, & arcū G D, mediocri trianguli latus exhibentē, a D versus C in puncto P terminem extende. Duo mox puncta G & P alia lineā rectā connecte, Linea autē illa semidiāmetrū AD per punctū I rectangulariter diuidet, G I sinus rectus arcus propositi scz G D vocatur. Postea ex puncto E perpendicularē super AB diāmetrū, eundē in puncto K secatē, dimitte, & lineā EK sinū minimi lateris trianguli propositi voca. Deinde lineā orthogonālē ex puncto P, lineā AB super iniice, quę vsq; in N procedēs, sinum arcus BP ostendit. Hoc in loco animaduerte me de lineis imaginariis tantummodo loqui, perlineamq; nihil aliud, qđ arcus sinū rectū existimare. Deinceps arcū G D dupla, qui duplatus GP producit. Huius GP sinū rectum, qui est GO require, eundemq; in lineā AB cū literis NM signa. Sinus arcus BG lineā est MG, cui postq; duxeris æquale NO, super lineā NP, clarū est lineas MG & NO, sicut etiā NM & GO æquidistātes esse. Cum igitur KE & NP parallēla sint, & si per illas alia tertia nempe GO transfuerim eat, sequitur omnino angulos GQE & GOP vtrosq; sibi pares, simul & rectos esse, quod secundū, esto non accedat, sufficit tamē æquales in præsentia esse. Nobis nunc præmissa ex Euclide repetentib', scz Omnium duorū trianguloꝝ quorum anguli vnus angulis alterius sunt æquales, latera æquos angulos respicientia esse quoq; proportionalia, Succedet hunc in modū tractatio, vt anguli duo æquales & recti, latera quoq; proportionalia cōtineant, quales sunt GOP & GQR triā guli præsentis, qui duo anguli quoniā recti sunt, angulusq; QGR ambobus cōmunis est, patet angulū GRQ tertio quoq; GPO æquale existere. Latus insuper QR adhuc ignotum, ex regula proportionū inuestigabimus sic. Linea GO mōstrat sinū OP, quid GQ? quorū regulæ sinū QR ostendet quāsitū, quē si arcui BG adiciis, ad lineā nempe KQ, lineā KR quantitas desiderata a te palā fiet. Deinde sinū KR & sinū KN singulatim in se duc, productaq; collige, collecti radix quadrata quāritatē lineæ AR ostēdit. Modo si arcū lineæ AR a 90 demis, arcus HF relinquitur, qui ad angulos rectos sphaeriales ab H in F punctū defertur. RF autē eiusdē sinus est, qui dicitur versus, quē si nouisse velis, AR sinū a toto subtrahe, residuum ex subtractione RF restabit. Postremo arcū BF queremus etiā hoc pacto. Imaginātib; nobis lineam LF, sinum scz arcus BF protendi, AR autem lineā vsq; in F produci, trianguli duo ARK & AFL cōsurgēt. Vnde dicitur AR dat RK quid AF? Regulā sequētī quāritas lineæ LF in quotiente offeretur, cuius item arcus BF ab arcu BD sub latus FD arcum relinquit. His peractis, prioribus sex demonstrationū viis vsq; nihil nō ad votum vsq; scitu saltē necessarium, hic plane assequeris.

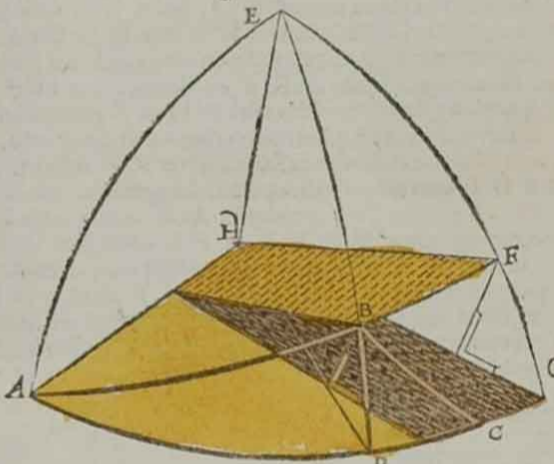

¶ Aliter eadē demonstratiōe institues sic. Quoties triangulū nō rectā gulū tria cōplecti inæqualia latera cōtingit, e quibus latera duo angulū vnus cognita sunt, tertiu' vero ignotū, quale in præsentī triangulo ABC, latus ignoratur CB, cōstant autē AB & AC, proinde tertiu' CB quoq; habiturus sic age. Principio arcū BD, cū qui ad angulos rectos sphaeriales super arcū ACDG in puncto N II D incidit

D incidit require, hoc autē ad miniculo demonstrationis primæ fiet, arcui namq̃ L Q æquiparatur omnino, B D iam intellecto, C D quoq̃ arcus erit indagandus hoc modo. Demōstratio quarta ostendit latus A D triànguli A B D, quo habito, id quod ex hypothesi pri^o cōpertum est A C ab A D demes, residuus autē arcus C D erit, ita nouum triàngulum B D C cōstituit, qui rectangulus in puncto D est, duobus ergo lateribus cōpertis, tertium quoq̃ hypotenusan scz C B ita offendes. Si C D basim esse existimas, D B autē cathetum, hypotenusan C B eodē modo quo in quinta G L arcum inuenisti, demonstratione cognosces, veluti clarissimè exponit figura subiecta,

¶ Adhuc alia via eundē triàngulum condere licet, veluti si arcum A C maximum basi imponas, vt in sequēti figura apparet, hinc enim arcus B D orthogonalis inter A C cadit, quod vbi fit, prima cum demonstratione arcum B D iustra, cum quarta vero basim A D, postmodū A D subtrahe ab arcu A C, & relinquetur D C, latus quoq̃ cognitum. Iā rursus triàngulum habes B D C, cuius latera B D & D C sciuntur, tertium vt noscās restat, sed hoc quinta demōstratio per arcū G L docet. Hæc itaq̃ licet pauca sint, sufficiētia tamen ad omnes totius primi mobilis vsus intelligendos fore non diffide,

SEQVUNTUR
NUNC OBSERVATIONES
COMETARVM
quinque.

COMETARVM EXEMPLIS vsurus, oportune facturus sum si à prioribus nō discessero. Vfos ergo Cometas quinq̃ temporibus CAROLI & FERDINANDI Cæsaris ferè cōtinuos, pro institutione in præsens afferre non absolum mihi persuadeo. Atqui hæc nostra exemplificatio nō tam ob instrumenti vsus plenè exequendum studiōsiori amplectenda erit, quā propter cometicā, si licet ita loqui, stellæ essentiā perdiscendā, & maxime caudā obseruandam, qua de neq̃ Philosophos, neq̃ Historicos, neq̃ Astrologos hunc vsq̃ in diē probatiora saltē attulisse cōstat, vt taceā interim cōtemplationis modū, quē similiter à nemine vnq̃ priore ostēsum legimus traditū ue, vnde nobis liqueret quo pacto & vetustis indagatorib⁹ celestes mot⁹ cōstitissent, quē interim negligentia, proh dolor deplorandā quis non videt? Sed esto nō arduū sit, quomodo cauda à Solis radis generetur cognoscere, nihilominus tamē cōsultum indicare videtur, quo pacto & ipse meteoroscopiū auxilio idipsum verè esse cōpererim, & hoc ideo,

vt posteris quoq̃, si quādo post vsus postularit aliqua qua cometas huiusmodi obseruent (quonia hactenus, vt pace omnino dixerim, nulla vel perquam exigua fuit) ratio extet. Verè hoc nomine nō omnia cometarū genera inclusisse volo, quorū alii radios circumcirca emittētes criniti appellant, alii caudas in terrā vsq̃ demittunt, qualis anno 1472 apparuit, cuius nō pauci adhuc memores reperiuntur senes, pauonis caudā vocantes quonia nō secus atq̃ lumē lucerne inditum, terræ caudam defixerat. Alii alio modo caudas radiosq̃ proiciunt, super quib⁹ à philosophis iā olim abundē disertum est. Quo autē modo sequētes Cometæ quinq̃ caudas secundum Solem instituerint, demōstrandum assumpsimus, idq̃ sufficienter ex meteoroscopiō presenti, quā quidem probationis viam aliās quoq̃ per numeros docuisse nos palā est. Præterea hac institutione vsus, licet non vna, sed multiplici ratione idem ostendat vel demonstrat, contentus tamē erit simplici inductionis exemplo, quo & cætera per se non difficulter nouerit, breuitate enim omnia comprehendere non est.

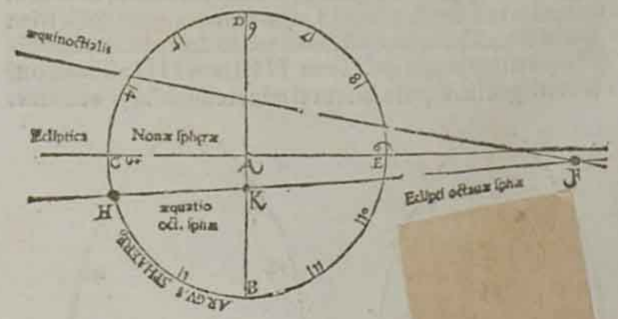
COMETARVM PRIMVS

anno 1531 luxit, eo quo Augustæ comitia per Cæsares Carolum & Ferdinandum celebrata sunt, à diē 6 Augusti vsq̃ ad 23 mensis eiusdem, cuius quo pacto obseruationem instituerim, nunc capitulis consequenter aperiam.

DE OBSERVATIONE PRIMVM INSTITUTA adornataq̃, Caput Primum.

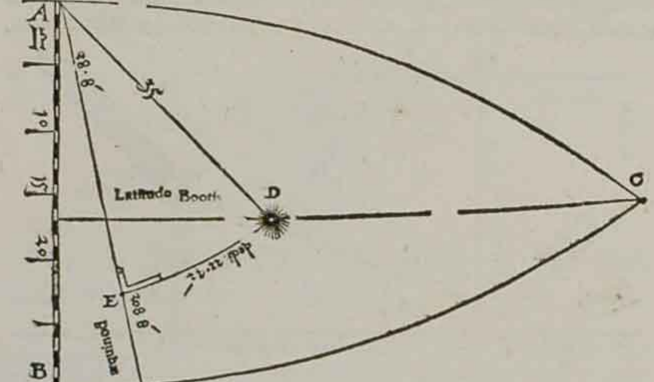
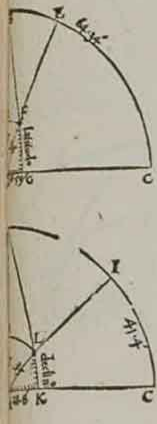
TELLA iā diebus aliquot cōspecta, imō tertium decimum Augusti diē iā occupante de eius cōtemplatione cogitare sollicitus cepi. Hic autē fixū Bootis astrum cum propè circulum verticalē cōsistere cernerem, eo præsertim tempore, quo Cometa euidentissime post Solē occulitū luceret, nimirum ho. 8 mi. 20 post meridiē, illico animū ad aliud transuli. Sed obiicit aliquis forsam me citra rationē sollicitatum, obseruare enim cometam Torqueti opera facillimum fuisse, bene quidē, & fateor, sicut etiam subsequens Torqueti declaratio patefaciet. Verè sic agentī mihi neuitiquā caudæ ratio inuestigari potuisset, quare eo quē enumerō modo procedi à me debuit, per quē præter illud mobilis quoq̃ primi vsus ostēdi potuerunt, id quod nō minus quā aliud laboraui sedulo. Primum ergo Bootis stellæ longitududo latitudoq̃ requirebantur, quorū primum Alfonso esse testabatur 14 gra. 8 m̄ 2, secundum 31 gr. 30 m̄ septentrionale. Post hæc ex tabulis eiusdē Alfonso Augustini stellarumq̃ fixarum motus, qui & medius octauæ sphæræ motus dici potest, excerpendus erat, huiusmodi autē à tempore Christi vsq̃ in apparitionis horæ peragrassè videbatur 50 gr. 11 mi. 16 z̄ 39. Postea accessus recessusq̃ cursum, qui & octauæ sphæræ Argumētum vocatur, collegimus, qui erat 2 gr. 18 mi. 0 z̄ 8. Quē quidē motum deinceps in meteoroscopiū limbo à litera C versus B requisitum, in puncto E finiri cōperimus. Filo deinde super lineā A B tenso, margaritaq̃ in 9 gra. eiusdē lineæ fixa, cum H litera expressimus, 9 enim illi gra. circuli trepidantis semidiāmetrū referunt. Filo rursus per punctum E extenso, margarita in area punctum F, vbi gr. 8 mi. 48 cernuntur, attingere inuenio. Hæc autē 8 uæ sphæræ æquatio fuerat, quæ medio eiusdem sphæræ motui adiecta, augē cōmunem, quæ est 50 gr. 20 m̄ 5 procreat, totidē enim gra. & stellarum errantium auges, inerrantiumq̃ loca à tempore Christi vsq̃ ad obseruationis diē variata sunt. Eadem ratione, motus à Christo ad Alfonso quoq̃ perquirens medium octauæ sphæræ motum 50 gr. 9 mi. 11 z̄ 38 offendi. Argumētum autem 8 sphæræ 2 gra. 3 mi. 34 z̄ 4, æquationem eiusdē, gra. 8 mi. 4, quæ medio motui adiecta, augem cōmunem 50 gra. 17 mi. 14 creat, tot enim stellarum fixarū loca, planetarumq̃ auges à Christo vsq̃ in Alfonso tempera promouerunt. Vltimo augē minorem à maiori subtrahenti gr. 2 mi. 51 relinquuntur, quod quidē residuum augium & stellæ fixarum progressus ab Alfonso vsq̃ ad obseruationis tempus indicat, iccirco illud longitudini Bootis additum, verum stellæ ipsius locum, Cometæ tempore, gra. scz 16 mi 59 z̄ representat.

BOOTIS DECLINATIO EIVSQVE
ascensio recta ceu cognita sit, Caput Secundum.

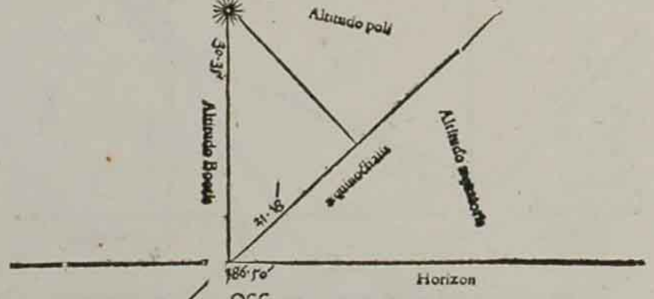
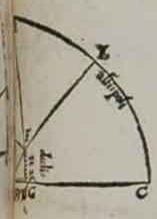
PRINCIPIO ergo quantitas anguli illius, qui iuxta librę principium per eclipticam & circulum maiorem Bootem stellam transeuntem, caufatur (is qui in figura sequenti per lineam A D representatur) inuestiganda fuit, hoc modo. Stellę Bootis longitudo in meteoroscopio ab A versus C accepta, gra. scz 16 mi. 59 cum puncto G expressa est, à puncto G sursum B versus latitudo quoq; gra. 31 mi. 30 numerata, cū pūcto F signabatur. Super F deinde filum cum margarita tensum in puncto E limbum secare cernebatur. Arcus autem inter C & E situs, anguli propositi quantitatem, quę est gra. 64 mi. 34 ostendit. Filo iam denuo vnā cum margarita super lineam A B extenso, distantia Bootis à principio librę quę est gra. 35 offertur. Nunc solis declinationem maximam gra. 23 mi. 30 ab angulo prius inuento dementi, relinquuntur gra. 41 mi. 4, quęrenda in limbo à C vsq; in I. Posthac si filum per I ductum est, declinatio quę sita in area in dicat à margarita iuxta L punctum, quę gra. 22 mi. 22 est. Basis autem A K cōtinet gra. 28 mi. 8 inter rectas, & librę & Bootis ascensiones comprehensa, quę ascensioni librę adiecta, ascensionem quoq; Bootis rectam scz 208 gra. 8 mi. produunt.

ALTITVDO BOOTIS SVpra HORIZONTEM in circulo verticali. Item ascensio recta occidentis & medii cœli, quo tempore Cometa circulum verticalē attingeret, veluti deprahensę sint. Caput Tertium.

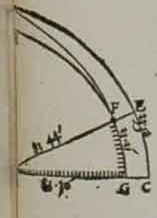
Bootis post intellectam declinationem, poli Ingolstadiensis altitudo, vcz 48 gra. mi. 40 in limbo meteoroscopii à C versus B numerata est, finiq; E litera apposita, per eandem mox filum transmissum, declinationem Bootis in Area contingebat, quod factum est in puncto F cum margarita superadducta. Rursus iam filo lineę A B super tenso, margarita 30 gra. 35 mi. quo suple Bootes supra horizontem extat, quando verticalem circulum siue in orientis siue in occidentis parte cōtrectat, ostendit. Basis vero inter A & G discrimen dat ascensionum rectarum, tum Bootis, tum æquatoris occidui, quale est gra. 21 mi. 18, quę dempta ascensioni Bootis rectę, æquatoris gra. qui horiz otem contingit, Boote verticalem occiduum contingente demonstrat, qualiseit 186 cum minutis 50. His postremo adiecti gradus 90, ascensionem medii cœli rectam, gradus nempe 276 m̄ 50 constituunt.

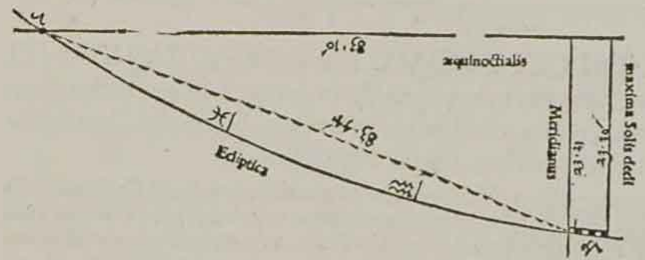
QVOMODO GRADVS MEDII COELI in ZODIACO, eiusq; tum declinatio, tum altitudo supra Horizontem, deprahensę sint. Caput Quartum.

Andog; æquatoris gradus ille qui est ascensio recta medii cœli scilicet 276 mi. 50, in quarta æquinoctialis quadra reperitur, eodēdem gra. & mi. à 360 subducere oportet, residuum postea, quod est gra. 83 mi. 10 in meteoroscopii basi ab A contra C eundo numerandum, literaq; G signandum, per maximamq; Solis declinationem in limbo repertam filum tendendum. Mox à G sursum ad

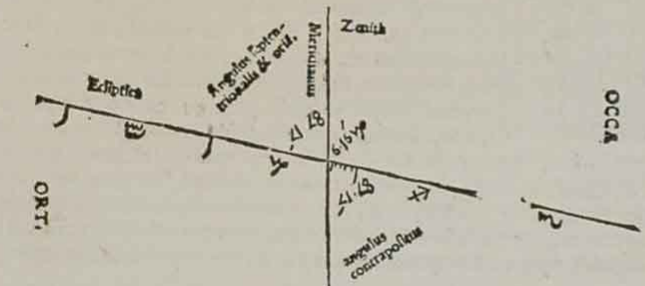
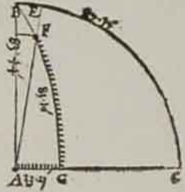
fili vsq; intersectionem, & arcus numeranti gradus 23 mi 21 occurrunt, declinatio scz puncti ecliptici cœli medium contingentis. Intersectioni huic fili scz & arcus G B margarita admouenda, filumq; super lineam A B inducendum, quo facto margarita gra. 83 mi. 44 ostendit, quos gra. & mi. contra signorum ordinem ab Arietis principio summenti, sextus 1/2 gra. & sedecimum minutum offertur, medii cœli in Zodiaco locus. Declinationem vero, id est, 23 gra. 21 mi. subtrahens, æquinoctialis altitudini & hoc Ingolstadianę (signum enim Capricornus meridionale est) gra. scilicet 41 mi. 20, residuum quod est graduum 17 mi. 59 altitudinem esse meridianam, quę est 6 gra. 16 mi. 1/2, cognosco.

ANGVLVS VT SIT REPERTVS, ille quem meridianus cum ecliptica constituit, in parte boreali orientis, cometa circulum verticalem obtinente, Caput Quintum.

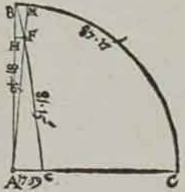
Distantia gradus medii cœli æquatoris & eclipticę ab Arietis principio, item declinatione medii cœli ex prioribus agnitis, facile erat angulum quoq; qualis est propositus, inuenire. Requirit enim declinationem quę est graduum 23 mi. 21 in basi meteoroscopii & cum G litera quę sitam notanti, indeq; sursum B versus arcum imaginanti, nec non in eodem arcu distantiam medii cœli in æquatore ab Arietis principio gra: vide licet 83 mi. 10 numeranti, & cum F litera signanti, deindeq; filum super lineam A B, & margaritam super 83 mi. 44 (quę sunt distantia medii cœli in Zodiaco ab Arietis principio) inducenti. Et postremo filum ab B versus C donec vnio punctum F teneat promouenti, filum in limbo anguli propositi quantitatem, & hoc per arcum C E, gradus nimirum 87 mi. 17 demonstrat. Hunc angulum nihil opus erat quęsiuisse, sed illi contrapositum meridionalem scilicet occidentalem, quia tamen facilius inueniendi ratio suppeteret, hunc præsentem, iccirco eundem demonstrare potius volui, Pro eo tamen contrapositum in ca. teris vsurus, ratio siquidem contrapositorum eadem est.

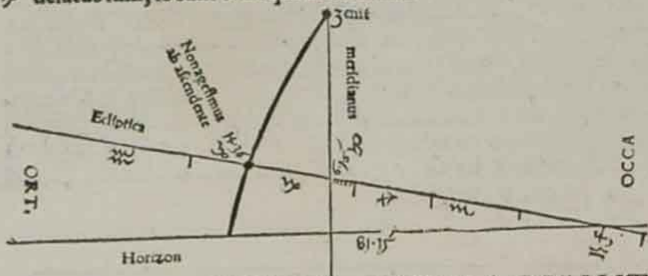
DE GRADV ECLIPTICE OCCIDVO, eiusq; à vero occasu discrimine, alius amplitudine dicto, insu per de 90 mo ab ascendente gradu, vno eodemq; operatio nis negotio reperendis. Caput Sextum.

In hac inuentione opus erat iterū, veluti in superiori bus, aliqua trianguli cuiusdam efformatione A E G dicendi cuius vnū latus A G altitudo gra. medii cœli supra horizontē gra. cōtinens 17 mi 59 manifestum ex 4. Capite erat, angulus etiam F A G ex proximo gra. 87 mi 17 constans. Proinde totidem in limbo meteoroscopii numerans cū puncto M notabam. Filum deinde per punctū illud transactū ita inuariatū retinebam, hinc ab A versus C 17 gr. 59 m̄ cōputans, cū G signo inscribebā, vnde sursum B versus arcū gra. dinumerans ad sectionē vsq; fili iuxta F literam gradus 81 mi. 15 reperi, eadem rursus à contactu meridiani, & horizontis in parte australi occasum versus repetens punctum occiduum eclipticę in ipso horizonte constitutum cognoui. Vnde totidē gra. à 90 dementi, occasus spatium siue amplitudo gr. 8 mi. 45 restare visa sunt, gr. videlicet eclipticę & m̄ à vero occasu meridie versus distantia. Inde vbi margarita fili & arcus G B segmentum scinderet, filum autem in lineam A B rursus porrigeretur, tum ab vnione gradus 81 minuta 40 indicari cognita sunt, quem numerum resumens à cœli medio inchoans in Zodiaco ordinem

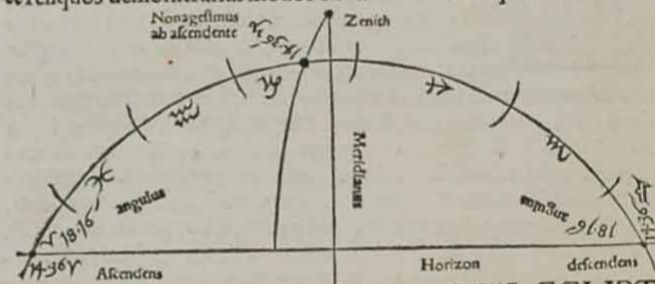
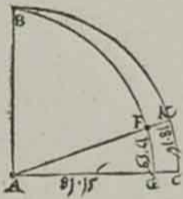
signorum contra rectè in gra. 14 mi. 36 ÷ deueni, Cui summæ 90 insuper gradus adiiciens iterum in Zodiaco ad 14 gra. 36 mi. delatus sum, locum eum quem scire institueram.

DE CONSEQVUTA ANGVLI QVANTI tate illius, qui in 14 to gra. & 36 mi. ÷ fit, sicut ex aduerso in ariete, nihilq; aliud quam 90 mi. gradus ab ascendente altitudinem exhibet. Caput Septimum.

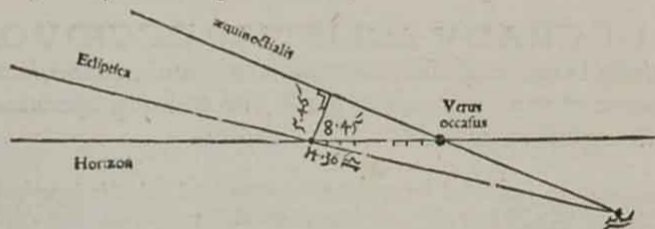
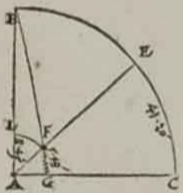
Vm constaret ex premissis iam arcus ille quantus foret à puncto eclipticæ occiduo & interseccionem, tum meridiani tū horizōtis ex parte australi, eundē in meteoroscopia illico resumpti, erat autē gra. 81 m̄ 15 ab A cōtra C eundo, resumptumq; G litera in scripti, à litera G sursum versus B. Denuo altitudinem eclipticæ meridianā, quæ fuit gr. 17 m̄ 59 numerati, finemq; numeri huius F litera insigniui, per punctū deinde F filum directū in limbo B C indicare punctū K videbatur, distans à C gr. 18 mi. 16, hæc est autē altitudo 90 m̄ gra. supra horizon tem includens angulum eclipticæ & horizontis, tā orientis quā occidentis parte. Licet autē alia quoq; via angulus iste haberi quæat, breuiter tamē consulens plura agere nolo, nihil enim dubito quin per temet & reliquos demonstrandi modos ex his facile consequaris.

DE DECLINATIONE GRADVS ECLIPTICI descēdēte, per interuallū sui occasus reperta, Caput Octauū

Nteruallū siue amplitudinē gra. ecliptici illius qui occidebat obseruationis nostræ tēpore caput sextū declarauit, gra. sex 8 m̄ 45 meridionalē fuisse. Hæc numeratā ab A versus B cum L litera margaritæ taq; connecto, ab hoc autē altitudinē æquatoris In golstadiani quæ in limbo gra. 41 m̄ 20 habuit, cōspicio. Per eū verolocum filo transmissio vnio iuxta punctum F gra. 5 m̄ 46 quaesiti vcz puncti declinationē arguit. His igitur paucis prælibatū volo qua methodo ad Cometæ obseruationē instruet' accesserim. ¶ Nūc quomodo cū Cometa ipso trāsegerim cognoscetur, Obseruatio autē prima nobis peracta est 13 Augusti die, hora 8, m̄ 22 ferè pomeridianis, nō ita multo post Solis occalum.

DE OBSERVATIONE NVNC COMETÆ ipsius primi Caput Nonum.

Acto iā Solis occasu cū cometa verticali circulo videretur esse propinquior, instrumentū capiens vocatū planimetrum, primo Bootē cōtueri cæpi, vtrum vcz is in verticali circulo esset, nec ne. Vcz cum ille exactè verticalē tenere appareret, regulamētum idē Cometæ versus dirigēs, eiusdē Azimuth ab occasu altitudinemq; suprahorizontē exquirere studui. Quo peracto, caudā quoq; eodē instrumento suspicēs in eius extremitate punctū quoddā imaginabar, simulac cōtēplando quātum ab occasu differret septentrionalior, quātaq; ei' esset supra horizon tē eleuatio. Hæc autē tota' meæ obseruationis ratio erat, ex qua ea quæ sequitur sese obtulerūt,

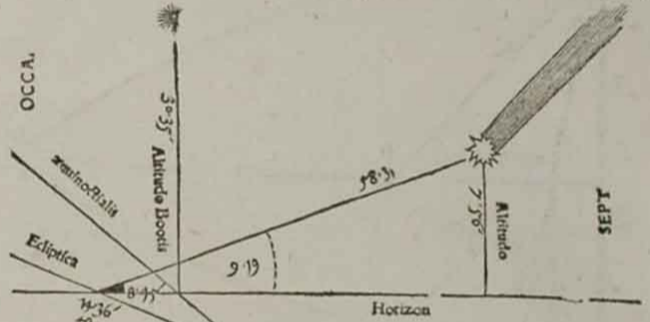
- ¶ Altitudo Cometæ supra horizon tē gra. 7 mi. 56
- ¶ Azimuth Cometæ ab occasu versus Sept: gra. 49 mi. 26
- ¶ Altitudo Extremitatis caudæ supra horizon tē gra. 20 m̄ 3
- ¶ Azimuth extremitatis caudæ occidentale & septentrionale ÷ 59

¶ Fateor tamen interim me ante Solis ortum non cometā hunc cōsiderasse, atque hoc ideo, quod 13 iam die mensis Augusti quo primum à me obseruaretur, non amplius matutinum ante ortum visus sit, qualis à principio soluit. Occultationis autem causā in sequentibus planissime discetur, idcirco prius consilium sequutus singulas obseruationum partes capitatim recensere malo.

QVOMODO DISTANTIA COMETÆ à puncto occidētis eclipticæ, nec non angulus ab hoc arcu in horizōte causatus principio inquisita sint. Caput Decimū

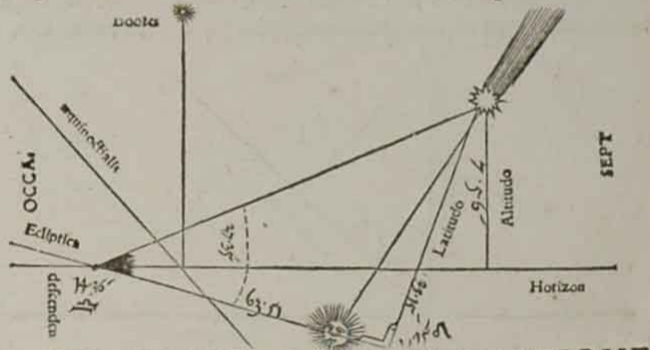
Extum Caput demonstrauit obseruationis hora 14 gra. 36 mi. ÷ occidentem occupasse, à quo puncto distare Cometā verè deprehensus, ad interuallum gradus occidentis quod fuit 8 gra. 45 m̄, Azimuth Cometæ 49 gr. 26 mi. iungo, summamq; gra. 58 mi. 11 constitutam, post in meteoroscopia ab A versus C requisitam cū G litera noto, à quo procedens seorsum B accedēdo per 7 gra. 56 mi. id quod Cometæ altitudo fuerat per literam F signo. Per eam vero literam dimittens filum, sectionem eiusdem in limbo iuxta E obseruo, margaritamq; in F colloco. Postremo filum in A B linea donec H punctum vnio teneat, promouens, punctum illud H distantiam Cometæ verā ab occasu puncto referre pronunctio. Quantitatē similiter anguli accipiens eā, quā arcus ille distantiæ modo repertæ cū horizōte creat, arcum limbi G E cōsiderās gra. illius 9 m̄, 19 esse cōspitio,

DE VERO COMETÆ LOCO IN ECLIPTICA secundum lōgitudinem cōstituti, Similiter de latitudine eiusdem cognitis. Caput 11.

Racēdēs caput angulū indagauit eū quē arcus inter cometā & gra. eclipticæ occidentali cōsistēs vnā cū finitōre efficit, gra. vcz 9 m̄ 19. Septimo etiā ostēsus est angulus eclipticæ & horizontis, nempe ÷ 18 m̄ 16. Quos ambos nūc cōnectenti sumā gr. 27 m̄ 35 con surgit. Hæc summā in meteoroscopia limbo iterans à C ordiendo ad Eq; procedēdo, per idē E filū tendo, margarita vero cū prius iā in linea A B distantiā cometæ gr. 58 m̄ 31 teneat, eadē in puncto F gr. 23 m̄ 15 distantiā cometæ ab ecliptica, quæ & latitudo dicatur borealis, docet. Eodē in circulo ad G vsq; descēdēs inter A & G 63 ÷ 51 mi offendo, quæ distantiā est cometæ à 14 gra. 36 mi. ÷. Quos gra. & m̄ postq; in Zodiaco successum signorū cōtra numero 19 leonis gra. m̄ 15 incidēs, verè eum Cometæ locū in ecliptica esse pronunctio. At hoc interpretādum est secundū visus nostri lineæ, aspectus enim diuersitas quanta causetur breuitatis huiusmodi non est in presens discutere.

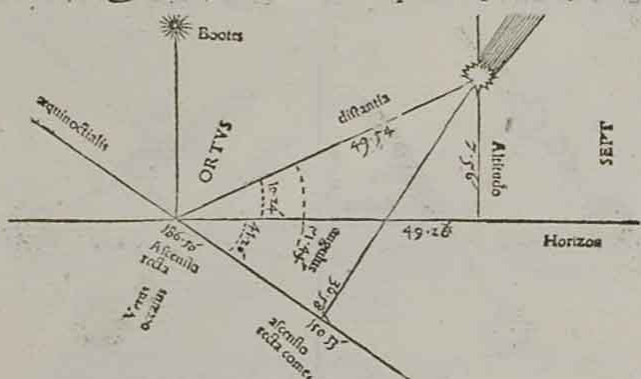
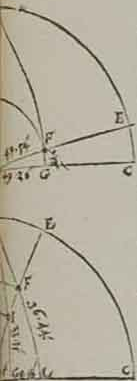

DE COMETÆ DECLINATIONE ascensioneq; recta obtentis. Caput 12

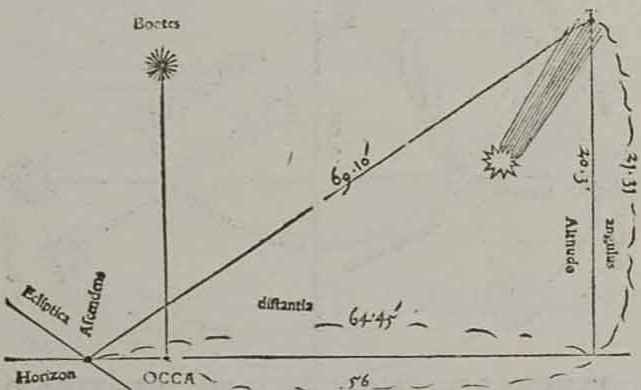
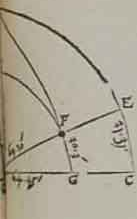
Obseruatio prima docuit, veluti Cometa 49 ÷ 26 m̄ Azimuth ab occasu septentrionem versus distiterit. In altitudine vero gr. 7 mi 56. Ideo 49 gr. 26 m̄ ab A contra C numeranda erant, horumq; finis cum G signandus. Iterum autem à G versus B ascendenti per gradus 7 m̄ 56 litera F ponenda fuit, huicq; filum cum margarita rectè ordinata super inducendum, quæ fili extensio in limbo quantitatem anguli horizontis & ortus à cometa ad occasum æquinoctialis ducti ostenderat, hoc est, gra. 10 mi. 24. Post hac filum in A B posito margarita gr. 49 mi. 57 in puncto

puncto H, quantum sez Cometa ab occasu æquatoris elongaretur innuerat. Angulo paulo ante reperto, nunc æquatoris angulus & horizonis in meridiano nostro Ingolstadiensi consertus, qui gradus habebat 43 mi. 20, producere gradus 51 mi. 44 videbatur, totalem sez angulum, quo cum declinatio & ascensio Cometæ recta sic inuenta est. Quantitate anguli integri siue totalis à C versus B in limbo quaesita E litera scripta est, mox filo in A B lineam reposito margaritam super 49 gr. & mi. 54 illata est. Tertium filo per E tracto, margarita decli. 36 gr. 58 mi iuxta F in instrumeti area prodiderat. Deinceps à G in A vsq; denumeranti gr. 36 mi 170c currebant, interuallu puncti recte ascendentes cometæ, punctiq; equitatis descendentes. Superius aut ostensio eo, quomodo sez 186 gr. 50 mi. præcise occasum tenuerant, iccirco iam 36 gr. 17 mi. ab eis subduco, quorum residuum gr. 150 mi. 33 ascensio cometæ recta dicitur. Tantum ergo requirebatur cognitionis ad cometæ motum perscrutandum, ex quibus vna liquebat caudam cometæ à Sole generatam & vmbrae modo (qualis reuera fuit) Solem subinde assequutam. Quam rem, vt sim verius consequutus sequenter audies.

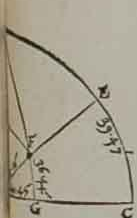
DE AZIMVTH ET ALTITVDINE caudæ animaduersa. Caput 13.

Coniectura iam præualente caudâ à Sole vmbrae modo generari, cõmittere non potui, quin illud exactius ad huc peruiderem, proinde huiusmodi proposito aggressus hoc sum. In caudæ extremo punctu eligens, eius illico extantiam supra horizontem collegi, gradus vt ante 20 mi. 3, similiter azimuth eiusdem, quod erat septentrionale 56 graduum. Occasus iâ spacium siue amplitudinem 14 ti gradus 36 mi. ÷ brae coniungenti gra. 64 mi. 45 orta sunt. Ea deinde graduum minorumq; suma in meteoroscopio ab A contra C quaesita, puncto G signata est. Iam sursum à G numerans gra. 20 mi. 3 altitudinem sez / cum F notabâ. Postremo filum per F erectum in limbo gr. 21 mi 31 in puncto E abscedit, quæ quidem est capacitas anguli ab horizonte & circulo qui ab extrema cauda in oceanum 14 ti gradus minutiq; 36 ÷ ducitur, causari. Margarita post in eodem F statuta, filoque super lineam A B promotu, vnio gra. 69 mi. 10 in puncto H per lineam A F significato demonstrat, semper enim lineæ A F quantitas discenda est in linea A B, veluti ad nauis ferè hacten inculcatum est.

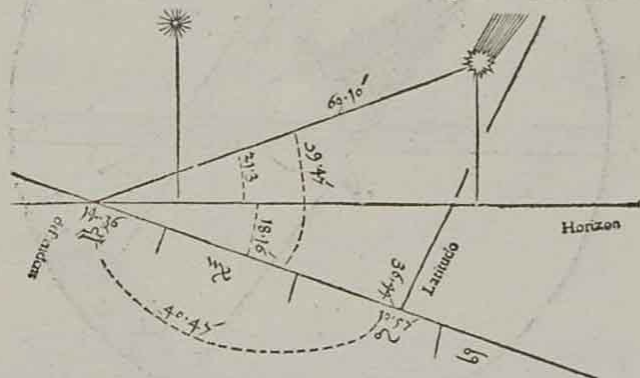

DE VERO CAVDÆ EXTREMITATIS loco, eo quẽ in ecliptica possederit, deq; eiusdem ab ecliptica distantia reperta. Caput 14,

Angulo proximè inuento gradibus videlicet 21 mi. 31, alter ex capite 7 cognitus committitur angulus, qui itidem graduum est 18 mi. 16, ex combinatio ne istiusmodi superant gradus 39 mi. 47. Per que verum extremitatis caudæ locum, latitudinemq; sic exquiro. Filum vna cum margarita interuallo huic, quod extremitas caudæ cum occasu puncto fecit gradibus sez 69 mi, 10 in A B impones, idẽ in limbo super gra 39 mi. 47 angulo

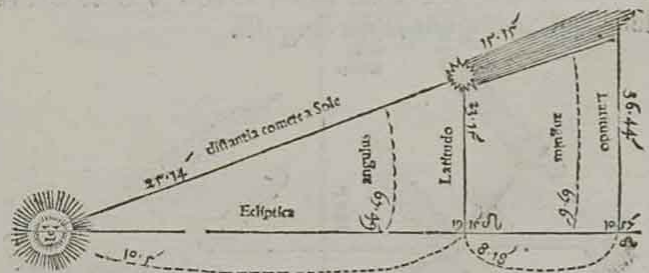
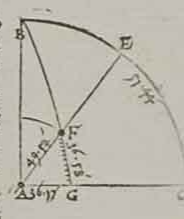

47 angulo integro seu totali protraho, & vnio punctum in area tenet, quod extremitatis læpe dictæ latitudinem respectu eclipticæ, gradus nempe 36 mi. 44 cõmonstrat. G vero subtrus F acceptu, ab A cõputanti in G vsq; representat veram extremitæ caudæ computatâ distantia, videlicet gr. 40 mi. 47 in ecliptica à gr. 14 mi 36 ÷, totidẽ gr. & mi. cõtra signoru ordinẽ numerati, & hoc à 14 gra. 36 mi ÷ incipiẽti, verus extremitatis locus in gr. 10 mi 57 ÷ incidit,

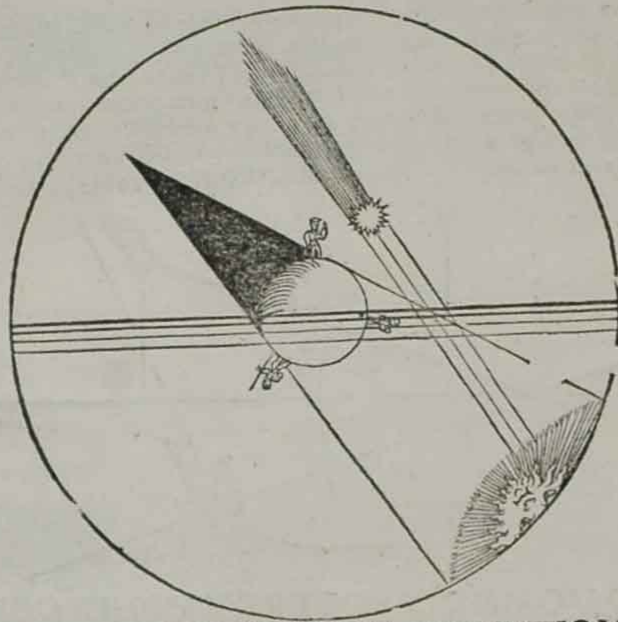

QVOMODO POSTREMVM ET CERTVM limo caudæ cometæ à Sole generatâ reperit sit. Caput 15.

Eo quo Cometa per me obseruabatur die 13 nimiru Augusti Sol 29 ÷ gr. vicelimitiq; minutu incoluit, hic quod Solis theoricæ tũ perdocuit. Verus etiã Cometæ locus è capite 11 cognitus esse 19 ÷ gr. & mi. 15, ita quod Solis & Cometæ discrimẽ 10 gr. & 5 mi. fuerit ad amissim. Ad hæc præcedens caput locu caudæ extremitæ gr. Leonis 10 ÷ & mi. 57 tenuisse cõmonstrauit, vnde & illud liquet, quod caudæ extremitas à vero Cometæ loco non nisi 8 gr. & 18 mi. absuerit. Hæc constantibus arcu qui à Sole per cometæ mediũ tranfirit imaginabatur, arcu itẽ aliũ à Sole per Caudæ extremitatẽ ductũ. Atqui certu erat arcus ambos à Sole tractus, alteru per corpus Cometæ, alteru per extremitatẽ caudæ euntẽ, eosdẽ esse, cũ angulos pares cũ ecliptica iuxta Solis gradum efficiat, ex quo sequitur rursũ lineã rectã, quæ è Sole per cometã educitur, vel educi cõcipitur, eadẽ per caudæ mediũ longitudinaliter, vt sic loquar, tranfiri oportere, quod si est, vt est, cõuincitur quoq; caudam à Solis lumine causari, quã quidẽ re penitus hæc industria discussimus. Numerantes ab A meteoroscopii versus C gr. 10 mi. 5 distantia sez Cometæ à Sole, eadẽ cũ G litera inscripsimus. Cometæ itẽ latitudinẽ gr. sez 23 mi. 15 à G sursum versus B cõputates litera I notauimus. Per I literã postea ducẽtes filũ ab eo punctu E ostẽdi vidimus. Post arcum à C contra E contemplanti gr. 67 mi. 49 of ferri cõperimus, quãtitate anguli arcus prædicti, illius videlicet, qui à Sole per cometã imaginat & ecliptica cõclusus est. Hoc factu ab A locu extimæ caudæ à Sole distantem, qui est gr. 18 mi. 23 capim, numeratoq; literã L apposui. Ab L deinde ascendẽtes B contra latitudinẽ extremitatis, quæ est gra. 36 mi. 44 acceptã F litera insigniuimus. Hinc filũ per F emissũ prope limbũ in puncto E secare visum est, præter pauca mi. quæ proculdubio instrumeti culpa, obseruatione nimiru iniquius peracta, induci potuerunt. Vtriusq; igitur angulis illis sibi paribus, omnino necesse fuit arcus quoq; à Sole ductus, alteru per Cometã, alteru per caudã eiusdẽ sibi cõuenire, eosdẽq; esse. Quod si est, oportet lineã à Sole per corpus Cometæ euntẽ rectã, etiã per cometæ caudã secundũ longitudinẽ rectissimẽ ferri debere, adeo ex hoc omni liberatus sum dubio, imo credere coactus sum, vel inuit, caudã à Sole oriri oportere. Post hæc autẽ vnionẽ punctui I annexens, filũ in linea A B promouim, quo promotu statim in H puncto margarita Solis & cometæ differẽtiam, gra. vcz 25 mi. 14 monstrauerat. Postremo vnionẽ super F firmates, in linea A B punctu M, ab A distans gra. 40 mi. 29 extremitatis caudæ Solisq; discrimẽ didicimus. Solis & co: differentia sublata ab 40 gra. & 29 mi. reliqui gradus 15 mi. 15 facti sunt, longitudo caudæ totius verissima.

Ultra mirari forsã quis possit, qui factu sit, vt quoniam caudã à Sole sit orta, sursum tamen vergerit, nõ autem deorsum & terræ incumbens, quã de re, vt etiam rudiõribus satis fiat imaginem subiungere velle visum est talem, in qua citra speculationem res oculis subicitur.

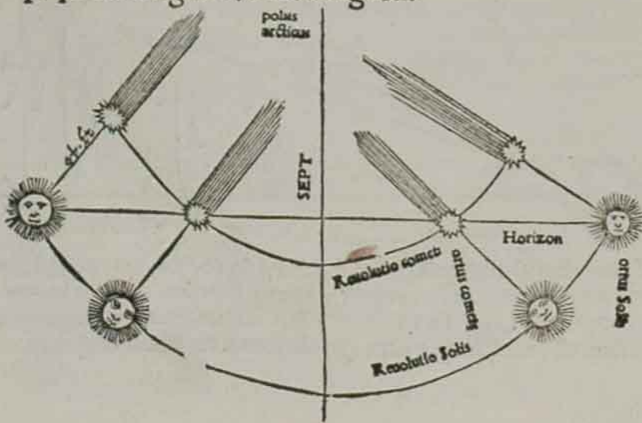
DE OCCVLATIONE ET APPARITIONE
Cometæ. Caput decimum sextum.

AMETSI Cometes 13 augusti die mihi cōspectus sit primo, non defunt tamen qui eundem se vidisse sexto septimoq; affirmant, verè autem omnibus ab occidēte paucis ab oriente visus est, & profecto fieri non potest, quin ita factum sit, licet non omnibus apparuerit, non enim ita multis post ortum suum diebus videri mane desit, ea de causa, quod subinde magis ac magis cosmicum in ortum festinarit. Nam die 18, vt videre in sequentibus est, orti cum ipso Sole cepit, quocirca propinquior erat iam Soli 13 die quam vt cerni potuerit, ortum parante iam Sole. Inde factum est, vt plerisq; imperitioribus alius ab eodē cometa fuisse putaretur, quasi duo forent, vnus in oriente, alter in occidente, nescientibus tam in ortu quam in occasu apparere posse, non secus atq; stellā aliam. Id quod etiam Mattheo Palmerio Florentino imposuit in cronis suis asserēti binos in Ianuario cometas fuisse, anno post Christū 729, aliumq; Solem anteisse, alium vero subsequutum, cum reuera non duo, sed vnus & idem fuerit, nunc ante nunc post Solem, ea qua dixi ratione, lucens. Sed ad rem, Sol cum 29 Leonis gradum possederet, occidebat hora post meridiem 6 mi. 54, Cometa vero hora 9 mi. 55, si declinatio eius ascensioq; recta considerentur. Vnde liquet Solem fuisse sub horizonte horis 10 mi. 12, & Cometam horis 4 mi. 10, cuius idcirco ortus hora 2 mi. 10 post noctis medium esse debuit. Cum vero de ortu & occasu cometæ loquor, non subaudias volo, mihi visum per instrumenta eo tempore quo horizontem contigerit Cometa, illud enim abundè declinatio ascensioq; recta eius semel cognita suggerunt, & si vero per instrumentum id esse conatus, confiteri tamen nequaquā potuisset, quoties enim horizonti propinquior fieret 3 vel 4 gra. interuallo, flamma eius extingui omnino videbatur, adeo, vt aliquandiu à me sub nubila condi creditus sit, donec admoneret Plinius libro naturalis historię 2 cap: 25, Cometas in occasura cœli parte nunquam esse, id est, nunquam apparere. Is enim genuinus Plinii intellectus est, ni fallor, quem eò libentius ego quoq; admitto, quoniam ita oculis esse compererim. De vsu meteoroscopii nihil amplius agā, sed post finem cometæ, motum quoq; diurnum per meteoroscopium inuenire docebo, sufficiat autem hanc vnā obseruationis methodū ita fuisse, & quasi per membra tradidisse, in sequentibus enim nil præter obseruationes metas per meteoroscopium consequutas proponem. Figura præterea sequentes ostendunt altitudines Cometarum dum taxat, supra horizontem existentium tempore quo Sol occumbit, simili liter quā profundus Sol extiterit sub finitore cometa eundē scandēte.

Sententia Plinii de occasu Cometæ

SOLIS ET COMETAE ORTVS OCCASVSq; qui contingunt 13 die Augusti.

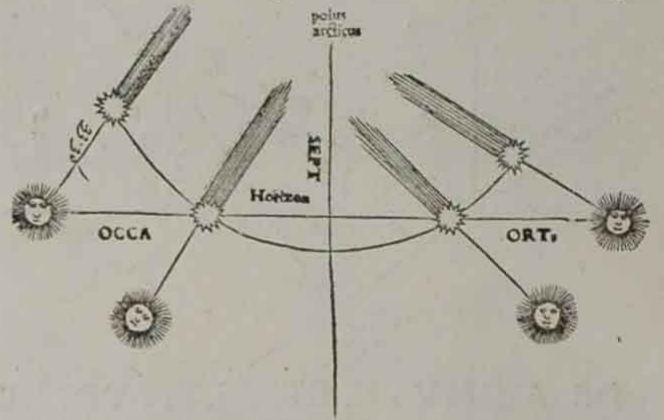
DECIMO QUARTO AVGVSTI DIE
secunda Cometæ obseruatio peracta est.

- ¶ Altitudo Cometæ supra horizontem gra. 8 mi. 29
- ¶ Azimuth Cometæ ab occasu Septen. versus gr. 45 mi. 22
- ¶ Altitudo extremitatis caudæ graduū 23 mi. 18
- ¶ Azimuth extremitatis caudinæ Septentrio. gra. 57 mi. 38

Hæc sequentia ex obseruatione confurgunt.

Latitudo Cometæ gra. 23 m̄ 2. Locus Cometæ gra. 23 mi. 39 Ω.
Declinatio Come gr. 35 m̄, 12 Sept. Ascensio recta Co. gr. 155 m̄ 5
Co. Mediat cœlū ho. 11 añ. Amplitudo. or. & occ. 60 gr. 27 m̄ Sep.
Occa. Come. hora 9 m̄ 32 post mē. Come. occidit eū 23 gra. m̄
Distantia Come. à Sole gr. 23 m̄ 40. Ortus Come. hora 2 mi. 28.
Loc^o extremi. caudæ gr. 19 m̄ 18 Ω. Latitu. extre. gr. 39 m̄ 45 Sept.

Situs Cometæ occasus tempore. Situs Cometæ ortus tempore.

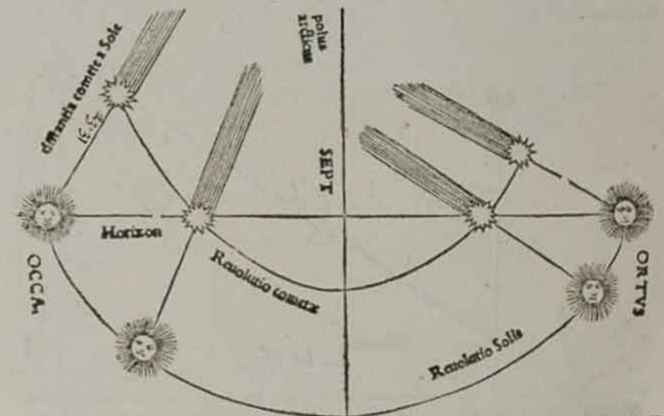
DECIMO QVINTO AVGVSTI OB-
seruatio tertia facta est.

- ¶ Altitudo Cometæ supra horizontem gra. 9
- ¶ Azimuth Cometæ ab occ. versus Sept. gra. 41 mi. 22.
- ¶ Altitudo extremitatis caudæ supra horizon. gra. 19 mi. 8
- ¶ Azimuth huius extremitatis gra. 50.

Hæc autem obseruatio collegit ea quæ sequuntur.

Latitudo Come gra. 22. Locus verus Come. gra. 24 mi. 29 Ω.
Decli. Come. gr. 33 m̄ 19 Sep. Ascen. recta Co. 159 gra. 20 mi.
Latitudo extremitatis caudæ ab ecliptica gra. 34 mi. 22
Locus verus in ecliptica extremæ caudæ 23 gra. 2 mi. Ω
Distan. à Sole gra. 23 mi. 31. Arcus diur. Come. horæ 18 mi. 34
Occa. Come. ho. 9 mi. 44 post. Or. Come. hora 3 mi. 10 ante.
Hoc die Com. heliace accidit, vt nō amplius ante Solis ortū cernere.

Situs Cometæ occasus tempore. Situs Cometæ ortus tempore.

DECIMO SEXTO DIE AVGVSTI
consideratio Cometæ quarta.

- ¶ Altitudo Cometæ supra hori. gra. 9 mi. 43
- ¶ Azimuth Cometæ ab occ. versus Sept. gra. 35 mi. 13.
- Super cauda nihil vltterius agetur, sufficiunt enim priora, per quæ satis liquet à Sole caudā mutuari, quocirca in posterū de hac supersedebimus.

Talia ex obseruatione constant.

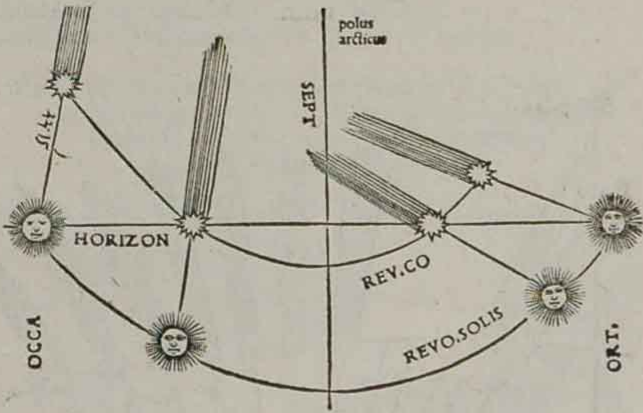
Latitudo Cometæ ab ecliptica gra. 22 mi. 1.
Verus locus Cometæ in ecliptica gra. 4 mi. 32 m̄.
Declinatio Cometæ ab æquatore 30 gra. 11 mi. Septentrio.
Ascensio recta Cometæ 105 gra. 31 mi.

ASTRONOMICVM

Cometa mediat cœlum hora 0 mi. 45 post meridiem;
 Amplitudo cometæ ab occasu versus Sept. 49 gra, 27 mi;
 Occasus Cometæ, hora 9 mi. 32 post.
 Ortus Cometæ, hora 3 mi. 58 ante.
 Distantia Cometæ à Sole gra. 22 mi. 15.

Viu a imago Cometæ occasus tēpore   Situs Cometę tēpore ortus

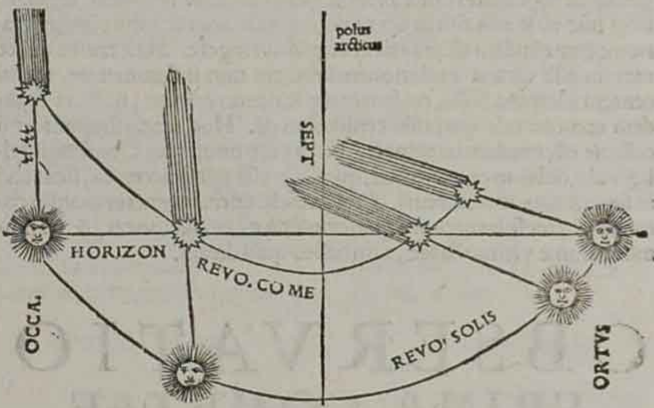
DECIMO SEPTIMO DIE AVGVSTI examinatio quinta Cometæ facta est.

¶ Altitudo Cometæ supra horizontem gra: 10 mi. 14;
 ¶ Azimuth Cometæ ab occ. ad Sept. gra. 30 mi. 46.

Subiuncta ex contemplatione prodeunt.

Latitudo Cometæ ab ecliptica Sept. gra. 21 mi. 25
 Locus Cometæ verus in ecliptica gra. 9 mi. 14 m.
 Declinatio Cometæ ab æquatore Sept. 27 gra. 48 mi.
 Ascensio recta Cometæ 169 gra. 45 mi.
 Cometa mediat cœlum hora 0 mi. 58 post meri.
 Amplitudo ortus & occasus Sept. versus 44 gra. 49 mi.
 Occasus Cometæ, hora 9 mi. 24
 Ortus Cometæ hora 4 mi. 31 post medium noctis.
 Distantia Cometæ à Sole gra. 22 mi. 12.

Imago Cometæ occasus tempore.   Situs Cometæ ortus tempore.

DECIMO OCTAVO AVGVSTI EXA minatio Cometæ Sexta peracta est.

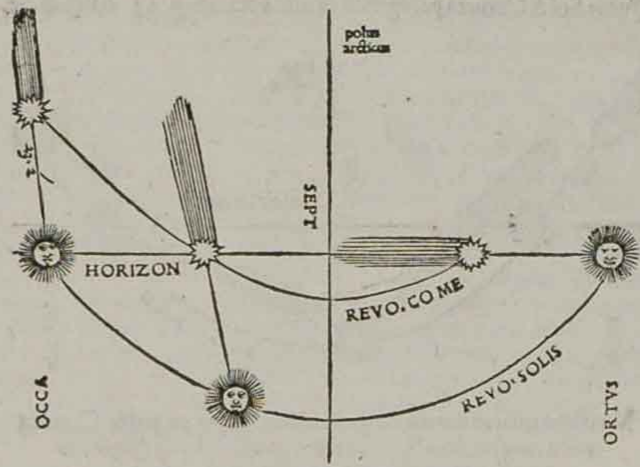
¶ Altitudo Cometæ supra hori. 10 gra. 39 mi.
 ¶ Azimuth Cometæ ab occa. versus Sept. gra. 24 mi. 42.

Hæc subnexa ex obseruatione eliciuntur.

Latitudo Cometæ Septen. 20 gra. 12 mi.
 Verus locus Cometæ in ecliptica gra. 15 mi. 30 m.
 Declinatio Cometæ Septen. gra. 24 mi. 14
 Ascensio recta cometæ 175 gra 7 m.
 Mediat cœlum hora 11 m 16 post meri;
 Zenith ortus & occasus ab occ. ad Sept 38 gra 20 m.
 Cometa occidit hora 9 m 19 post meri;
 Cometa oritur precise cum Sole hora 5 m 22
 Distantia cometæ à Sole gra 23 m 2

Vicesimo

CAESAREVM

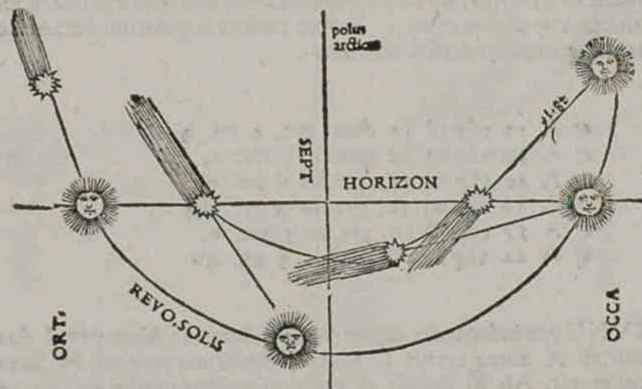
VICESIMO SECVNDODIE AVGV. sti facta est obseruatio Septima, diebus enim Augusti 19, 20 & 21 cometa non luxit ab aëris obscuritatem, proinde non obseruari potuit.

¶ Altitudo cometæ supra horizontem gra 11 m 25
 ¶ Azimuth cometę Sept; 7 gra 34 m

Subsequentia hæc ex obseruatione colliguntur.

Latitudo cometæ ab ecliptica 16 gra 32 m Sept;
 Locus cometæ verus in ecliptica gra 1 m 23 m
 Declinatio cometæ ab æquatore 13 gra 31 m
 Ascensio recta gra 188 mi. 53
 Mediat cœlum hora 1 mi. 55 post meridiem
 Amplitudo ortus & occasus graduum 20 mi. 42
 Distantia cometæ à Sole 28 gra. 16 mi.
 Occidit cometa hora 8 mi. 59
 Oritur cometa hora 6 mi. 52

Status cometæ in parte occidentis.   Status cometæ in parte orientis

VICESIMO TERTIO AVGVSTICO, meta obseruatus octauo & vltimo.

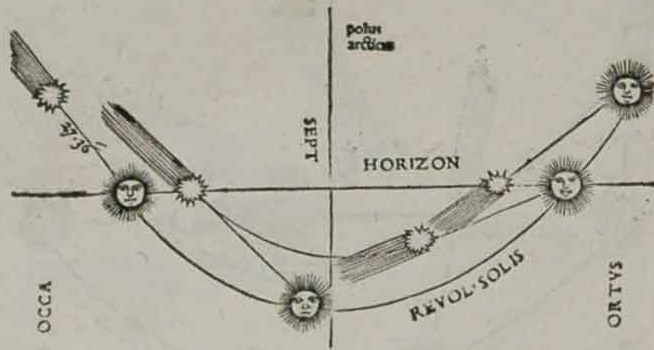
¶ Altitudo Cometæ supra horizontem gra. 11 mi. 26
 ¶ Azimuth Cometæ Septentrionale ab occasu gra. 3 m 50

Talia ex obseruatione confurgunt.

Latitudo Cometæ ab ecliptica gra. 14 mi. 31 Sept.
 Locus verus cometæ in ecliptica secundū longitudine 2 gra 51 m
 Declinatio Cometæ graduum 11 mi. 26 Septentrionalis.
 Ascensio recta Cometæ 190 graduum 39 minorum.
 Mediat cœlum hora 2 mi. 0 post meri.
 Amplitudo ortus & occasus gra. 17 mi. 26
 Occidit Cometa hora 8 mi. 53 post me.
 Oritur hora 7 mi. 4 post medium noctis
 Distantia Cometæ à Sole graduum 27 mi. 36

Quem

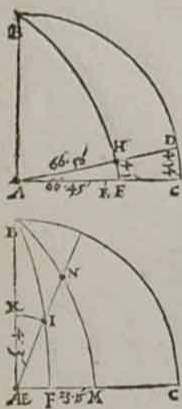
Quem Sol & Cometa peregerint ortum occasumq; 23 Augusti die

Vicesimo quarto autem Augusti adhuc aliqua ex parte Cometa mihi conspectus est, non autem contemplatus diligentia priori, quomodo videlicet cauda Solem sequuta sit, cuius occasione hanc contemplationis viam aggressus sum.

DVO adhuc restant per meteoroscopium quaerenda pro Cometae vsu, motus nempe ipsius Cometae diurnus, id est, quantum indies promouerit, & quam incedendo semitam descriperit, id est, qua in parte eclipticam transcederet, quae duo loca, qui caput & caudam draconis appellare voluerit, non errauerit. In motu diurno cognoscendo locum Cometae quem in ecliptica sub obseruationis tempus tredecimum videlicet diem Augusti tenuit, latitudinem quoque eiusdem, similiter etiam loca quae in 14 die incoluit pro exemplo desumemus. Die igitur 13 verus locus Cometae erat 19 gradus 15 mi. N. Latitudo eiusdem gra. 23 mi. 15 Septentrionalis. Die autem 14, locus Cometae verus fuit gradus 23 mi. 39 N. Latitudo gradus 23 mi. 2. Differentia iam longitudinis est gra. 4 mi. 14, quam quidem differentiam in meteoroscopii limbo a C versus B requirens cum litera D signet, complementum post haec latitudinis minoris, grad. scilicet 66 mi. 58 ab A versus B numerans cum litera G inferibat, filumque cum margarita eidem adiungat. Filo rursus super D literam acto, margarita numerum in H area puncto prodit H F numerum pro catheto supponendum. Quo supposito, gradus ab F in A numerentur, ab illisq; latitudinis complementum subtractum, quantitatem E F relinquet. Postea rursus quantitatem E F ab A versus C computans, cum litera F, sicut in secundo patet quadrante, inscribat, vnde versus B ascendens numeri H F quantitatem vocans cum litera I notet, Super I margaritam figens, filium in A B lineam promoueat, eo enim promotio, gra. 4 mi. 3 in K puncto ab vnione secari cernet, motum scilicet Cometae diurnum a prima in secunda vsq; obseruationem. Eadem ratione singulorum dierum motus indagantibus, tales sese offerunt.

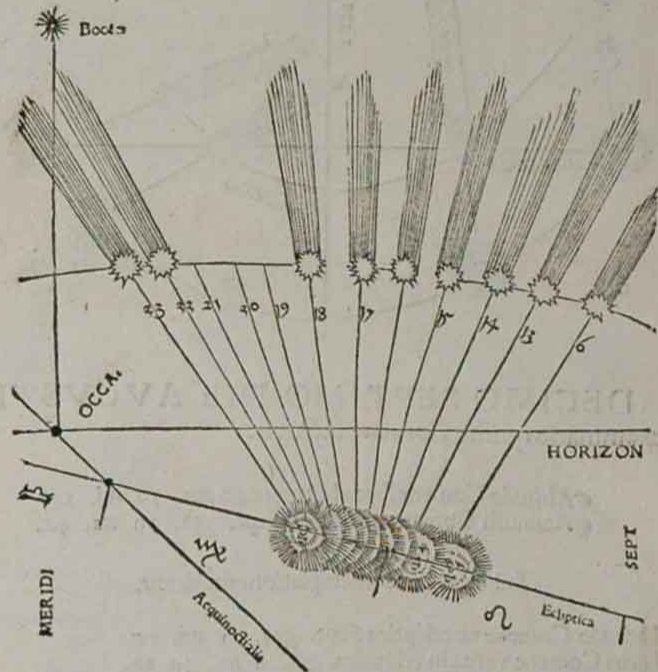
Quomodo motus diurnus Cometae sit inuestandus.

- ¶ A 13 vsq; ad 14 diem gra. 4 mi. 3
- ¶ A 14 vsq; ad 15 gradus 4 mi. 0.
- ¶ A 15 vsq; ad 16, gradus 6 mi. 0
- ¶ A 16 vsq; ad 17, gradus 5 mi. 24
- ¶ A 17 vsq; ad 18, gradus 5 mi. 0.
- ¶ A 22 vsq; ad 23 gradus 3 mi. 40

NVNC pro indagandis capite caudaeq; draconis, filum per I ducatur, ab A autem versus C latitudo maior accepta cum M litera exprimitur. Ab M deinde B versus ascendens gradus 84 mi. 45 inuenta, in punctoq; N, finita vero Cometae loco, qui est 19 gra. 15 mi. Leonis adijciantur, quae adiecta caput draconis arguunt, 14 videlicet m gradum, caudam vero 14 N, Ventrem vero 14 Leonis. Eodem modo caput & cauda per quemlibet motum diurnum reperiantur, quo licet in negotio nonnunquam differentiae pauxillum occurrat, pro nihilo tamen ducendum penitus est. Istiusmodi operationis mentio se offeret vberior in Cosmographia nostra, vbi de locorum distantijs, longitudinum, latitudinumq; gradibus inueniendis tractatio absoluetur. Quilibet vero vel mediocriter peritus imaginari locum Solis sub horizonte deprehendat facile, quomodo cauda Solis creata sit. A principio enim in Boream inclinatam visa quae est, postea in meridiem flectebatur, ob velocitatem nimitum motus, quo superabat Cometa Solem, quod animaduersum est precipue diebus 17, 18, 22, & 23, sicuti figura subordinata ostendit clarissime

FIGVRA PRAESENS QVALIS COMETA INDIES SVPRA HORIZONTEM apparuerit, primo, die sexto Augusti, Secundo, decimotertio, Postea decimo quarto, decimo quinto, decimo sexto &c. donec disparere coepit, quemq; dictum motum ferè peregerit, vtq; caudam principio in Septentrionem, vltimo vero in meridiem a Sole generatam reclinauerit.

At, dicit forsan hic aliquis perperam Cometae motum diurnum, reuolutionis circulum, caput caudamq; eiusdem assignari, tanq; illius, qui regulatum non obrinuerit incesum, cumq; iam olim philosophis & Astrologis perspectum sit, proditumq; cometas nihil esse aliud qua terrestres halitus siue exhalationes calidas & siccas, pingues & glutinosas, virtute astrorum supremam vsq; ad aeris regionem eleuatas, ibidemq; succensas, orbes vero nequaquam Cometas habere, quare regulari etiam carere motu. Illud equidem negare non auisim, cum tamen simillimum deprehensi sint Cometae nostri motum absolueret regulari, neq; hac illuc auis ritu in aetere volitantis raptus sit, nihil obstitit sane motum eiusdem aliqua etiam regula astringere. Sunt tamen qui cometam esse dicunt exalationem subtilem non inflammatam, sed luculentem a lumine Solis, cui sententiae & nos accedimus, nostros siquidem cometas tale quid esse certissimum est. Hoc autem supposito, non difficile est, caudam imaginari. Neq; vero omnes hic Cometas intelligi volo, dubium enim non est, quosdam esse per se accensos, sicut etiam in superioribus meminimus. Quid autem talem ingeneret motum cometae praeter sphaerarum superiorum raptus violentiores, & potissimum Lunae vicinioris scz, non habeo quid dicam.

OBSERVATIO PRIMA COMETAE SECVNDI

ECVNDVS Cometa Anno 1532 fulsit in regione orientali, coepit autem videri 25 Septembris, in diem vsq; 20 Nouembris, septies per me & studio, sissime obseruatus. PRIMO autem omnium secundo Octobris die in Dreseno misniae oppido (cuius loci altitudo est 51 gra.) hora Solis ortum praecedente quinta, In qua contemplatione Azimuth altitudoq; huiusmodi reperta sunt.

- ¶ Altitudo Cometae supra horizontem 13 gra. 10 mi.
- ¶ Azimuth eiusdem ab ortu versus meridiem 24 gra. 30 mi.
- ¶ Altitudo cordis Leonini gra 34.
- ¶ Azimuth eiusdem gra. 19 mi. 22.

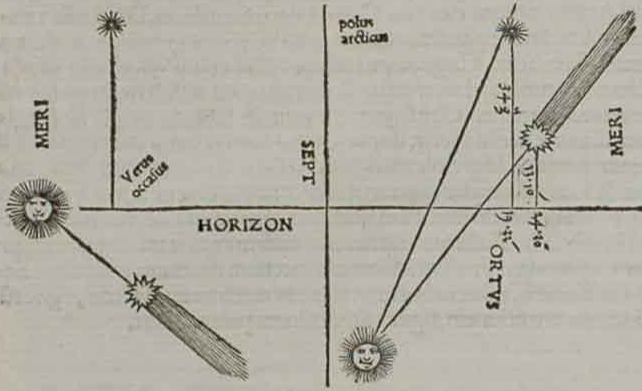
ASTRONOMICVM

Hiis conquisitis operatum mihi consequenter est, hac qua solui
hactenus ratione, non secus ac in priori Cometa factu
est eaq; mihi cognita.

Declinatio cordis Leonini 14 gra. 12 mi.
Ascensio recta eiusdem 144 gra. 54 mi.
Ascendens eclipticæ obseruationis hora gra. 1 mi. 28 m.
Declinatio Cometæ gra. 4 mi. 25 meri.
Ascensio recta eiusdem 154 gra. 47 mi.
Latitudo Cometæ graduum 13 mi. 44 meri.
Locus verus Cometæ in ecliptica gra. 8 mi. 24 m.

Ex hiis omnibus manifestum erat cometam in occidente cœli
ora Solem præuertendo cecidisse, & ea de causa vesperi
non luxisse, cum interim non aliter caudam suam
gereret atq; prior iam dictus.

Situs Cometæ occasus tempore   Situs Cometæ ortus tempore,

OBSERVATIO SECVNDÆ

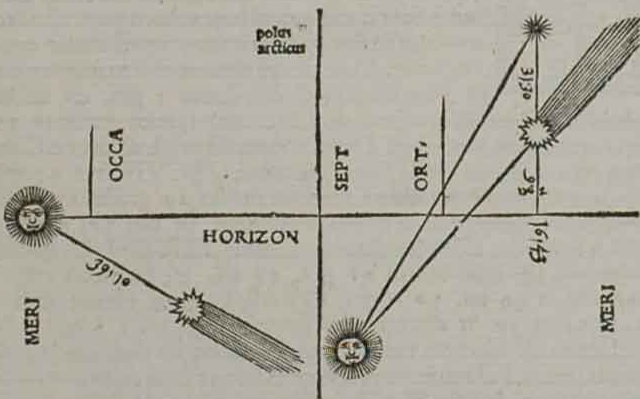
SECVNDO consideratus est Cometa die Septembris 3
eodem in loco, Cauda vero eius Solem sequi iam comper-
to extremum eius inspectum est. E qua inspectione
sequentia se obtulerunt.

- ¶ Altitudo cordis Leonini gra. 31 mi. 30
- ¶ Altitudo Cometæ gra. 9
- ¶ Azimuth eiusdem ab ortu meridiem versus gra. 16. m. 43i
- ¶ Altitudo extremitatis caudæ gra. 20 mi. 32
- ¶ Azimuth eiusdem extremitatis gra. 27 mi. 6 meri.

Equibus etiam subnexa eliciuntur vna cum situ Cometæ, quem ha-
buit oriendo & occidendo, & hoc per figuram.

Verus Cometæ locus gra. 11 mi. 25 m
Declinatio eiusdem gra. 3 mi. 53 meri.
Ascensio eius recta gra. 158 mi. 27.
Latitudo Cometæ ab ecliptica gra. 10 mi. 12 meri.
Distantia Cometæ à Sole gra. 39 mi. 10.
Locus Solis hora obseruationis 19 gra. 27 mi. m.
Verus extremitatis caudæ locus in ecliptica 26 gra. 24 mi. m.
Latitudo extremitatis eiusdem gra. 13 mi. 8 me.

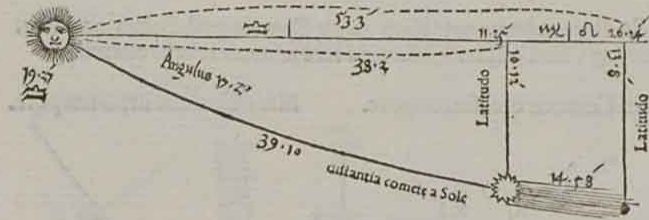
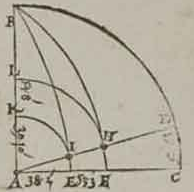
Occasus Cometæ   Ortus Cometæ

Ex hiis igitur licebat nunc contueri vere vtrum cauda Solem, vti
vmbra assequeretur, constabat autem omnino sic esse, ea ratione.
Distantia Cometæ quæ erat graduum 38 mi. 2 à Sole, resumpta
in meteoroscopio sex ab A versus C in puncto E finiebatur, ab
E sursum Cometæ latitudo similiter numerabatur gra. 10 mi. 12,
numerataq;

CAESAREVM

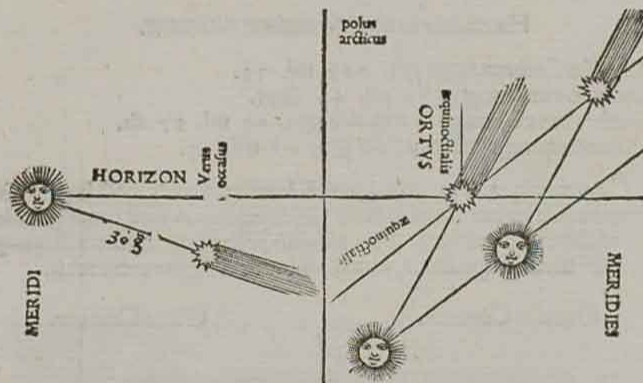
numerataq; I litera apponebatur. Filum vero hic vna cum margari-
ta super I firmatum gradus 17 mi. 20 in limbo iuxta punctum
D monstrabat, id quod quantitas anguli contenti eclipticam inter
& arcum à Sole per Cometæ corpus ductu erat. Hic iteru filo in A
B lineam tracto margarita in puncto K 39 gra. 10 mi, distan-
tiam scilicet Cometæ à Sole arguebat. Post hac rursus ab A in C
meteoroscopii gradus 53 mi, 3 distantiam videlicet caudæ extre-
mæ à Sole requirenti F litera apponebatur. Ab illa ascendens vsq;
in H gradus 13 mi. 8 Latitudo scilicet extremitatis numerabatur.
In H igitur filum cum vnione positum idem in puncto D ipsi limbi
gradus, vt antea 17 mi. 20 indicabat, adeo clarum erat, quoniam
anguli æquales essent, oportere quoq; caudam illam à Sole progri-
ngni. Postremo igitur filum ducenti supra A B idem in puncto L
54 gra. 8 mi. distantia nempe Solis & caudæ extremæ indicari vi-
sa est, ex quo etiam coniectari facile fuit, caudam 14 gra. 58 mi.
in longitudine obtinuisse, cuius adhuc manifestior intellectus ex fig-
gura lummetur proxima.

TERTIA OBSERVATIO.

TERTIA Cometæ inspectio 14 Octobris die facta est,
quo quidem die mihi Lyptriæ esse contigit, quam obrem
itinerarii folii horologii, quod compassum vocant,
vsu Cometam in æquinoctiali ipsissimo suboriri
animaduertimus, in libræ principio con-
stitutum, eadem enim obseruatio
nis hora libræ initium ascēderat.
cuius ortu pariter & occa-
sum tabella subsequens
oculis ex-
ponit.

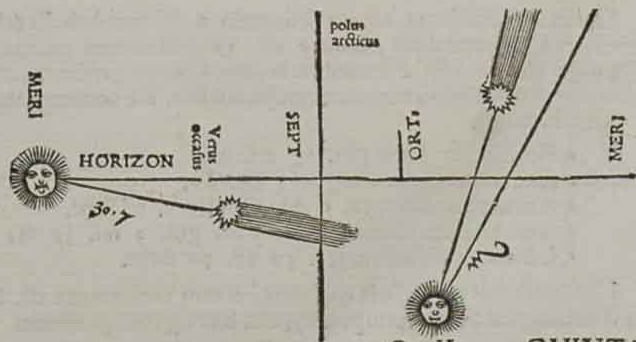
Occasus.   Ortus

QVARTA OBSERVATIO.

QVARTO Cometa visus est die Octobris 19, vbi eum quintum
libræ gradum mi. 46 tenere in longitudineprehendimus, ab eclip-
tica vero Septentrioni inclinantem gra. 4 mi. 51. Quomodo autē
Solem anteuertens eleuatus sit, 30 gradibus ab eodem elongatus,
Præterea quomodo prior Sole occubuerit, nec post occasum eius con-
spectus sit, imago sequens aperit.

Occasus Cometæ   Ortus Cometæ

O II QVINTA

ASTRONOMICVM

QVINTA OBSERVATIO

QVINTO Cometam contemplatus sum die Octobris 31 hora 5 mi. 15 post noctis medium iterum in Dreseno misnig oppido, Hæc autem sequentia inuenta sunt.

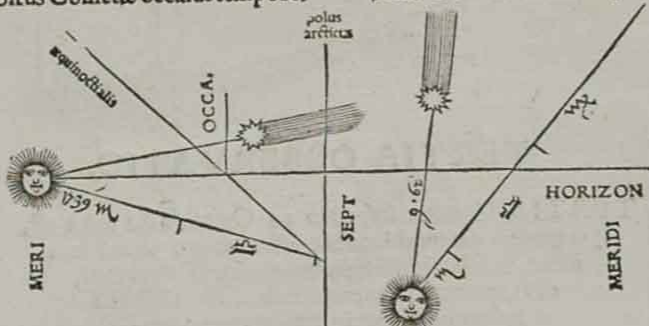
- ☞ Altitudo Bootis stellæ gra. 20,
- ☞ Altitudo Cometæ gra. 8,
- ☞ Azimuth ipsius gra. 3 mi. 43 Septen.

Ex quibus talia confurgunt.

Distancia Cometæ à Sole gra. 29 mi. 6,
 Ascensio recta Cometæ 204 gra. 47 mi.
 Locus ipsius verus in ecliptica gra. 21 mi. 30 m.
 Latitudo eiusdem ab ecliptica gra. 13 mi. 15 Septen.
 Locus Solis obseruationis hora gra. 17 mi. 39 m.

Eo die proximeq; ante illum caput Cometa post Solem occidere parumq; videri vesperi, quale quid ferè subnexa tabella ostendit.

Situs Cometæ occasu tempore.   Situs Cometæ ortu tempore.

SEXTA OBSERVATIO.

SEXTO Cometam lustrantes 1 Nouembris priori quoq; in loco hæc subscripta comperimus.

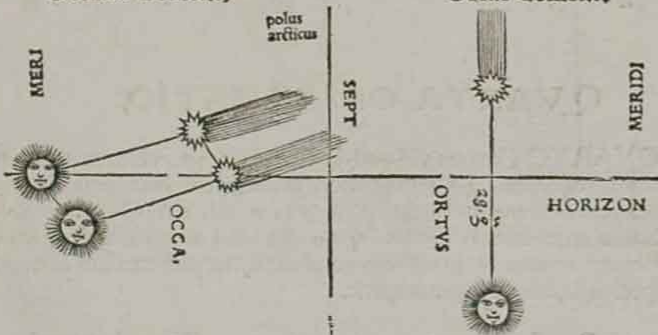
- ☞ Bootis altitudinem gra. 26,
- ☞ Altitudinem Cometæ gra. 12 mi. 40,
- ☞ Azimuth eiusdem gra. 8 mi. 50 meri.

Hæc subnexa ex obseruatione eliciuntur.

Ascensio Cometæ recta gra. 207 mi. 33,
 Latitudo eiusdem gra. 14 mi. 42 Sept.
 Locus verus Cometæ in ecliptica gra. 23 mi. 57 m.
 Distancia quoq; eiusdem à Sole gra. 28 mi. 34.

Cometa ille caudam primò meridiè versus direxit, post hac indies magis ac magis eam eleuans hunc vsq; in diem quo ferè perpendicularis ad Zenith erigebatur. Proculdubio Solem post occidentem quoq; tamen modicè apparens, sicuti ex subiuncta figura cernere est.

Occasus Cometæ,   Ortus Cometæ,

SEPTIMA OBSERVATIO.

Septima & nouissima Cometæ obseruatio 8 Nouembris die celebrata, loco proximè dicto, hora 5 mi. 12 post noctem mediam, Quamq; vero 20 vsq; Nouembris in diem Cometa persisterit, ob æris tamen turbulentiam minime conspicuus fuit, Ea contemplatio sequentia collegit.

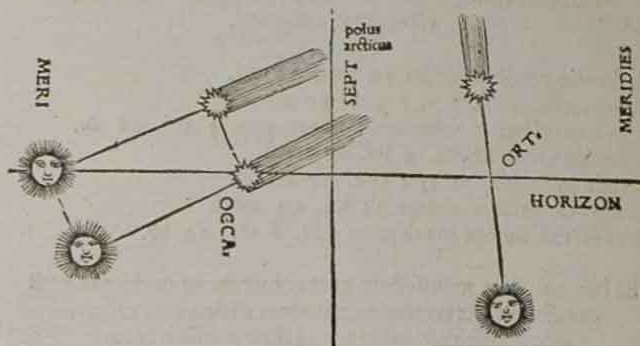
- ☞ Bootis altitudinem gra. 25 mi. 40,
- ☞ Altitudinem Cometæ gra. 7 mi. 20,
- ☞ Azimuth eiusdem gra. 0 mi. 30 ab occ. ad Sept.
- ☞ Verum locum Cometæ in Ecliptica gra. 3 mi. 35 m.
- ☞ Latitudinem eiusdem gra. 19 mi. 36 Sept.

Hiis iam diebus cauda satis euidenter boream versus mota est, & post occidentem Solem cerni potuit, velut hæc figura representat.

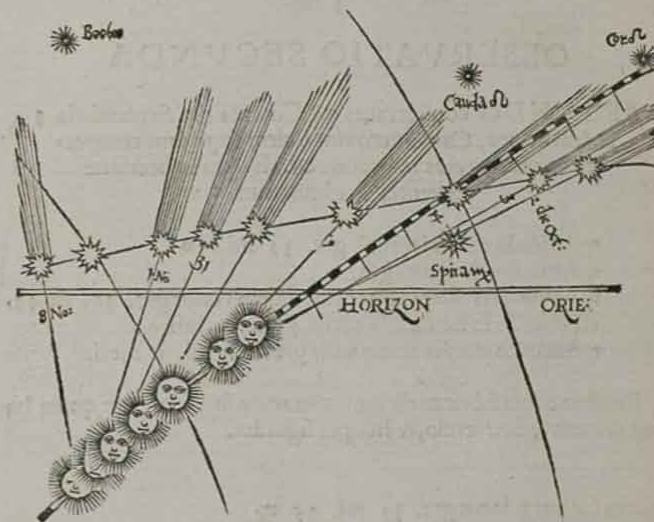
CAESAREVM

Occasus Cometæ

Ortus Cometæ

MOTVS ille si penitus consideratur, ostendit quomodo & ille Cometa pronus & via directa incefferit, eclipticamq; in Libra principio secuerit, quam quidem sectionem caput merito appellauerim, sicuti Arietis initium caudam, Cancris vero exordium, Draconis ventrem. Declinasse præterea Cometa ab ecliptica gradibus 9 m. 24 deprehenditur. Cognoscitur insuper illud etiam quomodo cauda Cometæ primis diebus transuersa meridianum dissiderit, angulos cū eo rectos efficiens. Consequentibus autem subinde magis ac magis meridiano se acclinauerit, donec vltimo apparitionis die rectissime lineam meridiæ, idq; Sole meridiem faciente superiacuerit. Hoc autem in loco mirari plerisque non miror, quod Cometa anno 1531 apparens contrarium huic ex diametro naetus sit, qui imprimis meridiano incubuerit. Postremo autem cum eodem rectos transuersos angulos causatus sit. Præsentis Cometæ incessum diurnum caudæq; à Sole emissionem, nunc in boream, nunc in austrum tendentem, signorum diurnam emensionem, figura subordinata palam offert.

OBSERVATIO COMETAE TERTII

TERTIVS Cometarum anno 1533 apparuit mense Iunio, qui licet multis diebus luxerit, non tamen amplius quam 4 à me visus est, citissime enim caudam à Sole quoq; gigni huic mihi cognitū est, adeo vt videri frustra operam insumpturus sedulior contemplator. In primis ad primam obseruationem die 18 Iunii me accinxi, ibiq; statim 3 gra. 40 mi. II

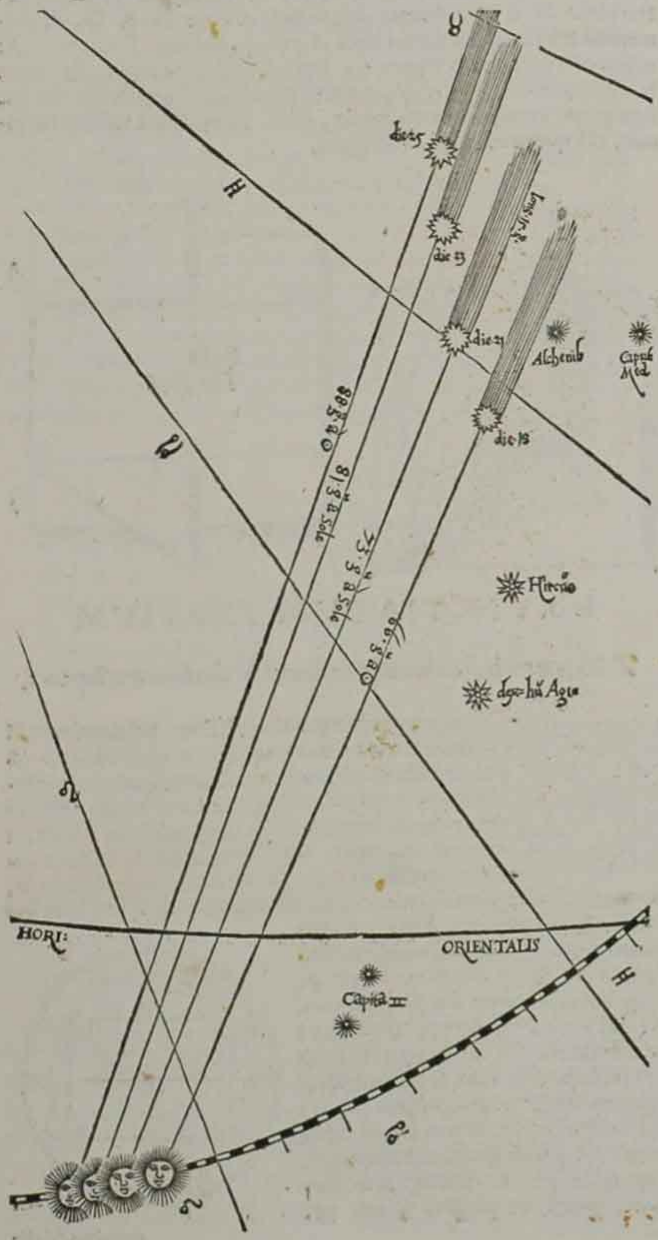
inhabitare Cometam perspexi, deuiantem ab ecliptica gradibus 32 septentrionalem, non longe à stella vocata Alchenib distantem Caudam vero ad stellam eandem fixam dirigentē, SECVNDO 21 mo eiusdem mensis die contuitus Cometam eum in 29 gradu 20 m. & deprehendi, elongatum ab ecliptica gradibus 36 mi. 20, caudæq; eius 15 gradus in longitudine æquantem, TERTIO Cometam inspiciens 23 Iunii eum in 21 gra. 30 mi. & latum ab ecliptica gradibus 40 mi. 30 reperi. QVARTO, 25 mensis die incole gradum 15 & dimotus ab ecliptica gradibus 43 Cometa deprehensus est. Cometa vero ille nunq; occidere ob vicinitatem poli arctici potuit, Polo enim ita propinquus fuit, vt horizontem contingere nequiret. In prima siquidem obseruatione à polo absuit, gradibus 38, In secunda gradibus 35, In tertia gradibus 33 mi. 50, In quarta gradibus 33 mi. 20, circa noctis medium conspicuus sedulo vsq; ad Solem orientem, regionem coeli eandem perpetuò inhabitans intra Boream & subsolanum situs. Sole ià orituro, ferè meridianum ià eleuatus tenebat. Cometæ semita longissimè ab ecliptica circa

ASTRONOMICVM

circa Arietis principium, ferebatur, illic enim 60 gradibus integris ab ecliptica distat, qui locus venter Draconis erat, Cancris autem initium caput, & Capricorni cauda draconis esse debuit. Sed scio Cometam hunc non parum inter Astrologos philosophosq; pariturum distidit, eò quod motus contra signorum ordinem sit, ex Geminis enim in ♋ recessit, veluti ex sequenti patet figura. Necquo pacto nos extricaturi sumus hoc loco satis noui, qui vno ore affirmauerimus hactenus Lunæ spheram, secum ignis orbem vnq; supremam aëris sedem, & id secundum signorum ordinem, quod est ab occasu in ortum, voluere. Cum Cometam præsentem minime ita motum appareat, quem tamen magis quam aliorum quem sic moueri opportuisset, remotiorem scz à terra quam alius, longissime enim à Sole abfuit. Nam si prope terram fuisset remotiorq; à Sole, fieri nonq; potuisset quin vmbra terræ incidere, & proinde occultus mansisset. Quin & illud in questionem veniet, recte nec ne Ptolemæus centesimo centiloquii sui aphorismo Cometas vndecim signis à Sole distare definiat. Præsens enim Cometæ prima obseruationis methode deprehensus à Sole elongari est gradibus 66, secunda gradibus 73, tertia gra. 81, quarta 88. Quæ quidē distantia rectissima fuit, esto quis exigat numerari oportere eam à vero Cometæ loco in ecliptica, neq; sic tamen Ptolemæum saluauerit. Verus nanq; locus Cometæ à Sole in ecliptica inuentus, primo gr. fuit 61 mi. 26, secundo gr. 68 in 30, tertio gra. 78 mi. 23, quarto gra. 86 mi. 48. Sol autē primo reperit est in gr. 5 mi. 6, secundo in 8 gr. 9, tertio in 9 gr. 53 mi. 9, quarto in 11 gra. 48 mi. 9. Ex istiusmodi motu certe nō difficile fuerit iudicare, igneam & supremam aëris spheram non vtq; ab impetu Lunaris spheræ rapi, alioquin enim Cometam ab occasu in ortum ferri par erat. Ex eo autem quod motus eius ferè regularis fuerit, mirari desino quosdam extitisse qui putauerint, Cometam esse stellam huiusmodi, quæ nunc ad Solem accederet, nunc ab eodem discederet, iuxtaq; Solem existens non videretur. Mercurius veluti, Quamq; hæc opinio nulla sit, & Cometis omnibus cōtraria, maximeq; hñs quinq; quanto enim magis hii à Sole disiti fuerunt, tanto minus visi sunt, adeoq; elongatiore multo minus, imò semoti, aliquando 30, aliquando 60, aliquando 80 gradibus à Sole vel aliquid amplius nonnunq; sicut in figuris vbiq; patet, prorsus euauerunt.

Motus Cometæ nouus & cōtra signorum ordinem.

Igneam & supremam aëris spheram non rapi à Luna.

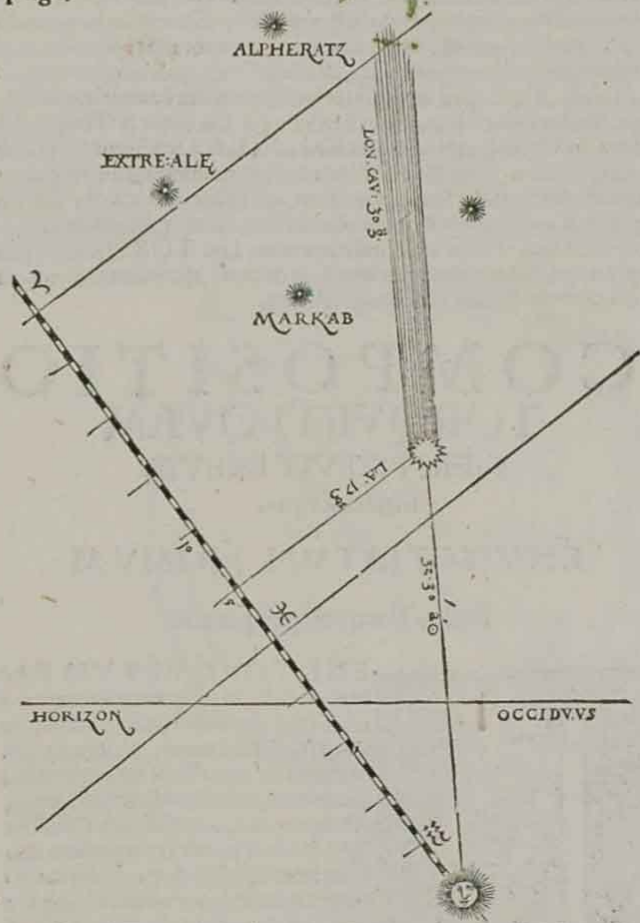

CAESAREVM

OBSERVATIO COMETE QVARTI.

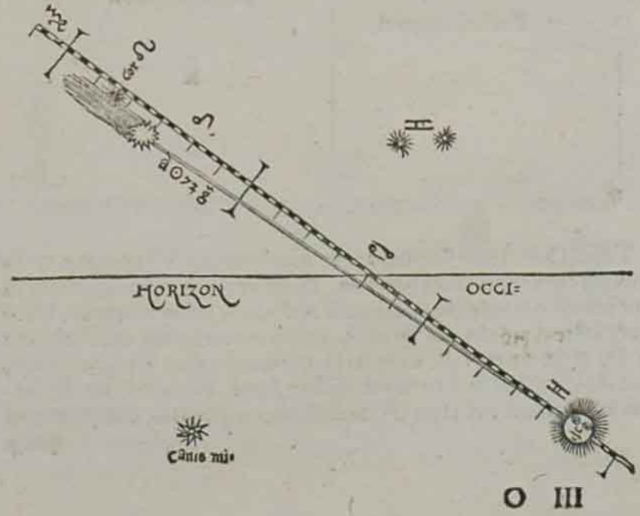
ARTVS in ordine Cometa anno 1538 mense Ianuario conspectus est, à 17 vsq; in 21 mensis eiusdem post occasum, versus Zenith caudam erigens rectissime. Locus in ecliptica ipsius erat verus, gra. 5 & Latitudo Sept. gra. 17, in iplo pegasi collo cōputata. Cauda 30 gradus prope in longitudine complexa est, angustiori tamen latitudine. Mane nemini visus est ante Solem ascendentem, à quo distabat gra. 32 mi. 30, quam rem præsens imago depingit.

OBSERVATIO COMETAE QVINTI

LTIMVS Cometarum & Quintus numero luxit anno 1539 à Sexto die mensis Maii vsq; in 17 mensis eiusdē quādo & mihi conspectus est hora noctis de cima supra horizontem extans, gradibus 19, prope circulū verticalē, nisi quod quinq; aut 6 paulominus gradibus australior esset, in gra. 17 9 situs, ab ecliptica 3 gra, meridiē versus, Sole in 5 11 existente. Dicitur crimē Solis & Cometæ 72 gr. apparet, id quoq; assertioni ptolemaicæ plusq; incōueniēs. Cometa ille perquā exilis & subobscurus fuit, caudā pmissis breuiorē arctiorēq; vt quodāmodō ex figura liquebit subiecta.

ASTRONOMICVM PARTIS SECVNDAE TOTIVS QVE ASTRONOMICI CONCLVSIO.

HACTENVS errantium inerrantiumq; stellarum motus quo ad licuit sufficienter exposuimus. Verum si quis adhuc hereret dicens, se quidem, vt dicta sint, omnia intelligere, tenereq; omnes omnium iuxta precepta motuum supputationes, attamen adhuc dubitare vtrum sic nec ne ipsa sint, imò vt oculis idem vsurpare liceat, optare. Proinde o bone hoc a nobis instrumentũ superadiectum est, in quo oculo fide omnia constãt, instrumentũ inquam nomine TORQVETVS, cuius strutura primo, deinde vsus subnectitur. Per hoc enim quilibet per semet & sine quoquam instituentis adminiculo stellas quascũq; tam erroneas quam fixas cognoscere potest. Illud siquidem omnium instrumentorum & vsus præbet expromptissimum, absolutissimumq; & minimo comparabile est. Nunc quid amplius commodi primum complectatur mobile, quidue demonstrationis, vltra hæc per Cometas & Torquetum allata, in Cosmographia nostra mox edenda fufius discetur, in qua terræ superficiem (nam illa mobili primo similitudine quadam respõdet) abunde descripturus sum, quo in libro, nisi fallor, quicquid in Cosmographicis occurrit questionum elucidabitur omne, exemplisq; & figuris palam fiet. Nunc vero instrumentum hoc TORQVETI pro operis conclusione apponere libuit, ea de causa, quoniam ferè totum voluminis artificium in se comprehendit.

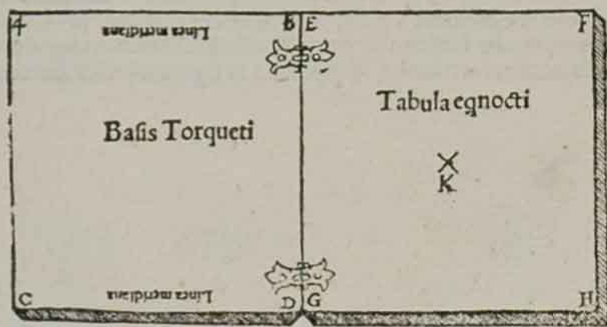
COMPOSITIO TORQVETI QVAM FIERI POTVIT BREVIS, simè descripta.

ENVNCTIATVM PRIMVM

Basim Torqueti præparare.

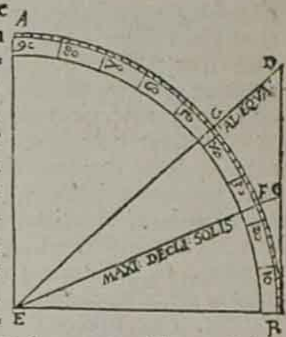
BENE TORQVETVM FABRICARE si vis, quod instrumentum omnium est, & iucundissimum, & intellectu vsurpatuq; facilimum. Principio tibi laminam ex metallo planam propone quadratam, non nimis subtilem tamen, vt istam conseruet crassitiem (nam ex ligno vix fieri potest vt torquetum conficias bene durabile & quod non incuruetur) quanto latior autem lamina ista fuerit, tanto melior erit, & omni vsui cõuenientior, sit autem ea exactè quadrata, nullo penitus latere exuperans. Angulos quatuor iisce quatuor literis describo A B C D, totam autè hanc laminam Basim Torqueti appellabimus. Deinde adhuc laminam consimilem adaptato, quæ itidem non flectatur facile, eius angulos consignato literis E F G H, illamq; tabulam æquatoris dicemus, siquidem ad iustam illius altitudinem eleuari ipsam quoq; oportet. Lamina hæc cum latere E G lateri ipsius Basim B D adfigetur vinculis firmis, ita, vt tabula æquatoris versus basim deflecti & inclinari possit, atq; vicissim ab ea eleuari. Centrum illius dicetur K.

Tabula hac vtraq; sic præparata, quadrantem tibi compone, quam voles modo ne nimis paruum. Nam vt aliàs, ita hic, quo maiora sunt huiusmodi instrumenta, hoc & meliora & certiora erunt, illum more solito diuide in 90 gradus, quadrantem totum appellabimus A B, centrum eius E, ex ipso B numera sursum 23 gra. 30 m, quæ maxima solis declinatio est, ibidem signa F, deinde ex B sursum adhuc numera versus A altitudinem æquatoris, complementum quoq;

CAESAREVM

quoq; eleuationis polaris, & ibi scribe C. Postea lineam erige orthogonalem ex ipso B, ea æquidistans siue parallela erit semidiametro E A, illam quoq; duc in eam sublimitatè quã voles ipse. Et vbi deinceps regulam posueris super centrum E cum vna parte, cum altera autem super C, duxerisq; sic lineam ex centro, illa sanè continget perpendicularem istam in puncto D, & habebis ita triangulum B E D, Basis autè erit E B, diceturq; triangulus æquatoris. Similiter etiam duc lineam ex E puncto per F, eaq; tanget orthogonalem in puncto G, conficietq; triangulum E B G, & dicetur deinceps triangulus maximæ declinationis Solis. Omnia autem quæ hæcenus descripsimus, vna hæc tibi ob oculos subiicit figura.

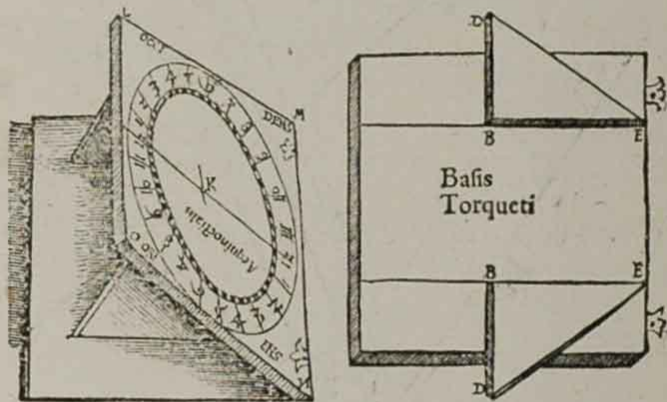

ENVNCTIATVM SECVDVM

Tabulam alteram quæ æquatoris dicitur, & conficere & eleuare.

AM porrò rursus tabulam tibi propone æquatoris, eamq; ex altera etiam parte consigna literis quatuor, ita vt supra F, L, super E ponas M, super G, N & super H scribas O, Centrum illius sit K, vt prius. Supremam hanc tabule partem diuide per centrũ duabus diametris in partes æquales quatuor, & circulum quem poteris maximum describe ex centro, deinde modicè adducto circino, aliam adhuc circumferentiam deduc paulo angustiorẽ ex eodem centro, ita vt in horum duorum circulorum interuallo numerum horarum describere possis. Adhuc paulo angustius adduc circinum, & tertium etiam sic duc circulum, in cuius & proximi maioris interstitio depingas horarum quartalia, vel gradus, quorum quilibet 4. minuta temporis representat, & meridianã quidem horam in medio inter L & O, horam autem 12 medie noctis inter M & N, sextam ante meridiem inter N & O, & diametraliter ex opposito ipsius horã 6 pomeridianam. Facta autè hac æquatoris diuisione in partes 24, siue horas, statim tabulã istã eleuabis duobus triangulis ad eleuationem æquinoctialis confectis, sicut in fine primi enunçiatii inuenimus, & sic Torquetum videbis eleuatum, vt sequens tibi monstrat figura.

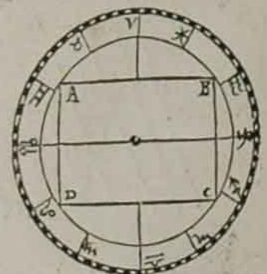

ENVNCTIATVM TERTIVM

Zodiacum iusta eleuatione simul & diuisione adaptare.

Odiaci autem compositio sic habet, primum omnium orbes duos tibi constitue eiusdem magnitudinis & cõpetentis densitatis, ita debet esse amplitudo, vt nec latiores nec ampliores tamen sint interiori illo, vel minimo circulo æquinoctialis, qui gradus aut horarum quartalia continet. Orbis siue zodiacus inferior diuidendus erit tibi in latere siue superficie spissitudinis, Eo modo, totam circumferentiam diuide in partes 4, quamlibet harum rursus partire in 3, harum singulas iterum in 3. Dehinc quamlibet illarum in 2, & has quoq; tandem in 5, sicq; habebis partes seu gradus 360. At hæc omnia occulte operare & sic vane videantur. Nunc deniq; tibi propone tabulam subiectam, & contemplare quonam singulorum signorum principia sis repositurus, & quo pacto signa omnia per quinque gradus sis diuisurus, Puta quum gra. 5 Arietis vis in Zodiaco signare, accipe gra. 4 mi. 35.

æquinoctialis

ASTRONOMICVM

æquinoctialis, hoc est in circulo occulto, Deinde si cupis adnotare 30 gra. Arietis, accipe 9 gra. 11 mi. æquatoris &c. secundum exigentiam tabulæ ascensionum rectorum quæ sequitur. Haud secus ac iam percepimus adiumento tabulæ alia signa Zodiaci inscribes. Postea quodlibet spacium diuide in 5 partes æquales, & habebis quodlibet signum diuisum in 30 gra. Series quoque signorum eo modo inscribi debet, quem subiectæ figuræ te docent.

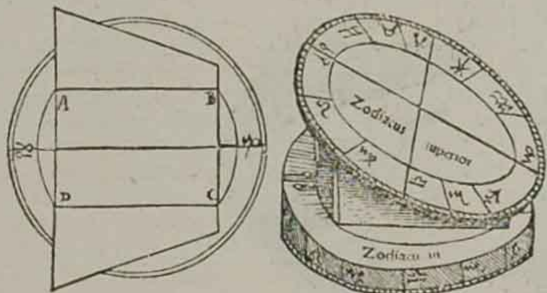
Tabula ascensionum rectorum signorum Septentrionalium.

♈	♉	♊	♋	♌	♍
G gr. m	G gr. m	G gr. m	G gr. m	G gr. m	G gr. m
5 4 35	5 32 42	5 63 3	5 95 27	5 127 22	5 136 51
10 9 11	10 37 35	10 68 21	10 100 53	10 132 27	10 141 33
15 13 48	15 42 31	15 73 43	15 106 17	15 137 29	15 146 12
20 18 27	20 47 33	20 79 7	20 111 39	20 142 25	20 170 49
25 23 9	25 52 38	25 84 39	25 116 57	25 147 18	25 175 25
30 27 54	30 57 48	30 90 0	30 122 12	30 152 6	30 180 0

Tabula ascensionum rectorum signorum Meridionalium.

♎	♏	♐	♑	♒	♓
G gr. m	G gr. m	G gr. m	G gr. m	G gr. m	G gr. m
5 184 35	5 212 42	5 243 3	5 275 27	5 307 22	5 336 51
10 189 11	10 217 35	10 248 21	10 280 53	10 312 27	10 341 33
15 193 48	15 222 31	15 253 43	15 286 17	15 317 29	15 346 12
20 130 27	20 127 33	20 259 7	20 291 39	20 322 25	20 350 49
25 23 9	25 232 38	25 264 39	25 296 57	25 327 18	25 355 25
30 27 54	30 237 48	30 270 0	30 302 12	30 332 6	30 360 0

Superior verò Zodiaci rotula in superiori parte siue superficie Zodiacum tantum habeat æqualiter diuisum, infra quòque dicitur Zodiacus superior: estq; illo vt simplicissima ita omnium facilissima diuisio, quæ circumferentiam primo, in 32 partes æquales (eas signa dicimus) singulas illas rursus in partes seu gra. 30 diuidimus æqualiter. Hiis ita constitutis, vt unq; hunc Zodiacum compone, superiorem inferiori supraponens in hunc modum. Triangulos tibi duos confice, maxime declinationis Solis capacitatem comprehendentes, iuxta enunçiatum 1, eos cum basi, hoc est linea A B impone Zodiaco inferiori, hoc vno prius obseruato, vt principio diametrum ducas à principio S per centrum vsq; ad principium W, illi diametro deinde æquidistantes alias duas duc ex vtraq; parte, quæ vbiq; circulum zodiaci interiorem contingant, ibi obliquas trahere lineas duas, & habebis quadratum altera parte longius, configuratum quatuor literis A B C D, tuncq; bene poteris triangulos illos duos erigere. Zodiacum nunc tandem superiorem triangulis illis superimponere, ita vt S superior, di recte consistat super S inferioris rotulæ: & sic de W intelliges, modo vt S summam hic occupet altitudinem triangulorum, sicut ex figuris satis apparet. Zodiacus porro, quia ex duobus tantum rotulis compositus est, clauo quodam, quem Arabes Alchitor vocitant, tabulæ æquinoctialis adfigendus est, ita tamen, vt clauus iste rotandus per ipsum centrum æquinoctialis & centrum zodiaci inferioris transeat, & zodiacus in eo sic circumuolui commode possit.

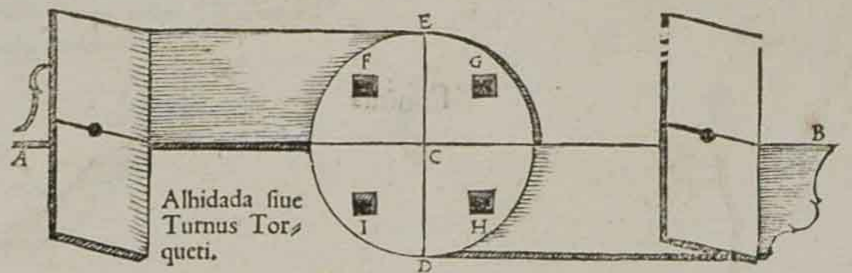
ENUNCIATVM QVARTVM

Alhiadam vnà cum Crista præparare.

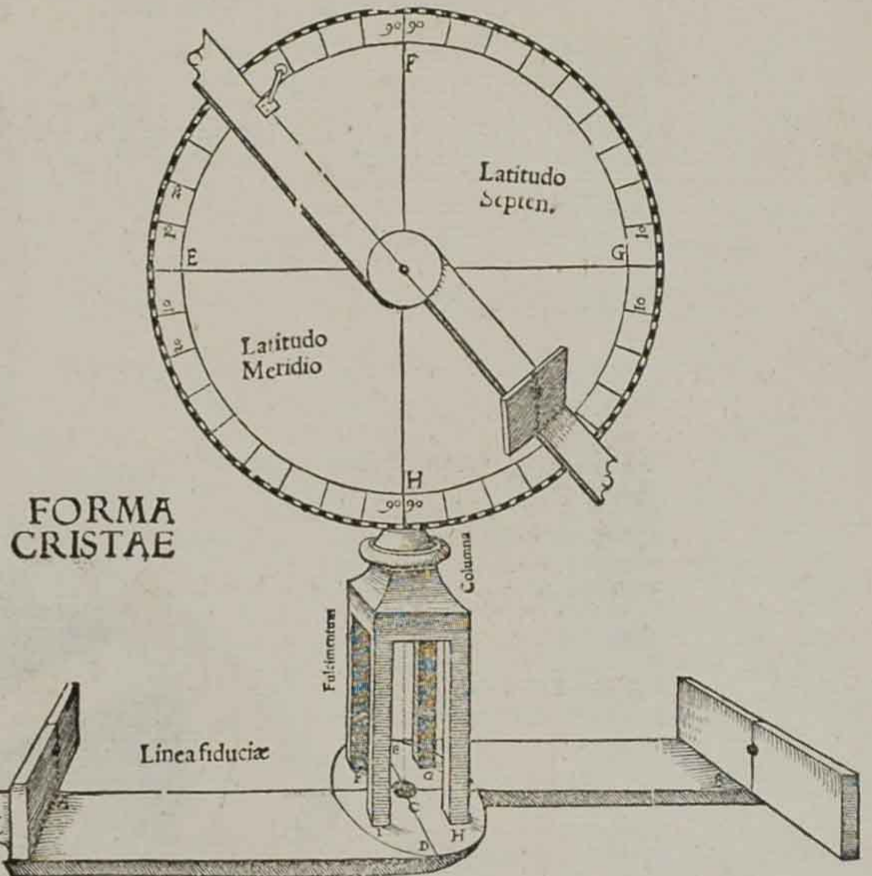

Regulam siue Alhidadã præparaturus, lineã rectã fac super ligno aut lamina, eãq; voca A B, in cuius medio pone C, & ex centro C circulũ paruulum conforma, iuxta eam latitudinem ad quam habere cupis regulam, illum porro cum obliquo diametro diuide E C D, que tamẽ ad angulos rectos interfecerit cum linea A C B, Deinde duc æquidistantem A C ex puncto E, q̄ longã uoles habere regulam, similiter & ex D, lineam illam A C B lineam fiduciã dicere solemus. Deinde regulam porro tali longitudine, vt ex vtraq; parte zodiacum excedat, vtrinq; etiam tabulam pone cum foramine paruo, ita tamen, vt cum linea fiduciã rectẽ conueniant. Mox foramina 4 fac in circulo paruo ex centro C descripto, vt crista ibi consistere possit, quæ literis F G H I sunt notata

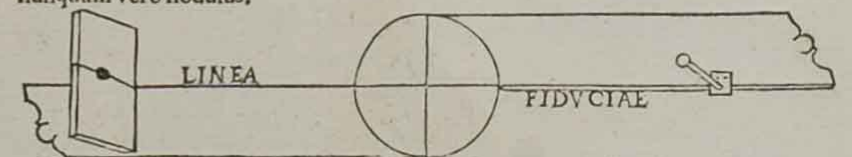
CAESAREVM

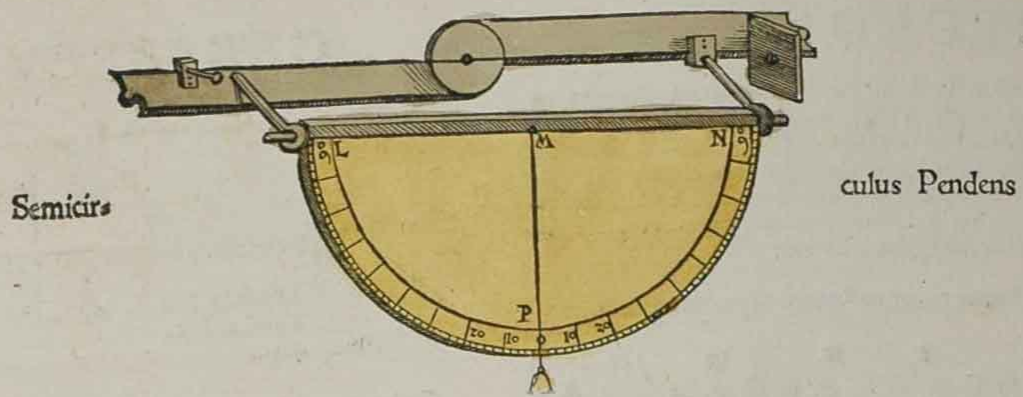
Cristam porro sic conficies, primum omnium columnulam fac paruum cum quatuor fulcimentis, quæ in supradictæ regulæ foramina F G H I orthogonaliter imponantur, superius autem super ipsam columnulam fulcimentorũ, rotulam fac paruum, eã in quatuor partes æquales diuide, hoc est, in quatuor quadrantes, eo modo, vt diameter F H demissa vsq; ad regulam, directe in C centrum parui circuli cõcideret, alterãq; diameter E G per centrum cristæ transiens æquidistat lineæ fiduciæ A B. Nam hoc tamen sic intellige, quasi æquidistantes esse debeant in vna superficie, sed vt E G transeat per medium cristæ, noris etiam eam ipsam E G Eclipticã esse. Debent igitur numeri graduum in crista à linea E G sursum deorsumq; describi, vsq; in 90, & quicquid supra lineam E G est, latitudo septentrionalis dicitur: sub ea autem, latitudo stellarũ vel planetarũ meridionalis.

Ad extremum regulam alteram paulo subtiliorem confice, neq; tã firmam, vt illam priorem, sed per omnia ad eundẽ modum vt in Astro labio formari solet. Consultum tamen hic equidem iudicari te non duas pinnulas hoc loco facere perforatas, sed vnam tantum cum foramine nico, instar granuli lenticulæ vnus diducto, ex altera parte stilum tenuem erige, in eius summitate nodum fac paulo lenticula maiorem, Namq; hoc probo non temere sed sæpe expertus, obseruationes stellarum rectẽ admodum fieri per eiusmodi nodulos, pinnaculum autem cum foramine patuulo ad oculum verti semper debet, nunquam verò nodulus,

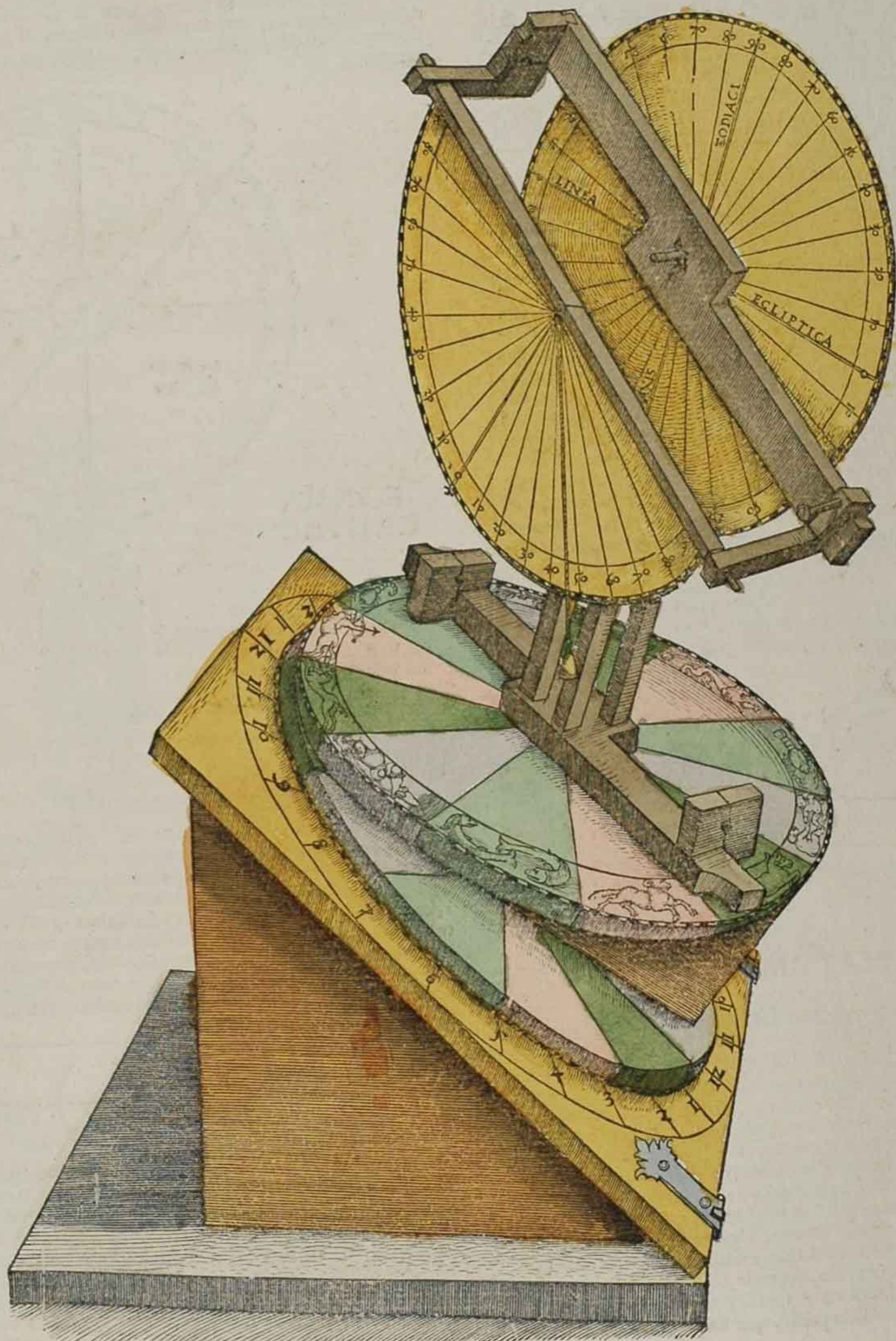

Postremo iam regulæ cristæ adnecti semicirculum oportet, illumq; pendere ex fulcimentis seu baculis paruis duobus in satis magna distantia, Cuius rei rationem experieris infra, quando zodiacum Torqueti huc illic promouebis. Porro semicirculus facita pendeat, vt diameter quoq; L M N æquidistanter pendeat lineæ fiduciæ ipsius regulæ, siue id altius siue demissius fuerit parum refert, modo circumferentia semicirculi in suos gradus 180, diuidatur, numeriq; à litera P vtrinq; versus diametrum L M N describantur vsq; in 90, atq; ex centro M filum pendeat cum massa plumbi exigua, sicut hic patet ex subiecta figura.

Et hæc quidem de compositione Torqueti dicta sufficiant, nunc adgrediamur qua nam via proxime
 vsum illius tradamus, pari tum facilitate tum breuitate, qua hætenus compositionem docuimus.

**HAEC EST FORMA VIVAQUE TORQUETI MAGO SVS, ET NVMERIS, ET CIRCV-
 lis, & lineamentis, & proportionibus veris perfectissimè exhibita.**

ASTRONOMICVM VSVS TORQVETI- ENVNCTIATVM PRIMVM.

Signum & gradum Solis ad Singulos dies indagare.

GRADVM SOLIS ET SIGNVM si indagare cupis, principio fac cogites decreseat ne dies an augeatur, id vbi cognitum habes, Torquetum pone super aliquam superficiem planam horizonti æquidistantem, & in nullam partem deflexam. Deinde compassum pone super basim, ita, vt latus compassi æquidistet lineæ C B vel etiam A B, nam ea vtræq; meridiana est. Mox Torquetum simul cum horologio illo viatorio huc illuc promoue, tãtisper dũ magmetem videris rectè cõsistere, & latus basis A C versus meridiem vergere, sicq; noris Torquetum bene & ad omnem vsu esse aptissimè cõpositum. Deinde si forte adcreseat tum dies versus Solem verte latus illud zodiaci, quod γ & δ & ϵ , continet, Sin autem decreseat, alterã partem quæ ζ η & reliqua signa descendentiã habet, Post hæc altera manu regulam circumuerte inferiorem siue turnum hinc inde, altera zodiacum totum donec solis radios per foramina duarum pinnularum exceperis in regula inferiori. Deinceps vide ad alicuius signi, què gradum lineæ fiduciæ ipsius Alhidada ceciderit, & is tibi erit gra. in quo sol est illa die. Eundem quoq; gra. statim quære in zodiaco inferiori, & circumlustra apud quam horam, quæq; minuta illum reperias & hoc tibi tempus etiam horæ certæ atq; minorum erit.

ENVNCTIATVM SECVNDVM

Cognito iam Solis gradu, horam diurnam ex radiis solaribus cognoscere.

QUOD si etiam perspecto solis gra. horam interdiu scire desyderas, age lineam fiduciæ pone super gra. illum solis, totumq; zodiacum vnã cum regula huc illuc circumuerte tantisper dum radius Solaris foramina pinnularũ penetret, & sic gra. Solis zodiaci inferioris, tibi horam & minuta monstrabit in æquatoris circulo.

ENVNCTIATVM TERTIVM

Quacumq; hora diei signum & gradum lune inuestigare.

Lincipio fac horam quæras per primum illud vel enunctiata, & sic zodiacum tene (inuenta hora) immotum, regulam autem inferiorem simul cum crista verte versus centrum corporis Δ , quæ si minor fuerit, quàm vt centrum rectè dignoscas, illud imaginare saltem, quumq; sic lunam iuxta superficiem cristæ conspicias, regulam ad summe superiorem, eius pinnaculum perforatum verte ad oculum tuum, diligenter obseruans, quomodo lunam per pinnulam & nodulum istum deprehendas, id vbi rectè feceris, iam tibi lineæ fiduciæ regulæ inferioris gra. Δ monstrabit in zodiaco, & lineæ fiduciæ superioris regulæ distantiam ab Ecliptica, vel meridiem versus vel ad septentrinem.

ENVNCTIATVM QVARTVM

Horam tam diurnam q̄ nocturnam ex lunarib. radiis deprehendere.

Lineam fiduciæ regulæ inferis super gradum Lunæ colloca in Ecliptica, & vbi sic visum tuum per pinnaculum superiora, vel directe iuxta cristam perduxeris vsq; ad Lunam, tunc gradus Solis in zodiaco inferiori horam quæsitam tibi monstrabit in æquatore.

ENVNCTIATVM QVINTVM.

Ex stella aliqua cognita horam noctis certam inuenire.

Vm iam ex capito primo primi Cometæ cognitũ habes & perspectum, quomodo colligas gra. longitudi. & latitud. alicuius stellæ quam prius nosti, tunc regulam inferiorem in superiori zodiaco pone super gra. longitudinis stellæ, & regulam superiorem in crista colloca super gra. latitudinis simul, tamen hoc obseruans, an stella sit in latitudine septentrionali vel meridionali. Deinde zodiacũ

CAESAREVM

zodiacum totum reuolue (regulistamen sic manentib. immotis) huc illuc, tantisper dum stellam istam per superiorem regulam perspicere quæras, vel ipso nodulo stili contegere, ita statim gradus solis zodiaci inferioris monstrabit tibi in æquatore horam noctis quæsitam.

ENVNCTIATVM SEXTVM.

Stella fixa præcognita, reliquarum omnium, tam errantium q̄ fixarum vera, secundum longitudinẽ & latitudinẽ loca deprehendere.

EX priori propositione quære horam per stellam aliquam fixam, ea inuenta, iam zodiacum habes ad illud momentum compositum, quem hoc modo serua immotum, & cristam huc illuc verte, regulam quoq; ipsius attolle & deprime tantisper, dum stellam, cuius gradum scire cupis ad pinnaculum perduxeris, & sic lineæ fiduciæ regulæ inferioris gradum tibi monstrabit longitudinis stellæ, superior autẽ gradum latitudinis. Simulq; hic disces meridionalisue sit an septentrionalis.

ENVNCTIATVM SEPTIMVM.

Idem absq; stellis præcognitis, efficere.

Nunc si stellarum tibi etiam ignotarum gradus longitudinis aut latitudinis certos nosse desyderas, esto quod prius cognita habeas vera minuta horarũ, idq; per horologium rectissimum, ad eam horam & minuta promoue gradum in quo Sol est illo die, vel etiam ea ipsa hora, & habebis zodiacum sic rectè ordinatũ, deinde regulam superiorem verte ad quamcumq; volles stellam, & lineæ fiduciæ ambæ monstrabunt tibi superius & inferius gradum tum longitudinis tum latitudinis.

ENVNCTIATVM OCTAVVM.

In cognitionem stellæ cuiusuis vel fixæ vel erroneæ citra præceptoris operã solo Astronomici præsentis auxilio peruenire.

E forte vnã tantũ stellam fixam cognoscis, & vtrãq; regulam ad gradus longitudinis & latitudinis illius reponis. Zodiacum quoq; deinceps rectificas, sicq; stellam aut planetam sine magistro aliquo cupis agnosce re, age, gradus ipsius tum longitudinis tum latitudinis ex Astronomico hoc nostro fac conquiras, vel ex tabulis Alphonsi, aut aliunde, & sic zodiaco rectè cõstituto, regulam infimam promoue super gradum longitudinis planetæ vel stellæ fixæ, superiorem autẽ in crista pone super gradum latitudinis & mox per pinnaculum superioris regulæ intueri nodulum, qui tibi stellam contegit in caelo antea optatam, tantum nunc etiam vere inuentam.

ENVNCTIATVM NONVM

Ascendentem Zodiaci gradum cuius momento debitum, præsens per instrumentum ocysimè deprehendere.

Nodiaco iam vnã cum crista debite locato, veluti priora docuerunt enunctiata, punctum N in cristæ regula signatum versus signiferum (ea qua maximè horizontem supra videtur eleuari parte signifer) dirige, Cristam vero vnã cum regula huc illuc, donec filum perpendiculari gradum semicirculi sui altissimum occupet, age. Dehinc Zodiaci gradum, què fiduciæ lineæ exprimit, qualis est, vtrinq; ab Horizonte situs 90 gelimi obserua, cui si 90 alia adiciis gradus exortius vel ascendens retilit, si autem 90 demis, id si retro contra signorum ordinẽ in Zodiaco numeras, occiduos siue descendens redundat.

ENVNCTIATVM DECIMVM

Expedita facilitate longitudinem regionis inuenire.

DECORVM est quod hic adgrediamur docere Lector, & hac propositione inuestigare. Quod si forte aliquot annis caelum nunquam videris: ignores etiam (quod fit non raro) vbi nam gentium, terrarum, locorumq; lies, neq; id inquirere possis, tua tamen adhuc fretus arte & industria, quam vel ex pro uerbio, Omnis terra alit, cupias ex te ipso id resciscere. En modum tibi quo in Torqueto huiusmodi inuenias facillime. Principiũ

Principiò itaq; bene institutum te esse oportet in supputando motu lunari ad quilibet horas. Quandocunq; ergo siue interdiu siue noctu (modo Lunam videas) regionis inquirere longitudinem cupis, horã aliquã tibi certam propone, & zodiacum rectifica in die per Solem, noctu per planetam aut stellam aliquam fixam, quo sic apte composito, regulam superiorem simul cum crista versus lunam conuerte & inuenies verum gradum iuxta lineam fiducia regulæ inferioris. Verum in longitudinis gradu considerando aspectuum diuersitas, nõ nihil erroris ingerere potest, qua ratione etiã in loci longitudine aberrare cõtingit. Proinde peccatum hoc, vt euitetur, 90 mus ab ascendente gradus, per enuncliatum precedens inquirendus est ante omnia, quo habito, regula ad lunam dirigenda, directã regula, si gradus lunæ idẽ cum 90 ab ascendente est, certus es lunam omni aspectus diuersitate, quo ad longitudinem carere. Ita etiam per gradum lunæ loci quoq; tui seu oppidi lōgitudinem cognoscere potes, si horam primo, vt nosti, requiris, horã insuper gradum competentem, meridianoq; ingolstadiensi conuenientem ex lunæ theoricã mutuaris. Motum tamẽ vnus horæ ex motu Lunę diurno hic accipias oportet. Nam similia differentiam loci ex theoricã reperti, & loci è Torqueto sumpti, habueris, eam per horarium motum diuidis. Quod quidem productum meridiani Ingolstadiensis & loci alterius propositi differentiam refert. Quod si locus Lunæ per Torquetum inuentus maior est, locum propositum occidentaliorem Ingolstadio esse designat, quamobrẽ ab Ingolstadio demendus est, Minor Torqueti gradus eo quẽ theoricã ostendit, locum propositum Ingolstadio orientaliorem innuit, quare addenda ista longitudinis differentia est, vt vera loci longitudo oblati pdeat.

ENUNCIATVM VNDECIMVM

Ortum Solis & occasum, quantitatem quoq; diei & noctis inquirere.

RTVM Solis agnoscere volens, regulam fiducia in ferioem pone super gradum Solis in supremo zodiaco, & regulam criste superiorem super lineam E G. Dein zodiacum simul cum gr: Solis deuolue ad orientem (modo videas vt torquetum semper ex compassi regula, priusquam vti velis recte sit constitutum) & tantisper eum huc illuc verte dum filum cum massa plumbi in semicirculo super punctum P (qui nullus est gradus) dependat. Deinde vide quam horam gradus Solis Zodiaci inferioris demonstrat in aequatore, ea erit hora ortus simul & tempus seminocturnum, Complementum eius ad 12 occasum Solis simul & tempus semidurnum, quod idem est, relinquit. Duplicato tempus semidurnum, & habebis totius diei longitudinem, similiter tempus seminocturnum duplicatum, præbet tibi longitudinem noctis.

ENUNCIATVM XII. ET VLTIMVM

Horam occasus aut ortus stellæ, & arcum illius diurnum & nocturnum inuenire.

Regulam cum sua linea fiducia pone in zodiaco super gradum longitudinis stellæ siue planetæ (quamuis latitudine stellæ hic parum indiges) eumq; gradũ verte versus orientem tam diu, donec filum cum plumbo cadat super mediam lineam semicirculi, & sic gradus solis vbi cumq; constiterit tibi monstrat horam & eius minutum, quo stella ista exoritur. Atq; cum tempore seminocturno operare sicut superiore enuncliato edoctus es.

FINIS.

ACTVM ET ACTVM INOCTADNI MVTOR ET ACTVM INOCTADNI MVTOR
OTLSTHO A ONNA * SIRTSON ZVU
AVO * SROVALPESIMO QVA
DRAGSIMO * WENSE
OIAM

M. Iodocus Naß.
Anno M D LXIII.

Cur Apianus habet primum noua symbola Petrus,
Antea non illi munera sueta domo!
Ille sui generis primum decus extitit, vnde
Nominis æterni talia dona tulit.
Dic rogo cur Aquilam monstret? quia gestit vt illa,
Hic quoq; perpetuò cominus ire Ioui.
Ardua cur nubes inter volat illa? quod ille
Scruteretur cæli sydera summa poli.
Cur nubes septem tantum? (mihî namq; videntur
Non plures:) septem bis licet esse putes.
Est bene, sunt septem, fieri non possit Apelli
Hoc aliter, nubes exprimat ille modo.
Hæ totidem cæli referunt errantia vasti
Sydera, peruigili mente tuenda viro.
Cur capitis summum, pedis ima vtriusq; sub auro
Irradiant, reliquo corpore nigrat auis?
Ingenium quouis quod habet preciosus auro
Et mentem doctas fingere quæq; manus,
Que duo si nusquam præsentî discere libro
Si modo cui libeat, satq; superq; licet.
Aurea quid clypeo superaddita quærõ corona
Vult sibi? Dicteum est regia stella decus.
Hæc etenim velut ornato stat gloria cælo,
Sic cæli docto vult decus esse viro.
Conueniunt certe studiis insignia summis
Summa: nec à genio sunt ea dona leui.
Autor honoris quis? deus est. Deus ille quis oro!
Quintus Rhomano Carolus Orbe potens.
Vnum mens recte præfagit: sed mihî dicas,
Cur nam terreno des hominî esse deo?
Quid vetat assimilés rerum vel dicere eosdem,
Cum præter loca nil separet hosce duos.
Hic regit alia potens, hic terre cuncta gubernat,
Illum scepra canunt, scepra loquuntur eum,
Ambo nonne vides Aquilæ velut alitis arma
Et cælo & mundo clara subindẽ vehant?
Hinc adeo vere similes dicuntur vtriq;
Iuppiter ille poli, Iuppiter ille soli.

De Aquila P. Apiani à diuo Cesare Carolo Quinto pro insigni
gentilicio eidem collata M Symonis Minerui
decastichon.

Cur Apianæ Iouis ales gentis imago est?
Ab Ioue q; cum Aquila multa Apianus habet.
Fulminis illa instar cursum sub nubila condit,
Ille celer penetrat nubila & astra polos.
Aduersis Solem radiis hæc cernit, at ille
In Sole & cælo lumina fixa tenet.
Fert volucrum primas super astra ministra tonantis,
Astricolum nulli Petrefecundus eras,
Quam bene conueniunt data Cesare symbola rebus,
Cæfaris i genio numen inesse nega.

IN INSIGNIA P. APIANI, MATHEMATICI
Ingolstadiensis, Marcus Tatius.

Iuppiter ortus erat, Crataq; abductus in Idam
Proliuori dederat Patris ab aure fugam,
Dumq; ferit clypeos, atq; æra sonantia Gallus,
Tutus inaudito quo fleat ore Puer,
Ecce pii sonitu Beneuizi exorta canoro
Aduolat, Atq; Ioui mella munit at Apis.
Postquam igitur Patrem regno cussisset auito,
Talia rex victor Iuppiter ortus ait.
Lactis Amalthææ: ac Beneuizi munere mellis
Cœlipotens factus, præmium vtriq; dabo.
Altera sydus erit: spectator syderis alter
Gaudeat Astra animo suppositisse suo.
Tantus apud Latias mutato nomine gentes,
Qui Beneuizus erat, post Apianus erit.
Vtq; meus sublime volans in nubibus Ales,
Solare aduerso respicit ore iubar.
Tali Apianus idem speculabitur Aethera vultu,
Cœlestesq; suo numine pandet opes.
Hinc diuina sum, ferat hinc Insignia ab arte,
Extensamq; Aquilam, Nubiugosq; sinus.
Errones septem septena volumina Nubis,
Meq; Aquila authorem denoret ipsa Iouem.
Lapsaq; Rhomanus post plurima sæcula Cæsar
Iusserit hæc Quintus Carolus esse rata.

Insignia Beati Aviani.

